

Державна служба України з надзвичайних ситуацій
Черкаський інститут пожежної безпеки
імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України

**Актуальні проблеми
державотворення
і захисту прав людини**

*Матеріали круглого столу, присвяченого Дню прав людини
та Міжнародному дню боротьби з корупцією*

10 грудня 2020 року

М. Черкаси – 2020

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Голова:

ГВОЗДЬ Віктор Михайлович – начальник Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, кандидат технічних наук, професор, Заслужений працівник цивільного захисту України, генерал-майор служби цивільного захисту.

Члени програмного комітету:

ТИЩЕНКО Олександр Михайлович – заступник начальника з навчальної та наукової роботи, кандидат технічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України;

БІЛЕКА Аліна Анатоліївна – доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту, кандидат юридичних наук, доцент;

ДУЛГЕРОВА Ольга Миколаївна – доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту, кандидат історичних наук, доцент;

КРИШТАЛЬ Тетяна Миколаївна – завідувач кафедри управління у сфері цивільного захисту, доктор економічних наук, професор;

КУЗНЕЦОВА Людмила Валеріївна – доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту, кандидат юридичних наук;

КУЧУК Андрій Миколайович – доцент кафедри права та методики викладання правознавства Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, доктор юридичних наук, професор;

МИКОЛЕНКО Віктор Андрійович – професор кафедри управління у сфері цивільного захисту, доктор юридичних наук;

ОБРУСНА Світлана – професор кафедри державно-правових дисциплін Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, доктор юридичних наук, доцент;

ПІКОВСЬКИЙ В'ячеслав Юрійович – суддя Придніпровського районного суду м. Черкаси;

СВІРЕНЮК Олександр Олександрович – начальник Головного територіального управління юстиції у Черкаській області;

ТЕПТЮК Максим Петрович – адвокат;

ТЕПТЮК ЛЮДМИЛА Миколаївна – доцент кафедри історії та права Черкаського державного технологічного університету, кандидат історичних наук, доцент;

ТОМЕНКО Микола Володимирович – професор кафедри управління у сфері цивільного захисту, доктор політичних наук, професор;

ЧУБАНЬ Вікторія Сергіївна – доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту, кандидат економічних наук, доцент.

Актуальні проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали круглого столу. – Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2020. – 182 с.

У збірнику міститься стислий виклад доповідей учасників круглого столу «Актуальні проблеми державотворення і захисту прав людини» з проблем юриспруденції, економіки, філософії, освіти, історії, цивільного захисту, проблем запобігання корупції в усіх сферах суспільного життя.

Рекомендовано до друку вченою радою факультету цивільного захисту
Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України
(протокол № 6 від 07 грудня 2020 р.)

Дозволяється публікація матеріалів збірнику у відкритому доступі комісією інституту з питань роботи із службовою інформацією
(протокол № 12 від 07 грудня 2020 р.)

Шановні колеги!

Радий вітати учасників круглого столу «Актуальні проблеми державотворення і захисту прав людини». Цей захід уже традиційно щороку збирає правників з метою обговорення найактуальніших питань пов'язаних із захистом прав людини та боротьби з таким негативним явищем як корупція.

Насамперед хочу висловити подяку всім, хто знайшов можливість взяти участь у роботі круглого столу. Надзвичайно приємним є той фактом, що до круглого столу виявлено значний інтерес і, не - зважаючи на складну ситуацію в країні, географія гостей нашого заходу є досить широкою.

Хочу зазначити, що права і свободи людини для Української держави є визначальним чинником демократичного розвитку та показником європейської орієнтації. Так, як сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується глибокими системними змінами, що охоплюють усі сфери соціального життя, зокрема й правову. Під впливом глобалізаційних процесів відбувається трансформація існуючих правових і державних явищ, поява нових, а тому виникає потреба у їх дослідженні, переосмисленні понять та конструкцій, які не відповідають сучасним реаліям.

У сучасному світі одним із шляхів реалізації принципу верховенства права та принципу законності є повний та всебічний перегляд підходів щодо захисту прав та свобод людини. Побудова України як правової держави, де захист прав та свобод людини і громадянина відбувається із застосуванням злагоджених та взаємопов'язаних механізмів — це першочергове завдання вищих органів державної влади.

Метою роботи круглого столу є залучення здобувачів, викладачів закладів вищої освіти та практиків до наукової дискусії з актуальних питань, що стосуються сучасного стану державотворення та захисту прав людини.

Проблеми, що виносяться на обговорення учасниками круглого столу, є вкрай важливими, оскільки права, свободи та обов'язки формують стандарти поведінки особи в державі.

Бажаю всім учасникам круглого столу плідної співпраці, активного обміну науковими доробками та цікавими ідеями.

Начальник Черкаського інституту
пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
НУЦЗ України,
кандидат технічних наук, професор,
Заслужений працівник цивільного захисту України,
генерал-майор служби цивільного захисту

Віктор ГВОЗДЬ

РОЛЬОВІ ТА ПОНЯТІЙНІ СЕГМЕНТИ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Алфімова А. О.

НК – Кадала В. В., канд. юрид. наук, доцент

Криворізький навчально-науковий інститут

Донецький юридичний інститут МВС України

Фінансові результати діяльності підприємств виступають ключовим сегментом, який розкриває дієвість обраної стратегії розвитку підприємств та вказує на вірність прийнятих тактичних рішень. Безумовно кожне підприємство незалежно від обраної сфери бізнесу має надію отримати позитивний фінансовий результат, який в майбутньому міг би мати тенденцію до збільшення. Разом з тим, вищий менеджмент підприємства не може прогнозувати постійний ріст фінансового результату без врахування різних видів економічних ризиків. Як показують дослідження сучасний стан економіки країни бажає мати кращого. Значна частина підприємств не лише порушила намічені терміни виконання взятих зобов'язань перед комерційними партнерами, а, й потерпає від впливу факторів макроекономічного рівня. Результатом впливу негативних чинників на діяльність підприємств в окремих випадках виступають збитки, які також мають свою природу появи в пакеті оцінювання діяльності підприємства взагалі.

Варто зазначити, питання формування та розподілу фінансового результату діяльності підприємств постійно знаходить в колі актуальних напрямків дослідження як науковцями, так і практиками. Серед науковців доцільно відзначити наступних вчених О. Б. Курило, Л. П. Бондаренко, О. Й. Вівчар, О. М. Чубка [1], М. Д. Бедринєць, Л. П. Довгань [2], В. Г. Фурик., В. В. Зянько, І. М. Вальдшмідт [3], М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон [4] та інші. Розкриваючи змістовність понятійної категорії «фінансовий результат» вчені звертають на його значення при встановленні напрямку бізнесу та намічених перспектив.

Понятійна категорія «фінансовий результат» широко використовується в практичній діяльності підприємств, проте, його тлумачення у законодавстві України не існує.

О. Б. Курило, Л. П. Бондаренко, О. Й. Вівчар, О. М. Чубка [1] звертають увагу на той факт, що деякі автори під «фінансовим результатом» розуміють:

- грошову форму підсумків господарської діяльності організацій або інших підрозділів, виражену у прибутках або збитках;
- балансовий прибуток (або збиток) підприємства, який складається із доходу (витрат) від інших реалізацій і сум позареалізаційних доходів (витрат); прибуток чи збиток, отримані в результаті господарської діяльності.

Як зазначають М. Д. Бедринєць та Л. П. Довгань [2] незважаючи на інтерес науковців до трактування сутнісної характеристики понятійної категорії «фінансовим результатом», як багатогранного показника ефективності діяльності підприємства, не втрачає актуальності питання його складових. Це пов'язано з тим, що результативність діяльності підприємств має двоякий характер і не дивлячись на ситуацію, яка склалася на підприємстві необхідно мати розуміння про видовий склад даної категорії.

У своїй праці В. Г. Фурик, В. В. Зянько, І. М. Вальдшмідт [3] пропонують під фінансовими результатами слід розуміти збільшення прибутку (збитку) та підвищення рівня рентабельності (збитковості) підприємства від фінансово-господарської діяльності за звітний період. Науковці звертають увагу на те, що у сучасних умовах господарювання фінансово-господарська діяльність підприємств в Україні ускладнюється різними кризовими ситуаціями. Під загрозою банкрутства в Україні перебувають у переважній більшості малі та середні підприємства, а стабільність розвитку національної економіки залежить від ефективності функціонування в країні малого та середнього бізнесу. У національній економіці України спостерігається тенденція до зменшення ролі мікропідприємств.

На думку М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон [4] рольове значення фінансового результату підприємств доцільно розглядати через понятійну категорію прибуток. Обґрунтовуючи свою позицію науковці зазначають наступне: саме прибуток є стрижнем і головною рушійною силою економіки ринкового типу, основним спонукальним мотивом діяльності підприємців в умовах ринку, певним гарантом прогресу економічної системи, а відсутність прибутку – яскравий доказ регресу й соціальної напруженості. Крім того прибуток є основним джерелом фінансових ресурсів на мікроекономічному та макроекономічному рівні. А значення прибутку як показника, який найбільш повно відображає ефективність виробництва, обсяг й якість виробленої продукції, рівень продуктивності праці, динаміку рівня собівартості та характеризує інтенсифікацію виробництва за будь-якої форми власності, досить багатогранна й важко оцінити.

В свою чергу М. Д. Бедринець та Л. П. Довгань [2] стверджують, пріоритетне значення у визначенні роль фінансового результату належить саме прибутку. Тобто науковці підтримують позицію М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон [4] їхня позиція зводиться до того, що прибуток є основним захисним механізмом, який захищає підприємство від загрози банкрутства. Хоча загроза банкрутства існує і в умовах прибуткової діяльності підприємства, але підприємство набагато швидше виходить з кризового стану при високому потенціалі генерування прибутку. За рахунок капіталізації отриманого прибутку може бути швидко збільшена частка високоліквідних активів, тобто відновлена платоспроможність; збільшена частка власного капіталу при відповідному зниженні обсягу залучених засобів, тобто підвищена фінансова стійкість; сформовані відповідні резервні фінансові фонди.

Таким чином, фінансовий результат будь-якого підприємства є найважливішим показником, який характеризує ефективність його діяльності та можливість його подальшого розвитку що дає змогу оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища. Величина фінансового результату створює запас фінансової стійкості. В сучасний період розвитку ринкової економіки та наявності великої кількості саме збиткових промислових підприємств формування та аналіз фінансового результату діяльності, зниження витрат та збільшення доходів, й збільшення прибутку, набуває особливої актуальності. Більшість науковців вважають, що значення фінансового результату діяльності підприємств має визначатися з позиції саме прибутку. Таке твердження витікає з того, що саме Прибуток підприємства як вид фінансового результату є головною метою підприємницької діяльності. Основним спонукальним мотивом

здійснення будь-якого виду бізнесу, його головною кінцевою метою є ріст благоустрою власників підприємства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Фінанси підприємств: підручник / [О. Б. Курило, Л. П. Бондаренко, О. Й. Вівчар, О. М. Чубка]. К.: Видавничий дім «Кондор», 2020. 340 с.
2. Бедринєць М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств: навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2018. 292 с.
3. Фінанси підприємств : практикум / [В. Г. Фурик, В. В. Зянько, І. М. Вальдшмідт] . Вінниця : ВНТУ, 2017. 87 с.
4. Фінансовий аналіз. навч. посіб. / [М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон]. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 304 с.

ПРИНЦИП НЕДИСКРИМІНАЦІЇ У ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Аягут Н. Г.

Донецький юридичний інститут МВС України

В умовах розвитку демократичної та правової держави важливого значення набуває забезпечення механізмів дотримання прав і свобод людини і громадянина в усіх сферах суспільної діяльності. Особливо у сфері поліцейської діяльності. Оскільки довіра до поліції є показником ефективності державності та стану соціального розвитку в країні. Разом з тим, рівень довіри населення до поліції напряму пов'язаний із дотриманням прав людини під час здійснення поліцейськими покладених на них завдань.

Сутність поліцейської діяльності встановлювали Косиця О. О., Кобзар О. Ф., Дашковська О. Р. та інші. Особливості дотримання прав і свобод людини взагалі вивчали Петровський П. М., Андріїв В. М., Криворучко Л. С. та інші. Механізми забезпечення прав і свобод людини саме в правоохоронній діяльності досліджували Пасічник С. В., Малиновська Т. М., Шорохова Г. М. та інші. Отже, велика кількість наукових досліджень присвячена темі забезпечення прав і свобод людини, в тому числі у діяльності поліції. Але, наявні порушення, які досі трапляються під час здійснення поліцейськими своїх обов'язків, обґрунтовують актуальність обраної до розгляду теми.

Основні права, свободи та обов'язки людини і громадянина закріплено в розділі II Конституції України. А у ст. 24 цього Розділу зазначено, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками [1].

Вищезазначений конституційний принцип рівності можна назвати також принципом недискримінації (англійською non-discrimination). Останній має зарубіжне походження і переважно використовується у документах міжнародного характеру. Таких як Конвенція про захист прав людини та основних свобод від 04.11.1950 року, в ст. 14 якої, зазначено, що користування правами та свободами, викладеними у цій Конвенції здійснюється без будь-якої дискримінації на будь-якій підставі такі як стать, раса, колір шкіри, мова, релігія,

політична чи інша думка, національне чи соціальне походження, приналежність до національних меншин, майна, народження чи іншого статусу. Вказана стаття має назву «Заборона дискримінації» [2].

У ст. 7 Закону України «Про національну поліцію» закріплено необхідність забезпечення дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, під час виконання поліцейськими покладених на нього завдань. Також поліцейський має не тільки забезпечити дотримання, а і сприяти їх реалізації [3].

Проте конкретизація норм щодо змісту прав і свобод людини у вказаному законі відсутня. Також прослідковується неналежне упорядкування принципів діяльності поліції. Тому, пропонуємо для застосування термін «недискримінація» для позначення одного із принципів поліцейської діяльності.

Існують кілька видів дискримінації: расова, політична, релігійна, етнічна, гендерна та інші. Однак найбільше, на думку деяких вчених, в Україні зустрічаються прояви гендерної дискримінації [4, с. 125].

Вважаємо, що у роботі поліцейського виникають ситуації, які можуть призвести до різного роду дискримінаційних проявів. Серед яких гендерна, дискримінація за ознакою майнового стану, етнічного походження, мовними ознаками.

Із практики Стразбурзького суду у справі «Молдова та інші проти Румунії» співробітники міліції допомогли жителям села знищити 13 будинків та призвели до смерті трьох осіб, що належать ромським сім'ям [5] Дискримінація за ознакою приналежності до національних меншин є одним із часто зустрічаємих проявів дискримінації у сфері поліцейської діяльності і в Україні. Водночас, прослідковуємо, що такий вид дискримінації зафіксовано у ст. 14 Конвенції про захист прав людини та основних свобод та відсутній у ст. 24 Конституції України, проте цей перелік не є вичерпним, оскільки має посилення «або за іншими ознаками». Враховуючи вказане, вважаємо за потрібне максимально можливо визначити види дискримінації.

Розглянемо механізми протидії дискримінації в поліцейській діяльності.

Так, згідно із ст. 7 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» основними напрямками державної політики щодо запобігання та протидії дискримінації є:

- ✓ недопущення дискримінації;
- ✓ застосування позитивних дій;
- ✓ створення умов для своєчасного виявлення фактів дискримінації та забезпечення ефективного захисту осіб та/або груп осіб, які постраждали від дискримінації;
- ✓ виховання і пропаганду серед населення України поваги до осіб незалежно від їх певних ознак, поширення просвітницької діяльності у цій сфері [6].

На підставі вищевикладеного, зазначимо, що запобіганню дискримінаційним проявам у поліцейській діяльності сприяє не тільки законодавчо встановлена заборона такої дискримінації під час виконання завдань поліцейських. А також проведення виховної роботи з поліцейським, прищеплення йому антидискримінаційного та толерантного світогляду.

Отже, для викорінення феномену дискримінації в поліцейській діяльності слід поєднати такі механізми як: законодавчо встановлена заборона щодо будь-якої дискримінації; законодавче закріплення принципу недискримінації у роботі поліції; виховна діяльність спрямована на формування толерантного світогляду та антидискримінаційних поглядів; встановлення та вивчення поліцейськими видів дискримінації; подальше формування нормативної бази по створенню умов для відсутності можливих дискримінаційних проявів, наприклад безкоштовної юридичної допомоги; громадянський та державний контроль за порушення поліцейськими антидискримінаційного законодавства та інші.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996 р. № 30. ст. 141.
2. European Convention on Human Rights - European Court of ... В PDF. URL: www.echr.coe.int > documents (дата звернення: 02.11.2020 року).
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. ст.
4. Дашковська Р. О. Міжнародні механізми забезпечення принципу недискримінація. Актуальні проблеми сучасного міжнародного права : зб. наук. ст. за матеріалами I Харк. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського.
5. Moldovan and Others v Romania (No 2), judgment of 12 July 2005 at paragraphs 136-140. See also the similar cases of Gergely v Romania, judgment of 26 April 2007, and Kalanyos and Others v Romania, judgment of 26 April 2007.
6. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2013 р. № 32. Ст. 412.

МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Басик М. М.

НК – Макаришева Т. С., канд. техн. наук, с.н.с.

Київський інститут інтелектуальної власності та права

Національного університету «Одеська юридична академія»

Сьогодення характеризується діджиталізацією суспільства, коли телекомунікаційні системи та комп'ютерні технології охоплюють мало не всі сфери життєдіяльності людини і держави. Сьогодення характеризується глобалізацією, що стало очевидніше в період пандемії COVID-19, коли суспільство більше ніж будь-коли покладається на комп'ютерні системи, мережу Інтернет, мобільні пристрої для спілкування, роботи, покупок та іншого пом'якшення соціального дистанціювання.

Для полегшення виконання в мережі щоденних дій таких як: оплата комунальних послуг, здійснення платежів та покупок, або ж просто для розваги, використовуються мобільні застосунки – програмне забезпечення, що слугує для

роботи на планшетах, смартфонах та інших мобільних пристроях. Окремі з них набувають особливої популярності серед користувачів та приносять своїм власникам не лише славу але й неабиякі прибутки. Саме тому все більш гостро постає питання обліку створення та використання мобільних застосунків як об'єктів інтелектуальної власності, що зумовлює актуальність обраної теми та виводить її в центр професійного дискурсу.

Мобільний застосунок як об'єкт права інтелектуальної власності у своїх працях розглядали такі вітчизняні дослідники як Д. Болдирєв, І. Лепетан, М. Романчукевич, Н. Китайчук, С. Колосков, проте дане питання є не досить розробленим та потребує подальшого вивчення.

Метою роботи є дослідження законодавчого регулювання мобільного застосунку як об'єкта права інтелектуальної власності згідно із законодавством України на прикладі українського застосунку "Reface", який останнім часом набув небувалої популярності серед користувачів.

У звичному розумінні інтелектуальна власність – це право на результат творчої праці. Право не можна сприйняти на дотик, тому об'єкти права інтелектуальної власності загальноновизнано є складовими нематеріальних активів суб'єктів господарювання [1].

Авторське право та суміжні з ним права займають особливе місце серед загального переліку об'єктів права інтелектуальної власності. Воно може бути розглянуто в об'єктивному (як сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини зі створення та використання творів літератури, науки та мистецтва) та суб'єктивному (як особисті майнові та немайнові, які виникають у автора у зв'язку зі створенням твору) розумінні.

За своєю суттю мобільний застосунок є комп'ютерною програмою [2]. Вітчизняний законодавець закріпив легальне визначення комп'ютерної програми у Законі України «Про авторське право і суміжні права» та встановив, що комп'ютерні програми відносяться до об'єктів авторського права [3]. У мобільному застосунку основним об'єктом авторського права, безперечно, є вихідний програмний код. Окрім того можуть бути наявні інші об'єкти: дизайн, відеоролики, музичні композиції, графічні зображення тощо. Один з творців RefaceAI Роман Могильний у інтерв'ю зазначив, що повних аналогів технології та додатку Reface немає [4]. Отже, об'єктом права інтелектуальної власності є унікальний програмний код застосунку. Окремий інтерес викликає той факт, що у застосунку використовуються частини відеоматеріалів, що є об'єктами авторського права третіх осіб.

До створення програмного коду, як правило, залучається безліч розробників. Відповідно у будь-якого вихідного коду програми для мобільного телефону існує автор (чи група авторів) – фізична особа, який придумав та/або написав комп'ютерну програму.

Порушення авторського права на мобільний застосунок може здійснюватися як шляхом незаконного використання всього вихідного коду, так і його частини чи, наприклад, дизайну, відеоматеріалів, що є складовою частиною даного об'єкта інтелектуальної власності.

Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів [5] визначає, що авторське право виникає з моменту створення твору і не вимагає виконання будь-яких формальностей, наприклад, реєстрації. Цікавим у цьому контексті є рішення Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська від

02.12.2019 у справі №200/10952/19 [6], де суд відзначив, що свідоцтво України про реєстрацію авторського права на твір "Комп'ютерна програма "Застосунок "Інформація_1" жодним чином не є підтвердженням авторського права особи, яка цю реєстрацію здійснила, та є порушенням авторського права особи, що створила та опублікувала текст даного програмного забезпечення майже за рік до вказаної реєстрації.

Отже, суспільство стає все більш діджиталізованим, що зумовлює необхідність у створенні всі більшої кількості мобільних додатків, які слугують для різноманітних службових та розважальних цілей. Мобільні додати є комп'ютерними програмами, а отже їх використання регулюється законодавством про авторське право та суміжні права. Об'єктом авторського права у цьому випадку є вихідний код, а також інші елементи застосунку, як наприклад, дизайн, аудіо – та відео супровід тощо.

Захист авторських прав творців застосунку наразі є досить проблемним питанням та потребує подальшої наукової розробки.

Також все більше персональної інформації додається у мережу. Чи можемо ми бути певні, що наша особиста інформація захищена? Постає питання чи можна покладатися на сучасну кібер безпеку? Адже наше майбутнє націлене на створення і розвиток додатку "Дія", що є прототипом цифрової держави. [7] Що створює простір для дискусії: на якому рівні знаходиться захист персональних даних в Україні? І чи можливий швидких перехід до спрощеної системи бюрократії? Беззаперечно дана система спрощує життя, але який відсоток готовності суспільства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Жадан М. І. Гармонізація нормативних актів з питань обліку об'єктів права інтелектуальної власності. Сталій розвиток економіки №1 [23]. 2014. С. 171–177.
2. Лепетан І. М., Коваль Н. І., Китайчук Т. Г. Облік створення і використання мобільних додатків права інтелектуальної власності. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/3_2018/64.pdf (дата звернення 14.11.2020).
3. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення 14.11.2020).
4. Підміна обличчя як бізнес: історія українського додатку, який обійшов TikTok та опинився в топі AppStore. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/08/31/664521/> (дата звернення 15.11.2020).
5. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24.07.1971. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text (дата звернення 15.11.2020).
6. Рішення Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська від 02.12.2019 у справі №200/10952/19/ URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/87041861> (дата звернення 15.11.2020).
7. Дія <https://plan2.diia.gov.ua>

ФАКТОРИ СФОРМОВАНOSTІ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Батуринець Б. Д.

НК – Кучук А. М., д-р юрид. наук, професор

Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка

Приймаючи Конституцію України, у ст. 1 правотворці проголосили Україну правовою державою. Тривалий час, що пройшов з моменту прийняття Основного закону, дозволяє зробити певні висновки щодо того, чи розбудована Україна як правова держава.

На нашу думку, основними положеннями, що мають бути ураховані для визначення стану розбудови України як правової держави, слід віднести наступні.

По-перше, правова держава розуміється як таке політичне утворення, у якому забезпечуються людські права. Як ми наголосили вище, у ч. 2 ст. 3 Конституції України зазначається, що «Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [1]. Правова держава не може функціонувати не зважаючи на людські права. Саме тому подібне положення закріплене у Конституціях багатьох європейських держав. Щодо стану забезпечення людських прав в нашій державі, то, як ми акцентували увагу вище, він дуже низьким, свідченням чого є низка міжнародних індексів та рейтингів, пов'язаних з людськими правами. Так, наприклад, за даними організації «Репортери без кордонів» (Reporters sans frontières), Україна перебуває серед країн, в яких зі свободою преси проблематична ситуація. І хоча Україна посіла 96 місце серед 180, що краще, ніж рік тому (102 місце), однак, «В Україні не покращилася свобода слова, і підняття в рейтингу є лише технічним – внаслідок падіння інших країн. Навпаки, за сукупністю балів «Репортери без кордонів» зафіксували погіршення ситуації зі свободою слова в Україні» [2].

За даними міжнародної правозахисної організації **Freedom House**, оцінюючи рівень демократії в Україні, віднесла нашу державу до країн з «перехідним чи гібридним режимом». При цьому протягом останнього року «зростання рівня демократії відбулося в одній із семи досліджуваних галузей – демократичному управлінні державою. Шість інших залишилися незмінними (виборчий процес, громадянське суспільство, незалежні засоби інформації, демократичне управління на місцевому рівні, структура й незалежність системи правосуддя, а також корупція)» [3].

Як зазначається у звіті міжнародної неурядової організації «World Justice Project» Україна зайняла у 2000 році 87 місце серед 126 держав за рейтингом верховенства права. Слід наголосити, що означений рейтинг «на відміну від офіційних оцінок, які здійснює ООН, чи оцінок інших організацій, він укладається не на основі офіційних звітів держав груп експертів. ... Це дозволяє максимально збалансовано та всесторонньо висвітлити стан із верховенством права в конкретній країні» [4].

Доречно буде наголосити, що стан реалізації людських прав в Україні кожен громадянин відбуває на собі. А протягом останнього року показники якості життя в Україні явно не піднялись.

По-друге, правова держава розглядається як таке політичне утворення, в якому людські права забезпечуються юридичними засобами. У цьому контексті не можемо не відмітити, що наведені вище рейтинги та індекси вказують і на ефективність (точніше, недостатню ефективність) функціонування таких засобів. Згадаємо лише діяльність поліції, прокуратури та судів.

По-третє, правовою є та держава, у якій ефективно функціонує суд, здійснюється правосуддя. «В Україні під час виконання рішень судів основною проблемою залишається тривалість виконання цих рішень, що, в свою чергу, порушує питання щодо дотримання розумного строку. Зі всіх справ, які Європейський суд з прав людини надіслав Уряду на комунікацію (на цей час більше 200 заяв), 60 % складають заяви, в яких заявники скаржаться на невиконання рішень національних судів» [5] - зазначається на офіційному сайті Міністерства юстиції України.

Таким чином, узагальнюючи зазначене вище, можна зробити висновок про те, що Україна станом на сьогодні лише визначила як вектор свого розвитку побудову правової держави, але ключові показники розбудови такої інституції (стан забезпечення людських прав; ефективність функціонування юридичних засобів захисту; ефективне правосуддя) вказують на її не сформованість.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Драчук С. Індекс свободи преси у світі: Україна погіршила показники, хоча піднялася в рейтингу. URL <https://www.radiosvoboda.org/a/rsf-indeks-svobody-presy-ukrajina/30568625.html>.
3. Драчук С. Демократичний рейтинг України дещо зріс, але перед нею стоять виклики в дотриманні демократії – Freedom House. URL <https://www.radiosvoboda.org/a/freedom-house-nations-in-transit/30594646.html>.
4. The Rule of Law Index 2020: погляд зсередини. URL <https://uba.ua/ukr/news/7292/>
5. Тривалість виконання рішень національних судів України в сенсі § 1 статті 6 Конвенції у світлі рішень Європейського суду з прав людини. URL [HTTPS://MINJUST.GOV.UA/M/STR_3139](https://minjust.gov.ua/m/str_3139)

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

*Біда О. С., Кузнецова Л. В., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Корупція та організована злочинність є поширеним явищем, яке пустило своє коріння в усі сфери функціонування держави, завдавши величезної шкоди її розвитку. Тому подолання цього явища перетворюється у надзвичайно складну проблему, яка становить загрозу розвитку держави, стабільності і безпеці суспільства, сприяє підриву демократичних інститутів і цінностей. Корупція та пов'язана з нею організована злочинність загрожує національній безпеці

України, негативно впливає на формування і діяльність органів державної влади, підриваючи довіру громадян до них, ускладнює відносини України з іноземними державами.

Організована злочинність утворює значну небезпеку для суспільства, особливо коли воно знаходиться у стані реформування та розбудови державно-правової системи. Саме така, сприятлива для організованої злочинності ситуація, містить у собі загрозу її проникнення практично у всі сфери суспільних відносин [1, с.62]

Боротьба з організованою злочинністю залишається серед найважливіших завдань оперативних підрозділів кримінальної поліції та спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю МВС України та Служби безпеки України. Разом з тим, діяльність оперативних та слідчих підрозділів щодо виявлення та викриття озброєних форм організованої злочинності, розкриття та розслідування ще має цілу низку проблем правового та організаційного характеру.

Встановлення конкретних причин тривалого існування організованих злочинних груп має вирішальне значення для підвищення ефективності боротьби оперативних підрозділів з нею. Причини, що обумовлюють виникнення та тривале існування організованої злочинності можна розділити на причини об'єктивного та суб'єктивного характеру.

Сучасна організована злочинність становить небезпеку не лише національним інтересам окремих держав, а й пряму загрозу міжнародній безпеці, набуваючи транснаціонального характеру. Особливу небезпеку організована злочинність утворює для країн із нестабільною соціально-політичною та економічною обстановкою, що знаходяться у стані економічної і політичної трансформації до яких належить й Україна [2].

Одними із основних чинників, що створюють реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку держави, негативно впливають на всі сторони суспільного життя – політику, економіку, державне управління, соціальну і правову сфери, громадську свідомість, моральність тощо – є корупція [3]. Вона створює сприятливі умови для процвітання організованої злочинності, підриває авторитет державної влади, породжує недовіру населення у бажання та здатність державних інституцій та посадових осіб до протидії організованій злочинності, встановлення законності та справедливості у державі.

Ситуація з організованою злочинністю та корупцією в Україні підриває основи держави. Український націоналізм не може протистояти виснажливим наслідкам криміналізованої економіки та корупції серед еліти [3]. Активні контакти українських злочинців з міжнародними сприяють підвищенню рівня кваліфікованості організованої злочинності. Це стосується як торгівлі людьми, так і фінансових дій, пов'язаних із масштабним відмиванням коштів за кордоном. Контакти з міжнародними злочинними угрупованнями сприятимуть подальшій диверсифікації злочинної діяльності в Україні, оскільки національні злочинні утворення переймають досвід від своїх іноземних партнерів.

Таким чином, найперспективнішим напрямом впливу на злочинність має бути саме подолання прагнення вчиняти злочини. Основою цього впливу має бути не ідеологічний тиск, а забезпечення задоволеності людей, розвиток позитивних національних традицій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бусол О. Ю. Організована злочинність в Україні: стан і проблеми реалізації державної політики у сфері протидії цьому явищу Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ 2019. № 2 (18). С 60-71.
2. Кулаковський Р. В. Сучасні проблеми боротьби з організованою злочинністю та корупцією [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/str_5179.
3. Погорецький М. А. Організована злочинність в Україні: тенденції розвитку та заходи протидії [Електронний ресурс]. Режим доступу: [file:///C:/Users/User/Downloads/boz_2007_16_9%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/boz_2007_16_9%20(3).pdf).

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ ЕФЕКТИВНИХ ІНСТРУМЕНТІВ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ

*Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

21 липня 2020 року прийнято нову редакцію Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» [1]. Законом закладається ефективна модель економічної діяльності сільськогосподарського кооперативу, яка дозволяє підвищити його конкурентноздатність на аграрному ринку, запобігає подвійному оподаткуванню (як на рівні кооперативу, так і на рівні його членів), дає можливість діяти як з метою отримання прибутку, так і зберегти за собою неприбутковий статус.

Закон врегульовує ключові питання створення і діяльності сільськогосподарських кооперативів в Україні, а саме: передбачено створення комплексної та зручної у користуванні законодавчої основи для сільськогосподарської кооперації, а також усунення існуючих на сьогодні колізій між різними законодавчими актами з цього питання; законом передбачається відмовитися від жорсткого поділу сільськогосподарських кооперативів за типами на виробничі та обслуговуючі, надаючи членам (засновникам) сільськогосподарського кооперативу самостійно обирати види діяльності: виробничий, обслуговуючий, переробний чи багатофункціональний, а також форму діяльності – з метою чи без мети одержання прибутку (відповідно пропонується перехід до єдиної організаційно-правової форми – сільськогосподарський кооператив); зберігається можливість для діючих сільськогосподарських кооперативів, за їх бажанням, продовжувати свою діяльність в умовах та з особливостями, які фактично ідентичні тим, за яких вони були утворені; передбачено можливість утворення сільськогосподарського кооперативу, який здійснюватиме свою діяльність без мети одержання прибутку (з поширенням на нього обмежень щодо виду діяльності, операцій з не членами та переходу права власності, які сьогодні існують для сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів); передбачено можливість утворення і діяльності сільськогосподарських кооперативних об'єднань - так званих кооперативів

другого рівня, які є поширеними у світі; закріплено та розкрито зміст таких принципів утворення і діяльності сільськогосподарських кооперативів (сільськогосподарських кооперативних об'єднань): добровільність та відкритість членства у сільськогосподарському кооперативі, сільськогосподарському кооперативному об'єднанні; демократичність; обов'язковість участі члена сільськогосподарського кооперативу, сільськогосподарського кооперативного об'єднання у його господарській та іншій діяльності; автономність і незалежність; сприяння розвитку сільськогосподарської кооперації (освіта, навчання, інформація); співпраця між кооперативами; урахування інтересів територіальної громади; запроваджено можливість прийняття рішень сільськогосподарським кооперативом з урахуванням додаткової кількості голосів членів, пропорційної до їх участі в господарській діяльності такого кооперативу (практика, яка існує в більшості держав-членів ЄС), зберігаючи при цьому принцип демократичності в управлінні кооперативом; оптимізовано систему прийняття рішень загальними зборами кооперативу; чітко визначено повноваження органів управління сільськогосподарським кооперативом, вимоги до статуту та правил внутрішньогосподарської діяльності, права та обов'язки членів сільськогосподарського кооперативу [2].

У зв'язку з оновленням законодавства про сільськогосподарську кооперацію виникла необхідність у внесенні змін до деяких положень Податкового кодексу України, а саме: замінити терміни «сільськогосподарський виробничий кооператив» та «сільськогосподарський обслуговуючий кооператив» на терміни «сільськогосподарський кооператив, що діє без мети отримання прибутку», та «сільськогосподарський кооператив, що діє з метою отримання прибутку»; запровадити новий термін «патронажні дивіденди сільськогосподарського кооперативу, що діє з метою отримання прибутку»; додати положення, згідно з яким не сплачується податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) з коштів, отриманих фізичною особою-членом кооперативу, який діє без мети отримання прибутку, що повертаються йому як надлишково сплачена ним вартість наданих кооперативом послуг (також не сплачується ПДФО з частки члена кооперативу у статутному капіталі і поворотного цільового внеску, що повертаються йому після припинення членства у кооперативі) тощо [3].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про сільськогосподарську кооперацію [Електронний ресурс] : Закон України від 21.07.2020 № 819-IX. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20#Text>.
2. Інформаційне управління Апарату Верховної Ради України [Електронний ресурс] // Матеріали офіційного сайту ВРУ. Режим доступу : <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/196317.html>.
3. AgroPolit.com [Електронний ресурс] // Матеріали сайту. Режим доступу : <https://agropolit.com/news/18855-uryad-zniziv-podatkov-navantajennya-na-silskogospodarski-kooperativi>.

ПРОЦЕС АДАПТАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО КОРПОРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО НОРМ ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Гейко К. С.

Криворізький навчально-науковий інститут

Донецького юридичного інституту України

Тема дослідження і врегулювання процесу адаптації українського корпоративного законодавства до норм законодавства Європейського Союзу в сфері права компаній є актуальною з огляду на те, що на сучасному етапі адаптації існує проблема невідповідності вимог у правовому регулюванні діяльності компаній в Україні та ЄС. У майбутньому українські компанії почнуть активно виходити на внутрішній ринок Європейського Союзу, що передбачає необхідність регулювання їхньої діяльності згідно з нормами корпоративного права ЄС [1].

Адаптація корпоративного права України до законодавства Європейського Союзу закладає в нашій державі усі необхідні засади для утворення правового середовища, що існує зараз у країнах-членах Європейського співтовариства [3].

У європейському корпоративному праві сьогодні значна увага приділяється питанням злиттів та поглинань (Mergers and Acquisitions) компаній, корпорацій, акціонерних товариств тощо. У таких процесах за умови їх вірного проведення спостерігаються позитиви. Зокрема операційна синергія виникає в результаті поєднання виробничих, технологічних та інтелектуальних активів корпорацій, що зливаються, і має значний вплив на вартість капіталу майбутньої корпорації. Результатом фінансової синергії є оцінка запасів нової корпорації, тоді як загальна вартість акцій корпорацій до злиття менше, ніж після інтеграції [4, с. 7-8]. А з іншого боку, злиття та поглинання компаній – суб'єктів корпоративних відносин України часто відбуваються через механізми «рейдерства», тобто без бажання суб'єкта таких відносин, якого приєднують чи поглинають [5]. Тому українське корпоративне законодавство повинно адаптувати найкращі норми законодавства ЄС з метою унеможливлення «рейдерства» та реалізації інтересів усіх учасників корпоративних відносин.

Процес адаптації вітчизняного корпоративного законодавства до норм законодавства ЄС надає різноманіття можливостей для українського ринку залучати підприємства з Європейського Союзу на внутрішній ринок, що допоможе нашій країні прискорити зумовлює появу нових робочих місць та залучення іноземних інвестицій до вітчизняної економіки.

Метою адаптації вітчизняного корпоративного законодавства є створення правового середовища, яке спроможне регулювати корпоративні відносини між усіма учасниками на ринку. Позитивним для конкуренції наших підприємств на європейському ринку є те, що існуючі відмінності законодавства зведуться до мінімуму [1].

Зіставляючи положення чинного корпоративного законодавства України з положеннями Директив Європейського Союзу в зазначеній сфері права, можна зробити висновок про відповідність багатьох положень вимогам права Європейського співтовариства. Чимало з цих положень були приведені у відповідність з правом ЄС завдяки поетапній імплементації Директив [2].

Завдяки проведеній роботі процесу адаптації нашого законодавства було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення ведення бізнесу та залучення інвестицій емітентами цінних паперів». Цим Законом внесли зміни до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про акціонерні товариства», а також усунуто в такий спосіб значну кількість розбіжностей та протиріч із правом Європейського Союзу в корпоративному праві [6].

Адаптивні зміни до Закону України «Про акціонерні товариства» запровадив поділ акціонерних товариств на публічні та приватні, що відповідає практиці регулювання зазначеної організаційно-правової форми у законодавстві Європейського Союзу.

Наступною і однією з головних змін для подальшого успішного проведення адаптації українського корпоративного законодавства до законодавства ЄС має стати перегляд поділу акціонерних товариств на публічні та приватні і впровадження єдиного критерію для їх поділу – проходження процедури лістингу емітентом. Таким чином, ухвалений Закон України «Про акціонерні товариства» вирішив проблему розмежування акціонерних товариств на публічні і приватні лише за формальними ознаками та запровадив європейські принципи у питанні визначення та регулювання публічних компаній.

Отже сучасна система корпоративного права в Україні знаходиться в стадії свого еволюційного становлення. За останні роки на законотворчому рівні було проведено значну та помітну роботу задля виконання взятих Україною на себе зобов'язання перед Європейським співтовариством.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гарагонич О. В. Адаптація корпоративного законодавства України до права ЄС. Часопис цивільного і кримінального судочинства. 2015. № 2. С. 53–62.
2. Доповідь про стан виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/document/246089185/Dopovid2012.doc>.
3. Єфіменко А. П. Проблеми гармонізації вітчизняного законодавства та законодавства Європейського Союзу у сфері регулювання діяльності компаній. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://corpravo.com/biblioteka/statti/jefimenko-a.p.-problemigarmonizacijivite-hiznanogo-zakonodavstva-ta-zakonodavstvajeuropejskogo-sojuzu-u-sferi-reguluvannadijalnosti-kompanij>.
4. Aleksy Kwilinski, Irina Slavitskaya, Tetiana Dugar, Liliia Khodakivska, Bogdan Derevyanko. (2020). Main Effects of Mergers and Acquisitions in International Enterprise Activities. International Journal of Entrepreneurship. Vol. 24. Special Issue. P. 9467–9471. URL: <https://ibima.org/accepted-paper/synergetic-and-value-effects-in-corporate-mergers-and-acquisitions-of-international-companies/>.
5. Bogdan Derevyanko, Vitaliy M. Pashkov, Olha A. Turkot, Nadiia V. Zahrisheva and Olena S. Bisiuk (2020). Addressing the issue of corporate raiding in Ukraine. Problems and Perspectives in Management, 18(1), 171-180. doi:10.21511/ppm.18(1).2020.
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення ведення бізнесу та залучення інвестицій емітентами цінних паперів: Закон України № 2210-VIII від 16.11.2017 р. Офіційний вісник України. 16.01.2018 р. № 15. Ст. 200.

**ДО ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ФОРМ
ТА МЕТОДІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
У СФЕРІ МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ**

Глуценко Н. В.

Навчально-науковий інститут права Сумського державного університету

Міжнародно-правова доктрина інтелектуальної власності двадцятого сторіччя характеризується абсолютизацією прав винахідника, які норми міжнародного права ставлять вище за інтереси суспільства. На початкових етапах розвитку в цій галузі (медицини та біотехнологій), де-юре проголошуючи пріоритетність інтересів суспільства та закріплюючи серед умов патентоспроможності «відповідність інтересам суспільства та моралі» де-факту сприяло відходу від принципів наукового етносу, в основу якого покладено людяність та пріоритети суспільства. Насправді ж медицина та біотехнології у своєму науковому поступі стали заручниками жорстких механізмів монополізації механізмів. Природні права людини на життя та здоров'я виявились вторинними стосовно прав інтелектуальної власності.

Пріоритетом національної реформи охорони здоров'я є впровадження високотехнологічної наукомісткої медицини. Тож фактор комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності у сфері медицини є надзвичайно важливим [1].

Ефективність систем інтелектуальної власності та захисту інтелектуальних продуктів у сфері медицини та біотехнологій залежить від: досконалості нормативно-правової бази; сформованої інфраструктури національної й міжнародної систем правової охорони інтелектуальної власності, ефективності підготовки та підвищення кваліфікації фахівців; інформаційного забезпечення її діяльності.

До характерних, специфічних рис адміністративної відповідальності у сфері медицини та біотехнологій варто віднести, насамперед, те, що її підставою є особливий вид правопорушення – адміністративний проступок. Своє вираження адміністративна відповідальність знаходить у застосуванні певних видів адміністративних стягнень, специфічних за змістом і відмінних від заходів кримінального покарання, дисциплінарного впливу і майнової відповідальності. Адміністративні стягнення накладаються великою кількістю органів, яким таке право надано законодавством України і перелік яких міститься в КпАП України і деяких інших законодавчих актах. Незважаючи на те, що все частіше адміністративні стягнення застосовуються судами (суддями), адміністративна відповідальність є позасудовим видом правової відповідальності.

Конституція України гарантувала громадянам захист прав інтелектуальної власності у сфері медицини та біотехнологій, який має здійснюватися саме державою; по-друге, держава сама зацікавлена у належній правовій охороні інтелектуального капіталу, оскільки останній є найважливішою передумовою забезпечення подальшого сталого соціально-економічного і культурного розвитку країни; по-третє, необхідність виконання зазначеного завдання обумовлена також міжнародними зобов'язаннями держави у сфері інтелектуальної власності. У зв'язку з цим Україна взяла курс на побудову дієвого механізму гарантування та охорони прав на об'єкти інтелектуальної

власності в сфері медицини та біотехнологій. Історично склалося так, що змістом даного механізму стали переважно норми цивільного права і заснована на них діяльність суб'єктів цивільно-правових відносин. Однак сучасний стан справ у сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності свідчить, що цього замало, оскільки саморегуляція відносин у зазначеній сфері не задовольняє потреби сучасного суспільства. Це обумовлює необхідність активізації участі державних органів у процесі охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності, функціонування яких вже набуває управлінського аспекту [2, с. 88].

Таким чином, охорона прав на об'єкти інтелектуальної власності у сфері медицини та біотехнологій на сьогоднішній день є пріоритетним напрямком діяльності Української держави. Це продиктовано рядом об'єктивних факторів.

Метою встановлення адміністративно-правових відносин є впорядкування за допомогою відповідних правових норм суспільних відносин, які виникають між їх суб'єктами, і встановлення певного адміністративного правопорядку в цій сфері. Зміст адміністративних правовідносин становлять суб'єктивні права та юридичні обов'язки їх учасників у сфері медицини та біотехнологій, зокрема їх нерівність, підлеглість одних суб'єктів іншим, наприклад органам влади, які наділені певними владними повноваженнями. Вони характеризують юридичний зв'язок між суб'єктами, які стають носіями взаємообумовлених суб'єктивних прав і юридичних обов'язків.

Так, на сьогодні велика кількість видів у сфері медицини та біотехнологій, їх недостатнє юридичне підґрунтя для чіткого регулювання відносин у сфері авторського права в складних формах власності часто передбачає довгий процес розгляду справи та підтвердження права на інтелектуальну власність за тими, кому воно належить. Однак, гармонізувати та суттєво покращити адміністративно-правові форми та методи захисту прав інтелектуальної власності у сфері медицини та біотехнологій можливо, лише згуртувавши зусилля наукової спільноти та громадських організацій [3, с. 264].

Варто зауважити, що міцне наукове і законодавче підґрунтя дає змогу розробляти механізми реабілітації біотичних принципів у сфері охорони інтелектуальної діяльності власності. Питання високоефективного захисту інтелектуальної власності стає гострішим в умовах зростаючої комерціалізації мистецтва та творчості, глобалізації торгівлі та культури, масштабного продукування підробок та копій [4, с. 217].

Таким чином, підсумовуючи сказане, хотілося б наголосити, що в Україні створено сучасну законодавчу базу щодо захисту прав інтелектуальної власності, яка в певній мірі відповідає міжнародним нормам, зокрема вимогам Угоди ТРІПС, та запроваджено механізми реалізації норм цього законодавства. Але процес вдосконалення законодавства в цій сфері триває і потребує ще подальшого удосконалення.

Очевидно, що адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності генезисно є ще молодим і формується на дезінтеграційних засадах. Тому при виявленні правопорушення застосовувати норму Кодексу України про адміністративні правопорушення чи норми інших законів – питання не таке вже й просте. Тому різні органи можуть по-різному кваліфікувати одне й те ж правопорушення. Це не сприяє єдності практики застосування адміністративного законодавства, ні захисту прав інтелектуальної власності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Право інтелектуальної власності: Підручн. / За ред. О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького. – К., 2002.
2. Бородин І. Л. Адміністративно-правові способи захисту прав та свобод людини і громадянина: дис. докт. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право, адміністративний процес» / І. Л. Бородин. – Х., 2004. – С. 88.
3. Харитонов О. І. Правовідносини інтелектуальної власності, що виникають внаслідок створення результатів творчої діяльності (концептуальні засади). О.: Фенікс, 2011. 346 с.
4. Нематеріальна економіка та управління формуванням і використанням інтелектуального капіталу: навч. посіб. / за ред. Л. С. Шевченко. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія «Економічна теорія та право». 2013. № 3. С. 217–349.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ

Головач А. І., Стеблянко А. В., Глуценко Н. В.

Навчально-науковий інститут права Сумського державного університету

Неможливо уявити сучасний світ без фінансової діяльності, з якою ми стикаємось щодня. З метою забезпечення стабільного й ефективного функціонування банківської системи держава створила гарантії банківської діяльності, провідне місце серед яких займає банківська таємниця. Інститут банківської таємниці є складовою правової системи кожної розвинутої країни світу, зміст якої зумовлюється особливостями економіко-правової доктрини держави та формування нормативної бази, що забезпечує правовий захист інформації з обмеженим доступом [1]. Тому на сьогоднішній день є актуальною проблема правового регулювання у сфері захисту банківської таємниці для врівноваження взаємозв'язку приватних і публічних інтересів, забезпечення надійності режиму захисту інформації з обмеженим доступом, що поєднується з непорушністю основних прав та інтересів громадян.

Дослідженням поняття банківської таємниці займається низка науковців. Так, окремими науковцями зазначається, що банківська таємниця – це один з видів комерційної таємниці, бо склад банківської таємниці утворює комерційну таємницю, дані якої поширились на банк в наслідок укладення договірних відносин між клієнтом та банком. Інші наполягають на віднесенні банківської таємниці до службової таємниці. Інша точка зору зводиться до того, що банківська таємниця – це встановлена законом та гарантована банком система правових та спеціальних технічних засобів, що забезпечують правовий режим обмеженого доступу до інформації про банківський рахунок, операції за рахунком і відомості про клієнта [2].

Правовий інститут банківської таємниці умовно представимо трьома складовими: 1) загальна частина (поняття, принципи, ознаки тощо); 2) режим таємниці (правовий механізм обмеження доступу до інформації); 3) санкції

(відповідальність за протиправні дії над банківськими таємницями) [3]. Аналізуючи першу складову можна зазначити, що юридична наука та чинне законодавство досі не встановили єдиний підхід до поняття, правової природи й змісту банківської таємниці та її співвідношення з іншими видами таємниць (службової, комерційної, професійної тощо). Найбільш точно поняття та перелік інформації, яка становить банківську таємницю, конкретизують норми ст. 60 Закону України «Про банки і банківську діяльність». В Законі зазначено, що інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку, є банківською таємницею [4].

Персональні дані, таємниця вкладів, наявність рахунків та операцій з ними є таємницею особистого життя. Така інформація про особу вважається персональною та законодавчо заборонена до розповсюдження без згоди власника. Всупереч цьому, поняття «відомості про клієнта» немає обмежень та потребує правового уточнення. Закон України «Про захист персональних даних» також не наводить переліку інформації, яка вважається персональною [5].

Застосування норм про банківську таємницю насамперед пов'язане з відсутністю чіткого визначення цього поняття та недосконалою правовою регламентацією.

Режим таємниці – друга умовна складова інституту банківської таємниці, що являє собою правовий механізм її захисту, який ґрунтується на законодавчих підставах обмеження доступу до інформації, що становить таємницю, чіткої регламентації процесу обігу цієї інформації (отримання, засекречування, зберігання, ознайомлення, передача, розсекречування тощо) [6]. Саме в цій складовій прослідковується схожість режимів службової, комерційної та професійної таємниць, що дає можливість одній інформації одночасно відноситись до різних видів конфіденційних відомостей.

Наприклад, дані про кошти на банківському рахунку становлять особисту таємницю для громадянина та комерційну – для юридичної особи. Розпоряджатися такою інформацією на власний розгляд – їх право. Але, якщо ми розглянемо цю ситуацію зі сторони банківського службовця, то для нього, вона становитиме банківську таємницю, яку він не має права розголошувати. При наступній передачі такої інформації в законному порядку вона не перестає бути банківською таємницею для банку, але паралельно підпадає під категорію інших видів таємниць: слідчої, нотаріальної, державної тощо. Отже, інформація одного змісту може змінювати форму правової охорони залежно від носія інформації.

Розглянемо ще один суперечливий момент. Відповідно до чинного законодавства банківська таємниця є власністю клієнта. Паралельно з цим, банківська таємниця є інформацією, якою володіє НБУ про банки та клієнтську базу. Як наслідок, інформація, що зібрана НБУ – також банківська таємниця, а це суперечить початковій суті про те, що банківська таємниця – це інформація, яка є власністю клієнта. Також, аналізуючи судову практику, можна зазначити, що до проблемних аспектів відноситься порядок розкриття банківської таємниці у практичній діяльності банків та законодавче забезпечення слідчої дії – виїмки документів, які містять банківську таємницю.

Третя складова інституту банківської таємниці передбачає можливість застосування кількох видів відповідальності (кримінальної, адміністративної, цивільної та дисциплінарної) за розголошення банківської таємниці одночасно.

Певні прогалини наявні в аспекті можливості настання кримінальної відповідальності, вона настає лише у випадках, коли протиправні дії відносно відомостей, що становлять банківську таємницю спричинили істотну шкоду суб'єкту господарювання. Чітке визначення істотної шкоди відсутнє. Істотна шкода є поняттям оціночним. Питання про її наявність чи відсутність вирішується у кожному конкретному випадку з урахуванням, зокрема, майнового стану власника відповідних відомостей, що становлять комерційну таємницю.

Отже, банківська таємниця – це самостійний вид конфіденційної інформації зі своїм режимом захисту. Українська система захисту банківської таємниці знаходиться ще на стадії розвитку та має ряд прогалин, які потребують перегляду та доопрацювання з боку законодавства. Актуальною є проблема розробки та прийняття окремого закону України чи доопрацювання наявних законодавчих актів щодо банківської таємниці, де будуть проаналізовані та враховані проблемні аспекти та недоліки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гетманцев Д. О. Банківська таємниця: особливості її нормативно-правового регулювання в Україні та в законодавстві зарубіжних країн : автореф. ... дис. к.ю.н.: 12.00.07. Київ, 2003. 23 с.
2. Безклубий І. Поняття банківської таємниці. Підприємництво, господарство і право. 2005. № 4. С. 16–19.
3. Смерічевський С. Ф., Свірідов Є. Ю. Банківська таємниця в системі безпеки національної економіки. Університетські наукові записки. 2012. № 2. С. 180–186.
4. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
5. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.
6. Ємельянов С. Л. Проблемні аспекти організаційно-правового захисту банківської таємниці в Україні. Право і Безпека. 2011. № 3. С. 194–199.

ПРИНЦИПИ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

Головач О. А.,

НК – Обрусна С. Ю., д-р юрид. наук, доцент

Харківський національний університет внутрішніх справ

Розбудова демократичної України має здійснюватися на засадах пріоритетності прав, свобод та законних інтересів людини, що має забезпечувати у тому числі й ефективна система публічних послуг. Становленню, впорядкуванню та подальшому розвитку надання публічних послуг має слугувати вироблення і законодавче закріплення системи принципів, що сприятиме якісному задоволенню потреб громадян-споживачів і забезпечить захист їхніх прав та інтересів, гарантованих як Конституцією України, так і іншими нормативно-правовими актами.

Сучасний стан надання публічних послуг в Україні характеризується багатьма недоліками та проблемами, незважаючи на те, що держава має гарантувати кожному споживачеві право на неупереджене та справедливе вирішення її справи протягом розумного строку. Питання публічних послуг в Україні наразі потребують ґрунтовних наукових досліджень. Це стосується й проблематики принципів надання публічних послуг.

Як відомо, публічна послуга – врегульована публічно-правовими нормами діяльність органів публічної адміністрації щодо задоволення публічного інтересу з розгляду заяви фізичної або юридичної особи про видачу адміністративного акта (рішення, видача дозволів, ліцензій, сертифікатів, актів, посвідчень, проведення реєстрації тощо), спрямовану на забезпечення її прав і законних інтересів та/або на виконання особою визначених законом обов'язків шляхом фінансування за рахунок публічних коштів [1, с. 81].

Категорія «принцип» є ключовою для юриспруденції, оскільки принципи синтезують і відбивають об'єктивність законів суспільного розвитку, характерні риси практики управління. На відміну від об'єктивних законів, принципи залежать від свідомості людей, пізнання ними законів природи й суспільства. Принципи, як продукт логічного мислення, лише відображають об'єктивні закони у свідомості. Вони встановлюються людьми як керівні орієнтири як у наукових дослідженнях і в практичній діяльності.

Принципи права – це відправні ідеї існування права, які виражають найважливіші закономірності й підвалини певного типу держави і права, є однопорядковими із сутністю права і становлять його головні риси, відрізняються універсальністю, вищою імперативністю й загальною значущістю, відповідають об'єктивній необхідності побудови та зміцнення певного суспільного ладу [2, с. 27].

Принципи права спрямовують і надають синхронності всьому механізму правового регулювання суспільних відносин, досконаліше за інших розкривають місце права в суспільному житті і його розвиток. Саме принципи права є критерієм законності й правомірності дій громадян і посадових осіб публічної влади, тому діяльність із надання публічних послуг має бути побудована на основі певних основоположних засад, що не лише сприяють її регулюванню, а й за певних умов мають вагоме значення для зростання правосвідомості і правової культури в цілому.

Принципи публічних послуг у сфері підприємницької діяльності – це основоположні засади, на яких ґрунтується процес діяльності суб'єктів публічної адміністрації щодо реалізації передбачених законом прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, що має своїм результатом виникнення, зміну, припинення прав і обов'язків фізичної чи юридичної особи і може відбуватися в одній із таких правових форм управління: виданням індивідуального акту або здійсненням інших юридично значущих дій.

Принципи надання публічних послуг у сфері підприємницької діяльності варто класифікувати на: загальні, спеціальні та процедурні. Загальні принципи – це принципи, що притаманні праву в цілому, діють у всіх галузях та інститутах права, у тому числі й у сфері надання публічних послуг для здійснення підприємницької діяльності.

До загальних відносяться такі принципи: верховенства права, законності, взаємної відповідальності суб'єктів надання за прийняті рішення, дії або

бездіяльності, прозорості та доступності інформації, необхідної для отримання послуг, принцип прав, свобод та законних інтересів особи, забезпечення рівності прав, законних інтересів усіх суб'єктів отримання послуг тощо.

До спеціальних принципів надання публічних послуг у сфері підприємницької діяльності варто віднести такі: законності; мовчазної згоди; єдиного вікна; стабільності; рівності перед законом; оперативності та своєчасності; доступності інформації про надання адміністративних послуг; захищеності персональних даних; принцип пріоритету безпеки для життя, здоров'я людей, а також для навколишнього природного середовища та інтересів держави над економічною вигодою; принцип організаційної єдності.

Процедурними принципами надання адміністративних послуг у сфері підприємницької діяльності є: ефективності; неупередженості; участі в прийнятті рішення; можливості скасування (або відкликання незаконного адміністративного акту); принцип прозорості та низка інших.

Перелік принципів із надання публічних послуг у сфері підприємницької діяльності не є вичерпним. Від ступеня урегульованості та ефективності зазначеної сфери залежить стан захищеності прав та законних інтересів громадян і юридичних осіб. Але одного закріплення в законодавстві демократичних принципів надання публічних послуг замало. Для справжньої дієвості таких принципів необхідно запроваджувати їх у практику діяльності органів публічної влади, забезпечуючи їх дію реальними правовими механізмами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Легедза Є. Основні теоретичні положення Концепції публічних послуг в Україні. Підприємництво, господарство, право. 2016. №9. С. 81-85.
2. Колодій А. М. Принципи права України. Київ: Нац. академія внутр. справ України, 1998. 208 с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДСУДНОСТІ СПРАВ, УСКЛАДНЕНИХ ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ

Грицаєнко Я. В.,

НК – Тищенко Ю. В., канд. юрид. наук, доцент

Київський національний торговельно-економічний університет

XXI століття – це століття демократії, суверенної рівності всіх держав світу, співробітництва як між окремими громадянами, так і між державами, встановлення дружніх міждержавних зв'язків та мирного врегулювання, виникаючих у процесі співпраці, спорів. На практиці мирне врегулювання спорів найчастіше здійснюється шляхом звернення до судових органів. У сфері національного права кожна держава самостійно визначає, які спори належать до компетенції її судів. Це унеможливорює виникнення підсудної колізії. Однак, у сфері міжнародного приватного права часто виникає ситуація, коли розгляд одного і того ж спору може одночасно входити до компетенції судів декількох країн. У такому разі мова йде про «конфлікт юрисдикцій». Конфлікт юрисдикцій

– це найбільш актуальна та типова проблема міжнародного цивільного процесу. Конфлікт юрисдикцій може реалізовуватись у двох варіантах: негативний конфлікт – дві і більше держав відкидають підсудність конкретної справи своїм органам юстиції; позитивний – дві і більше держав претендують на підсудність цієї справи своїм національним судам. Однак, незалежно від теоретичного варіанту розвитку подій, конфлікт юрисдикцій призводить не тільки до гальмування процесу вирішення спору, а й до неправильного вирішення справи і в подальшому до неправомірності винесеного судом рішення. З огляду на ці проблеми, договірним сторонам варто розуміти процес функціонування інституту міжнародної підсудності.

Перш за все, варто зазначити, що у практичному аспекті під міжнародною підсудністю цивільної справи з іноземним елементом розуміють установлення таких її властивостей і ознак, за якими її може бути віднесено до компетенції судових органів тієї чи іншої країни. Таким чином, міжнародна підсудність – це розмежування компетенції між судовими органами тієї чи іншої держави щодо розгляду і вирішення певних категорій цивільних справ з іноземним елементом та здійснення окремих процесуальних дій стосовно іноземної особи. При вирішенні питання про міжнародну підсудність суд іноземної держави повинен встановити межі власної компетенції та не зачіпати питання про те, чи компетентний вирішувати дану справу будь-який інший іноземний суд або інший юрисдикційний орган [1, с. 192].

Виходячи з критерію, що використовується при визначенні компетенції суду щодо розгляду справи з іноземним елементом, виокремлюють три основні системи визначення підсудності [2, с. 243]:

1. франко-романська (латинська) система – згідно з якою визначення підсудності здійснюється за ознакою громадянства (Франція, Італія);

2. германська система – в основі якої лежить поширення правил внутрішньої територіальної підсудності на спори у справах з іноземним елементом. У разі наявності кількох відповідачів та їх постійного проживання в різних державах право вибору суду за місцем проживання одного з них належить позивачу (ФРН, Австрія, Швейцарія, Нідерланди, Японія);

3. англосаксонська система – за ознакою «присутності» відповідача в країні суду (Великобританія, США). Навіть, якщо іноземець знаходиться у Великобританії або в країні, де застосовується дана система тимчасово, особисте вручення йому повістки служить достатньою підставою для визнання підсудності щодо фізичної особи. Для юридичних осіб потрібно, щоб вони були засновані у Великобританії або здійснювали свої операції на її території.

Відповідно до статті 414 Цивільного процесуального кодексу України від 18.03.2004 р. № 1618-IV підсудність судам України цивільних справ по спорах, у яких беруть участь іноземці, особи без громадянства, іноземні юридичні особи, а також по спорах, у яких хоча б одна із сторін проживає за кордоном, визначається законодавством України [3]. Отже, при вирішенні питання про міжнародну підсудність в Україні діє *lex fori* («закон суду»).

У доктрині міжнародного приватного права обґрунтовується чотири види міжнародної підсудності:

1) *міжнародна загальна підсудність* ґрунтується на одному із таких принципів – громадянство, доміцилій або звичайне місце перебування відповідача;

2) *міжнародна договірна підсудність* передбачає визначення міжнародної підсудності на основі пророгаційної угоди. Пророгаційна угода – угода, внаслідок якої непідсудний спір за загальними диспозитивними нормами про підсудність стає підсудним. У свою чергу, дерогаційна угода – угода, внаслідок якої спір, що підлягає розгляду певною установою на підставі загальних диспозитивних норм, вилучається із сфери її юрисдикції та передається іншій судовій установі;

3) *міжнародна спеціальна підсудність* – це підсудність, що застосовується для деяких позовів, особливий характер яких зумовлює доцільність надання позивачеві можливості пред'явити позов не лише в суді за місцем проживання відповідача, тобто у порядку застосування положень загальної підсудності, але й в інших судах;

4) *міжнародна виключна підсудність* – підсудність, яка передбачає, що спір є підсудним виключно судам певної держави і не може бути розглянутий судом будь-якої іншої держави [4].

Загальні правила визначення міжнародної підсудності відрізняються великою різноманітністю, проте їх можна звести до деяких типових випадків:

- ✓ громадянства обох сторін чи однієї сторони у справі (*forum patriae*);
- ✓ місця проживання відповідача (*actor sequitur forum rei*);
- ✓ місця проживання (для юридичних осіб – місцезнаходження) будь-якої сторони по справі (*forum domicilii*);
- ✓ особистої присутності відповідача або наявності його майна на території даної держави (*actor sequitur forum domicilii*);
- ✓ місця виконання зобов'язання (*forum loci solutionis*);
- ✓ місця вчинення делікту (*forum loci delicti commissi*);
- ✓ за угодою сторін (*forum voluntatis*) [5].

Перелік таких принципів не є вичерпним.

Отже, у міжнародному цивільному процесі існує декілька варіантів вибору міжнародної підсудності, застосування яких залежить від сторін спору та наявності відповідних міжнародних угод.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Нестерцова-Собакарь О. В. Міжнародне приватне право : конспект лекцій / Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро, 2016. 210 с.

2. Богуславський М. М. Міжнародне приватне право. Москва : Юрист, 2002. 462 с.

3. Цивільний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2004. № 40-41, 42. С. 492.

4. Міжнародна підсудність цивільних справ.
URL:
https://pidru4niki.com/1350082656826/pravo/mizhnarodna_pidsudnist_tsivilnih_spra.

5. Міжнародна підсудність. URL: https://studme.com.ua/114609177747/pravo/mezhdunarodnaya_podsudnost.htm.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОЦЕДУРИ БАНКРУТСТВА В УКРАЇНІ

*Гузенко О. П., канд. екон. наук, доцент
Криворізький навчально-науковий інститут
Донецького юридичного інституту МВС України*

Сучасний підприємницький сектор країни відзначається таким негативним явищем як банкрутство. Вплив кризових явищ, які на даний час супроводжують його діяльність призводить до появи рис банкрутства, на основі несвоєчасного виконання зобов'язань з комерційними партнерами. До складу основних факторів, котрі збільшують ризик діяльності вітчизняних підприємств, як правило включають доволі значний податковий тиск, неврегульований вплив інфляції на процеси ціноутворення, значні комунальні тарифи, збіднілість населення, що уповільнює проведення операцій купівлі та продажу продукції, нестабільний курс валют тощо. Визначаючи фактори негативного впливу варто торкнутися питань карантинних обмежень, котрі з одного боку, викликані необхідністю збереження життя населення, з іншого боку, дієвий, продуманий механізм адаптації карантинних заходів в підприємницькій сфері практично відсутній.

Чисельні наукові дослідження показують, що інтерес науковців, політиків та практиків до питань проведення процедур банкрутства постійно зростає. Вочевидь така ситуація викликана як кризовими явищами в економіці країни, так і наявністю багатьох недоліків у законодавчому регуляторі. Серед науковців доцільно відзначити наукові розробки таких учених, як О. М. Бойко [1], Л. І. Гробован [2], Ю. В. Кабенюк [3], Т. М. Чубар [4] та інших.

Зазначені правознавці в певній мірі сприяли вдосконаленню процедур банкрутства в Україні. Проте визначенню особливостей нормативно-правової регламентації процедур банкрутства уваги в працях цих учених було приділено недостатньо, оскільки ці питання розглядалися фрагментарно, в межах ширшої правової проблематики.

Нагадаймо порядок відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом і застосування ліквідаційної процедури з метою повного або часткового задоволення вимог кредиторів було встановлено на рівні Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14 травня 1992 р. Повна зміна формату нормативно-правової регламентації цієї сфери суспільних відносин відбулася за рахунок ухвалення кардинально нового кодифікованого нормативно-правового акту 18 жовтня 2018 р. Верховною Радою України Кодексу України з процедур банкрутства[5], який набув чинності 21 квітня 2019 році.

Впровадження зазначеного правового регулятора надало змогу вирішити певні спірні питання в процедурах банкрутства. У відповідності з Кодексом України з процедур банкрутства [5] законодавець пропонує до боржника-юридичної особи застосовувати судові процедури та розкриває їх зміст наступним чином:

по-перше, розпорядження майном боржника (система заходів щодо нагляду та контролю за управлінням і розпорядженням майном боржника з

метою забезпечення збереження, ефективного використання майнових активів боржника, здійснення аналізу його фінансового стану);

по-друге, санація боржника (система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямованих на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом реструктуризації підприємства, боргів, активів та/або зміни організаційно-правової та виробничої структури боржника);

по-третє – ліквідація банкрута (судова процедура, яка вводиться у випадку підтвердження неплатоспроможності боржника та відсутності застосування заходів, спрямованих на запобігання визнанню боржника банкрутом).

При цьому законодавець звернув увагу на той факт, що перед тим, як господарський суд прийматиме рішення про те, чи переходити до санації чи ліквідації банкрута, відповідне рішення має прийняти орган самоорганізації кредиторів (збори кредиторів, комітет кредиторів боржника), яким господарський суд обов'язково повинен надавати оцінку для визначення подальшої долі боржника. На введенні судової процедури чи переході до наступної судової процедури у справі про банкрутство активна участь кредиторів не закінчується. Зокрема, кредитори, як учасники у справі про банкрутство, можуть через комітет кредиторів або самостійно ініціювати процес відсторонення арбітражного керуючого. При цьому клопотання комітету кредиторів про відсторонення арбітражного керуючого несе за собою відсторонення арбітражного керуючого - незалежно від наявності чи відсутності підстав такого відсторонення.

С. Жуков [6] звертає увагу на той факт, що у відповідності з Кодексом України з процедур банкрутства [5] кредитори та арбітражний керуючий наділені правом бути ініціатором визнання недійсними правочинів боржника у порядку ст. 42. При цьому арбітражний керуючий, який виконує повноваження ліквідатора, може бути ініціатором для притягнення директора або інших осіб до субсидіарної відповідальності у зв'язку з доведенням боржника до банкрутства. Правовик вважає, що поєднання судового нагляду за реалізацією процедур у справі про банкрутство й активної участі кредиторів та арбітражного керуючого має забезпечувати ефективне використання інструментів, передбачених Кодексом України з процедур банкрутства, які спрямовані на погашення боргів боржника та відновлення його платоспроможності, є головною особливістю і складністю процедур у справах про банкрутство.

Таким чином, Кодекс України з процедур банкрутства має значну кількість правових інститутів, які можуть використовуватися як боржником, так і кредиторами для досягнення відповідної мети у процедурах банкрутства. За винятком деяких дискусійних питань, відповіді на які дасть право застосовна практика, є цілком довершеним актом законодавства сучасної країни і відповідає світовим тенденціям у питаннях банкрутства. Успіх у цьому буде залежати від ефективності використання як окремих елементів комплексу інструментарію попередження банкрутства та відновлення платоспроможності, так і загалом усієї системи комплексу.

Розуміння можливостей процедур банкрутства є нагальною необхідністю для сучасних умов бізнесу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Борейко О. М. Неспроможність та банкрутство у цивільному праві України (основні положення та правова природа) : автореф. дис. на здобуття канд. юрид. наук. Одеса, 2019. 19 с.
2. Грабован Л. І. Погашення вимог кредиторів у процедурі банкрутства. Теорія і практика : монографія. Одеса : Фенікс, 2018. 308 с.
3. Кабенюк Ю. В. Правове регулювання арбітражного управління в процедурі банкрутства України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Київ, 2018. 242 с.
4. Чубар Т. М. Правове регулювання заліку взаємних однорідних вимог у відносинах неспроможності (банкрутства) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Київ, 2018. 241 с.
5. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України від 18.10.2018 р. № 2597-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2019. 10 трав. (№ 19).
6. Жуков С. Процедури банкрутства: можливості для боржників та кредиторів. Юридична Газета. 13 квітня 2020. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankivske-ta-finansove-pravo/proceduri-bankrutstva-mozhливosti-dlya-borzchnikiv-ta-kreditoriv.html>.

ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У НАПРЯМІ ГАРМОНІЗАЦІЇ ЗІ СТАНДАРТАМИ ПРАВА ЄС

Гурковська К. А.

Львівський державний університет внутрішніх справ

Європейське право – розгалужений комплекс міжнародних і наднаціональних правових норм, що належать до різних галузей права та перебувають у стані інтенсивного розвитку. Під європейським правом у широкому значенні розуміють правове регулювання відносин у Європі, що охоплюють організацію й діяльність майже всіх європейських міжнародних організацій, усю сукупність економічних, соціальних, політичних, наукових і культурних відносин. У цьому сенсі європейське право є регіональним правом, складовою частиною міжнародного права загалом.

Європейське право у вузькому значенні – це право Європейських співтовариств, доповнене певною мірою правовим регулюванням усього Європейського Союзу.

Таке право вже багато в чому відійшло від міжнародного і становить особливий (гібридний) правовий феномен, який відповідає юридичній природі ЄС [1, с. 3].

Адміністративне право – галузь права (сукупність правових норм), що регулює, з метою реалізації завдань і функцій держави, суспільні відносини управлінського характеру, котрі формуються у сфері виконавчої та розпорядчої діяльності органів виконавчої влади, внутрішній організаційній діяльності інших державних органів, а також у процесі здійснення громадськими організаціями, їх органами зовнішніх юридично-владних повноважень [2, с. 20]. У вітчизняній правовій доктрині під адміністративним законодавством переважно розуміють

зовнішнє вираження адміністративно-правових норм. Проте нині виконується робота з упорядкування законодавства, пропонується здійснити цілковиту кодифікацію адміністративно-правових норм і створити Адміністративний кодекс України як сукупність кількох «кодексів», «томів», «книг», що, зокрема, міститиме Кодекс України про адміністративні проступки, Адміністративно-процедурний кодекс, Кодекс поведінки державних службовців тощо [3, с. 11].

Що ж до особливостей джерел адміністративного права та права ЄС, то останні розподіляють на дві категорії: первинне право (міжнародно-правові акти: установчі договори, договори-угоди й протоколи, що ревізують ці договори); вторинне право (правові акти, ухвалені основними інститутами й іншими органами ЄС).

Європейська рада й Комісія ЄС видають регламенти, директиви, постанови, рекомендації, висновки. Європейське право регулює публічно-правові, економічні (торгівлю, інвестиційні процеси, створення багато національних корпорацій тощо), фінансові, трудові, екологічні відносини, захист прав і свобод на Європейському континенті й багато інших питань [1, с. 3].

Гармонізація є процесом цілеспрямованого зближення правових систем шляхом усунення суперечностей між ними та формування мінімальних правових стандартів через утвердження спільних правових принципів, що передбачає приведення законодавства держав-членів та країн не членів у відповідність з вимогами міжнародного права на підставі міжнародних договорів.

Гармонізація відбувається за допомогою різних засобів (адаптація, імплементація, стандартизація та ін.) і може передувати уніфікації законодавства або ж застосовуватися тоді, коли потреби в такій уніфікації немає [4, с. 13].

За різними критеріями (суб'єктами гармонізації, сферою суспільних відносин, метою та ін.) механізм гармонізації може набувати різних модифікацій (різновидів). Наприклад, право Європейського Союзу вважається тією законодавчою моделлю, єдиним стандартом, згідно з яким своє право гармонізують країни Європи.

В Європі виокремлюють п'ять різновидів механізму гармонізації законодавства, а саме:

1. Механізм гармонізації всередині Європейського Союзу, в державах-членах ЄС передбачає безпосередню участь держав-членів у створенні актів гармонізації ЄС.

2. Механізм гармонізації в державах-кандидатах відбувається на підставі угод про асоціацію згідно політичної волі керівництва країни.

3. Механізм гармонізації швейцарського національного права передбачає застосування референдуму як основного засобу гармонізації.

4. Механізм гармонізації в межах Європейського економічного простору на підставі Угоди про Європейський економічний простір 1992 року.

5. Механізм гармонізації в інших європейських країнах-партнерах, а саме в Україні та Молдові [5, с. 24].

З огляду на існуючі загальносвітові тенденції гармонізація національного законодавства з європейським та міжнародним правом може відбуватися в таких сферах суспільних відносин: правовий статус суб'єктів суспільних відносин; проблеми права власності, правий режим діяльності юридичних осіб та підприємців; проблеми права інтелектуальної власності; оподаткування; валютно-фінансова система; пенсійна система; банківська діяльність; ядерна

енергетика; охорона оточуючого середовища та ін. Ці сфери умовно виокремлюються у загальний економічний простір; загальний простір зовнішньої безпеки; загальний простір свободи, безпеки та правосуддя; загальний простір науки, освіти, культури.

Для України гармонізація національного законодавства з європейським та міжнародним правом має особливу значущість і актуальність, оскільки з цим процесом пов'язане не тільки створення правової бази для майбутнього вступу до ЄС, а й досягнення інших важливих для нашої держави цілей, а саме:

- створення підґрунтя та рушійної сили правової, адміністративної та судової реформи в Україні;
- наближення України до повного виконання своїх зобов'язань за УПС як етапу на шляху поступової інтеграції до Європейського Союзу;
- створення стимулів для здійснення економічних реформ, підвищення конкурентоспроможності економіки та сприяння залученню іноземних інвестицій в Україну;
- розвиток зовнішньої торгівлі між Україною та ЄС, оскільки зі створенням зони вільної торгівлі для них діятимуть рівні правила;
- подальша демократизація суспільних процесів, розбудова основних засад функціонування громадянського суспільства відповідно до європейських стандартів [6, с. 341].

В Україні на процеси гармонізації адміністративного законодавства з нормами права ЄС справляє най більший вплив специфіка управлінської діяльності суб'єктів виконавчої влади й інших органів. Саме тому до цієї співпраці залучено як центральні органи виконавчої влади, так і Верховну Раду України. Координацію такої діяльності покладено на Координаційну раду з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу під головуванням Прем'єр_міністра України. Оцінку ступеня відповідності нормативних документів до *acquis communautaire* (нормативно-правової бази ЄС на момент вступу нового члена) віднесено до компетенції Міністерства юстиції України, зокрема Державного департаменту з питань адаптації законодавства.

Як уже було зазначено, метою гармонізації на рівні ЄС є створення однакових правових умов для економічної діяльності на спільному ринку; вона охоплює насамперед закони, нормативні постанови та адміністративні акти, які безпосередньо впливають на створення та функціонування спільного ринку[7, с. 46].. Основоположні свободи, як стверджують німецькі вчені, є свободами ринку: вільний обмін товарами, свобода пересування найманих працівників, свобода надання послуг і вільне переміщення капіталів – саме вони визначають усі адміністративні дії та мислення. Органи публічної адміністрації діють як органи нагляду та регулювання, передусім як органи публічного адміністрування економіки. Зовсім не випадково, продовжують вони, нагляд за дотриманням антимонопольного законодавства та нагляд за наданням субвенцій належать до найважливіших сфер, у яких Співтовариства уповноважені здійснювати власне публічне адміністрування відповідно до Договорів про заснування Європейських Співтовариств [7, с. 47].

Цей висновок є свого роду орієнтиром для майбутніх членів ЄС, які повинні розпочати адаптацію національного законодавства до законодавства ЄС саме в зазначеному напрямі. І, як ми розуміємо, йдеться не про що інше, як про адміністративно-господарське законодавство, з якого фактично і має бути

розпочата адаптація українського законодавства до законодавства ЄС. Цей висновок може бути підтверджений, зокрема, положеннями розділу V Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [3], де наголошено, що на першому етапі виконання програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС пріоритетними сферами, в яких здійснюється адаптація законодавства України, є такі: митне право; законодавство про компанії; банківське право; бухгалтерський облік компаній; податки, включаючи непрямі; інтелектуальна власність; охорона праці; фінансові послуги; правила конкуренції; державні закупівлі; охорона здоров'я та життя людей, тварин і рослин; довкілля; захист прав споживачів; технічні правила і стандарти; енергетика, включаючи ядерну; транспорт. Отже, як бачимо, значна кількість указаних сфер повністю або частково підпадає під регулятивний вплив норм адміністративно-господарського права. З цього випливає, що перед Україною стоїть подвійне завдання. Необхідно узгодити вітчизняні правові акти взагалі та адміністративно-правові акти, які регулюють відносини публічної адміністрації із суб'єктами господарювання, зокрема відповідними нормативними актами ЄС та, по-друге, розробити нові правові акти виключно з урахуванням та у межах вимог законодавства ЄС. Принагідно відзначимо, що під правовими актами у цьому випадку розуміються не лише закони, а й підзаконні нормативні акти, які також мають відповідати *acquis communautaire* [8].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бесчастний В. Окремі питання вдосконалення адміністративного законодавства України у напрямі гармонізації зі стандартами та вихідними засадами права Європейського Союзу. Віче. № 10. 2011. С. 2 - 5.
2. Административное право Украины: Учебник [для студентов высш. уч. заведений юрид. спец.] / Ю. П. Битяк, В. В. Богуцкий, В. Н. Гаращук [и др.]; Под ред. проф. Ю. П. Битяка. Х.: Право, 2003. 576 с.
3. Адміністративне право України: Підручник / За заг. ред. Т. О. Коломоець. К.: Істина, 2010. 480 с.
4. Законотворчість. Словник термінів і понять з міжнародного та європейського права. К., 2005. С.13.
5. Кашкин С. Стратегия и механизмы гармонизации законодательства России и Европейского Союза, как ключевые компоненты их эффективного взаимодействия в XXI веке // Российско-Европейский Центр Экономической Политики (РЕЦЭП). М., 2005. С. 24.
6. Пархоменко Н. М. Гармонізація законодавства України з європейським та міжнародним правом: методи, етапи, види. Часопис Київського університету права. 2012/1. С. 338 – 342.
7. Петров Є. В. Право Європейського Союзу як джерело адміністративно-господарського права. Адміністративне право і процес. № 1(3). 2013. С. 44-50.
8. Europäische Verwaltungsrecht in der Konsolidierungsphase: Systembildung – Disziplinierung – Internationalisierung. Die Verwaltung. Beiheft 10 / Peter Axer, Bernd Grzeszick, Wolfgang Kahl, Ute Mager, Ekkehart Reimer Vol. 10 of Verwaltung : Beiheft Die Verwaltung Duncker & Humblot GmbH, 2010. 303 p.

ПРО ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ ТА ПРИТЯГНЕННЯ ДО ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ЕКОЛОГІЧНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Даценко В. О.,

НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Відповідальність у галузі екології – це особливий стан суспільних екологічних правовідносин, при якому правовими засобами забезпечується виконання відповідальними особами спеціальних обов'язкових вимог законодавства в галузі використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища забезпечення екологічної безпеки.

Питання відповідальності за екологічні правопорушення були об'єктами дослідження науковців як трудового, так і екологічного права.

Юридична відповідальність за порушення норм екологічного законодавства, розглядається як державно-примусове застосування до правопорушника заходів покарання. Дисциплінарна відповідальність, як вид юридичної відповідальності змушує осіб здійснювати свою діяльність відповідно до норм екологічного законодавства, а у випадку їх порушення тягне за собою негативні наслідки у вигляді покарання, яке визначається Кодексом законів про працю України чи спеціальними Законами.

Науковці зазначають, що відповідальність за екологічні правопорушення застосовується у разі вчинення посадовими особами дисциплінарних проступків, тобто у випадку невиконання чи неналежного виконання ними своїх трудових та професійних обов'язків, що безпосередньо пов'язані зі сферою екології.

Юридична відповідальність в екологічній сфері становить певну систему, а її класифікація проводиться залежно від різних критеріїв. Для класифікації відповідальності на види має значення вид правопорушення, ступінь тяжкості та санкція, що встановлюється за той чи інший вид правопорушення.

Одним із ефективних заходів зміцнення засад раціонального природокористування та дотримання екологічного правопорядку слід вважати встановлення еколого-правової відповідальності за порушення екологічного законодавства. Мова повинна йти про заходи примусового впливу, що стосуються порушників законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

Ознаки екологічної відповідальності базуються на обов'язку правопорушника перетерпіти наслідки особистого, організаційного, майнового характеру, які встановлюються суспільством і державою закріплені в санкціях правових норм. Особливою ознакою екологічної відповідальності виступає зв'язок юридичної відповідальності з державним примусом. Але еколого-правова відповідальність в першу чергу спрямована не на настання негативних наслідків для правопорушника, а на відновлення якості природних ресурсів. Також особливістю еколого-правової відповідальності слід вважати наявність спеціальних заходів відповідальності, які здебільшого характеризуються організаційним характером впливу на правопорушників.

До заходів еколого-правової відповідальності можна віднести обмеження права на користування природними ресурсами та заборони. Відповідно до ч. 2 ст. 111 Земельного кодексу України за рішенням суду можуть бути встановлені такі обмеження у використанні земель як: а) умова розпочати і завершити забудову або освоєння земельної ділянки протягом встановлених строків; б) заборона на провадження окремих видів діяльності; в) заборона на зміну цільового призначення земельної ділянки, ландшафту; г) умова здійснити будівництво, ремонт або утримання дороги, ділянки дороги; ґ) умова додержання природоохоронних вимог або виконання визначених робіт; д) умови надавати право полювання, вилову риби, збирання дикорослих рослин на своїй земельній ділянці в установлений час і в установленому порядку; е) обов'язок щодо утримання та збереження полезахисних лісових смуг.

Обмеження права водокористування встановлюються у відповідності до положень Водного кодексу України. У разі маловоддя, загрози виникнення епідемій та в інших встановлених законом випадках права водокористувачів можуть бути обмежені або змінені умовами водокористування з метою забезпечення охорони здоров'я людей та і інших державних інтересах.

Отже, юридична відповідальність за екологічні правопорушення являє собою сукупність правових засобів, встановлених законодавством (адміністративним, кримінальним, цивільним, трудовим, та іншим), які застосовуються у випадках порушення вимог охорони довкілля та екологічної безпеки населення, умов та режиму використання природних ресурсів, заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Екологічне право України. Академічний курс : Підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка . К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005.
2. Кодекс Законів про Працю України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями. К.: Алерта ; ЦУЛ, 2014.
3. Комарницький В. М. Право спеціального природокористування : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.06 / Віталій Мар'янович Комарницький. К., 2012.
4. Єрмоленко В. Теоретичні проблеми розмежування галузей екологічного і природоресурсного права / В. Єрмоленко // Право України. 2010. № 6.
5. Правова охорона довкілля: сучасний стан та перспективи розвитку : монографія / А. П. Гетьман, А. К. Соколова, Г. В. Анісімова [та ін.] ; за ред. А. П. Гетьмана. Х. : Право, 2014.

СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ НЕНОРМОВАНОГО РОБОЧОГО ЧАСУ

Даценко В. О.,

НК – Кузнецова Л. В., канд. юрид. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Тривалість робочого часу є дуже важливою умовою будь-якого трудового договору. Поняття «ненормований робочий день» уперше з'явилося на початку 20-го століття. Тоді він застосовувався для: : а) осіб адміністративного, управлінського, технічного та господарського персоналу; б) осіб, праця яких не підлягала обліку в часі; в) осіб, які самі розподіляли власний робочий час; г) осіб, робочий час яких за характером роботи дробився на частини невизначеної тривалості [1, с.205].

Ненормований робочий час – це питання, яке досить часто постає перед претендентами під час працевлаштування. Зазвичай про існування на підприємстві ненормованого робочого часу попереджають ще на стадії співбесіди.

Ненормований робочий час застосовується лише до окремих категорій працівників. Важливим є те, що відрізняє їх від інших трудящих. Законодавство не містить достатніх вказівок стосовно цього питання. Це призводить до своєрідних торгів при укладенні колективного договору – одна сторона (роботодавець-власник) намагається включити якомога більшу кількість посад до переліку ненормованих задля інтенсивної експлуатації працюючих на них осіб, супротивна сторона (професійна спілка) намагається цей список скоротити. Безумовно, використання ненормованого робочого часу є вигідним роботодавцеві. Тому сьогодні робота в таких умовах є частіше правилом, ніж виключенням.

Ключовою відмінністю ненормованого робочого часу від надурочних робіт є те, що він обумовлений природою виконуваної працівником функції, тоді як надурочні роботи спричиняються певними обставинами на підприємстві і часто не залежать від професії працівника. Але більшість роботодавців нехтує тим, що ненормований робочий час може застосовуватись лише до тих працівників, облік робочого часу яких є неможливим.

Робота в умовах ненормованого робочого дня не може розглядатися як режим робочого часу. Це обумовлюється тим, що в умовах ненормованого робочого часу йдеться про невизначену тривалість робочого часу в межах певного календарного періоду. У цьому випадку розглядається збільшення фактичного робочого часу.

Якби існувала можливість обліку витраченого часу, то не було б проблем із компенсацією за роботу на умовах ненормованого робочого часу – використовувалося подвійне або інше пропорційне збільшення розміру оплати праці за відповідні проміжки часу. Зараз обмежуються лише компенсацією у вигляді додаткової щорічної відпустки.

По суті, ненормований робочий час у тому вигляді, у якому він існує сьогодні, не підлягає регулюванню. У главі IV Кодексу законів про працю, яка присвячена правовому регулюванню робочого часу, не згадується про ненормований робочий день як про вид робочого часу або як режим роботи. В

той же час, у главі V Кодексу законів про працю, в якій йдеться про регулювання часу відпочинку та в Законі України «Про відпустки» говориться про те, що працівникам з ненормованим робочим часом надається додаткова відпустка. Помітно, що як вид або режим робочого часу ненормований робочий час законодавчо не закріплений, у той же час за роботу в умовах такого часу законом передбачена додаткова відпустка [2, с.301].

Сьогодні ряд працівників працюють в умовах ненормованого робочого дня. Також багато хто, як працівники, так і роботодавці, вважають, що норма щодо 40-годинного робочого тижня на працівників, які працюють в цих умовах, не поширюється. Проте, стаття 50 Кодексу законів про працю чітко встановлює, що «нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень. Підприємства і організації при укладенні колективного договору можуть встановлювати меншу норму тривалості робочого часу». Сенса цієї статті полягає в тому, що у якому б режимі робочого часу працівник не працював, максимальна його тривалість на тиждень не може перевищувати 40 годин.

Законодавча неврегульованість питання застосування ненормованого робочого дня порушує не лише норми з охорони праці, але й призводить до порушення найважливіших принципів, що лежать в основі правового регулювання праці.

Таким чином, необхідно закріпити законодавчо поняття ненормованого робочого часу, чітко встановивши, що це – не режим, а окремий вид робочого часу, який має бути оплачуваним. Додатково встановити максимальну тривалість робочого часу в рамках ненормованого робочого дня. Ненормований робочий час має отримати легальне відбиття у новому Трудовому кодексі України як самостійний вид робочого часу.

В законодавстві повинні бути закріплені більш чіткі критерії віднесення працівників до переліку працівників з ненормованим робочим днем, ніж ті, що містяться в чинній редакції Рекомендацій. Відповідні зміни сприяли би більш високому рівню захисту прав працівників, які часто без достатніх підстав потрапляють у відповідні переліки і змушені дотримуватися розпоряджень роботодавця щодо залишення на роботі по закінченні робочого дня.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Венедіктов С. В. Теоретико-правові засади сучасної концепції трудового правовідношення в Україні: монографія. Х.: Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна, 2011. 224 с.
2. Гетьманцева Н. Д. Особливості правового регулювання трудових відносин: монографія. Чернівці : Технодрук, 2015. 592 с.
3. Проект Трудового кодексу України (реєстр. №1658 від 27.12.2014) [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53221.
4. Саєнко Ю. О. Становлення і подальший розвиток правового регулювання робочого часу в Україні // Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр. 2012. Спеціальний випуск. С. 78-83.

САМОЗАХИСТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Даценко В. О.

НК – Чубань В. С., канд. екон. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Для самозахисту як способу захисту цивільних прав характерним є те, що особа захищає свої цивільні права та інтереси самотужки, своїми власними діями. Іншими словами, це захист без звернення до суду або іншого органу, який здійснює захист цивільного права.

Самозахист може мати місце з боку як фізичної, так і юридичної особи. Необхідна оборона полягає у завданні шкоди правопорушнику з метою припинити правопорушення і захистити власний інтерес. Завдання шкоди у стані крайньої необхідності припускає завдання шкоди невинуватій особі з метою відвернення небезпеки, за умови, що завдана шкода менша, ніж та, яка загрожувала. Притримання майна кредитором є способом самозахисту і одним із способів забезпечення виконання зобов'язання (ст.ст. 594-597, 856, 874, 916, 1019 ЦК). Притримання речі допускається, доти, доки зобов'язання не буде виконане. Крім того, вимоги кредитора, який притримує річ, можуть бути задоволені з вартості цієї речі. У таких випадках носій майнових прав захищає свої права та інтереси власними діями, не звертаючись до суду.

Зважаючи на можливість заподіяння шкоди цивільним правам інших осіб при застосуванні самозахисту (заподіяння шкоди майну, немайновим благам), він допускається при дотриманні таких Умов:

- а) заподіяна шкода має бути менш значною;
- б) реальна небезпека, яка загрожувала цивільним правам особи за таких обставин, не могла бути усунена Іншими засобами. Застосування цього способу у вказаних межах звільняє від відповідальності за шкоду, заподіяну третій особі, яка порушила або порушує права та інтереси того, хто захищається.

Дії того, хто захищається, мають бути спрямовані виключно не припинення порушення його права та інтересу. Якщо мета досягнута, то подальші дії не можуть визнаватися самозахистом.

Виникнення, здійснення та захист цивільних прав цивільне законодавство пов'язує з перебігом певних періодів часу (строків), настанням зазначених у договорі чи у законі дат (термінів), визначених подій тощо. Таким чином, строки та терміни є юридичними фактами (подіями) або одним з елементів юридичної сукупності.

Згідно з ч. 3 ст. 251 ЦК строки і терміни поділяються на:

- 1) законні – визначені актами цивільного законодавства (наприклад, ст. 1270 ЦК встановлює 6-місячний строк для прийняття спадщини);
- 2) договірні – визначені правочином за бажанням сторони і на її розсуд;
- 3) судові – визначені рішенням суду (наприклад, строк для опублікування інформації про спростування відомостей, що принижують честь та гідність фізичної особи).

Для правильного визначення та ефективного використання строків важливе значення має встановлення початку та закінчення їхнього перебігу.

Згідно зі ст. 253 ЦК перебіг строку починається з наступного дня після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов'язаний його початок.

Якщо останній день строку припадає на вихідний, святковий або інший неробочий день, що визначений відповідно до закону в місці вчинення певної дії, днем закінчення строку є перший за ним робочий день (ст. 254 ЦК).

Якщо строк встановлено для вчинення дії, вона може бути вчинена до закінчення останнього дня строку. У разі, якщо ця дія має бути вчинена в установі, то строк спливає тоді, коли у цій установі за встановленими правилами припиняються відповідні операції.

Згідно з ч. 3 ст. 70 ЦК вважається, що останній день строку триває до 24 години. Отже, не вважається простроченням вчинення дії (реалізації права, виконання обов'язку) до 24 години останнього дня.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р (зі змінами) // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV// Відомості Верховної Ради України URL:: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page>.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'Ї

*Дахно І. А., Кузнецова Л. В., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Проблема насильства в сім'ї довгий час вважалася прерогативою усталених звичаїв та традицій і залишалася поза сферою правового регулювання. Будь-яке втручання у сімейні стосунки з боку держави та суспільства вважалось порушенням таємниці приватного життя та категорично не припускалось. Таке становище призвело до певного свавілля у сфері сімейних відносин та перетворення їх на область латентних правопорушень, які залишалися поза увагою компетентних органів державної влади.

Насильство в сім'ї – надто розповсюджена форма порушення прав людини. Протиправні дії проти когось із членів родини нерідко супроводжуються агресією, приниженням та жорстокою поведінкою. Подібні дії з боку особи, що чинить насильство в сім'ї, призводять до погіршення фізичного, психічного та соціального стану здоров'я постраждалої особи чи кількох осіб, членів цієї родини. Як правило, найчастіше від сімейного насильства страждають жінки, діти та люди похилого віку, хоча про останню категорію йдеться дуже мало.

Для того, щоб усвідомити суспільну небезпеку такого явища як насильство в сім'ї, варто звернутись до законодавчого акту, який не лише встановлює права та свободи, які порушуються таким насильством, а й

принципи відповідальності за такі порушення. Конституція – це основоположний законодавчий акт України, який встановлює визначальні принципи відповідальності держави за дотримання прав та свобод своїх громадян і закладає важливу основу для додаткових законодавчих стратегій, спрямованих на протидію усім формам насильства в сім'ї.

Тривалий час права людини розглядалися переважно у контексті взаємовідносин людини та держава, а порушення прав людини у приватній сфері були ретельно приховані під заборону втручання в особисте й сімейне життя.

Розширення тлумачення поняття домашнього насильства та його видів можна прослідкувати в Конвенції Ради Європи про запобігання насильству та боротьбу з цими явищами [2]. Зазначена Конвенція створює всеохоплюючі рамки захисту жінок від усіх форм насильства й спрямована на попередження та ліквідацію цього явища, а також передбачає міжнародний механізм моніторингу імплементації її положень на національному рівні.

В 2001 році було прийнято Закон України «Про охорону дитини» [3] та Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» (який втратив чинність в 2018 році). Закон «Про охорону дитинства» визначає охорону дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет, що має важливе значення для забезпечення національної безпеки України, ефективності внутрішньої політики держави, і з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіти, соціальний захист, всебічний розвиток та виховання в сімейному оточенні встановлює основні засади державної політики у цій сфері, що ґрунтуються на забезпеченні найкращих інтересів дитини.

В 2005 році приймається Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [4] метою якого є досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією і законами України.

В 2017 році було прийнято Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [5], даний Закон визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства.

Проблема протидії насильству в сім'ї регламентується також Сімейним кодексом України, Кримінальним кодексом України, Кодексом України про адміністративні правопорушення, Закон України «Про Національну поліцію» тощо.

Отже, сучасний стан розвитку правової системи нашої країни характеризується значною динамічністю, що знаходить прояв у прийнятті низки нормативно-правових актів з даної проблематики. Проте проблема протидії насильству в сім'ї залишається однією з найактуальніших. Специфічний характер цієї проблеми зумовлює необхідність детальної регламентації діяльності органів, які наділені повноваженнями у даній сфері. Однак, щоб зробити законодавство стосовно протидії насильству в сім'ї більш ефективним, слід його чіткіше зорієнтувати, зробити вичерпним і систематизованим.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України [Електронний ресурс]: Конституція від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами [Електронний ресурс]: Міжнародний документ від від 11.05.2011 р. Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU11251.html.
3. Про охорону дитини [Електронний ресурс]: Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.
4. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків [Електронний ресурс]: Закон України від 8 вересня 2005 року № 2866-IV. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>.
5. Про запобігання та протидію домашньому насильству [Електронний ресурс]: Закон України від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.

ЩОДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЦИВІЛЬНИЙ ПАРТНЕР» ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ»

*Дерев'янко Б. В., д-р юрид. наук, професор
Криворізький навчально-науковий інститут
Донецького юридичного інституту МВС України*

Протягом останніх років законодавство про запобігання та боротьбу із корупцією серйозно змінилося та ускладнилося. В Україні було утворено та вже почали діяти Вищий антикорупційний суд, Державне бюро розслідувань, Національне агентство з питань запобігання корупції. Проте і корупціонери стають щодня усе більш спритними та винахідливими у питаннях обкрадання держави.

Закон України «Про запобігання корупції» зобов'язує представників законодавчої, виконавчої та судової влади України подавати публічні декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, які викладаються у відкритий доступ у мережі Інтернет. Ще у 2011 році на прикладі сфери освіти нами підтримувалися та висловлювалися думки на користь публічності й утворення наглядових рад. Серед іншого вказувалося, що в умовах постійного посилення ролі, значення та обсягів законодавства, спрямованого на боротьбу або запобігання корупції, публічна звітність або утворення наглядових рад зніме значну кількість питань та відведе необґрунтовані підозри від законослухняних закладів освіти та їх керівників; а також сприятиме оптимізації управління та контролю у закладах освіти [1, с. 239]. З одного боку, запровадження публічності можна вважати значним позитивом і певною перемогою демократії, адже кожен бажаючий може ознайомитися із статками знайомого чи незнайомого йому політика, службовця, правоохоронця, судді. На Росії, наприклад, про такий рівень публічності стосовно статків посадових осіб

можуть лише мріяти. З іншого боку, публічне оприлюднення в мережі Інтернет інформації про статки декларанта та членів його сім'ї розкриває певні особисті дані як самого декларанта, так і членів його сім'ї. Від цього людина та її близькі можуть серйозно постраждати. Відсутність у декларації адреси належного декларанту чи будь-кому із членів його сім'ї того чи іншого нерухомого майна чи земельної ділянки не є перешкодою для осіб, які хочуть цю адресу дізнатися. Наявність вказівки на населений пункт є серйозною підказкою, особливо, якщо цей населений пункт невеликий. Зазначення у декларації, що декларант або член його сім'ї має нерухоме майно, наприклад, у місті Донецьк, є прямою підказкою та нагадуванням спецслужбам РФ про наявність важеля впливу на посадову особу в Україні. А це може завдати прямої шкоди не лише самій особі та членам її сім'ї, але і державі. Ще невідомо яким внутрішнім особистим переконанням керується при ухваленні вироку чи рішення, постановленні ували український суддя, який має нерухомість у тимчасово непідконтрольному українському уряду місті, невідомо які особи і з якої спецслужби РФ можуть впливати на формування його особистого переконання. Можливо викладене вплинуло на суддів Конституційного суду України при ухваленні ними 27 жовтня 2020 року рішення стосовно неконституційності окремих норм Закону України «Про запобігання корупції» та Кримінального кодексу України, зокрема і в частині неконституційності оприлюднення персональних даних декларантів та членів їх сімей.

Наведене вище вказує на складність і суперечливість процесу запобігання корупції в Україні. Проте зараз слід розглянути дещо інше питання, пов'язане із пропозицією щодо запровадження до Закону України «Про запобігання корупції» терміну «цивільний партнер».

В усьому світі, а з початку 1990-х років і в Україні державні службовці з метою приховування власних доходів переоформляли частину майна на своїх близьких і не дуже близьких родичів. Ще за радянських часів окремі особи перед потенційним скоєнням корисливих та інших злочинів, додатковою санкцією за які передбачалася конфіскація майна, переоформляли майно або купували нове майно на своїх родичів чи інших близьких осіб.

Сьогодні в абзаці третьому частини першої статті 1 Закону України «Про запобігання корупції» наведено достатньо широкий перелік близьких осіб: близькі особи – члени сім'ї декларанта, а також чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний та двоюрідний брати, рідна та двоюрідна сестри, рідний брат та сестра дружини (чоловіка), племінник, племінниця, рідний дядько, рідна тітка, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, батько та мати дружини (чоловіка) сина (дочки), усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням зазначеного суб'єкта [2]. Проте названа норма визначає лише близьких осіб, наявних у декларанта офіційно. Натомість ігнорується така категорія близьких осіб, як «цивільний партнер», оскільки вона не є офіційною.

30 жовтня 2020 року народним депутатом України О. С. Жмеренецьким було подано до Верховної Ради України законопроект «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо розширення переліку близьких осіб» за реєстраційним номером 4294. Цей законопроект спрямований на захист інтересів держави від корупційних проявів за посередництва «цивільних

партнерів» суб'єктів декларування. Автором законопроекту цілком виправдано пропонується надання визначення терміну «цивільний партнер» та поширення на такого партнера усіх заходів з перевірок та контролю, аналогічних заходам, що застосовуються до близьких осіб, зокрема членів сім'ї декларанта. Пропозиція є слушною, оскільки на таких осіб також може оформлятися майно, угоди, зобов'язання, передаватися корпоративні права.

Проте пропозицію запровадити цей термін у текст Закону України «Про запобігання корупції» О. С. Жмеренецьким зроблено не лише стосовно декларанта, а й стосовно Голови, заступника Голови Національного агентства з питань запобігання корупції та працівників апарату Національного агентства з питань запобігання корупції. Так, у випадку внесення до частини другої статті 15 Закону України «Про запобігання корупції» після слів «а у разі її відсутності його» словосполучення «цивільний партнер», останній у разі загибелі (смерті) Голови, заступника Голови Національного агентства під час виконання службових обов'язків та у разі відсутності у загиблого сім'ї, отримає від держави одноразову грошову допомогу в розмірі десятирічного розміру оплати праці загиблого (померлого) за останньою посадою, яку він займав, в порядку та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України. Вважаємо це недоцільним та таким, що викличе потребу у додаткових роз'ясненнях способів доведення особою наявності статусу «цивільного партнера» – треба буде встановити критерії щодо тривалості, «глибини» цивільних партнерських стосунків тощо.

Запровадження терміну «цивільний партнер» у текст Закону України «Про запобігання корупції» потрібно робити лише стосовно декларанта, який сьогодні користуючись відсутністю цього визначення у Законі, може оформляти майно на цю особу, відкривати на неї рахунки у відділеннях банків, надавати їй певні пільги чи привілеї, нагороди, призначати на певні посади тощо. Відсутність статусу чоловіка (дружини) у цивільного партнера Голови, заступника Голови Національного агентства з питань запобігання корупції має залишатися підставою для відмови такому цивільному партнеру у виплаті одноразової грошової допомоги за статтею 15 Закону України «Про запобігання корупції». Стосовно ж декларанта слід повністю підтримати автора законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо розширення переліку близьких осіб» в частині внесення до тексту Закону України «Про запобігання корупції» поняття «цивільний партнер» та поширення на таку особу усіх можливих зобов'язань та перевірок, аналогічних члену сім'ї декларанта.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дерев'янко Б. В. Надання освітніх послуг: правовий статус суб'єктів: монографія / Б. В. Дерев'янко; МВС України, Донецький юридичний інститут. Донецьк: Видавничий дім «Кальміус», 2011. 335 с.
2. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АЛІМЕНТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Дмитрович К. С.,

НК – Тищенко Ю. В., канд. юрид. наук, доцент

Київський національний торговельно-економічний університет

Зростання кількості сімейних відносин, які ускладнені іноземним елементом та потреба захисту прав дитини в аспекті матеріального забезпечення зумовлюють актуальність такої проблеми як правове регулювання аліментних зобов'язань. У міжнародному приватноправовому регулюванні закріплюється загальновизнаний обов'язок батьків утримувати своїх неповнолітніх чи повнолітніх непрацездатних дітей та обов'язок повнолітніх дітей піклуватися про своїх непрацездатних батьків. У свою чергу, зважаючи на ухилення від виконання такого обов'язку, відповідні кошти на утримання можуть бути стягнуті у судовому порядку.

На нашу думку, для послідовного та логічного дослідження питання правового регулювання аліментних зобов'язань, перш за все, варто проаналізувати міжнародно-правове забезпечення цього питання. Так, це перш за все норми міжнародних конвенцій, а також багатосторонніх та двосторонніх міжнародних договорів, у тому числі міжнародні договори про правову допомогу.

Україна є учасницею Конвенції про стягнення аліментів за кордоном від 20 червня 1956 р., яку було ратифіковано 20 липня 2006 р. Норми цієї конвенції спрямовані безпосередньо на матеріально-правове регулювання аліментних відносин. Ситуація, коли позивач і відповідач проживають у різних державах, безперечно потребує правильного вирішення. Тому метою вищезгаданої конвенції є спрощення стягнення аліментів у таких випадках [1]. Задля виконання Конвенції 1956 року на території України, було затверджено наказом Міністерства юстиції України 2006 р. Інструкцію про виконання в Україні Конвенції про стягнення аліментів за кордоном, відповідно до якої виокремлюють два види звернень громадян України до іншої договірної сторони стосовно аліментів:

- звернення із заявою про стягнення аліментів з відповідача (боржника), який проживає за кордоном;
- звернення з клопотанням про визнання і виконання рішення суду України про стягнення аліментів [2].

Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання від 2 жовтня 1973 року, яка набрала чинності для України у 2008 році, передбачає визнання і виконання рішення відносно аліментних зобов'язань. Ця Конвенція застосовується до рішень, постановлених відповідним органом Договірної Держави щодо аліментних зобов'язань, які виникають із сімейних відносин, материнства, батьківства, шлюбу чи родинних зв'язків по чоловіку чи дружині, зокрема зобов'язань щодо утримання дитини, народженої поза шлюбом, між:

- одержувачем аліментів і платником аліментів;
- платником аліментів і державним органом, який стягує відшкодування коштів, виплачених одержувачу аліментів. [3]

Наступним міжнародним договором, який також містить норми щодо вирішення колізійної проблеми у випадках аліментних зобов'язань, варто зазначити Конвенцію СНД про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 р., яка була ратифікована Україною, та діє у редакції 1993 року у відносинах України з державами-учасниками. Згідно з цією Конвенцією, правові відносини батьків і дітей визначаються за законодавством Договірної Сторони, на території якої постійно проживають діти [4]. Наказом Міністерства юстиції України, Державної судової адміністрації України від 27.06.2008 № 1092/5/54 затверджена Інструкція про порядок виконання міжнародних договорів з питань надання правової допомоги в цивільних справах щодо вручення документів, отримання доказів та визнання і виконання судових рішень. Така Інструкція застосовується за наявності міжнародного договору про правову допомогу в цивільних справах між Україною та іноземною державою [5].

На національному рівні нормативно-правовим актом, що встановлює порядок урегулювання приватноправових відносин, зокрема і аліментних зобов'язань з іноземним елементом є Закон України «Про міжнародне приватне право». У статті 66 передбачається, що права та обов'язки батьків і дітей визначаються особистим законом дитини або правом, яке має тісний зв'язок із відповідними відносинами і якщо воно є більш сприятливим для дитини. Слід зазначити, що, відповідно до частини 1 статті 16 Закону України «Про міжнародне приватне право», особистим законом фізичної особи вважається право держави, громадянином якої вона є. Згідно зі статтею 67 вищезазначеного Закону, зобов'язання щодо утримання, які виникають із сімейних відносин, окрім випадків, передбачених статтею 66 цього Закону, регулюються правом держави, у якій має місце проживання особа, яка має право на утримання. Якщо дана особа не може одержати аліменти відповідно до вказаного вище права, застосовується право їхнього спільного особистого закону. Якщо це неможливо й за останнім правом, застосовуватиметься право держави, у якій особа, яка зобов'язана надати утримання, має місце проживання [6].

Отже, з огляду на усе вищезазначене, можна зробити такий висновок. Аліментні зобов'язання, що виникають із сімейних відносин, материнства, батьківства, шлюбу чи інших родинних зв'язків, ускладнені «іноземним» елементом, знайшли своє регулювання як у низці міжнародних документів, так і на національному рівні. Існування міжнародних договорів у даній сфері для України має величезне значення, адже основною перевагою приєднання до таких документів є можливість громадянам України стягувати аліментні зобов'язання у спрощеному порядку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конвенція про стягнення аліментів за кордоном від 20 червня 1956 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_425 13.
2. Про затвердження Інструкції про виконання в Україні Конвенції про стягнення аліментів за кордоном: Наказ Міністерства юстиції України від 29 грудня 2006 року N 121/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1390-06>. 16.
3. Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання від 2 жовтня 1973 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/973_001.

4. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22 січня 1993 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997_009 4.

5. Про затвердження Інструкції про порядок виконання міжнародних договорів з питань надання правової допомоги в цивільних справах щодо вручення документів, отримання доказів та визнання і виконання судових рішень: Наказ Міністерства юстиції України від 27.06.2008 № 1092/5/54. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0573-08#Text>.

6. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV// Відомості Верховної Ради України. 2005. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997_009 4.

ЗАХИСТ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ В СФЕРІ ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ

Довженко Д. О.

НК – Москаленко С. І., д-р юрид. наук

Льотна академія Національного авіаційного університету

Із стрімким в сьогоденнішніх реаліях розвитком цивільної авіації, особливо важливим аспектом стає захист прав працівників цієї сфери.

Кожен авіаційний спеціаліст має бути ознайомлений з трудовим законодавством України для чіткого розуміння своїх професійних прав та обов'язків.

Безумовним є той факт, що особа повинна знати інформацію про свої трудові права, можливі шляхи їх захисту. Дійсне необхідне, як при прийнятті на роботу, так і в процесі трудової діяльності. Так, в процесі трудової діяльності авіаційними працівниками (пілотами) укладаються трудові договори, угоди щодо певного виду зобов'язань перед адміністрацією, компенсацій, підписуються різні документи, щодо застосування трудового законодавства. Досить багато спірних питань виникає у зв'язку зі звільненням. На превеликий жаль, в процесі їх фахової підготовки недостатньо вивчаються вимоги трудового законодавства та їх застосування при захисті своїх професійних прав. Недостатнє знання вимог трудового законодавства, досить часто, призводить до порушення прав працівників, в тому числі, і в авіаційній сфері [1, С. 44-45].

Наведемо приклад.

Відповідно до ст. 18 Закону України «Про транспорт» припинення роботи(страйк) на підприємствах транспорту може бути у разі невиконання адміністрацією підприємства умов тарифних угод, крім випадків, пов'язаних з перевезенням пасажирів, обслуговуванням безперервно діючих виробництв, а також, коли страйк становить загрозу життю і здоров'ю людини. 9 вересня 2011р. на загальних зборах працівників авіакомпанії «АероСвіт» було прийнято рішення про страйк екіпажів, який повинен був розпочатися 28 вересня 2011 р., і тривати до повного задоволення їх вимог. Але адміністрація підприємства звернулася до суду з вимогою заборонити страйк як незаконний. 6 жовтня Бориспільський районний суд виніс рішення про заборону страйку. В даному випадку, суд спирався на статтю 18 Закону України «Про транспорт», яка

забороняє страйки на транспортних підприємствах, якщо вони впливають на перевезення пасажирів.

В своєму рішенні суд зазначив, що авіакомпанія «АероСвіт» була великим пасажирським перевізником, де працювало понад 80 маршрутів у 33 країни. Крім того, враховуючи, що однією з основних задач бортпроводників літаків, було забезпечення безпеки пасажирів, суд врахував також положення статті 24 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів», що забороняють страйки, якщо вони можуть поставити під загрозу життя і здоров'я людей.²² листопада та 19 грудня 2011 року, відповідно, апеляційний суд Київської області і Вищий спеціалізований суд України у цивільних і кримінальних справах залишили в силі судові рішення від 6 жовтня 2011 року. Вже 20 січня 2012 року було винесено остаточне судові рішення щодо позову до страйкового комітету.

Таким чином, українські суди позбавили працівників «АероСвіту» права на протест. Виявилось, що працівники авіації взагалі не можуть виходити на страйк на захист своїх трудових прав, навіть у зв'язку з тривалою заборгованістю по виплаті заробітної плати, неналежними умовами роботи тощо.

Вичерпавши національні засоби правового захисту, заявники поскаржилися до Європейського суду з прав людини на порушення статті 11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (свобода зібрань та об'єднань) у зв'язку з беззастережною заборonoю національними властями в проведенні страйку лише на тій підставі, що вони працювали на транспортному підприємстві. 2 жовтня 2014 р. Європейський суд з прав людини, визнав, що дійсне є порушенням прав людини, гарантованих статтею 11 Конвенції (свобода мирних зібрань та об'єднань) та вказав, що українське законодавство потребує негайних змін. Таким чином, Євросуд захистив право на страйк працівників «АероСвіту» та присудив їм компенсацію у розмірі 20 тисяч євро. Даний приклад, показує необхідність вивчення вимог трудового законодавства в процесі фахової підготовки операторів складних систем. Цього рішення могло б і не бути, якби свого часу працівники та незалежна профспілка бортпроводників «АероСвіту» не вирішили йти до кінця і відстоювати свої трудові права. Як нагадав голова профспілки бортпроводників авіакомпанії «АероСвіт», віцепрезидент профспілки-асоціації льотного складу цивільної авіації України (ПАЛС) Веніамін Тимошенко, історія боротьби почалася ще у 2007 році. Тоді компанія «АероСвіт» грубо порушила законодавство України: почала незаконно звільняти людей та не виплачувати їм зарплату. Рішення ЄСПЛ в цій справі фактично є прецедентним не тільки для України, але й для Європи. Адже тривалий час профспілки залізничників, лікарів, держслужбовців, намагалися визнати страйк законним інструментом захисту трудових прав. І зустрічалися з наполегливою протидією урядів. Справа «Тимошенко проти України» може підставою для системних змін у цій сфері [1, С. 44-45].

Крім того, можна дійти висновку, що саме завдяки належному рівню правових знань даних авіаційних працівників, вони врешті-решт змогли відстоювати свої права. В діяльності авіакомпаній таких спорів можна нарахувати досить багато. Їх причиною є: відсутність певного обсягу знань вимог трудового законодавства операторів складних систем та відповідного правового захисту працівників. Зрозуміло, що багатьох проблем, пов'язаних із застосуванням

трудового законодавства можна було б уникнути, якщо працівники мали б необхідний рівень правової культури та обсяг знань вимог трудового законодавства. Передумовою забезпечення певного рівня знань вимог трудового законодавства є удосконалення підготовки майбутніх авіаційних працівників.

Так як схожі ситуації в сфері авіації відбуваються ледь не кожного дня, захист прав авіаційних спеціалістів є питанням, що потребує негайного вирішення, шляхом удосконалення чинного законодавства України та підвищення рівня знань трудового законодавства авіаційними працівниками.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Басанська Н. В., канд. юр. наук, Москаленко С. І., канд. юр. Наук Вивчення вимог трудового законодавства в процесі професійної підготовки авіаційних спеціалістів як передумова захисту їх конституційних прав// Людина і праця в економіці регіону // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 31 жовтня 2016 р. (Частина 1: Актуальні проблеми соціально-трудових відносин). – Кропивницький : РВЛ ЦНТУ, 2016. – 224 с.

СТАТУС ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА ЯК ІНСТИТУТ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА

Дулгерова О. М., канд. іст. наук, доцент

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

У звичайному праві різних країн проблема правового статусу людини і громадянина вирішується неоднаково, можна виділити чотири усталені підходи, що визначають вирішення цієї проблеми.

Ліберальна концепція виходить з того, що кожна людина від моменту народження природою наділена невід'ємними правами. Обмеження прав людини і громадянина можливе лише у зв'язку із забезпеченням охорони суспільного ладу, правопорядку, прав і свобод громадян, запобіганням насильству та ін.

Колективістський підхід до вирішення проблеми прав людини надає пріоритет не особистості, а колективу (суспільству, класам, об'єднанням).

Третій підхід до правового статусу особи пов'язаний з класичним мусульманським правом. Тут статус особи визначається за шаріатом. Вселенський суверенітет належить лише Аллаху: людина не має права розпоряджатися собою на свій розсуд, її дії мають бути підпорядковані вказівкам Аллаха.

Особливий підхід до правового статусу особи склався у звичайному праві деяких країн Тропічної Африки, Океанії та Латинської Америки. Людина тут розглядається як невід'ємна клітинка племені, її права не можуть реалізовуватися окремо від племені.

Сьогодні спостерігається процес уніфікації всіх концепцій, оскільки права і обов'язки людини повинні відповідати міжнародним документам.

Державно-правовий розвиток сучасної України, що об'єктивується на шляху побудови демократичної, правової, соціальної держави, яка б була здатна

втілити конституційний принцип визнання людини найвищою соціальною цінністю, чий інтереси, права і свободи визначають діяльність державної влади, об'єктивно виводить в коло найбільш важливих проблем конституційного права питання реалізації Конституції України, забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Водночас, слід наголосити й на тому, що ця проблематика набуває особливої ваги з огляду на процес триваючої конституційної реформи.

Як вже вказувалось вище, головною властивістю нового підходу до закріплення статусу людини, що знайшов свого відображення в Конституції України, стала докорінна переорієнтація в системі відносин між державою та особою. Однією із значних змін в системі взаємозв'язку “людина – держава”, є зміна відношення до такого принципового елементу правового статусу людини як громадянство. Дійсно, теоретичне визначення поняття громадянства передбачає його тлумачення як “взаємозв'язку особи і держави, який породжує з обох сторін певні права та зобов'язання”, або ж як “правового зв'язку особи з державою, який не обмежений у часі і просторі, ґрунтується на юридичному визнанні державою даної особи своїм громадянином і, як наслідок, обумовлений взаємними правами та обов'язками громадян і держави у випадках, зазначених в законі”. В Конституції України диференційований вжиток понять “людина” та “громадянин” зустрічається вже в статті 8, частина третя якої зазначає, що “звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується”. Тобто навіть якщо ми обмежуватимемо зміст правового статусу людини виключно сукупністю її прав, то навіть тоді текстуальний аналіз Конституції змушуватиме нас вносити певну диференціацію, яка стосується розмежування між правами і свободами людини та правами і свободами громадянина.

Якщо спробувати визначити сукупність базових конституційних норм, в яких закріплюється цей елемент правового статусу людини, то тоді, поза всяким сумнівом, слід назвати насамперед статті 4, 24, 25 та 26 Конституції України, де містяться такі норми: а) в Україні існує єдине громадянство, б) громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом, в) громадянин України не може бути позбавлений громадянства і права змінити громадянство, г) іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України. Також крім цього варто звернутись до положень Закону України “Про громадянство України” від 18 січня 2001 року, який відповідно до Конституції України визначає правовий зміст громадянства України, підстави і порядок його набуття та припинення, повноваження органів державної влади, що беруть участь у вирішенні питань громадянства України, порядок оскарження рішень з питань громадянства, дій чи бездіяльності органів державної влади, їх посадових і службових осіб. Нагадаємо, що стаття 2 цього Закону закріплює такі принципи громадянства України як: 1) принцип єдиного громадянства – громадянства держави Україна, що виключає можливість існування громадянства адміністративно-територіальних одиниць України, 2) запобігання виникненню випадків безгромадянства; 3) неможливості позбавлення громадянина України громадянства України; 4) визнання права громадянина України на зміну громадянства; 5) неможливості автоматичного набуття громадянства України

іноземцем чи особою без громадянства внаслідок укладення шлюбу з громадянином України або набуття громадянства України його дружиною (чоловіком) та автоматичного припинення громадянства України одним з подружжя внаслідок припинення шлюбу або припинення громадянства України другим з подружжя; 6) рівності перед законом громадян України незалежно від підстав, порядку і моменту набуття ними громадянства України; 7) збереження громадянства України незалежно від місця проживання громадянина України. При цьому відповідно до закону, громадянами України є: 1) усі громадяни колишнього СРСР, які на момент проголошення незалежності України (24 серпня 1991 року) постійно проживали на території України; 2) особи, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних чи інших ознак, які на момент набрання чинності Законом України “Про громадянство України” (13 листопада 1991 року) проживали в Україні і не були громадянами інших держав; 3) особи, які прибули в Україну на постійне проживання після 13 листопада 1991 року і яким у паспорті громадянина колишнього СРСР зразка 1974 року органами внутрішніх справ України внесено напис “громадянин України”, а також діти таких осіб, які прибули разом з батьками в Україну, якщо на момент прибуття в Україну вони не досягли повноліття; 4) особи, які набули громадянство України відповідно до законів України та міжнародних договорів України.

З метою організації виконання цього закону Указом Президента України від 27 березня 2001 року було затверджено Положення про Комісію при Президентові України з питань громадянства, основним завданням якої є: розгляд заяв про прийняття до громадянства України і про вихід з громадянства України, подань про втрату громадянства України, внесення пропозицій Президентові України щодо задоволення цих заяв і подань; здійснення контролю за виконанням рішень з питань громадянства, прийнятих Президентом України; внесення пропозицій щодо прийняття законів, видання актів Президента України та інших правових актів з питань громадянства, участь у підготовці проектів таких актів; вивчення і узагальнення вітчизняного та іноземного досвіду у питаннях громадянства, внесення пропозицій Президентові України щодо вдосконалення діяльності органів виконавчої влади, пов’язаної з вирішенням таких питань.

Утім, навіть з огляду на непересічну роль інституту громадянства для дослідження правового статусу людини, не можна не погодитись з тим, що основною складовою конституційних основ правового статусу людини в Україні виступають саме права, свободи та обов’язки людини і громадянина.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Оніщук М. В. Співіснування та взаємодія безпосередньої демократії та представницької демократії як головна парадигма сучасного конституціоналізму // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2006. – №11(61). – С.5.
2. Конституційне право України / За ред. В. Ф. Погорілка. – К., 2002. – С.189-190. С.15.
3. Скрипнюк О. В. Специфіка реалізації функцій конституції у демократичних і авторитарних державах // Правова держава: Щорічник

наукових праць Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2006. – Вип. 17. – С. 339-347.

4. Фрицький О. Ф. Конституційне право України. – К., 2002. – С. 127.

ФАКТОРИ ЗАГАЛЬНОПРАВОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ

Завгородня Ю. С., канд. юрид. наук, доцент

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Проблематика сутності та захисту прав дитини вітчизняною юридичною наукою розглядається переважно у межах кримінального права, кримінології та криміналістики, що, на сьогодні, не можна визнати задовільним, зважаючи на необхідність саме загальнотеоретичного дослідження окресленої проблематики, що стане основою усестороннього і всебічного розуміння сутності цього правового явища, загальних тенденцій функціонування і розвитку суспільних відносин у сфері забезпечення прав дитини, що цілком відповідає процесам диференціації та інтеграції наук, у тому числі правових.

Одним із факторів необхідності розгляду проблеми прав дитини на загальнотеоретичному, а також філософсько-правовому і соціологічно-правовому, рівнях є стан забезпечення прав дитини та рівень злочинності серед дітей.

Наступним фактором необхідності загальнотеоретичного рівня дослідження прав дитини є переосмислення сутності цього явища, яке впливає і на юридичну практику. Так, судова практика (і практика органів опіки і піклування) фактично не сприймає дитину як людину з іманентними їй правами. Так, у справах про визначення місця проживання дитини (при розірванні шлюбу), не зважаючи на необхідність урахування інтересів дитини, суд «спираючись на Декларацію Організації Об'єднаних Націй про права дитини 1959 року, зокрема, принципу 6, який, зокрема, передбачає: «Малолітня дитина, крім випадків, коли є виняткові обставини, не має розлучатися зі своєю матір'ю» [1]. Висловлюючи окрему думку у справі «М.С. проти України» суддя Ранзоні зауважив, що у цій справі вбачається позиція українських судів щодо презумпції на користь матері в справах опіки над дитиною, тобто, що дитина має жити з матір'ю, що може бути відхилене лише в разі існування «виняткових обставин». Як наслідок, за відсутності «виняткових обставин» суди нехтують подальшою оцінкою всіх інших не виняткових обставин, які все одно могли стосуватися рішення [2]. При цьому суддя Європейського суду з прав людини наголошує, що презумпція на користь матері в справах про опіку над дитиною не підтримується ані практикою на рівні ООН після прийняття Декларації, ані судовою практикою Європейського суду з прав людини і не відповідає позиції Ради Європи і більшості держав-членів. У 21 столітті методологія з такою презумпцією, яку можна відхилити лише за «виняткових обставин» більше не є раціональною в частині прав, що гарантуються Конвенцією. Адже підготовчі матеріали до Конвенції чітко указують, що положення про «розлучення дитини з матір'ю лише за виняткових обставин» існувало на дуже початковій стадії процесу розробки. Його потім критикували, оскільки він просував стереотипний погляд

матерів, який ґрунтувався на дискримінації, а тому, його вилучили. Принцип найкращих інтересів дитини, що випливає з самої Декларації, отримав повну підтримку, як першочергове та найважливіше міркування [2].

Показовою у цьому контексті є і справа **«Таєр проти Сполученого Королівства»**. Так, коментуючи рішення Європейського суду з прав людини Г. Юдківська зазначила: «Після бійки в класі підлітка було вирішено піддати покаранню – 15 ударам різками. Європейський суд визнав, що це інституціоналізоване насильство є атакою на людську гідність. І з цим не погодився саме британський суддя: мовляв, вибачте, я зростаю в цій системі, ми звикли до цього, це абсолютно нормально для підлітка – бути побитим різками. Але більшість з цим не погодилася, сказали, що Конвенція – це живий інструмент, який повинен тлумачитися у світлі умов сьогодення, тому такі факти є неприпустимими» [3].

В умовах сьогодення виникла необхідність не лише у галузевому дослідженні проблематики прав дитини, але, у першу чергу, і загальнотеоретичному. Права дитини мають стати предметом комплексного загальнотеоретичного дослідження, що дозволить сформувати цілісну і усесторонню концепцію прав дитини, яка дозволить вивести діяльність із забезпечення прав дитини на якісно новий рівень та яка буде ґрунтуватися на загальноєвропейських положеннях щодо розуміння цього соціального явища.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Декларація прав дитини від 20 листопада 1959 р. URL http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_38.
2. Case of M.S. v. Ukraine, Application № 2091/13, Council of Europe: European Court of Human Rights, 11 July 2017, available at <http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-175140>.
3. Сутінки прав людини і Європейський суд. URL: <http://ua.racurs.ua/1136-prava-ganna-udkivska>.

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВА НА МАТЕРИНСТВО (БАТЬКІВСТВО)

Загороднюк А. Ю.

НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Ст. 139 СК України [1] дає право жінці, яка записана матір'ю дитини, оспорювати своє материнство. Жінка, яка вважає себе матір'ю дитини, має право пред'явити позов до жінки, яка записана матір'ю дитини, про визнання свого материнства.

Оспорювання материнства відповідно із ч. 2 та ч. 3 ст. 123 СК України [1] не допускається, а саме у разі перенесення в організм іншої жінки ембріона людини, зачатого подружжя (чоловіком та жінкою) в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, батьками дитини є подружжя, в цьому

випадку подружжя визначається батьками дитини, народженої дружиною після перенесення в її організм ембріона людини, зачатого її чоловіком та іншою жінкою в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій.

До вимог про визнання материнства встановлюється позовна давність в один рік, яка починається від дня, коли особа дізналася або могла дізнатися, що є матір'ю дитини. На відміну від материнства визначення батьківства залежить від сімейного стану матері дитини. Сімейне законодавство України виходить з презумпції батьківства чоловіка матері дитини [2].

Відповідно до ст. 133 СК України [1], якщо дитина народилась у подружжя, дружина записується матір'ю дитини, а чоловік – батьком дитини. Ця презумпція діє не лише в період шлюбу. Дитина, яка була народжена до спливу десяти місяців після припинення шлюбу або визнання його недійсним, походить від подружжя (ч. 2 ст. 122 СК України [1]), а саме так – батьком дитини є чоловік її матері. За правилом ст. 122 СК України [1] походження дитини від подружжя визначається на підставі Свідоцтва про шлюб та документа закладу охорони здоров'я про народження дружиною дитини.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 21-22. Ст. 135.
3. Сімейне право України: підручник 2-е вид., перероб. і допов / Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилінкова та ін. ; за заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. К. : Юрінком Інтер, 2009. 288 с.
4. Сімейне право України: підручник / за ред. В. С. Гопанчука. К. : Істина, 2002. 304 с.

ЩОДО ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ТА ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИКІВ

Золойко Ю. К.

*Криворізький навчально-науковий інститут
Донецького юридичного інституту України*

Необхідно розпочати з того, що особливістю економічного розвитку залишається фінансова підтримка виробництва. При підвищенні рівня технічного облаштування та використання інновацій досягається високий рівень якості продукції та зменшуються витрати за рахунок модернізації.

Держава звертає увагу при формуванні фінансової політики та підтримки виробників при вивченні ряду проблем, що виникають в процесі експортного виробництва.

У зарубіжних країнах система кредитування експорту має намір характеру і передбачає короткострокове, середньострокове та довгострокове кредитування експорту різних видів продукції. Можна вказати на декілька підходів.

Відносно невеликі країни, такі як Колумбія, Мексика та інші продовжують дію систем короткострокового рефінансування своїх центральних банків на середньострокове і довгострокове кредитування. Держава гарантує форму страхування кредитів від серії ризиків [3].

Для удосконалення порядку визначення розміру часткової компенсації, а відповідно й розміру фактичної (пільгової) кредитної ставки для позичальника, доцільно проаналізувати зарубіжний досвід, який свідчить про різноманітність підходів щодо розв'язання цього питання.

Так, у Франції механізм дії пільгових кредитів ґрунтується на принципі «боніфікації» а саме це – «надбавка до встановленої договором ціни», компенсації кредитору з коштів державного бюджету різниці між договірною відсотковою ставкою і ставкою пільгового кредиту.

На даний час у світі існує 2 міжнародні організації, які здійснюють вплив на державну допомогу виробникам у різних державах – це Світова організація торгівлі та Європейський Союз, далі: СОТ і ЄС.

Офіційно СОТ виступає проти застосування субсидій, однак ЄС та США з мовчазної згоди СОТ змагаються за це право і намагаються їх надавати. У країнах Західної Європи та США діє механізм гарантованих цін на сільськогосподарську продукцію. Наприклад у США щорічно витрачається на підтримку сільськогосподарського комплексу 50 млрд. дол., в ЄС – 300 млрд. євро, а в Україні ця сума становить менше 1 млрд. грн.

У країнах ЄС нагляд за 88–97 % цін на сільськогосподарську продукцію (пшениця, ячмінь, жито, кукурудза, молоко, та інше) здійснюється наднаціональними органами постійно, «санітарія» ринку досягається на основі підтримки балансу між попитом та пропозицією і регулюванням ринкових цін у певних рамках, незважаючи на те, що вільна гра попиту і пропозиції з введенням єдиних цін не усувається [2].

У США Асоціація у справах фермерів фінансує програму зі зменшенням кредитних відсоткових ставок із компенсацією 4 % від відсоткової ставки одержаного кредиту в комерційних банках фермерам чи сільськогосподарським товаровиробникам [4]. Якщо розглядати організаційно-економічний механізм захисту національних виробників в КНР, то також можна вказати на його високу ефективність [1].

Отже, можна зробити висновок, що чим сильніше країна відстає у своєму економічному розвитку, тим більше господарських функцій змушена брати на себе держава. Навіть найбільш ліберальні західні держави вдаються до надання допомоги з боку державних органів, щоб захистити свої позиції, а не розраховують на механізми саморегулювання ринкової економіки. Роль держави полягає в мобілізації ресурсів країни, визначенні пріоритетів господарського розвитку, створення необхідного організаційно-економічного механізму захисту національних товаровиробників [2].

Держава з метою реалізації різноманітних видів економічної політики, зокрема структурно-галузевої, інвестиційної, амортизаційної, інституційних перетворень, антимонопольно-конкурентної, бюджетної, податкової, грошово-кредитної, валютної, зовнішньоекономічної, екологічної, соціальної та ін., названих у статті 10 Господарського кодексу України [5], у тому числі і в сфері агропромислового виробництва, широко застосовує методи державного управління економікою – передбачені законодавством засоби впливу держави на

поведінку суб'єктів господарювання з метою отримання необхідного для суспільства результату [6, с. 136]. Ці методи поділяються на групи адміністративних та економічних методів. Застосування методів із обох груп підвищує ефективність діяльності суб'єктів господарювання. В українському сільському господарстві тривалий час застосовувалися виключно адміністративні методи. Тому сьогодні слід приділити увагу застосуванню економічних методів – встановленню податкових пільг, державному кредитуванню суб'єктів господарювання, наданню дотацій тощо [6, с. 136].

За світовим досвідом участь держави у розвитку економіки, підвищення ефективності експортних операцій, забезпечення необхідними грошовими коштами аграрних підприємств може бути досить корисною і в подальшому використовуватись при вдосконаленні механізмів регулювання та фінансування експорту України у процесі євроінтеграції виробництва.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ділова рада «Україна – Китай». URL: <http://www.china-ukraine.org/ru/statistics/102.html>.
2. Рябенко Г. М. Державна підтримка сільського господарства в країнах з розвинутою економікою. Інноваційна економіка. 2010. № 3. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2010_3/283.pdf.
3. Сомик А. В. Особливості розвитку системи сільськогосподарського кредитування у зарубіжних країнах. Економіка України. 2004. № 8. С. 54–59.
4. Циганкова Т. М. Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ: Монографія / Кер. авт. кол. і наук. ред. Т.М. Циганкова. К.: КНЕУ, 2003. С. 104.
5. Хозяйственный кодекс Украины: Науч.-практ. коммент. / Под общ. ред. А. Г. Бобковой. Х.: Издатель ФЛ-П Вапнярчук Н. Н., 2008. 1296 с.
6. Господарське право: Навч. посібник у схемах і таблицях. За заг. ред. канд. юрид. наук, доц. Шелухіна М. Л. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 616 с.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ

Зуєва О. М., Глущенко Н. В.

Навчально-науковий інститут права Сумського державного університету

Держава є основним суб'єктом забезпечення інформаційного захисту. Головну роль в ефективності захисту інформації має відігравати адміністративне право як право, яке регламентує управлінську діяльність суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки. Норми адміністративного права забезпечують реалізацію механізму управління в різних сферах життєдіяльності, встановлюють відповідні правові режими, які повинні стати ефективним інструментом державного управління в досліджуваній сфері. [5]

Об'єктами адміністративно-правового захисту інформації є будь-які види інформації, з приводу якої суб'єкти права вступають у певні правовідносини та

здійснюють свої права та обов'язки. [1] І тому однією з актуальних проблем, що становить науковий інтерес, є адміністративно-правовий захист інформації.

Теоретичною основою дослідження стали наукові праці вчених: Настюк В. Я., Белєвцева В. В., Перун Т. С., Чистоклетов Л. Г., та інші.

Провівши аналіз норм чинного законодавства, ми зробили висновок, що адміністративне регулювання в інформаційній сфері є важливим елементом взаємодії держави і суспільства. Воно здійснюється, шляхом встановлення адміністративно-правових режимів, в даному випадку, режиму функціонування інформаційної сфери.

До вище зазначеного режиму можемо віднести такі складові як: режим інформаційних ресурсів, режим захисту державних ресурсів, криптографічного та технічного захисту інформації, режим захисту державної таємниці, режим захисту інформації з обмеженим доступом тощо [4].

Правовою основою режиму функціонування інформаційної сфери є законодавство України в цій сфері, а саме такі основні законодавчі акти:

- 1) ЗУ «Про доступ до публічної інформації»;
- 2) Податковий кодекс України;
- 3) ЗУ «Про захист персональних даних»;
- 4) ЗУ «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України»;
- 5) ЗУ «Про телекомунікації»;
- 6) ЗУ «Про пресу та інші засоби масової інформації» та ін. [7]

Крім того, при регуляції інформаційних відносин в разі необхідності застосовуються міжнародні договори в інформаційній сфері, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

На нашу думку, найбільш актуальним серед адміністративно-правових принципів захисту інформації є метод колегіальності контролю за дотриманням режиму секретності (конфіденційності). Також варто зазначити, що до принципів забезпечення інформаційного захисту можна віднести сертифікацію засобів захисту інформації, ліцензування діяльності у сфері захисту відомостей, що становлять державну таємницю, сертифікацію системи телекомунікаційного обладнання й програмного забезпечення автоматизованих систем обробки інформації згідно з вимогами інформаційної безпеки. Окремо слід зауважити, що відносно засобів захисту відомостей, що становлять державну таємницю, повинен здійснюватися найсуворіший контроль з боку держави.

Не менш значуще місце в системі адміністративно-правових принципів, безумовно, займає реєстраційний захист. У діючій системі виконавчої влади функції реєстрації віднесені до контрольно-наглядових. Реєстрація засобів масової інформації (ЗМІ) представляє собою необхідну умову з діяльності за виробництвом та випуском ЗМІ.

Так, в статті 4 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», зазначено, що друковані засоби масової інформації в Україні видаються на державній мові, а також на інших мовах реєстрації засобів масової інформації.

Не менш важливу роль серед адміністративно-правового захисту забезпечення інформаційної безпеки в Україні, як один із принципів державного управління, виступає адміністративний примус. Визначаючи сутність адміністративного примусу науковці зазначають, що він в системі механізмів

громадської і державної безпеки являє собою особливого роду діяльність щодо застосування засобів, прийомів правового впливу на фізичних і юридичних осіб, що створюють загрозу безпеці держави. Основним критерієм для класифікації заходів адміністративного примусу, відводиться безпосередня мета застосування тих чи інших заходів. [3]

В сучасному суспільстві складається тенденція ускладнення завдань забезпечення безпеки особистості, пов'язаних із застосуванням інформаційно-електронних технологій. Вважаємо, що цьому сприяють також численні прогалини в законодавстві, що регулюють відносини в інформаційній сфері.

Серед інших видів засобів адміністративно-правового примусу не менш важливу роль у сфері інформаційної безпеки відіграє адміністративна відповідальність.

Разом з тим, практика розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення інформаційного законодавства свідчать про наявність певних прогалин в механізмі адміністративно-правового забезпечення прав, свободи і інтересів суб'єктів інформаційного права, що створює перешкоди в правоохоронній та правозастосовній діяльності, а також запобіганні та виявленні вказаного виду правопорушення. [8]

З огляду на вищевикладене можемо зробити висновок, що основні принципи адміністративно-правового захисту інформації здійснюються у межах єдиної державної політики в галузі забезпечення інформаційної безпеки, діяльність уповноважених суб'єктів спрямована на формування адміністративно-правової основи забезпечення інформаційної безпеки, на закріплення в ній системи адміністративно-правових засобів (адміністративно-правових норм, правовідносин, індивідуальних приписів та ін.), за допомогою яких досягається результативний, нормативно-організаційний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, охорони, розвитку згідно суспільних потреб забезпечення інформаційної безпеки країни, створення та підтримки необхідного рівня захищеності об'єктів критично важливої інформаційної інфраструктури держави.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Белєвцева В. В. Адміністративно-правовий захист інформації з обмеженим доступом. “Інформація і право” № 2(17)/2016. С. 127-133.
2. Конституція України : Закон України від 28.06.96 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.1.
3. Марущак А. Інформаційне право: доступ до інформації : [навч. посібник] / А. Марущак. – К. : КНТ, 2007. – 532 с.
4. Настюк В. Я., Белєвцева В. В. Адміністративно-правовий захист інформації: проблеми та шляхи вирішення : монографія / Настюк В.
5. Перун Т. С. Адміністративно-правовий механізм забезпечення інформаційної безпеки в Україні: дис... канд. юр. наук: 12.00.07/ Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 2019. 268 с.
6. Правові засади захисту інформації: підручник. – Харків : Панов, 2020. – 162 с. : ISBN 978-617-7634-85-9.
7. Про інформацію : Закон України від 02.11.92 р. № 2657-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 48. – Ст. 650.

8. Чистоклетов Л. Г., Хитра О. Л. Адміністративно-правові засоби забезпечення інформаційної безпеки Україні: матеріали 2-ї міжнар. наук.-практ. конф., м.Львів.

ЗАХОДИ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Іваній О. М., канд. пед. наук, доцент

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Корупція в системі вищої освіти представляє серйозну загрозу демократії та правам людини, рівності та соціальній справедливості, повноцінному функціонуванню освітніх організацій, їх економічному розвитку [1, 171]. Адже освічене суспільство – це стратегічний ресурс держави, який робить її конкурентоспроможною на світовому ринку, а корупція в освітньому секторі має згубні наслідки, оскільки містить елементи аморальності і незаконності, залучаючи до сфери свого впливу молодь.

Хоча запровадження механізму зовнішнього незалежного оцінювання, що стало обов'язковим при вступі до ЗВО для всіх абітурієнтів з 2009 року, значно знизило рівень хабарництва при вступі, проте, корупційні дії було перенесено безпосередньо на навчальний процес: сьогодні у ЗВО з корупцією стикаються: при захисті дипломних робіт, з метою запобігання відрахуванню з ЗВО, при вирішенні питань про відтермінування сесії, дострокової її здачі, отриманні дозволу на перескладання предмету, у питаннях держзакупівлі й тендерів тощо.

Серед найпоширеніших форм корупції можна виділити: хабарництво – коли хтось один дає добровільно гроші чи інший еквівалент комусь; здирництво – коли хтось вимагає від іншого примусової вигоди; кумівство – по знайомству і сесії закриваються, і неприємні інциденти вичерпуються.

Для корупційних діянь у сфері освіти характерна масовість, коли в корупційні зв'язки одночасно вступає група студентів. А така ситуація є вкрай небезпечною, оскільки там, де корумповані відносини мають масовий характер, вони витісняють правові, етично-моральні відносини між студентами та викладачами, перетворюються на правило поведінки. Це призводить до того, що факти корупції у сфері освіти сприймають досить спокійно і розглядають як надійні та дієві способи розв'язання проблем. Поширеність корупції та при зви чає ність до неї студентів перетворює її на елемент повсякденності, звичаю, традиції [2, 9].

Складовою частиною антикорупційної стратегії закладу вищої освіти, на нашу думку, повинно стати антикорупційне виховання як складова правового виховання молоді. Це діяльність співробітників закладу вищої освіти по формуванню і підвищенню правової свідомості та правової культури в цілях протидії різним видам корупційних правопорушень та забезпечення процесу духовного формування та антикорупційної стійкості суб'єктів освітнього процесу, а саме: шляхом включення тем, спецкурсів та окремих дисциплін антикорупційної спрямованості в освітні програми, реалізовані вузом; активної участі в діяльності закладу освіти студентського самоврядування; шляхом неформального антикорупційного виховання у вільний від навчального процесу

час (заходи агітаційного характеру, конференції, зустрічі з працівниками судових та правоохоронних органів тощо).

Зменшення й обмеження корупційних виявів серед науково-педагогічних працівників також можливі за умови застосування широкого спектра організаційно-правових заходів антикорупційного характеру, що охоплюватиме: вивчення й дотримання науково-педагогічними працівниками антикорупційного законодавства; проведення роз'яснювальної роботи керівництвом ЗВО з питань запобігання корупційним діянням, забезпечення дієвого відомчого та позавідомчого контролю за діяльністю ЗВО; доведення до працівників і студентів фактів вчинення науково-педагогічними працівниками корупційних діянь та притягнення їх до відповідальності; своєчасне і повне розслідування вчинених корупційних діянь, з'ясування причин та умов їх вчинення, вжиття заходів щодо їх усунення та запобігання; застосування оперативних заходів щодо притягнення до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень.

Для антикорупційної практики в освітній галузі актуальним є застосування європейського досвіду. Зокрема, ефективним має стати нормативно-правове забезпечення процесу освіти, прискіплива увага зі сторони суспільства, забезпечення вільного доступу до інформації, що стосується розподілу і використання фінансових та інших матеріальних ресурсів, що отримуються закладами освіти, незалежно від їх форми власності. Запровадження широкого оприлюднення щорічних звітів з фінансової діяльності закладів освіти на офіційних сайтах [3].

Разом із тим, не варто забувати й про причини виникнення корупції, до яких належать: низький рівень заробітної плати освітян; розчарування й апатія з боку викладачів до навчального процесу, який дедалі більше ускладнюється значним навантаженням і бюрократією та не приносить достатніх матеріальних винагород; відсутність пошани до викладацької роботи з боку студентів; небажання студентів докладати зусиль для набуття знань і пошук шляхів незаконного отримання позитивної оцінки; замовчування студентами випадків давання і вимагання грошової чи іншої матеріальної винагороди; недосконалість законодавства, спрямованого на запобігання та протидію корупції; недостатні правові та соціальні гарантії захисту освітян.

Таким чином, сучасна українська вища освіта стоїть перед необхідністю дати відповідь на подвійний виклик: з одного боку, йдеться про боротьбу з корупцією, з іншого боку, доводиться враховувати об'єктивні причини, які є результатом кризових соціально-економічних процесів у державі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Наталя Рожанська, Отто Вільгельм Вольф. Корупція у вищій освіті: порівняльний аналіз соціальних уявлень студентів та викладачів ВНЗ Півдня України. Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Психологічні науки. № 1 (16), 2016.
2. Скочиляс-Павлів О. В. Організаційно-правові аспекти протидії корупційним діянням у сфері освіти. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Львів, 2012.
3. Черненко Т. В. Корупція в освітній галузі: загрози стратегічному розвитку українського суспільства. Аналітична записка. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/korupciya-v-osvitniy-galuzi-zagrozi-strategichnomu-rozvitku> (Дата звернення 12.11.20).

КОДЕКС УКРАЇНИ З ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА: КЛЮЧОВІ НОВЕЛИ

*Кадала В. В., канд. юрид. наук, доцент
Криворізький навчально-науковий інститут
Донецького юридичного інституту МВС України*

Актуальність питань процедури банкрутства не викликає сумнівів враховуючи кризові явище в економіці суспільства. За останні роки підприємницький сектор економіки знижує рівень конкурентоспроможності, втрачає набуті перспективи та знижує рівень адаптації інноваційних підходів до управлінських циклів. Безумовно зазначене не є суто проблемою представників підприємницького сектору, перш за все, вплив негативних факторів макроекономічного рівня на їх діяльність на сьогодні є доволі суттєвим.

У зв'язку з цим останніми роками законодавчі регулятори, котрі торкаються питань банкрутства зазнали значних змін. Законодавець подав ініціативи, котрі змінили підхід до вирішення тих проблем, які виникали в минулому.

Проблема проведення процедур банкрутства не є новою. Проте в наукових колах вона знаходить своє відображення в дискусійній платформі. До складу науковців, які зверталися до питань банкрутства доцільно включити В. П. Козирєва, І. М. Сопілко та А. П. Гаврилишина [1], Б. М. Полякова [2], Л. О. Омелянович, К. В. Єрмілову, І. В. Колєно, О. Я. Костишина та С. В. Чимириш [3], В. В. Радзивілюк [4] та інші. Досліджуючи проблеми адаптації процедури банкрутства науковці дотримуються єдиної ключової позиції щодо необхідності постійного оновлення законодавчих регуляторів у відповідності до змін, котрі виникають в економічному секторі країни.

Слід відати належне законотворцю, котрий останнім часом активізував позиції щодо процедур банкрутства та ініціював впровадження окремих регуляторів для вдосконалення правового регулювання їх проведення.

У жовтні 2019 року в Україні набув чинності Кодекс України з процедур банкрутства [5], який удосконалив чинне регулювання та запровадив нові підходи в рамках процедури банкрутства.

Ми поділяємо думку О. Руденко та Б. Шишковського [6] стосовно того, що «... необхідність прийняття Кодексу назрівала давно, оскільки попереднє регулювання процедури банкрутства не відповідало вимогам часу, про що свідчила значна тривалість розгляду справ про банкрутство та відсутність ефективних інструментів захисту інтересів кредиторів». Унаслідок цього боржники ухилялися від виконання своїх зобов'язань перед кредиторами.

Основними цілями Кодекс України з процедур банкрутства законодавець обрав: вдосконалення ефективності процедури банкрутства, зменшення строків провадження у справах про банкрутство, забезпечення рівних прав та можливостей для однакового захисту всіма кредиторами боржника своїх законних інтересів у процедурі банкрутства та зменшення можливості зловживань у процедурі банкрутства.

До складу ключових новел Кодекс України з процедур банкрутства [5] законотворень включив:

- нові правила ініціювання банкрутства боржника: скасовано пороги для ініціювання процедури банкрутства, відтепер для відкриття провадження

необхідно надати суду докази неплатоспроможності боржника. У свою чергу, господарський суд зобов'язаний дослідити ознаки такої неплатоспроможності та встановити, чи є неспроможність виконання боржником своїх зобов'язань перед кредитором;

- тривалість процедури банкрутства: законодавець встановив чіткі часові обмеження процедури розпорядження Майном (стаття 49 визначає, що збори кредиторів мають до закінчення строку дії процедури розпорядження (170 днів) прийняти одне з рішень: схвалити план санації або звернутися до суду з клопотанням про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури);

- оновлений правовий статус кредитора: скасовано поняття «позаконкурсний кредитор шостої черги» (частина 4 статті 45 Кодексу), надання можливість звернення стягнення на майно боржника після спливу 170 календарних днів мораторію (частина 8 статті 41 Кодексу) та право викупити предмет забезпечення після повторного і другого повторного аукціону у разі його непродажу (стаття 81 Кодексу) тощо;

- відповідальність керівника боржника по-новому: запроваджено новий вид солідарної відповідальності для керівників боржника (частина 6 статті 34 Кодексу);

- банкрутство фізичних осіб: вперше запроваджено процедуру неплатоспроможності фізичних осіб. Особливістю процедури банкрутства фізичних осіб є те, що право ініціювати таке банкрутство має лише сама фізична особа. Підставами для звернення боржника до суду є дотримання таких умов: 1) заборгованість становить не менш ніж 30 мінімальних заробітних плат; 2) боржник припинив погашати кредити або здійснювати інші планові платежі в розмірі понад 50 % місячних платежів; 3) у виконавчому провадженні винесено постанову про відсутність у фізичної особи майна, на яке можна звернути стягнення.

Враховуючи вищевикладене варто зробити висновок. Кодекс України з процедур банкрутства запроваджує чималу кількість позитивних змін та можливостей, які вдосконалюють процедуру банкрутства та роблять її більш ефективною для кредиторів. Водночас Кодекс залишив поза увагою багато важливих питань та запровадив спірні положення. Актуалізація зазначеної проблеми залишається одним з першочергових питань, котре підлягає вирішенню, особливо в умовах кризового стану економіки країни.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Правове регулювання банкрутства: навч. посіб. / [В. П. Козирєва, І. М. Сопілко, А. П. Гаврилішин]. Київ: НАУ, 2014. 476 с.
2. Поляков Б. М. Право неспроможності (банкрутства) в Україні : підруч. для студ. вищ. навч. закл. К. : Ін Юре, 2011. 560 с.
3. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посібник для студентів ВНЗів / Л. О. Омелянович, К. В. Єрмілова, І. В. Колєно, О. Я. Костишина, С. В. Чимириш; За заг. ред. Л. О. Омелянович. Донецьк : ДонНУЕТ, 2011. 198 с.
4. Радзивілюк В. В. Запобігання банкрутству (неспроможності): господарсько-правовий аспект: монографія / В. В. Радзивілюк. Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. 532 с.

5. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України від 18.10.2019 № 2579-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>.

6. Руденко О., Шишковський Б. Кодекс України з процедур банкрутства: нові виклики та можливості. Український юрист. 2020. №3. URL: <http://jurist.ua/?article/1969>.

ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

Кордон Ю. С.

НК – Чубань В. С., канд. екон. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Економічна злочинність є системним соціальним явищем, до структури якого входить багато окремих груп злочинів, інтегративною ознакою яких є посягання на суспільні відносини в економічній сфері життєдіяльності.

Окрему кримінологічну групу як структурну частину економічної злочинності складають злочини, що посягають на відношення у банківській сфері. Стабільність банківської системи є необхідною умовою функціонування економіки, тому питання її захищеності від злочинних посягань на порядок її функціонування та на майнові права її суб'єктів є першочерговим завданням правоохоронних органів. Необхідність вирішення цього питання потребує розробки стратегії протидії, яка ґрунтується на теоретичному осмисленні багатьох теоретичних та практичних питань.

Погоджуємося з думкою О. В. Герасимовим [1], що доцільно здійснення класифікації досліджуваних злочинів за видами сфери банківської діяльності, що визначені Законом України «Про банки та банківську діяльність»:

- 1) злочини у сфері банківського кредитування;
- 2) злочини у сфері розрахункових операцій банків;
- 3) злочини у сфері депозитних операцій банків;
- 4) інші злочини, що пов'язані з діяльністю банківських установ (операції з цінними паперами, зовнішньоекономічною діяльністю, трастові операції тощо).

Залежно від конкретних цілей дослідження, зазначені групи злочинів можуть бути поділені на групи більш високого рівня абстрагування за критерієм особливостей суб'єкта злочину на:

а) злочини, що вчинені керівниками та іншими посадовими особами банківських установ;

б) злочини, що вчиняються службовцями банків у змові з представниками підприємницьких структур;

в) злочини, що вчиняються іншими особами без участі представників фінансових установ.

Кримінологічна характеристика злочинів у банківській сфері є окремим дослідженням, необхідним для напрацювання заходів протидії цим злочинам як інституціональної системи, де кримінологічна характеристика є однією з її структурних частин поряд з такими як кримінологічна характеристика причин та умов злочинності та розробка й реалізація заходів протидії їй. Необхідний набір

елементів кримінологічної характеристики злочинів у банківській сфері включає кількісні та якісні показники стану цієї групи злочинів, характеристику типових способів вчинення злочинів та їх мотивів, інформацію про типові особливості суб'єктів цих злочинів.

В ході формування інституційної політики протидії злочинності у банківській сфері необхідно керуватися наступними принципами:

- законності – заходи протидії повинні ґрунтуватися виключно на діючому законодавстві України;
- об'єктивності – дії з боку суб'єктів протидії повинні виключати вплив на об'єкт кримінологічного впливу суб'єктивних факторів, особливо конфлікту інтересів;
- адекватності – форми і методи кримінальної політики повинні бути відповідними цілям протидії злочинності в банківській сфері;
- прозорості – засоби протидії повинні бути зрозумілі для об'єкта кримінологічного впливу, та громадськості;
- результативності – підсумком заходів протидії повинні стати конкретні досягнення, що знижують рівень злочинності в банківській сфері;
- безперервності – заходи протидії повинні проводитись постійно та відповідати меті своєчасного виявлення умов для появи нових протиправних злочинних технологій;
- комплексності – заходи протидії повинні включати в себе усі компоненти інституційної системи протидії злочинності у банківській сфері;
- інформативності – отримані результати повинні постійно доводитись до відома державних і громадських інституцій протидії з метою своєчасного реагування на виникаючі ризики і загрози у банківській сфері.

Таким чином, адміністративно-правовий механізм забезпечення банківської діяльності слід розглядати як сукупність правових форм, методів та інструментів, котрі використовує держава у процесі регулювання банківської діяльності, за допомогою яких здійснюється вплив на суб'єктів грошово-кредитного ринку з метою забезпечення стабільного їх функціонування.

Очевидно, що банківська система знаходиться у зоні підвищеного ризику. Це обумовлюється тим, що практично вся банківська діяльність, починаючи від оформлення кредиту, і закінчуючи інкасацією грошових коштів, є досить ризикованою [2]. Значна кількість як зовнішніх, так і внутрішніх загроз можуть завдати роботі банку, його співробітникам та клієнтам суттєвих втрат. Різноманітність злочинів, що вчинюються в цій сфері, а також “яскравість” таких прикладів дозволяють постійно і ретельно досліджувати зміст розділів Особливої частини КК України. За умов, що склалися, банки повинні систематично відстежувати наявність усіх видів загроз, вивчати можливості та шляхи їх попередження, вживати всіх можливих заходів щодо їх локалізації та нейтралізації шкідливих наслідків.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Герасимов О. В. Протидія злочинності у банківській сфері. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна Міністерство освіти і науки України. Харків, 2019. 235 с.
2. Ключко А. М. Кримінологічні показники злочинності у сфері банківської діяльності України: проблеми визначення. Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 1. Том 2. 2018. С. 64-68.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСТНІСТЬ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ: ФОРМАЛЬНІСТЬ ЧИ НЕОБХІДНІСТЬ?

Корженівська В. С.

НК – Слюсаренко І. Ю., канд. іст. наук, доцент

Київський університет імені Бориса Грінченка

Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 №2145-VIII [1, ст. 42] визначає академічну доброчесність як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень». Серед викладачів та адміністрації університетів України існують легенди, що студенти чітко розуміють поняття «академічної доброчесності» та дотримуються її. Актуальність дослідження полягає у доведенні того, що студенти мають чітко усвідомлювати сутність академічної доброчесності. Академічна недоброчесність досить поширене явище, що невпинно зростає. На сьогодні Україна лише почала слідувати всім стандартам та практикам, що сприяють утвердженню та дотриманню академічної доброчесності.

Для дослідження проблеми слід перш за все приділяти увагу основній групі ризику – студентам. Опитування, проведене 2019 року серед студентів Київського університету імені Бориса Грінченка показало певні результати, які відображають думки та почуття студентів родом з багатьох куточків України. Отже, 48 % респондентів готові у відповідь на порушення іншим студентом власної гідності відповісти так само, навіть радикально. 16,5 % – вважають використання шпаргалок недостойним та негідним явищем. 47,3 % – вважають, що староста має вчитися на рівні з усіма та не використовувати власну статусну позицію на екзаменах та під час навчання. 46 % – не вважають за доцільне надавати винагороду за добровільну допомогу під час письмових завдань. Результати опитування демонструють, що проблема звичайно є, і вимагає термінового втручання з боку закону, ВНЗ та студентів. Це не є проблемою окремого університету або факультету, адже найперше розуміння чесності та порядності у навчанні виникає у дітей ще у школі.

Важливо запобігати та протидіяти поширенню насамперед причинам, що породжують в академічному середовищі сприятливі умови для процвітання академічної нечесності, а не лише її симптомів та окремих проявів. [2, с. 194] Шкільна освіта першою повинна виховати у майбутніх студентах і науковцях ті принципи, які не дозволять вдатися до списування або плагіату. Слід надавати дітям «право на помилку», коли не буде відчуватись страх перед поганою оцінкою, натомість у разі незадовільно виконаної роботи у дитини з'явиться бажання покращити свої знання, а не скопіювати роботу однокласника. Поряд з цим, списування потрібно прирівняти до злочина, у разі виявлення якого учень може бути притягнутий до відповіді перед адміністрацією школи та зобов'язаний відвідати школу з батьками. Вчителям слід не залишати без уваги очевидні випадки списування дітей одне в одного, або копіювання домашніх завдань з інтернету.

Подібні рішення можуть видаватись радикальними, проте злочин крадіжки інтелектуальної власності школі – перший крок до хабарництва у

вищих навчальних закладах та корупції у державі, яка заважає вийти на шлях європейського свідомого майбутнього. Для розбудови цілісної та ефективної системи забезпечення академічної доброчесності в українській вищій школі необхідно здійснити безліч заходів: ввести в чинне освітнє законодавство України чітко визначені та суворі норми відповідальності для студентів, викладачів, науковців за плагіат; зобов'язати вищі навчальні заклади реалізувати власну політику забезпечення академічної доброчесності шляхом розробки кодексів честі студентів і етичних кодексів викладачів та представників адміністрації; створити національну систему збору статистичних даних і моніторингу інформації щодо випадків академічної нечесності в університетах та оприлюднення на їхній основі періодичних відкритих звітів. [3, с.3]

Запровадження серйозних, а не поодиноких заходів є доцільним поступово, аби учні з першого класу навчалися за новими правилами, адже донести студентам у повному обсязі те, що списувати, давати хабар та плагіювати - це злочини – дуже важко і практично неможливо, адже до вищого навчального закладу у людини вже були сформовані певні «червоні лінії», принципи та правила, у рамках яких можна діяти під час навчального процесу.

Отже, проблема академічної недоброчесності на теренах сучасної України є певним виявом корупції та безпринципності у процесі здобуття освіти та нових знань. Виявлені кризові показники на прикладі одного виша України, що демонструють недостатню увагу цій суспільно важливій проблемі. Лише сукупне впровадження законів, безкомпромісних правил та покарань може викоренити проблему, яка формується десятиліттями в освітньому процесі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 №2145-VIII, стаття 42 «Академічна доброчесність».
2. Тицька Я. «Академічна доброчесність» та «академічна відповідальність» у забезпеченні якості освіти. Підприємництво, господарство і право. 2018. №11. С. 192- 195.
3. Малогулко Ю. В., Затхей М. В. Проблеми академічної доброчесності в вищих навчальних закладах. С. 1-4. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hcvr/all-hcvr-2018/paper/viewFile/3857/3456>.

ЕЛЕКТРОННИЙ СУД ЯК КАТЕГОРІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Костюк В. В.

НК – Обрусна С. Ю., д-р юрид. наук, доцент

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Електронний суд – порівняно нове для України явище, що розвивається як частина загальноновизнаної в сучасному інформаційному суспільстві моделі електронного врядування, покликаної надавати швидкі і якісні державні послуги населенню. Але без належного наукового обґрунтування впровадження як

електронного уряду, так і електронного суду, може бути недостатньо ефективним.

Проблеми електронного судочинства у вітчизняній юридичній науці здебільшого висвітлені на рівні наукових публікацій. Питання функціонування електронного суду останнім часом досить часто обговорюються у засобах масової інформації, соціальних мережах, веб-сайтах судів. Але більшість публікацій мають науково-популярний, прикладний характер, що пояснюється новизною самого проекту.

Як свідчить аналіз наукового доробку вітчизняних вчених, нині залишається недостатньо сформованим теоретико-правове підґрунтя проекту «Електронний суд». Мова іде й про належний понятійно-категоріальний апарат, який би став науковою основою запровадження електронного суду. Це повною мірою стосується і самого поняття «електронний суд».

Для вітчизняної юридичної науки та практики цінним є досвід європейських науковців. Заслужують особливої уваги дослідження представників країн із високим рівнем інтеграції інформаційних технологій у судочинство (Фінляндія, Австрія, Велика Британія, Естонія, Франція).

Дослідження європейських науковців охоплюють значно глобальніші проблеми запровадження електронного судочинства, що пояснюється як рівнем розвитку науки, так і практикою його впровадження [1]. Звичайно, для України окремі із вказаних викликів є перспективою, але ознайомлення із уже напрацьованим досвідом дасть змогу уникнути їх у майбутньому.

Нині у юридичній науці та практиці на позначення відносин, що виникають у сфері функціонування судової гілки влади, та реалізуються із залученням сучасних інформаційно-телекомунікаційних систем та програмного забезпечення як у цілому, так і щодо вчинення окремих процесуальних дій, вживаються такі терміни як «електронний суд», «електронне судочинство», «електронне правосуддя (юстиція)», «цифровий суд», «віртуальний суд», «кіберсуд» тощо. Це можна пояснити по-перше, неоднозначністю підходів до розуміння мети впровадження у судову діяльність інформаційних технологій. По-друге, відсутністю належної наукової концепції електронного суду. До нині відсутній сформований понятійно-категоріальний апарат, що розкривав би зміст електронного судочинства. Немає нормативного закріплення поняття «електронний суд», єдиних підходів науковців до визначення його змісту.

Аналіз наукових публікацій свідчить, що поняття «електронний суд», «електронне правосуддя», «електронне судочинство» розглядають як однорядові або ж розмежовують їх. Також автори більшості публікацій не визначають зміст самого поняття «електронний суд», а характеризують його структурні елементи.

З погляду розуміння електронного суду як адміністративно-правової категорії заслуговує уваги дослідження А. Коршуна. Вчений зазначає, що про електронне правосуддя варто говорити не лише як про частину поняття «правосуддя», а як і про один із способів його реалізації [2, с. 21].

Досить слушним є підхід до аналізу вказаної проблеми С. Романенкової. Авторка вважає, що поняття «електронний суд» варто розглядати у широкому та вузькому значеннях. У вузькому значенні – це можливість суду та інших учасників судового процесу здійснювати передбачені нормативно-правовими актами дії, що безпосередньо впливають на початок та хід судового процесу [3, с. 31].

У широкому значенні електронний суд – це сукупність нормативно-правового забезпечення, організація роботи різних автоматизованих інформаційних систем-сервісів, що забезпечують доступ до правосуддя та його здійснення [3, с. 31]. Саме підхід до розуміння поняття «електронний суд» в широкому значенні визначає риси електронного суду як адміністративно-правової категорії.

В. Куценко формулює поняття «електронний суд» саме з погляду науки адміністративного права – це складова інформаційного суспільства, відносно самостійна унікальна форма адміністративної судової діяльності та юридичного процесу, заснованого на інформаційних технологіях з елементами штучного інтелекту, що забезпечують повний цикл руху документації та розгляду судової справи в електронному форматі, що носить легальну юридичну природу [4, с. 7]. Вважаємо, що таке формулювання є найбільш близьким до характеристики електронного суду як адміністративно-правової категорії, та все ж, потребує певних уточнень.

Для визначення змісту категорії «електронний суд» важливе значення має аналіз чинного вітчизняного законодавства. Зміст категорії «електронний суд» поки що не отримав правового визначення у вітчизняному законодавстві, хоча сама вона закріплена на законодавчому рівні. Це вказано у п. 9 ст. 152 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [5]. Окремі дослідники висловлюють думку про те, що її зміст розкрито через категорію «Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система» у ст. 15¹ вказаного закону. З таким твердженням не можна повністю погодитися тому, що у вказаній статті визначено структурні елементи електронного суду, але не суть цього поняття.

На основі аналізу вітчизняних нормативно-правових актів, джерел міжнародного права, поглядів науковців щодо змісту поняття «електронний суд» можна сформулювати його визначення як адміністративно-правової категорії. Це складова електронного врядування, відносно самостійна та унікальна форма судового адміністрування і юридичного процесу, заснована на інформаційних технологіях, що забезпечує повний цикл руху документації та розгляду судової справи в електронному форматі та носить легальну юридичну природу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Gerrillo A. E-Justice: Using Information Communication Technologies in the Court System / A. Gerrillo, H. Fabra. Hershey ; New York : Information science reference, 2009. P. 13.
2. Коршун А. Розвиток в Україні електронного правосуддя в контексті взаємодії суду та інститутів громадянського суспільства: теоретико-правова характеристика. Національний юридичний журнал: теорія і практика. 2017. С. 20 – 24.
3. Романенкова С. Поняття електронного правосуддя, його генеза і впровадження в правозастосовчу практику зарубіжних країн. Арбітражний і цивільний процес. 2013. № 4. С. 31.
4. Куценко В. Д. Поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення електронного суду. Науковий вісник публічного і приватного права. 2017. Вип. 6. Т. 2 С. 3 – 9.
5. Про судоустрій і статус суддів. Закон України від 02.06.2016 № 1402 - VIII. (зі змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#n1495>.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТЛОМ РЯТУВАЛЬНИКІВ НА УМОВАХ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ

Кришталь Т. М., д-р екон. наук, професор

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Забезпечення житлом особового складу та членів їх сімей є однією з найважливіших соціально-економічних проблем ДСНС України.

Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та члени їхніх сімей забезпечуються жилими приміщеннями за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів [1].

З метою поліпшення житлового забезпечення та соціального захисту поліцейських та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту у листопаді 2018 року було затверджено Порядок забезпечення Державною іпотечною установою поліцейських та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту житлом на умовах фінансового лізингу [2].

Фінансовий лізинг – це вид цивільно-правових відносин, що виникають із договору фінансового лізингу [3].

За договором фінансового лізингу лізингодавець зобов'язується набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов і передати її у користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі).

Забезпечення рятувальників житлом на умовах фінансового лізингу передбачає отримання відповідно до Порядку [2] від Державної іпотечної установи житла (ДІУ) у платне користування з подальшим переходом права власності на це житло за умови повного виконання зобов'язань за договором фінансового лізингу.

Договір фінансового лізингу укладається між ДІУ та заявником. При цьому заявником є особа рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту, що подала заяву про отримання житла на умовах фінансового лізингу. Лізингодавець – це ДІУ, яка уклала договір фінансового лізингу та передає лізингоодержувачу право володіння і користування житлом. У свою чергу лізингоодержувачем є заявник, який уклав договір фінансового лізингу та отримує від лізингодавця право володіння і користування житлом.

Рятувальник має право на забезпечення житлом на умовах фінансового лізингу в разі [2]:

- наявності вислуги не менше ніж два роки, крім осіб, які мають статус учасника бойових дій;

- якщо до досягнення граничного віку перебування на службі залишилося не менше ніж п'ять років.

Договори фінансового лізингу та про компенсацію частини лізингових платежів укладаються на строк до дати досягнення лізингоодержувачем граничного віку перебування на службі. Строк дії таких договорів не повинен бути менше ніж п'ять років та не може перевищувати 20 років.

У фінансовий лізинг передається житло, що перебувало в експлуатації не більш як протягом 20 років чи реконструкцію (капітальний ремонт) якого здійснено не більш як за 10 років до укладення договору фінансового лізингу та яке відповідає нормативній площі житла, яка становить не більш як 21 кв. метр загальної площі на одну особу та додатково 10,5 кв. метра загальної площі житла на сім'ю, але не більш як 94,5 кв. метра.

Заявники беруться на облік з дати реєстрації у службі діловодства відповідного органу забезпечення житлом заяви про отримання житла на умовах фінансового лізингу з усіма необхідними документами. У заяві заявник має зазначити специфікацію житла, яке бажає отримати, зокрема: найменування населеного пункту; загальну площу та кількість кімнат; інші характеристики, зокрема щодо доступу до житла (для осіб з особливими потребами), місце розташування житла (за бажанням).

Протягом 10 робочих днів орган забезпечення житлом повинен розглянути подані заявником документи та якщо документи відповідають встановленим вимогам взяти заявника на облік, про що письмово його проінформувати.

Уповноважений підрозділ ДСНС щомісяця до 25 числа передає ДІУ узагальнену інформацію про заявників, специфікацію житла, яке вони бажають отримати на умовах фінансового лізингу, та про відповідні органи забезпечення житлом за визначеною ДІУ формою. ДІУ протягом 30 календарних днів має розглянути отримані документи і повідомити уповноважений підрозділ ДСНС про наявність у власності житла для передачі у фінансовий лізинг або про відсутність у власності необхідного житла. Уповноважений підрозділ ДСНС після отримання від ДІУ інформації про наявність житла для передачі у фінансовий лізинг повідомляє про це протягом п'яти робочих днів відповідний орган забезпечення житлом для подальшого інформування заявника протягом п'яти робочих днів. У свою чергу заявник протягом 10 робочих днів з дня отримання інформації проводить огляд житла, запропонованого ДІУ. У разі виявлення бажання отримати це житло на умовах фінансового лізингу заявник для укладення договорів про компенсацію частини лізингових платежів та фінансового лізингу подає органу забезпечення житлом заяву про передачу запропонованого житла у фінансовий лізинг за формою, установленною ДІУ, та довідку про доходи членів сім'ї за останні шість місяців. Орган забезпечення житлом протягом 10 робочих днів розглядає отримані від заявника документи та в разі їх відповідності встановленим вимогам і за умови наявності для компенсації частини лізингових платежів бюджетних асигнувань, установлених кошторисом, або коштів інших джерел, не заборонених законодавством, з урахуванням черговості взяття на облік укладає з ДІУ та заявником договір про компенсацію частини лізингових платежів з відкладальною обставиною. Відкладальною обставиною в договорі про компенсацію частини лізингових платежів, за якою такий договір набере чинності, буде укладення між ДІУ та заявником договору фінансового лізингу [2]. Орган забезпечення житлом подає ДІУ для укладення договору фінансового лізингу отримані від заявника документи, а також довідку про доходи заявника за останні шість місяців. ДІУ укладає з відповідним заявником договір фінансового лізингу. Згідно договору лізингодавець передає належне йому на праві власності житло у платне користування та володіння лізингоодержувачу, тобто заявнику.

Слід зауважити, що вартість житла протягом строку дії договору фінансового лізингу не змінюється.

Важливо відмітити, що вже за один рік, від початку функціонування програми МВС по забезпеченню житлом поліцейських та рятувальників, у фінансовий лізинг придбано 1476 квартир у різних регіонах України. При цьому 42 % квартир отримали рятувальники ДСНС. Важливою складовою реалізації програми є те, що кошти на погашення відсотків за лізингом закладені у кошторис ДСНС.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 2 жовт. 2012 р. № 5403-VI. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.
2. Про затвердження Порядку забезпечення Державною іпотечною установою поліцейських та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту житлом на умовах фінансового лізингу: Постанова КМУ від 14 листопада 2018 р. № 1201. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-2018-%D0%BF#Text>.
3. Про фінансовий лізинг: Закон України від 16 грудня 1997 року № 723/97-ВР. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723/97-%D0%B2%D1%80>.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

*Кузнецова Л. В.¹, канд. юрид. наук, доцент,
Михайлова А. В.², методист туристсько-краєзнавчого напрямку
та національно-патріотичного виховання
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України¹
Будинок дитячої та юнацької творчості Смілянської міської ради²*

Зелений туризм стає все більш модним явищем у світі, і наша держава не є виключенням. Адже, протягом останнього часу він став активно розвиватися в аграрному секторі економіки. Суть зеленого туризму полягає у відпочинку в колоритному селі зі своїми традиціями, обрядами, веселощами та історіями. Також він може проходити на фермерському господарстві, де можна стати ближче до природи та сповна насолодитися мальовничими пейзажами.

Розвиток даного виду діяльності бере свій початок ще здавна, так у Римській імперії серед членів патриціанських родин зародилася мода до поїздок із Риму у сільську місцевість для відпочинку. Загальний інтерес до відпочинку на селі у новітню добу відзначається починаючи з XIX ст. В кінці позаминулого століття заможні міщани відпочивали та займалися творчою працею в маєтках знайомих селян, хоча, звичайно, це явище було скоріше стихійним, ніж систематизованим. За часів Радянського Союзу відпочиваючі, які не «дістали» путівок в пансіонати та санаторії Криму, винаймали житло у місцевих жителів (щоправда не обов'язково у сільській місцевості).

Сучасний етап розвитку сільського зеленого туризму пов'язаний зі створенням у 1996 році Співки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні як громадської неприбуткової організації. Саме створення цієї Співки стало поштовхом до формування та розвитку туризму в сільській місцевості. Наразі Співка має відокремлені підрозділи по всій Україні, що діють на підставі внутрішніх положень [1].

Так, співка проводить екологічне маркування садиб на виконання вимог екологічного стандарту, а саме до таких складових послуг сільського туризму як: довкілля; садиби; кімнат; продуктів; раціонального використання водних ресурсів; раціонального використання електроенергії та палива; обмеженого використання побутових хімічних засобів; туристичної інформації; рекомендованої туристичної діяльності; підтримки народних традицій; транспорту.

Поняття «сільський зелений туризм» є багатофункціональним, комплексним та системним явищем, яке поширюється у господарському житті аграрних територій та має сприяти їхньому економічному та соціальному розвитку в Україні [2, с. 36].

Існує три різновиди сільського зеленого туризму: агротуризм, відпочинковий туризм, екотуризм. Агротуризм – вид сільського зеленого туризму, як пізнавального, так і відпочинкового характеру, пов'язаний з використанням підсобних господарств населення або земель сільськогосподарських підприємств, які тимчасово не використовуються в аграрній сфері. Базою відпочинкового туризму є капітальний житловий фонд на садибах господарів та наявні природні, рекреаційні, історико-архітектурні, культурно-побутові й інші надбання тієї чи іншої місцевості. Екотуризм – науково-пізнавальний вид сільського зеленого туризму, характерний для сільських місцевостей і сіл, розташованих у межах територій національних парків, заповідних зон, природних парків тощо, де передбачено відповідні обмеження [3].

Відпочинок на селі є одним із найперспективніших шляхів відродження та розвитку українського села, а також підвищення економічного рівня регіонів України. Сільський туризм найбільшою мірою відповідає сучасним пріоритетам сталого еколого-економічного розвитку України, а саме: збереження природного та культурного середовища, економічна підтримка добробуту місцевої громади, постачання туристам місцевих екологічних продуктів харчування.

Необхідність розвитку сільського зеленого туризму в Україні визначається наступними передумовами, які в подальшому формують і його перспективи, а саме: зростаючим попитом мешканців українських міст та іноземців на відпочинок у сільській місцевості; унікальною історико-етнографічною спадщиною українських сіл; багатими рекреаційними ресурсами; традиційною гостинністю господарів; можливістю надання комплексу додаткових послуг з екскурсій, риболовлі, збирання ягід і грибів, катання на конях.

В той же час важливою проблемою розвитку сільського зеленого туризму в Україні є відсутність чітко сформульованої державної політики щодо сільського туризму й системи нормативно-правового забезпечення цього виду туристичної діяльності. Відсутня сприятлива законодавча база для розвитку сільського зеленого туризму. На рівні законів не визначено статус господарів, які приймають на відпочинок туристів та немає термінологічної єдності.

Недосконалість системи контролю за діяльністю суб'єктів туристичної сфери, повільні темпи зростання обсягів інвестицій у розвиток матеріальної бази туризму, невідповідність міжнародним стандартам якості надання послуг свідчать про недостатність державної підтримки та відсутність механізмів комплексного підходу до управління національним туристичним продуктом на внутрішньому і міжнародному ринку туристичних послуг.

Для того, щоб сільський зелений туризм в Україні набув поширення і став вагомим економічним внеском для родини кожного сільського господаря, необхідна тісна співпраця органів місцевого самоврядування, громадських організацій і сільських господарів. Для цього в Україні необхідно створити сприятливе для сільського населення, прозоре та дієве нормативно-правове поле, а також механізми контролю за виконанням чинних законів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дармостук Д. Г. Державне регулювання зеленого туризму в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: [file:///C:/Users/User/Downloads/Pubupr_2013_2_29%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Pubupr_2013_2_29%20(2).pdf).
2. Дубович І. А., Сенета З. Я. Сучасні проблеми економіко-правового регулювання сільського зеленого туризму в Україні // Проблеми системного підходу в економіці. 2018. Випуск 3 (65). С.34-38.
3. Туєва О. М. Організаційно-правові заходи забезпечення діяльності у сфері сільського зеленого туризму // Актуальні проблеми публичного і приватного права. 2017. № 2 (16). С. 29 – 34.

ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ТА ЙОГО ОСНОВНІ ФОРМИ

Кулик А. В.

НК – Чубань В. С., канд. екон. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Тотальність виконання парламентом своїх контрольних доручень, системність і послідовність їх здійснення визначають реальність дії парламенту на державно-правовий розвиток [1]. Сутність парламентського контролю великою мірою полягає в тому, що він має на меті досягнення більш ефективної діяльності уряду, підтримка організованості у функціонуванні всієї державної системи, уникнення різного роду зловживанням, порушенням прав людини. Парламентський контроль на сьогоднішній час – важлива умова і найнеобхідніша частина державно-правової (парламентської) відповідальності виконавчої влади. Це збільшує зацікавленість юридичної науки до вивчення досвіду сформованих у країнах розвинутої демократії моделей реалізації парламентського контролю за діяльністю уряду.

Важливою ознакою, яка має вплив на характер контрольної функції парламенту, є встановлена в державі форма правління [2]. За зазначеною ознакою можна виділити такі види контролю:

- парламентський контроль в парламентських республіках і конституційних монархіях;
- парламентський контроль у президентських (напівпрезидентських) республіках [3].

Необхідність від форми державного управління – парламентської, президентської чи змішаної – та чи інша форма здійснення парламентського контролю стає головною: – у парламентських державах політична відповідальність уряду означає, як правило, його колективну відставку за умови висловлення недовіри; – президентська форма правління запобігає підвищенню ролі такої форми парламентського контролю, як слідча діяльність органів парламенту (комітетів, комісій тощо); контрольна діяльність парламенту посилена у зв'язку з тим, що виконавча влада позбавлена права розпускати парламент; – за умови змішаної форми державного правління парламентський контроль втрачає визначеність його форм, спостерігається використання парламентського контролю у формах, притаманних як президентським, так і парламентським державам [2].

Аналіз як вітчизняної практики здійснення парламентського контролю, так і зарубіжної, дозволяє виділити такі основні контрольні повноваження законодавчого органу: – право заслуховувати звіти та інформацію підконтрольних державних органів та посадових осіб, давати оцінку їхньої діяльності; – право схвалювати рекомендації щодо покращення роботи відповідних державних органів і посадових осіб; – право висловлювати згоду/незгоду щодо механізмів вирішення певних питань, віднесених до компетенції іншого державного органу; – право скасовувати акти підконтрольних парламенту державних органів та посадових осіб.

Однак основним є те, що інтерпеляція слугує оприлюдненню наслідків урядової діяльності, гласності в роботі органів законодавчої і виконавчої влади і, врешті-решт, підконтрольності уряду парламентові. Саме така підконтрольність передбачена частиною другою ст. 113 Конституції України. Інтерпеляція є необхідним інструментом, який має бути застосований у здійсненні контролю Верховною Радою України за Кабінетом Міністрів України. Для цього необхідно зазначити його зміст і можливості використання в Основному Законі.

Тому важливо, щоб Конституція України передбачала можливість вираження недовіри парламентом не тільки Кабінету Міністрів України, а й його окремим членам, а також керівникам інших центральних органів виконавчої влади, не включених до складу Кабінету Міністрів України. Можливі й інші зміни до Конституції, пов'язані з уточненням змісту контрольної функції парламенту. Як стверджує Д. С. Ковриженко, значення процедури інтерпеляції підвищується в умовах політичної нестабільності, коли за результатами інтерпеляцій парламент може висловлювати вотум недовіри як уряду в цілому, так і окремому його члену. Хоча, ефективність процедури інтерпеляції напряду залежить від рівня підтримки уряду парламентом і, більше того, може використовуватися урядом для формального схвалення власного курсу [1].

Отже, світовий досвід конституціоналізму розробив і застосовує комплекс конституційно-правових форм здійснення парламентами ефективного контролю за виконавчою владою. Незважаючи на всі відмінності в правовому статусі парламентів, в обсязі їхніх повноважень та інші особливості, що обумовлені, зокрема, формами державного правління, в світовій конституційній практиці

найпоширенішими з форм, у яких здійснюється контрольна функція парламентів, вважаються: парламентські слухання; дні уряду; вотум недовіри та резолюція осуду уряду; депутатські запити й звернення; парламентські комітети; тимчасові слідчі комісії; імпічмент щодо президента; діяльність Уповноваженого з прав людини; діяльність Рахункової палати тощо. Крім того, в окремих державах використовуються також такі форми парламентського контролю, як контроль за делегованим законодавством (Німеччина, Франція, Іспанія, Італія, Португалія, Польща, Великобританія тощо), право на інтерпеляції (у країнах англосаксонської правової системи – право на пропозиції), право на парламентські розслідування та інші [2].

Аналіз як вітчизняної практики здійснення парламентського контролю, так і зарубіжної, дозволяє виділити такі основні контрольні повноваження законодавчого органу:

- право заслуховувати звіти та інформацію підконтрольних державних органів та посадових осіб, давати оцінку їхньої діяльності;
- право схвалювати рекомендації щодо покращення роботи відповідних державних органів і посадових осіб;
- право висловлювати згоду/незгоду щодо механізмів вирішення певних питань, віднесених до компетенції іншого державного органу;
- право скасовувати акти підконтрольних парламенту державних органів та посадових осіб.

Парламент може здійснювати свої контрольні повноваження як безпосередньо (наприклад, Верховна Рада України шляхом заслуховування звітів Кабінету Міністрів України, проведення «години запитань», парламентських слухань), так і через свої органи (комітети, тимчасові слідчі комісії), окремих народних депутатів, а також органи зі спеціальною компетенцією (Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та Рахункову палату).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Сушинський О. І. Контроль у сфері публічної влади: теоретико-методологічні та організаційно-правові аспекти / Сушинський О. І. – Львів: ЛРІДУ УАДУ, 2018. – 468 с. – С. 31.
2. Тихонова Є. А. Проблеми розвитку парламентаризму в Україні // Державноправова реформа в Україні. Матеріали науково теоретичної конференції. Листопад 2017 р. – К., 2017. – 345с. – С. 180.
3. Контрольні функції парламенту: український та зарубіжний досвід. – Інформаційно-аналітичне дослідження [Електронний ресурс] / За ред. Ковриженко Д. С. – К.: Програма сприяння Парламенту України, 2016. – С. 84. – Режим доступу: http://parlament.org.ua/index.php?action=draft&draft_id=1258.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Кулик А. В.

НК – Чубань В. С., канд. екон. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Банківська система – провідна ланка фінансово-кредитної системи, а остання, у свою чергу, є складовою частини економічної системи будь-якого суспільства. Наявність власної, самостійної банківської системи – неодмінна ознака незалежності держави, її економічного суверенітету [2].

Банківська діяльність по суті своїй – діяльність економічна, але оскільки вона потребує детального, послідовного правового регулювання та захисту з боку держави, тобто здійснюється у відповідному правовому полі, то це діяльність „де юре” виступає як сукупність певних правовідносин.

Відповідно до Закону „Про банки і банківську діяльність”, яким в 1991 році було започатковане створення власної банківської системи, банківська система України мала бути дворівневою і складатися з двох ланок: Національного банку України та мережі комерційних банків. Вживання поняття „комерційний” (Поняття „комерція”, „комерційний” латинського походження і в перекладі означають „торгівля”, „торговельний”), мало підкреслити, що це – банки нового типу, недержавні, банки, які будують свою діяльність не за вказівками „зверху”, а на договірних засадах, використовуючи власні і позичені грошові кошти, банки, які в умовах ринкової економіки обслуговують господарюючі суб’єкти всіх форм власності, в т.ч. обов’язково – приватної і ставлять за мету отримання прибутку (доходу) [1].

До речі, у більшості розвинутих країн світу існує саме дворівнева банківська система.

Зазначимо, що банківська діяльність є комплексною та об’єднує в собі операції:

- 1) з прийняття грошових вкладів від клієнтів;
- 2) з надання клієнтам позичок і створення нових платіжних засобів;
- 3) здійснення розрахунків між клієнтами.

Зазначена діяльність виключно із фінансовими інструментами надає їй незвичного характеру, який є притаманним для кредитно-фінансових установ. Адміністративно-правове забезпечення діяльності банків ми вивчаємо як здійснення органами влади правових, організаційно-технічних та інших комплексних заходів, спрямованих на регулювання відносин при встановленні структури, функцій банківської системи і банківської діяльності, регламентації здійснення основних банківських операцій, взаємовідносин з клієнтами та партнерами за допомогою юридичних норм [4].

Основною структурою адміністративно-правового механізму забезпечення банківської діяльності повинні стати:

- 1) системи нагляду й регулювання, які необхідно наблизити до європейських стандартів, а саме: передати окремі функції нагляду Фонду гарантування депозитів;

2) загальне та відомче нормативно-правове регулювання, призначення яких повинно бути спрямоване на встановлення, розвиток або припинення відносин у сфері банківської діяльності [3].

Вдосконалення напрямів адміністративно-правового забезпечення діяльності банків повинно бути спрямовано на наступне:

1) інтеграцію та вдосконалення банківського законодавства шляхом якісної розробки норм банківського законодавства щодо адміністративно-правового забезпечення належного рівня корпоративного управління в банках України у частині організації державного контролю та банківського нагляду;

2) чітку правову регламентацію порядку і забезпечення участі іноземного капіталу в банківській сфері;

3) організаційно-правове забезпечення міжбанківського ринку кредитів, прозорого механізму формування процентних ставок за різними категоріями та класами позичальників;

4) розвиток системи похідних, зокрема правових інструментів, які забезпечують оборотність банківських активів, що мають вторинний обіг на спеціалізованих сегментах фінансового ринку [5].

Таким чином, адміністративно-правовий механізм забезпечення банківської діяльності слід розглядати як сукупність правових форм, методів та інструментів, котрі використовує держава у процесі регулювання банківської діяльності, за допомогою яких здійснюється вплив на суб'єктів грошово-кредитного ринку з метою забезпечення стабільного їх функціонування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Варцаба В. І. Проблеми забезпечення фінансової стійкості банківської системи України. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. 2018. Випуск 1 (51). С. 311-316.
2. Никифоров А. Є. Ризики інноваційно-інвестиційної діяльності та їх роль у розвитку економіки. Актуальні проблеми економіки. 2015. № 8 (170). С. 45-52.
3. Луюк І. А. Створення банку як предмет адміністративно-правового регулювання. Часопис Київського університету права. 2018. № 3. С. 125–129.
4. Максимова М. В. Банківська система України: стан та проблеми. Економіка та держава, 2017. №5. С. 56 – 60.
5. Рудь І. Ю., Кишковська О. М. Сучасний стан банківської системи України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Випуск 22. С. 845-850.

ВЧЕННЯ П. НОВГОРОДЦЕВА ПРО ПРАВО

Кучук А. М., д-р юрид. наук, професор

Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка

Особливої актуальності у західній культурі набула теорія природного права (аксіологічний або природно-правовий підхід), відповідно до якого вихідною формою буття права є суспільна свідомість; право – не тексти закону, а система ідей (понять) про загальнообов'язкові норми, права, обов'язки,

заборони, природні умови їх виникнення та реалізації, порядок і форми захисту, яка є в суспільній свідомості та орієнтована на моральні цінності.

Розглядаючи природно-правові концепції не можна не згадати учення про право П. І. Новгородцева, творчий доробок якого охоплює такі важливі теми як співвідношення загального і індивідуального, права людини, правова держава, громадянське суспільство тощо.

Зауважимо, що у роки СРСР ім'я П. І. Новгородцева намагались забути зокрема через критику ним бездержавної форми організації суспільства, яка так чи інакше призводить до тоталітаризму. При цьому найбільш небезпечними на думку Павла Івановича є марксизм, який возводить у абсолют суспільство, а також анархізм, який на противагу першому надмірно абсолютизує індивідуалізм.

На думку видатного філософа права суспільний прогрес пов'язаний із розвитком особистості й, відповідно, впливає з її завдань.

П. І. Новгородцев критикував підхід «старих індивідуалістів» до висвітлення принципу особистості як основи соціальної філософії через те, що вони пов'язували реалізацію індивідуального начала з утвердженням певної досконалої форми суспільного співжиття. Поділяючи віру у очікувану гармонію життя, вони були переконані у можливості віднайдення такої форми, яка поєднає всіх «вузами гармонійної єдності» і дозволить людині повністю реалізувати себе. Як приклад такого розуміння суспільного ідеалу П. І. Новгородцев називає теорію народного суверенітету, яка «у свій час перебувала у центрі усіх політичних вірувань і сподівань» [1, с. 47-48].

П. І. Новгородцев відстоював думку, що зміст суспільного ідеалу має бути встановлено у відповідності з основною нормою моралі, якою є «поняття особи в її безумовному значенні і безкінечному покликанні». При цьому Павло Іванович відзначав, що будучи членом соціального союзу, вступаючи на шлях суспільного прогресу, особа не втрачає свого безумовного значення. Для особи суспільство не стає вищою метою, яка нав'язує їй моральні норми і відповідно людина не перетворюється на засіб. Адже саме суспільство не має етичного значення поза межами принципу особистості, так як соціум розуміється як союз осіб. Тобто якість суспільства так чи інакше залежить від якості його складових. Якщо вважати, що особа не є моральною цінністю, то і саме суспільство позбавляється цієї цінності. Навіть коли розглядати суспільство як взаємодію осіб, що закріплюється у певних нормах співжиття, як наприклад у звичаях і традиціях, що отримують свого роду окреме від людини життя. Однак, як зазначає П. І. Новгородцев, і у цьому випадку суспільство залежить від взаємодії людей, що додає суб'єктивного елементу формам громадського співжиття: волі і свідомості. І, знову ж таки, не у цих змінних і умовних формах є втілення суспільного ідеалу, а «у живих і свідомих особах, які у своєму безкінечному прагненні до ідеалу впливають і на зміну зовнішніх форм» [6, с. 103-104].

Важливими для розуміння співвідношення індивідуального і колективного, основи права і закону має наступна теза видатного філософа права: важкість питання про взаємодію особи і суспільства полягає у тому, що вони розглядаються як самодостатні субстанції, які перебувають у антагонізмі одна з одною. Відповідно синтез особистого і суспільного начал буде виглядати як оксюморон, адже їх відношення зображуються як «зовнішнє самообмеження сил зіткнення». Однак, такий механістичний підхід має бути змінений

органічним: «особа і суспільство повинні розглядатися як такі, що мають єдине коріння. Таким коренем може бути лише живий людський дух, який дає життя і поєднує людей у союзи». Однак, принцип особистості не слід все ж таки розглядати як самодостатнє, абстрактне і замкнуте у собі начало. Оскільки за такого підходу людина стає на заваді розвитку суспільства. Крім цього таке суспільство для людини стає непотрібним, а відтак не можна вести мову й про якийсь суспільний ідеал [1, с. 105].

П. І. Новгородцев критикує позитивне право, зазначаючи, що воно сприймається як загальнообов'язкова і незаперечна норма суспільних відносин, до того ж така норма імпліцитно включає в себе положення про верховне правотворче джерело, яке «знаходиться над усіма суспільними елементами і може їх об'єднати під єдиним загальнообов'язковим законом. Кажучи іншими словами, поняття юридичної норми передбачає, що вона панує незалежно від сприйняття чи не сприйняття окремими особами, санкція якої, як і обов'язок їй підкорятися, установлені яким-небудь суверенним органом, що підноситься над свавіллям окремих воľ». При цьому, як зазначає філософ права, посилаючись на слова Поллока, «право і безправ'я у юридичному сенсі (in the legal sense) є лише те, що держава дозволила і заборонила і нічого більше» [2, с. 408]. З такого підходу можна зробити висновок, що фактором чинності законів є не їх розумний і справедливий зміст, а наявність у держави засобів забезпечення – примусу.

Пошуки наукового поняття права, на думку П. І. Новгородцева, мають здійснюватися не на підставі аналізу законодавства, навіть зважаючи на певні історичні рамки, оскільки це не дасть відповіді на питання, а є навпаки ухиленням від відповіді, а за умови виходу за межі формальної юриспруденції та розгляду права у зв'язку не з формальними, а реальними джерелами. Лише так можна навести багатоманітність наукової характеристики права – історичної, соціологічної, психологічної, філософської.

До того ж, за формально-юридичного підходу, як зауважує П. І. Новгородцев, філософськи і науково «конструкція права і держави висить у повітрі, відірвана від своїх реальних положень і життєвих коренів». Центральним елементом такого розуміння є держава, але це положення потребує як наукового, так і філософського обґрунтування. Ця теорія може давати відповіді на питання про право і залишатися несуперечливою лише у межах загальних понять, що у цілому не виходять за межі розуміння держави. «але варто лише поставити питання про право на більш широку основу, як у той же час ми зробимо крок у сторону». У цих умовах ми відчуємо необхідність використання інших начал, ніж ті, на які указують прибічники формально-юридичного підходу. І ця потреба буде ще сильнішою, коли ми будемо враховувати не лише формальну основу права, а його зв'язок з матеріальним підґрунтям правосвідомості. «Тоді сама собою виникає необхідність відступити від суворих меж формально-юридичної методи і перейти на такі побудови, які підходять під категорію природного права» [2, с. 420-421].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Новгородцев П. И. Об общественном идеале. Москва: Издательство «Пресса», 1991. 640 с.
2. Новгородцев, П. Государство и право. Вопросы философии и психологии. Москва, 1904. XV, кн. 74 (IV). С. 397-450.

ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Лебідь А. І.

НК – Чубань В. С., канд. екон. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

«Епоха інтелектуальної власності» – так називають ХХІ століття. Оскільки, сьогоденне інформаційне суспільство неможливо уявити без постійного руху як науково-технічних досягнень, так і появи нових літературних, художніх, музичних та ін. творів різноманітних жанрів та напрямів. У зв'язку з чим панує усвідомлена необхідність ефективної правової охорони авторського права та суміжних прав.

Охорона інтелектуальної власності та забезпечення творчої діяльності гарантується Конституцією України (ст. 54). Адже, в умовах активізації інтелектуальної, творчої діяльності людини, виникає необхідність її відповідного, правового забезпечення, в тому числі створення належної системи охорони права. Одним із фундаментальних способів захисту права інтелектуальної власності залишається кримінально-правовий. На практиці часто виникають труднощі із застосуванням норм, які забезпечують кримінальну охорону авторського права та суміжних прав. Це обумовлено їх складною законодавчою конструкцією і наявністю у диспозиціях ст.176, КК України оцінних ознак та посилань на інші закони і нормативні акти.

Відповідно до кримінально-правового закону, порушення авторського права та суміжних прав – це незаконне відтворення, розповсюдження творів науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, а так само незаконне відтворення, розповсюдження виконань, фонограм, відеограм і програм мовлення, їх незаконне тиражування та розповсюдження на аудіо- та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації, або інше умисне порушення авторського права і суміжних прав, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі [2].

Об'єктом злочину є суспільні відносини, що виникають з приводу авторських та суміжних прав.

У ч. 1 ст. 176 КК України закріплено чотири форми прояву об'єктивної сторони: 1) незаконне відтворення, розповсюдження творів науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних; 2) незаконне відтворення, розповсюдження виконань, фонограм, відеограм і програм мовлення; 3) незаконне тиражування та розповсюдження на аудіо- і відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації; 4) інше умисне порушення авторського права і суміжних прав [3, 584].

З об'єктивної сторони злочин передбачає суспільно небезпечні дії, їх наслідки у вигляді заподіяння матеріальної шкоди у значному розмірі та причинний зв'язок між відповідними діями та їх наслідками. Ознака «значний розмір» має чітку формулу визначення та встановлюється залежно від того, чи була злочином завдана шкода у двадцять і більше неоподаткованих мінімумів доходів громадян, хоча вона повинна бути віднесена до числа оціночної категорії, бо об'єкти авторського права беруть активну участь у цивільно-

правовому обігу, де матеріальна шкода полягає в упущеній вигоді – неодержаних доходах. Саме тому, встановлюючи розмір завданої шкоди при порушенні авторського права та суміжних прав у кримінальних справах, суд повинен враховувати матеріальні збитки, до яких належить упущена вигода (її розмір), та моральну шкоду, завдану діями винного потерпілому в морально-етичному плані. Склад злочину, передбаченого ч. 1 ст. 176, сформульовано як матеріальний злочин, є закінченим з моменту настання матеріальної шкоди у значному розмірі. Це означає, зокрема, що ст. 176 охороняє лише майнові права автора. Звичайний плагіат, якщо ним не заподіяно зазначеної матеріальної шкоди автору, не є злочином та кваліфікується, як і деякі інші порушення прав на об'єкти прав інтелектуальної власності, що не пов'язані із заподіянням матеріальної шкоди, за ст. 51-2 КУпАП [4, 178].

Обов'язковою ознакою злочину є предмет, який у різних формах його прояву дещо відрізняється. Зокрема у перших двох і четвертій його формах ним є твір науки. Літератури, мистецтва, комп'ютерна програма, база даних, виконання фонограма і програма мовлення, у третій – тільки виконання, фонограма і програма мовлення [3, 584].

Суб'єкт злочину – загальний. Його суб'єктивна сторона характеризується прямим умислом.

Також, обов'язковою ознакою такого злочину є потерпілий. Ним може бути автор – фізична особа, творчою працею якої створено твір та яка має особисті (немайнові) і майнові права на нього, а в окремих випадках – його правонаступник (наприклад, спадкоємець), а також виконавець – актор (театру, кіно тощо), співак, музикант, диригент, танцюрист або інша особа, яка виконує роль, співає, читає, декламує, грає на музичному інструменті чи будь-яким іншим способом виконує твори літератури або мистецтва, включаючи твори фольклору, а також інші особи, які займаються тією ж творчою діяльністю, в тому числі виконують циркові, естрадні, лялькові номери, виробник фонограм – фізична особа, яка вперше здійснила запис будь-якого виконання або інших звуків на фонограмі. [4, 178].

Разом з тим, в наукових дослідження неодноразово аналізувалися проблемні моменти кримінально-правової норми, що передбачає відповідальність за порушення авторських та суміжних прав.

Зокрема, М. Мельник, зазначає, що ця норма привертає увагу незлагодженістю дефініцій. Проте ця стаття, як зауважує М. Мельник, привертає увагу незлагодженістю дефініцій [5, с.45-50]. Наприклад, в ній визначено дії, що є кримінальними правопорушеннями: незаконне відтворення, поширення творів науки, літератури й мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних. У статті твори науки, літератури й мистецтва, комп'ютерні програми і бази даних названо об'єктами кримінально-правової охорони. Виникає питання, чому законодавець виділив серед творів науки окремо комп'ютерні програми та бази даних, адже ці об'єкти є об'єктами права інтелектуальної власності нарівні з іншими об'єктами авторського права. Може скластися враження, що кримінально-правовій охороні підлягають тільки комп'ютерні програми та бази даних, а ілюстрації, карти, схеми, ескізи і пластичні твори, що стосуються географії, топографії, архітектури або науки та інші деякі об'єкти авторського права такій охороні не підлягають [6, 71].

Таким чином, вказані недоліки кримінальної норми, зумовлює

необхідність, вдосконалення кримінального законодавства, що забезпечує охорону відносин у сфері авторських та суміжних прав та створить реальні механізми притягнення до кримінальної відповідальності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2341-14>.
3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – 9-те вид., переробл. та допов. – К.: Юридична думка, 2012. – 1316 с.
4. Альошина О. І. Щодо питання про порушення авторського права і суміжних прав / Право і суспільство. - № 2. – 2011. – С. 176-180.
5. Мельник М. Кримінально-правовий захист права інтелектуальної власності в Україні // Митна справа. – 2003. – №6. – С. 46-50.
6. Кульчинська Ю.О. Кримінально-правовий захист прав інтелектуальної власності //Юридична наука. - № 9. – 2013. – С. 69-78.
7. Закон України «Про авторське право та суміжні права» 23.12.1993 №3792-XII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3792-12>.

СПОСОБИ ТА МЕТОДИ ПРОТИДІЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В ОРГАНАХ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Левченко В. В.

НК – Куліш А. М., д-р юрид. наук, професор

Науково-навчальний інститут права Сумського державного університету

Заснований на правах людини і орієнтований на гендерні аспекти підхід в повсякденній роботі поліцейський органів, збройних сил, прикордонних служб та інших суб'єктів сфери безпеки зміцнює їх загальну ефективність і здатність до швидкого реагування. З огляду на потреби і права як жінок, так і чоловіків, органи безпеки підвищують свій професійний рівень і, в свою чергу, можуть краще захищати суспільство в цілому.

Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, яку часто називають «Жіночим білем про права», прийнято у 1979 році та ратифіковано Урядом України у 1981 році [1]. Будучи однією з основних міжнародних угод з прав людини в системі ООН, вона зобов'язує держави-члени взяти на себе юридичні зобов'язання щодо забезпечення поваги, захисту та розвитку прав жінок. Це включає захист від гендерно-зумовленого насильства, участь жінок у суспільному та політичному житті та ліквідацію дискримінації у питаннях зайнятості. Україна, ратифікувавши Конвенцію про ліквідацію всіх форм

дискримінації жінок, зобов'язана з юридичної точки зору імплементувати її положення, та кожні чотири роки надавати національний звіт про заходи, вжиті для виконання своїх зобов'язань. У заключних застереженнях періодичних оглядів України, Комітет рекомендує Уряду України вжиття наступних заходів, серед них забезпечення систематичної підготовки з питань прав людини, зокрема щодо прав жінок, для всіх співробітників правоохоронних та військових органів, а також встановити та забезпечити суворе дотримання норм поведінки в цілях ефективного забезпечення принципу поваги до прав людини, посилити законодавство в цілях окремого визначення та заборони сексуальних домагань на робочому місці і т.д. [2].

Реформуючи сектор безпеки, варто звернутися до закордонного досвіду. Так, наприклад, модернізація Національних поліцейських сил Нікарагуа є доказом позитивного впливу проєктів по досягненню гендерної рівності та підвищенню участі жінок. В рамках проєкту, що проводився за підтримки Німецького товариства з технічної співпраці, були зроблені конкретні ініціативи, в тому числі:

- навчальні модулі з гендерних питань в програмі поліцейських навчальних закладів;
- жіночі поліцейські відділки;
- реформування критеріїв набору персоналу, в тому числі введення фізичної підготовки, орієнтованої на жінок, і вимог до зросту і фізичної форми жінок;
- прозорі вимоги при просуванні по службі;
- кадрова політика, яка враховує інтереси сім'ї співробітника;
- установа Консультативної ради з гендерних питань як форум для дискусій і дослідження умов роботи жінок-поліцейських [3].

Таким чином, нікарагуанська поліцейська служба була охарактеризована як така, що «найбільш враховує потреби жінок» в регіоні і отримала визнання за свої успішні ініціативи в боротьбі з сексуальним насильством.

Нікарагуанська програма з модернізації стала прикладом для інших державних інститутів, реформи сприяли завоюванню поліцією легітимності і довіри в очах громадськості.

Аналізуючи можливості застосування закордонного досвіду в українських реаліях бачимо також необхідність введення кодексів поведінки та інші внутрішніх заходів і механізмів, які зміцнюють атмосферу абсолютної нетерпимості по відношенню до насильства на гендерному ґрунті, включаючи сексуальне переслідування, з боку персоналу сектору безпеки. Необхідно також ввести спеціальну підготовку з гендерних питань в якості елемента основної програми підготовки персоналу сектору безпеки на всіх рівнях. Включити гендерні питання в програми підготовки всього персоналу сектору безпеки.

Важливим також є те, щоб органи контролю над сектором безпеки враховували гендерні аспекти і співпрацювали з жіночими організаціями громадянського суспільства. В будь-який аналіз, дослідження або моніторинг/підсумкову оцінку роботи органів Міністерства внутрішніх справ мають бути включені дані з розбивкою за статевою приналежністю і питання з гендерної тематики, в тому числі що стосуються потреб, пріоритетів і можливостей чоловіків, жінок, дівчат і юнаків.

Міністерство внутрішніх справ повинно розробляти і здійснювати стратегії набору персоналу, спрямовані на поліпшення співвідношення жінок і чоловіків серед особового складу, а також на участь недостатньо представлених етнічних або релігійних груп.

Крім цього, у відбіркових комісіях, наскільки це можливо, повинен дотримуватися баланс чоловіків і жінок - це сприяє різнобічним запитам користувачів в комісії і формує позитивне уявлення про об'єктивність її діяльності. Особи, які приймають кадрові рішення, повинні проходити навчання з питань зобов'язань в області гендерної рівності.

Для успішної інтеграції жінок до органів Міністерства внутрішніх справ, необхідно регулярно (кожні півроку) аналізувати програму набору кадрів і оцінювати наявні результати щодо запланованих показників, а також вивчати причини невдач в досягненні тих чи інших показників. Після цього слід запропонувати можливі рішення і відповідні рекомендації.

Таким чином, задля забезпечення гендерної рівності в секторі безпеки і оборони загалом та органах Міністерства внутрішніх справ зокрема, необхідно сформулювати чітку політику, директиви та інструкції, які однозначно стверджують про те, що кожен службовець збройних сил має право на захист своєї честі і гідності та виконання своїх обов'язків без будь-якої дискримінації або насильства. Безпосередні керівники зобов'язані активно попереджати дискримінацію, домагання, залякування і насильство у ввірених їм підрозділах і забезпечувати оперативне, неупереджене і делікатне розслідування всіх скарг. Доцільним буде також розробити та ввести в дію кодекси поведінки з гендерної рівності, а також забезпечувати здійснення контролю за їх неухильним дотриманням.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Концепція Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.04.2017. № 229-р. URL: <https://base.kristti.com.ua/?p=3947> (дата звернення: 05.12.2019).
2. Дармороз М. М., Добровольський А. Б. Розвиток гендерної політики у Державній прикордонній службі України. Реалізація гендерної політики на сучасному етапі розвитку суспільства: стан, проблеми, перспективи : тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Хмельницький, 25 квітня 2018 року). – Хмельницький : Видавництво НаДпсу, 2018. С. 82-84.
3. Гендер и военная реформа: практическая записка ОБСЕ. URL: <https://www.osce.org/ru/odihr/75286?download=true> (дата звернення: 07.12.2019).

СТАНОВИЩЕ ПРАВ ЛЮДИНИ В ТУРЕЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Любарець Д. М.

Київський університет імені Бориса Грінченка

На сьогодні деякі вчені визначають політичну систему Туреччини як демократичну [5, 27], проте на практиці мало що збігається із цим твердженням. Досить часто методи здійснення управління, а також способи утвердження демократії в турецькому суспільстві чинною владою, піддаються жорсткій критиці як з боку міжнародних партнерів, так і з боку різних неурядових (правозахисних, зокрема) організацій. Тема прав людини та їх місця в Турецькій Республіці є однією з найбільш суперечливих у відносинах Туреччини та Європейського Союзу.

Відповідно до чинної Конституції (від 1982 р. з доповненнями) частини I-ї ст. 2 зазначається, що Турецька Республіка – це демократична, світська і соціальна держава, заснована на нормах права; (що) спирається на концепцію громадського спокою, національної солідарності та справедливості; поважає права людини, є вірною націоналізму Ататюрка і заснована на головних принципах, викладених в преамбулі [4].

Туреччина знаходиться в європейській системі захисту прав людини. Відповідно до міжнародних зобов'язань Туреччини у сфері захисту прав людини варто відзначити, що з 1949-го року вона стала членом Ради Європи (РЄ), метою якої є координація законодавств держав-учасниць для забезпечення норм ліберальної демократії, що викладені у Європейській конвенції з прав людини. Ще із часу свого заснування, РЄ визначає принцип поваги прав людини одним з найбільш вагомих у власній діяльності. Саме ця організація найчастіше відзначає порушення прав людини в Туреччині.

У липні 2016-го року в Туреччині стався черговий військовий переворот, що був придушений чинною владою. Військові традиційно відіграють одну з найважливіших ролей у суспільстві, насамперед беручи участь у формуванні зовнішньої політики й у питаннях гарантування національної безпеки [2]. Переворот зазнав поразки, а після нього розпочалися репресії проти всіх причетних. Згідно з доповіддю Human Right Watch, 150 000 тисяч державних службовців було звільнено, 64 000 тисячі засуджено, серед яких 40 військових (довічно), 9 прокурдських опозиціонерів, 150 журналістів та медійників [1]. Після невдачі перевороту Р. Т. Ердоган припустив скасування заборони на застосування смертної кари, на що негативно відреагували європейські організації [7].

Ще одним приводом для хвилювань та критики став референдум у квітні 2017-го року, унаслідок якого Туреччина перетворилася на президентську республіку [6]. Як результат, у Туреччині впроваджується система, яка дозволить повну концентрацію влади в руках виконавчо-законодавчої вертикалі на чолі з президентом, представником партії-монополіста, єдиним джерелом легітимності якої буде загальнонаціональне голосування. Призупинити цей сценарій зможе хіба що мобілізація секуляристських кемалістських сил та громадянського спротиву [3]. Разом з тим, під час місцевих виборів у 2019-му

році, провідна президентська партія втратила підтримку у великих містах, що свідчить про зростання рівня недовіри до влади та бажання обрати альтернативу.

Варто також згадати про військову присутність Туреччини на Близькому Сході, зокрема, у Сирії, та її боротьбу із курдами, через що часто страждає цивільне населення. Через таку політику регіон вже довгий час залишається дестабілізованим, що впливає на ріст міграції. Сирійські біженці обирають Туреччину у якості притулку (за різними даними, кількість біженців сягає 4-х млн. осіб) або ж як транзитну країну у напрямку до Європи.

Отже, на сьогодні Туреччина знаходиться в кризі у сфері прав людини, руйнуючи принцип верховенства права та демократії. Фактично це триває з 2016-го року після невдалого військового перевороту та репресій проти всіх причетних. За результатами квітневого референдуму 2017-го року, президент країни має необмежені повноваження, маючи вплив на всі три гілки влади. Близькосхідна політика держави базується на використанні агресивних військових методів, від чого насамперед потерпає цивільне населення. Це у свою чергу спричинює ріст міграції населення до більш безпечних країн. ЄС все ще залишається важливим напрямком зовнішньої політики Туреччини, але політичні відносини стають все обмеженішими, а в щорічних звітах організації відзначається, що Туреччини віддаляється від ЄС.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. World Report 2018: Turkey [Електронний ресурс] // Human Right Watch. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.hrw.org/world-report/2018/country-chapters/turkey>.
2. Аль-Азаві Хайдер Аділ Кадім. Військовий чинник у формуванні безпекової політики Турецької Республіки [Електронний ресурс] / Аль-Азаві Хайдер Аділ Кадім. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2595/2303.
3. Коваль Н. Туреччина: прогноз на 2017 [Електронний ресурс] / Н. Коваль // Хвиля. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://hvylya.net/analytics/geopolitics/turechchina-prognoz-na-2017-rik.html>.
4. Конституція Турецької Республіки [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://legalns.com/download/books/cons/turkey.pdf>.
5. Мамедова А. Е. Загальнотеоретична характеристика політичного режиму Туреччини [Електронний ресурс] / А. Е. Мамедова. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewById/517179.pdf>.
6. Рада Європи взяла Туреччину під нагляд через порушення прав людини [Електронний ресурс] // DW. – 2017. – Режим доступу до ресурсу.
7. Туреччина як член Ради Європи не може повернути смертну кару [Електронний ресурс] // УНІАН. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.unian.ua/world/1423667-turechchina-yak-chlen-radi-evropi-ne-moje-povernuti-smertnu-karu-mogerini.html>.

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА: ПИТАННЯ МОДЕЛЕЙ (ПРОПЕДЕВТИЧНИЙ АСПЕКТ)

Любич С. В.

НК – Кучук А. М., д-р юрид. наук, професор

Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка

Результати системних перетворень моделей публічної служби, що їх зазнали за останні роки країни європейської спільноти, свідчать, що модернізовані системи публічної служби в умовах глобалізації не завжди набувають рис, притаманних моделі, взятій за взірць, а інколи приводять до появи нових, модифікованих, гібридних форм їх змішаних організації [1, с. 107].

Незважаючи на постійні спроби модернізації державної служби, пошук оптимальної моделі, європейською спільнотою вироблений історично-конструктивний пласт ефективного вирішення організації публічної служби. Ключові характеристики організації публічної служби знаходять своє відображення у відповідній моделі, дефініція моделі організації держслужби – систематизована множина умов і характеристик публічної служби, що розкриває її організаційно-функціональні особливості. На сьогоднішній день, в європейській спільноті реалізується ціла низка різних моделей публічної служби, що у свою чергу, дає можливість їх систематизувати та дослідити. Узагальнення та аналіз моделей сприятиме пошуку для України такої моделі, яка відповідатиме потенціалу держави, цілям її розвитку, кращим європейським практикам [2, с. 141].

В усіх сучасних державах європейської спільноти застосовується одна з трьох класичних моделей публічної служби – кар'єрна, посадова та змішана, остання поєднує в собі елементи кар'єрної та посадової моделей. Більшість країн Європейського Союзу і власне Європейський Союз побудували свою публічну службу за принципом кар'єрної моделі. Це передусім Франція, Німеччина, Данія та Іспанія.

Посадова модель діє в Швеції, Нідерландах, змішана модель отримала поширення в Італії. Серед нових членів ЄС існують, як прибічники кар'єрної моделі (Болгарія, Кіпр, Румунія, Словаччина, Словенія), так і змішаної (Латвія, Литва, Польща, Мальта, Угорщина, Чехія), в Естонії запроваджена посадова модель.

Зауважимо, на практиці жодна з країн європейської спільноти сьогодні на має тієї чи іншої моделі публічної служби в чистому вигляді. У кожній з домінуючих моделей присутні елементи іншої. Так, у Франції існують категорії посад держслужбовців центральних органів влади та органів місцевого самоврядування, які наймаються за принципами посадової публічної служби – за контрактом, або за угодою (члени кабінету міністрів, директор кабінету міністрів, генеральний директор у мерії, тощо). У Нідерландах та Швеції окремі категорії службовців, як працівники дипломатичного корпусу та поліція наймаються з принципами кадрової служби. Але існування певної категорії посад, які не відповідають загальноприйнятим нормам, не є підставою для класифікації тієї чи іншої публічної служби, як змішаної, оскільки існування цих посад є законодавчо оформленим винятком з правил, а не нормою [3, с. 77].

Кар'єрна модель базується на принципі специфічності публічної адміністрації, що зумовлює наявність персоналу, наділеного особливими можливостями, який присвячує все своє професійне життя службі в державному органі. Службовець, який отримав підготовку, необхідну для найму на роботу, та пройшов конкурс, або успішно склав державний іспит, піднімаючись ієрархічною структурою посад відповідно до існуючого механізму просування по службі, реалізує свій кар'єрний потенціал. Кар'єрна модель передбачає встановлення ієрархічного порядку для посад таким чином, щоб державний службовець, прийнятий на певний посадовий рівень, міг за визначений термін перебування на тій чи іншій посаді пройти послідовну низку рівнів, аж до найвищого. Унаслідок того, що набір залежить від різних рівнів освіти, у кожній системі посад існують горизонтальні поділи, які відповідають цим рівням, та вертикальні, які враховують різноманітність професій у державній адміністрації.

Таким чином, найбільш характерними рисами кар'єрної моделі публічної служби є такі: наявність спеціальних статутних вимог щодо освіти, необхідної для найму та кар'єри; обмеження визнання професійного досвіду роботи в приватному секторі; призначення службовця тільки на найнижчі посади визначеного кар'єрного рівня та просування по службі за вислугою років; наявність законодавчо визначеної системи оплати праці та спеціальної пенсійної системи; робота впродовж життя; чітко визначений принцип субординації; статутно, або нормативно закріплений кодекс поведінки публічних службовців, їх прав та обов'язків [3, с. 79].

Посадова модель публічної служби повністю організовується виходячи з короткострокових потреб у персоналі. Набір проводиться на конкретну посаду, а не до номенклатурної групи, професії чи будь-якої іншої групи, яка дає можливість бути призначеним на певну кількість посад. Робота на державний орган прирівнюється до праці за будь-якою іншою професією. Службовець не повинен реалізовувати свій професійний потенціал лише в рамках публічної служби, він може вільно переміщатися між приватним і державним секторами. Але це не означає, що він не має можливості зробити кар'єру в системі посадової служби. Приклад Нідерландів показує, що кар'єра і служба за наймом не виключають одна одну. Там службовець може зробити кар'єру, заміщуючи різні послідовні посади. Головну відмінність між двома системами можна стисло висловити у формулі, за якою у «найманій системі просування державного службовця є проблемою індивіда, тоді як у кадровій системі воно є справою адміністрації» [3, с. 83].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Линдюк О. А. Європейський досвід модернізації державної служби та перспективи його застосування в Україні. Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2016. Вип. 19. С. 104 – 116.
2. Хорошенюк О. В. Моделі організації публічної служби: порівняльний аналіз та пропозиції для України. Державне управління: теорія та практика. 2014. № 1. С. 140 – 150.
3. Прокопенко Л., Шабатіна І. Публічна служба в країнах ЄС. Публічне адміністрування: теорія і практика. Дніпропетр.: ДРІДУ НАДУ. 2009. Вип. 1. С. 76 – 86.

ДИПЛОМАТИЧНІ ІМУНІТЕТИ ТА ПРИВІЛЕЇ ЯК ЗАХИСТ ОСОБИСТИХ ПРАВ ІНОЗЕМНИХ ДИПЛОМАТІВ

Маринич Д. В.¹, Кузнецова Л. В.², канд. юрид. наук, доцент

Київський університет культури¹

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України²

Задля ефективного виконання обов'язків та покладених повноважень на іноземних дипломатів і дипломатичних представництв у країні перебування їм надані особливі правові привілеї та імунітети, які гарантує їм Віденська конвенція про дипломатичні зносини, що була прийнята ще у 1961 року [1]. Відповідно до даної конвенції привілеї та імунітети поділяють на два види. Перший - стосовно дипломатичного представництва. Другий – стосується особисті, це глави і персонал дипломатичного представництва.

Імунітетом називають звільнення від декількох видів відповідальності перед законом [2, с.80]. Це звільнення від штрафів та незначних проступків – адміністративної відповідальності. Так само це розпосюджується на кримінальну відповідальність та цивільну юрисдикцію країни де перебуває дипломат. Особиста недоторканність працівника дипломатичного представництва є основою дипломатичного імунітету. Неважливо за яких обставин, але дипломат не може бути підданий арешту або бути затриманим у будь-якій формі. Влада країни до якої висланий дипломат до того що звільняє його від своєї юрисдикції, також вживає усіх необхідних дій для запобігнення зазіхань на особисту свободу та гідність представника іншої країни [2, с.82].

Привілеями є також пільги або переваги такі як: звільнення від оподаткування державою, виключення є сплата податку доданої вартості у закладах місцевої торгівлі. Неоподатковуються так само митні збори, тощо. Делегуючи дипломатам особливі права та повністю звільняючи їх від своєї юрисдикції, іноземна держава що приймає представництво, вважає їх "абсолютно вільними" задля виконання покладеної на них місії. Дипломату надають також привілеї у митному законодавстві, що дозволяють їм провозити через кордон у країну перебування не сплачуючи митного податку. Обладнання та предмети що є необхідними для офіційного використання у роботі дипломатичного представництва.

Вище перераховані привілеї надаються всьому дипломатичному персоналу посольства, включаючи: радників, аташе, їхніх заступників, а також розповсюджуються на членів їхніх родин. Також будівля або приміщення посольства не може бути використаною для затримання будь-якої особи. Заборонено також надавати притулок, хоча дане правило порушують, і не завжди порушення цього правила через вину дипломата.

Країна що вислає дипломатичне представництво може офіційно позбавити свого представника імунітету. Даний прецедент трапляється у випадках, якщо є відомим, що посланник вчинив тяжкий злочин, який не може бути пов'язаний з виконанням ним дипломатичних обов'язків, або став свідком такого злочину. І немає різниці за яких обставин це сталось. Зауважимо що, дипломатичний імунітет не є захистом представника від судового переслідування у своїй країні. Якщо трапляються інциденти які вимагають притягнення до відповідальності,

зазвичай судовий процес та виконання рішення суду виконується у державі що акредитувала дану особу. Більшість країн, ніколи не задовольняють клопотання приймаючої країни про позбавлення своїх представників імунітету, так як у пріоритеті є власне розслідування та винесення вердикту. Сам представник не має права відмовлятися від свого власного імунітету.

Деякі країни затвердили застереження до Віденської конвенції про дипломатичні зносини, але вони є незначними. Найзначнішими є застереження більшості арабських держав щодо країни Ізраїлю. Вони не визнають дану державу і відмовляються дотримуватися недоторканності дипломатичної пошти і відповідно, її дипломатів. Якщо працівник дипломатичного представництва має громадянство приймаючої країни, автоматично підпадає під її юрисдикцію. Через це, у ряді країн, дипломатична недоторканність обмежується щодо цих осіб. Грунтуючись що окремі держави в різній мірі дотримуються власних договорів, особливості застосування норм щодо дипломатичних привілеїв та імунітетів можуть дещо видозмінюватися залежно від приймаючої країни, однак зазначимо що у більшості випадків ці правила досить однорідні. Важливо відзначити, що «Віденська Конвенція 1961 року» не може бути поширеною на співробітників міжнародних організацій. Так як їхні привілеї визначаються окремо у індивідуальному порядку, як правило, в основоположних документах таких організацій.

Головним та пріоритетним імунітетом є недоторканність приміщень посольства. Влада країни де перебуває представництво, має право зайти до нього лише погодивши це з главою посольства. При цьому немає значення ця будівля, приміщення або територія є власністю акредитууючої держави чи орендується нею. Відповідно до Віденської конвенції, держава перебування має зобов'язання у забезпеченні належних заходів захисту представництва від будь-якого проникнення на його територію. Має не допускати всіма можливими методами завдання збитків і порушення спокою співробітників посольства. Вся власність що знаходиться на території посольства, його рухоме та нерухоме майно користуються імунітетом від обшуків, реквізиції, арештів і виконавчих дій. Законом дозволено право посольства є використання прапорів, емблем та гербів держави що акредитувала дипломатичне представництво. Вони мають право бути розміщеними на приміщеннях, резиденції, а також на автомобілях глави посольства. Недоторканною є також офіційна кореспонденція посольства. Дипломатична пошта не підлягає відкриттю або затриманню. Вона може бути надіслана через дипломатичних кур'єрів або шляхом закодованих і шифрованих депеш. Сучасна дипломатична практика активно використовує спосіб командирської пошти. Це передбачає право передачі пошти командиром повітряних суден своєї держави, дане право також є передбаченим «Віденською конвенцією». Згідно неї, при озброєному конфлікті, держава має прийняти всі відповідні міри та заходи щодо сприяння всім особам, які користуються правовими імунітетами і привілеями. Щоб вони мали безперешкодну можливість у полишенні країни перебування в найкоротший термін, наскільки це є можливим. При цьому повинні бути надані транспортні засоби, не тільки для евакуації фізичних осіб, а у тому числі забезпечити перевезення їхнього майна, яке є недоторканим.

Дипломату та членам його сім'ї також надаються привілеї та імунітети держави, якщо вони перетинають їх територією через робочу необхідність.

Також це стосується забезпечення безперешкодного проїзду адміністративно-технічного й обслуговуючого персоналу. Дипломатичні привілеї та імунітети у повному обсязі мають бути надані главам держав і главам урядів, представникам міжнародних організацій, але тільки тим що мають дипломатичний статус. Так до цього списку потрапляють міністр закордонних справ і усім іншим громадянам які мають при собі дипломатичний паспорт, при умові що вони були отримані у законний спосіб.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Віденська конвенція про міжнародні зносини [Електронний ресурс]: Міжнародний документ від 18.04.1961р. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_048#Text.
2. Панов А. В. Дипломатична і консульська служба. Монографія. Ужгород: «АУТДОР-ШАРК» 2015. 270 с.
3. Про дипломатичну службу [Електронний ресурс]: Закон України від 7 червня 2018 року № 2449-VIII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2449-19#Text>.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ) У СФЕРІ ТЕХНОГЕННОЇ ТА ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ, ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДСНС УКРАЇНИ

Мельник О. Г., канд. техн. наук, с.н.с.,

Мельник Р. П., канд. техн. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

На сьогодні, Україна прагне стати ефективною інституційно-спроможною державою. З цією метою з кожним роком удосконалюється державна регуляторна політика, політика з питань нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, ліцензування та дозвільної системи у сфері господарської діяльності, а також координація дій органів виконавчої влади, інститутів громадянського суспільства і підприємництва з питань дерегуляції господарської діяльності.

Зокрема зараз активно здійснюється інспекційна реформа, результатом якої є запровадження пілотного модуля системи заходів державного нагляду (контролю) для запуску інтегрованої автоматизованої системи, що був розроблений Державною регуляторною службою України спільно з Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та за підтримки Офісу ефективного регулювання (BRDO). Перевагами впровадження інспекційної реформи є: зниження кількості негативних явищ (аварій, пожеж, нещасних випадків на виробництві, харчових отруєнь, ДТП та ін.), економія бюджетних витрат та зниження рівня корупції – для держави та чітка кореляція між періодичністю перевірок та ступенем ризиковості бізнесу, реальні стимули щодо

дотримання вимог законодавства за принципом «менше порушень – менше перевірок» тощо – для суб'єктів господарювання [1].

Державна служба України з надзвичайних ситуацій є органом, уповноваженим «організовувати і здійснювати державний нагляд (контроль) за додержанням вимог законів та інших нормативно-правових актів з питань техногенної та пожежної безпеки, цивільного захисту» [2]. Даний вид державного нагляду (контролю) здійснюється посадовими особами ДСНС України шляхом проведення планових і позапланових заходів. Відповідно до статті 5 [3] планові заходи здійснюються відповідно до річних планів, що затверджуються ДСНС України не пізніше 1 грудня року, що передуює плановому.

Планові заходи державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки здійснюються за діяльністю суб'єктів господарювання, яка віднесена:

- до високого ступеня ризику – не частіше одного разу на два роки;
- до середнього ступеня ризику – не частіше одного разу на три роки;
- до незначного ступеня ризику – не частіше одного разу на п'ять років [4].

Віднесення суб'єкта господарювання до високого, середнього чи незначного ступеня ризику здійснюється відповідно до Критеріїв [4], за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері техногенної, пожежної безпеки та цивільного захисту, що визначаються Кабінетом Міністрів України.

До критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері техногенної та пожежної безпеки, цивільного захисту належать:

- 1) вид об'єкта (приміщення, будівля, споруда, будинок, територія), що належить суб'єкту господарювання на праві власності, володіння, користування;
- 2) площа об'єкта;
- 3) максимальна розрахункова (проектна) кількість людей, які постійно або періодично перебувають на об'єкті;
- 4) умовна висота об'єкта (висота, яка визначається різницею позначок найнижчого рівня проїзду (установлення) пожежних автодрабин (автопідйомників) і підлоги верхнього поверху без урахування верхніх технічних поверхів, якщо на технічних поверхах розміщено лише інженерні обладнання та комунікації будинку);
- 5) наявність та масштаб небезпечних подій, надзвичайних ситуацій, які сталися на об'єкті протягом останніх п'яти років, що передують плановому періоду;
- 6) клас наслідків (відповідальності) під час будівництва об'єкта;
- 7) кількість порушень вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, пов'язаних з експлуатацією або під час будівництва об'єкта та виявлених протягом останніх п'яти років, що передують плановому періоду.

Проте, на сьогодні на законодавчому рівні існує ряд проблемних питань в даній сфері, а саме:

- не визначено повноваження осіб органів державного нагляду (контролю) ДСНС України, що визначають ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері техногенної та пожежної безпеки, цивільного захисту;

- відсутні будь-які вимоги до кваліфікації та компетентності цих осіб;
- відсутнє положення, що регламентувало б, хто саме повинен визначати ступінь ризику.

Тому виникає необхідність в подальшому вивченні даного питання та удосконаленні наявної і розробці нової нормативно-регулятивної бази для здійснення державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки, цивільного захисту органами та підрозділами ДСНС України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Реформа інспекційної системи // BRDO. Офіс ефективного регулювання. URL: <https://brdo.com.ua/projects/reforma-inspektsijnoyi-systemy/> (дата звернення: 25.11.2020).

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 № 1052 «Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій» / База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.11.2020).

3. Закон України від 05.04.2007 № 877-V «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» / База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text> (дата звернення: 25.11.2020).

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.09.2018 № 715 «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки Державною службою з надзвичайних ситуацій» / База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/715-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.11.2020).

СКЛАД ЗЛОЧИНУ: ЮРИДИЧНА МОДЕЛЬ ТА НАУКОВА АБСТРАКЦІЯ

Миколенко А. С.

НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Склад злочину – це передбачена законом про кримінальну відповідальність система елементів та відповідних ознак, які характеризують відповідне діяння як конкретний злочин [1].

Склад злочину, за визначенням більшості вчених – наукова абстракція, становить сукупність передбачених кримінальним законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, які характеризують суспільно небезпечне діяння як злочин [2].

Дещо своєрідне і по-своєму оригінальне визначення загального поняття складу злочину запропоноване В. К. Грищуком, який вважає, що це законодавча

(юридична) модель злочину, яка становить систему передбачених законом України про кримінальну відповідальність (КК України) об'єктивних і суб'єктивних елементів, кожен із яких має свої ознаки [3].

За цієї порівняної різноманітності визначень загального поняття складу злочину важливе виокремлення істотних необхідних ознак цього поняття, які притаманні всім без винятку поняттям про склад злочину. Ознаками загального поняття складу злочину є:

1) це юридична конструкція, характер якої виражений у поданих визначеннях словами «сукупність елементів», «система елементів», «юридична модель» та ін., які відрізняються залежно від правових підходів їх авторів, проте не змінюють сутність цієї властивості поняття – склад злочину одна з найбільш поширених юридичних конструкцій у кримінальному праві;

2) складовими юридичної конструкції складу злочину є певні «одиниці» (елементи чи/та ознаки), які характеризують об'єктивний та суб'єктивний склад людської поведінки – фактично всі можливі сторони реального акту поведінки;

3) мета існування цієї конструкції – визначення діяння злочином [4].

Отже, загальне поняття складу злочину можна визначити як юридичну конструкцію у кримінальному праві, що складається із об'єктивних і суб'єктивних елементів, сукупність яких дає змогу визначити діяння злочином.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кримінальне право. Загальна частина: підручник / за ред. А. С. Беніцького, В. С. Гуславського, О. О. Дудорова, Б. Г. Розовського. К.: Істина, 2011. 1112 с.
2. Фріс П. Л. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник для студентів вищих навчальних закладів. 2-ге видання, доповнене і перероблене / П. Л. Фріс. К.: Атіка, 2009. 512 с.
3. Грищук В. К. Кримінальне право України: загальна частина: навчальний посібник для студентів юрид. фак. вищ. навч. закл / В. К. Грищук. К.: Ін Юре, 2006. 568 с.
4. Общая часть уголовного права: состояние законодательства и научной мысли / под ред. докт. юрид. наук, проф. Н. А. Лопашенко. СПб.: Юридический центр Пресс, 2011. 785 с.

ДО ПИТАННЯ ПРО ФУНКЦІЇ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Миколенко А. С.

НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Юридична відповідальність за екологічні правопорушення — це сукупність правових засобів, встановлених законодавством, які застосовуються у випадках порушення вимог охорони довкілля та екологічної безпеки населення, умов та режиму використання природних ресурсів, заподіяння шкоди

навколишньому природному середовищу. Підставою для притягнення до юридичної відповідальності у галузі забезпечення екологічної безпеки є вчинення екологічного правопорушення [1].

Специфіка юридичної відповідальності за екологічні правопорушення виявляється у функціях, що вона виконує. Функції юридичної відповідальності за правопорушення у сфері охорони природи – це ті основні напрямки державного впливу, завдяки яким реалізується завдання з охорони, збереження та раціонального використання об'єктів природи. Зокрема, функції юридичної відповідальності за правопорушення в цій сфері можна визначити як основні напрямки впливу, завдяки яким забезпечуються мета, цілі, зміст та сутність юридичної відповідальності.

Можна виділити такі функції юридичної відповідальності за екологічні правопорушення: компенсаційну, стимулюючу, каральну.

Компенсаційна функція юридичної відповідальності передбачає призначення санкції з метою стягнення фінансових засобів на покриття завданої шкоди та спрямована на відновлення незаконно порушених прав, примусове виконання невиконаних обов'язків, властивих цивільній, насамперед, майновій, відповідальності. У природоохоронній сфері реалізація цієї функції полягає в необхідності компенсації збитків, населених природним об'єктам [2].

Стимулююча функція у природоохоронній сфері розглядається як спонукання до активних дій з дотриманням та реалізації актів природоохоронного законодавства у вигляді заохочення за досягнуті результати зі збереженням конкретних об'єктів. Наприклад, у сфері правової охорони землі стимулююча функція полягає в запровадженні економічних заохочень та психологічному впливі на суб'єктів земельних правовідносин [3].

Каральна функція забезпечує виконання завдання, згідно з яким особи, винні у вчиненні кримінальних чи адміністративних правопорушень можуть бути покарані. Проявляється у встановленні санкцій за порушення вимог раціонального використання та охорони земель, а також застосуванні цих санкцій до порушників земельного законодавства [4].

Отже, функції юридичної відповідальності є основними напрямками державного впливу для збереження, охорони та раціонального використання об'єктів природи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Екологічне право України: підруч. / за ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. Х.: Право, 2009.
2. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: Підручник для студ. вищ. навч. закладів / Національний ун-т внутрішніх справ. 2-ге вид. Х. : Консум, 2005. 656 с.
3. Кобецька Н. Р. Екологічне право України Н. Р. Кобецька. Юрінком Інтер, 2007. 352 с .
4. Алексеев С. С. Общая теория права в 2 - хт / С. С. Алексеев М. : Юрид . лит., ТІ 1981. 360 с.

СПАДКОВИЙ ДОГОВІР У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Миколенко А. С.

НК – Чубань В. С., канд. екон. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Спадковий договір отримав своє визнання з часів рецепції римського права у європейські правові системи. Проте, римське приватне право визнавало лише два види спадкування: за законом та за заповітом. Спадкового договору римське право не допускало, воно оголошувало недійсними будь-які договори, які обмежували волю заповідача. Але, у той же час, у римському праві допускалося дарування на випадок смерті, як особливий вид договору. Цей договір не був обов'язковим для дарувальника і він міг у будь-який час до моменту відкриття спадщини скасувати цей договір.

З набранням чинності Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 р. у цивільному обороті набуває поширення спадковий договір, який був запроваджений главою 90 ЦК України. Відповідно до ст. 1302 ЦК України за спадковим договором одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача) і в разі його смерті набуває право власності на майно відчужувача. Якщо в перші роки існування такої правової конструкції, як спадковий договір, інтерес правників та учасників цивільних правовідносин до спадкового договору був незначним та обережним, то останнім часом спадковий договір набуває все більшого поширення, а в деяких випадках навіть є єдиною правовою конструкцією договору, яка може задовольнити прагнення та потреби відчужувача майна за договором. Проте спадковий договір все ж таки залишається ще тією правовою конструкцією, з якою пов'язують й певні ризики для сторін договору, що обумовлено, перш за все, недосконалістю правового регулювання спадкового договору [1].

Спадковий договір виражає узгоджене волевиявлення обох сторін, для дійсності якого необхідна взаємна згода відчужувача і зустрічне волевиявлення набувача. Односторонній характер цього договору пояснюється тим, що відчужувач у спадковому договорі не має обов'язків, з моменту його укладення у набувача виникають обов'язки вчинити певні дії в інтересах відчужувача, а відчужувач має право вимагати виконання дій, передбачених договором [3].

Цей договір має ознаки особисто-довірливого правочину, що передбачає особисте виконання. Водночас зазначений договір не обмежується лише притаманними заповіту ознаками особистого розпорядження і зумовленими цим жорсткими вимогами особисто-довірливого правочину. Тому він може бути складений від імені однієї особи або двох осіб членів подружжя та безпосередньо відчужувачем або через представника, що діє на підставі довіреності або ж на підставі представництва за законом, якщо ці дії не суперечать положенням закону про опіку, інші види представництва за законом.

Тому зазначений правочин «є не заповітом, а самотійним видом договору, на який не поширюються правила про обов'язкову частку в спадщині (ст. 1241 ЦК України)» [4].

Спадковий договір як і будь-який правочин може бути визнаний недійсним за рішенням суду. Як зазначається в абз. 3, 4 п. 28 постанови Пленуму

Верховного Суду України від 30 травня 2008 р. № 7 «Про судову практику у справах про спадкування» спадковий договір може бути визнано недійсним із підстав, визначених нормами глави 16 ЦК. Вимогу про визнання недійсним спадкового договору може бути заявлено відчужувачем та набувачем, так і іншою заінтересованою особою [3].

Багато проблемних питань існує при здійсненні контролю за виконанням спадкового договору. Частина 3 ст. 1307 ЦК України передбачає, що відчужувач має право призначити особу, яка буде здійснювати контроль за виконанням спадкового договору після його смерті. У разі відсутності такої особи контроль за виконанням спадкового договору здійснює нотаріус за місцем відкриття спадщини.

Отже, спадковий договір має подвійну правову природу: він одночасно є і розпорядженням на випадок смерті, і договором, змістом якого обумовлюються його істотні умови.

Дослідження спадкового договору, як досить нового правового інституту, дає змогу зрозуміти, що ця категорія є значущою у цивільному праві нашої країни, проте вона потребує законодавчого вдосконалення та глибокої теоретичної розробки. Потрібно більш детально визначити основні положення, права та обов'язки сторін, істотні умови цього виду договору, питання здійснення контролю за виконанням набувачем своїх обов'язків за спадковим договором.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Васильченко В. В. Юридична сутність інституту спадкового договору та його місце в системі цивільного права // *Право України. Підприємництво, господарство право*. 2013. № 7. С. 137.
2. Заїка Ю. О. Спадкове право в Україні: становлення і розвиток: монографія. 2-ге вид. Київ: КНТ, 2017. С. 141.
3. Майданик Р. А. Спадковий договір у цивільному праві України. Університетські наукові записки. Хмельницький, 2017. № 2. С. 92.
4. Харитонов Є. О. Глава 90 Спадковий договір // *Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред. розробників проекту Цивільного кодексу України*. К.. Істина. 2014. С. 874.

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ ПРАВ І СВОБОД В УКРАЇНІ

*Миколенко В. А., д-р юрид. наук,
Кузнецова Л. В., канд. юрид. наук, доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Як відомо, права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Конституція гарантує кожному право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Судовий захист прав і свобод людини та громадянина необхідно розглядати як вид державного захисту, який держава бере на себе відповідно до частини 2 ст. 55 Конституції України [1]. Право на судовий захист передбачає і конкретні гарантії ефективного поновлення у правах шляхом здійснення правосуддя.

В статті 6 Закону «Про судоустрій і статус судів» [2] зазначено, що здійснюючи правосуддя, суди є незалежними від будь-якого незаконного впливу. Суди здійснюють правосуддя на основі Конституції і законів України та на засадах верховенства права. Звернення до суду громадян, організацій чи посадових осіб, які відповідно до закону не є учасниками судового процесу, щодо розгляду конкретних справ судом не розглядаються, якщо інше не передбачено законом. Втручання у здійснення правосуддя, вплив на суд або суддів у будь-який спосіб, неповага до суду чи суддів, збирання, зберігання, використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб з метою дискредитації суду або впливу на безсторонність суду, заклики до невиконання судових рішень забороняються і мають наслідком відповідальність, установлену законом. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи повинні утримуватися від заяв та дій, що можуть підірвати незалежність судової влади.

Стаття 7 Закону «Про судоустрій і статус судів» наголошує, що кожному гарантується захист його прав, свобод та інтересів у розумні строки незалежним, безстороннім і справедливим судом, утвореним законом. Іноземці, особи без громадянства та іноземні юридичні особи мають право на судовий захист в Україні нарівні з громадянами і юридичними особами України. Доступність правосуддя для кожної особи забезпечується відповідно до Конституції України та в порядку, встановленому законами України.

Правосуддя в Україні здійснюється на засадах рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних та інших ознак.

Розглядаючи правовідносини з позицій захисту прав і свобод людини і громадянина, суди у своїх рішеннях керуються виключно законами України. При цьому важливе значення мають рішення та ухвали Конституційного Суду України, оскільки суд не вправі застосовувати закон, визнаний неконституційним. За таких обставин саме загальні суди виконують роль конституційно адекватного регулювання правовідносин, які мають дістати судові вирішення на основі рішень Конституційного Суду України.

Право на судовий захист, крім того, що належить до основних прав людини і громадянина в Україні, є також однією з головних гарантій захисту останніх. Це право не може бути обмежене навіть в умовах воєнного та надзвичайного стану.

Кожен громадянин України, а так само іноземець та особа без громадянства, має гарантоване державою право оскаржити в суді загальної юрисдикції рішення, дії чи бездіяльність будь-якого органу державної влади, місцевого самоврядування та їх посадових і службових осіб, якщо він вважає, що такі рішення, дії чи бездіяльність порушують його права чи свободи або перешкоджають їх здійсненню. Жодних винятків щодо можливості звернень громадян до суду з такими скаргами не може бути встановлено.

Будь-які скарги громадян (а також іноземців та осіб без громадянства) повинні розглядатися безпосередньо у судах, незважаючи на те, що законом міг бути встановлений інший порядок розгляду подібних справ. Згідно з Конституцією України, юрисдикція (компетенція) судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі [3, с.511]. Це означає, з одного боку, що особа може звернутися до суду задля вирішення будь-якого питання, якщо вона вважає, що хто-небудь порушив її права або перешкодив їх здійснити чи задовольнити свої інтереси, а з іншого - що особа може для вирішення такого питання звернутися безпосередньо до суду, минаючи усі позасудові процедури. Однак звернення до інших органів влади, використання позасудових механізмів захисту не позбавляє особу права одночасно звернутися і до суду.

Таким чином, конституційно-правовий механізм забезпечення принципу рівності прав і свобод людини та громадянина в Україні – це визначена Конституцією та законами України, взята в єдності внутрішньо-врегульована сукупність правових гарантій нормативного та інституційного характеру, які здійснюють правовий вплив на суспільні відносини щодо правомірної реалізації, охорони та захисту рівноправ'я в Україні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України [Електронний ресурс]: Конституція від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Про судоустрій і статус суддів [Електронний ресурс]: Закон України від 02 червня 2016 року № 1402-VIII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.
3. Проблеми теорії права і конституціоналізму / упоряд О. В. Петришин, С. В. Шевчук, О. Р. Дашковська, А. А. Когут. Х.: Право, 2013. 272 с.

ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС

*Мороз О. Б., канд. юрид. наук, доцент
Львівський державний університет внутрішніх справ*

Орієнтуючись на досвід нормотворчої діяльності членів ЄС, необхідно максимально визначити й реалізувати правові норми та принципи національної правової системи, з урахуванням норм і принципів європейського права [1, с. 4].

Відповідно до стратегії євроінтеграції нашої держави, адаптація законодавства України до законодавства ЄС полягає в зближенні національного законодавства із сучасною європейською системою права, що забезпечить розвиток політичної, підприємницької, соціальної, культурної активності громадян України, економічний розвиток держави в межах ЄС, сприятиме поступовому зростанню рівня життя населення. Імплементация положень європейського законодавства, передбачена економічною частиною Угоди про асоціацію (УА), є вкрай важливою в контексті проведення реформ, оскільки положення угоди можуть та повинні слугувати основою для нової моделі

соціально-економічного розвитку України. Тому при розробці концепції та програми секторальних економічних реформ необхідно відразу враховувати вимоги базових Директив ЄС, гармонізація з якими передбачена угодою.

Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі (ПВЗВТ) має бути створена протягом 10 років з моменту набрання чинності УА. Загалом, аби ПВЗВТ почала діяти, Україна має імплементувати близько 200 нормативно-правових актів ЄС, міжнародних договорів та стандартів. 2015 рік доцільно використати для підготовки та обговорення законопроектів, які гармонізують вітчизняне законодавство з базовими Директивами ЄС, що регулюють взаємовідносини в основних напрямках торгівлі [2, с. 4].

Для імплементації європейського законодавства Україні необхідно провести ряд реформ:

- реформа державної служби. Базова реформа, яка дозволить модернізувати основний інструмент (державну службу), необхідний для забезпечення на адміністративному рівні успішного проведення реформ. Без її проведення більшість реформ будуть приречені на саботаж з боку чиновників;

- реформа антикорупційного законодавства. Передбачається усунення умов і стимулів для здійснення корупційних діянь, забезпечення невідворотності покарання за вчинення корупційних діянь, обмеження впливу приватного капіталу на політику;

- дерегуляційна реформа. Демонтаж старої регуляторної системи, успадкованої з радянських часів, яка розрахована на функціонування в умовах командно-адміністративної системи, та створення нової регуляторної системи, що відповідає сутності та потребам ринкової економіки. Реалізація даної реформи дозволить покращити інвестиційний та бізнес-клімат;

- податкова реформа. Головний акцент – суттєве спрощення адміністрування податків, відмова від застосування системи авансових податкових платежів, зниження фіскального тиску на фонд заробітної плати [2, с. 5].

«Адаптація законодавства України до законодавства ЄС є однією з основних складових процесу інтеграції України до ЄС, що є пріоритетним напрямом української зовнішньої політики. Це процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність *acquis communautaire*» [1].

Відповідно до розділу II Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 р., «...*acquis communautaire* (*acquis*) – це правова система Європейського Союзу, яка включає акти законодавства Європейського Союзу (але не обмежується ними), прийняті в межах Європейського Співтовариства, спільної зовнішньої політики та політики безпеки і співпраці у сфері юстиції та внутрішніх справ» [3].

Адаптація (лат. *adapto* – пристосовую) – процес пристосування до умов, які змінюються; у міжнародному праві адаптація є процесом приведення національного законодавства до норм і стандартів міжнародного права шляхом удосконалення національного законодавства (внесення змін і доповнень, прийняття нових нормативно-правових актів), укладання або приєднання до міжнародних договорів [4, с. 338].

Адаптація національного законодавства до законодавства міжнародних організацій здійснюється уповноваженими органами державної влади за шляхом

правотворчості, планування, координації та контролю. Адаптація є складовою інтеграційних процесів, передумовою гармонізації національного законодавства із законодавством міжнародних організацій. Це планомірний процес, що включає декілька послідовних етапів, на кожному з яких має досягатися певний ступінь відповідності національного законодавства міжнародно-правовим нормам і стандартам.

Стандартизація – це діяльність, що полягає у встановленні положень для загального і багаторазового застосування щодо наявних чи можливих завдань з метою досягнення оптимального ступеня впорядкування у певній сфері, результатом якої є підвищення ступеня відповідності продукції, процесів та послуг їх функціональному призначенню, усунення бар'єрів у торгівлі і сприяння науково-технічному співробітництву. В результаті впровадження стандартизації створюється стандарт. Тобто документ, що встановлює для загального і багаторазового застосування правила, загальні принципи або характеристики, які стосуються діяльності чи її результатів, з метою досягнення оптимального ступеня впорядкованості у певній галузі, розроблений у встановленому порядку на основі консенсусу (мається на увазі згода всіх зацікавлених сторін з урахуванням більшості їх вимог). В якості об'єкта стандартизації можуть виступати продукція, процеси та послуги. Зокрема: матеріали, складники, обладнання, системи, їх сумісність, правила, процедури, функції, методи чи діяльність.

Уніфікація права (франц. *unification*, від лат. *unus* – один і *facere* – робити) – процес приведення чинного права до єдиної системи, усунення розбіжностей і надання одноманітності правовому регулюванню подібних або близьких видів суспільних відносин. Зумовлена ускладненням суспільного життя і розвитком суспільних відносин. Стосується як правотворчості, так і правозастосування [4, с. 339].

Головними методами уніфікації в праві є систематизація національного законодавства, імплементація норм міжнародного права у національне законодавство, його адаптація до вимог міжнародного права тощо.

Імплементація (англ. *implementation* – «здійснення», «виконання») – процес транспонування актів законодавства, включаючи створення порядку та процедур їхнього впровадження (імплементація у вузькому розумінні); цей процес також включає тлумачення, практику застосування, забезпечення дотримання та виконання норм права, органами державної влади (імплементація в широкому сенсі) [4, с. 339].

В міжнародному праві – це фактична реалізація міжнародних зобов'язань на національному рівні, а також один із способів включення міжнародно-правових норм у національну правову систему за умови дотримання мети і міжнародних норм.

Чинна законодавча база України є суперечливою, нестабільною, а тому недосконалою. Однак ЄС особливого значення надають саме якості правових актів. Рада ЄС прийняла спеціальне рішення з приводу правил їх підготовки, за якими правовий акт має бути: чітким, не двозначним, без надмірного застосування скорочень, не містити жаргонних висловів, надто довгих фраз, незрозумілих посилань на інші тексти, ускладнень, що ускладнюють його читання. Україні також потрібно враховувати економічні, політичні та соціальні наслідки прийняття відповідних актів законодавства, адаптованих до вимог законодавства ЄС.

Аналізуючи розвиток вітчизняної та зарубіжної правової думки, можна виокремити кілька цілей адаптації права України до права ЄС: набуття членства в ЄС; проведення адміністративної, якісної судової реформи, утвердження верховенства права та демократизації суспільних процесів; сприяння доступу українських підприємств на ринок ЄС; залучення іноземних інвестицій; усунення небажаних наслідків розширення ЄС тощо.

Актуальною проблемою є недосконалість, а подеколи й суперечливість нормативно-правових актів, що негативно впливає на процес реалізації прав і виконання обов'язків усіма суб'єктами суспільних відносин, сповільнює розвиток України як правової держави.

Одним із шляхів розв'язання зазначеної проблеми в Україні є законодавче врегулювання процесу прийняття нормативно-правових актів суб'єктами нормотворення та врахування положення, що необхідною умовою й головним принципом нормотворчого процесу є законність як об'єктивна властивість права загалом.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Матеріали Урядового порталу. URL// <http://www.kmu.gov.ua>.
2. Імплементація Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: торговельна та бюджетно-податкова сфери // Матеріали міжнародної конференції «Угода про асоціацію: економічні тригери» 12 березня 2015 року. – Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД). 43 с. URL// <http://www.icps.com.ua>.
3. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18 берез. 2004 р. № 1629-IV URL// <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.
4. Пархоменко Н. М. Гармонізація законодавства України з європейським та міжнародним правом: методи, етапи, види. Часопис Київського університету права. 2012/1. С. 338 – 342.

ЮРИДИЧНА КЛІНІКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ, ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ЗАХИСТ

*Москаленко С. І., д-р юрид. наук,
Льотна академія Національного авіаційного університету*

На сьогодні важливим та пріоритетним завданням є створення при вищих навчальних закладах юридичних клінік. Створення клінік сприяє гарантованому державою забезпечення права на захист.

Наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України» від 03.08.2006 р. № 592 затверджено основні стандарти діяльності роботи юридичної клініки вищого навчального закладу.

Відповідно до п. 11 зазначеного Положення, Юридична клініка є структурним підрозділом вищого навчального закладу III - IV рівнів акредитації, що здійснює підготовку фахівців за напрямом "Право", і створюється як база для практичного навчання та проведення навчальної

практики студентів старших курсів. Так, в своїй діяльності юридична клініка керується законодавством України, Статутом вищого навчального закладу та Положенням про неї, затвердженим керівником навчального закладу. Варто зазначити, що юридична клініка не є юридичною особою.

Згідно п. 1.4 Положення, юридична клініка, як структурний підрозділ, може мати відповідні штампи і бланки з власним найменуванням. Юридична клініка для досягнення своїх цілей користується майном вищого навчального закладу.

Пунктом 2 Положення визначено, що метою юридичної клініки є:

- підвищення рівня практичних знань, умінь і навичок студентів юридичних спеціальностей;
- забезпечення доступу представників соціально вразливих груп суспільства до правової допомоги;
- формування правової культури громадян;
- підготовка та навчання студентів у дусі дотримання й поваги до принципів верховенства права, справедливості і людської гідності;
- розширення співробітництва вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку фахівців-юристів, із судовими, правоохоронними органами, органами юстиції, державної влади і місцевого самоврядування, з іншими установами та організаціями;
- впровадження в навчальний процес елементів практичної підготовки студентів-правників у сфері юридичних послуг.

Основними завданнями юридичної клініки є:

- надання студентам юридичної клініки можливості набуття навичок практичної діяльності за фахом;
- створення місць для проходження студентами навчальної та виробничої практики;
- надання громадянам соціально вразливих верств населення суспільства безоплатних юридичних консультацій;
- проведення заходів з правової освіти населення;
- забезпечення можливості спілкування студентів під час навчального процесу з фахівцями-практиками судових і правоохоронних органів, інших державних органів та органів місцевого самоврядування з питань їх діяльності;
- створення ефективного механізму обміну інформацією між населенням, засобами масової інформації та юридичною клінікою, що дозволить оперативно реагувати на практичні потреби громадян [1].

Таким чином, створення юридичних клінік при вищих навчальних закладах є важливою складовою забезпечення права на захист. Громадянам можуть отримати консультативну допомогу якісно та оперативно. При цьому студентами, під керівництвом кураторів, реалізуються практичні навички.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України. Затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 03.08.2006 N 592// Офіційний вісник України офіційне видання від 23.08.2006 — 2006 р., № 32, стор. 417, стаття 2365.

ЩОДО РОЗУМІННЯ КАТЕГОРІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО СУДУ

Обрусна С. Ю., д-р юрид. наук, доцент

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Однією із важливих категорій науки адміністративного права є поняття «адміністративно-правове забезпечення». Проблема визначення змісту вказаного поняття постійно перебуває в полі зору досліджень вчених-адміністративістів. Разом із тим аналіз низки наукових публікацій свідчить, що погляди дослідників щодо розуміння його змісту суттєво різняться. Тому є потреба у виробленні єдиних підходів до його визначення, що матиме позитивне значення як для теорії, так і юридичної практики. Не менш актуальною є проблема визначення змісту адміністративно-правового забезпечення залежно від сфери тих чи інших суспільних відносин. Винятку не становить і судова сфера. Особливо, коли мова йде про таку її новацію як електронний суд. Розуміння суті адміністративно-правового забезпечення впровадження електронного суду значно сприятиме успішній реалізації вказаного проекту.

Протягом тривалого часу в науці адміністративного права проблеми розвитку суспільних відносин у певних сферах розглядалися через призму категорії «адміністративно-правове регулювання». Її зміст аналізувався виходячи із низки підходів, що застосовувались до формулювання її визначення: інструментального, інституційного, нормативно-юридичного, діяльнісного тощо. Спільною рисою, що об'єднує вказані підходи, є пріоритетна роль держави у всіх суспільних процесах. Це пояснюється успадкованим від радянського адміністративного права постулатом про те, що воля і інтереси держави є пріоритетнішими за інтереси особи.

Нині ми спостерігаємо переорієнтацію спрямованості адміністративного права на людиноцентристські позиції та концепцію сервісної держави. Такі зміни призвели до поступової втрати категорією «адміністративно-правове регулювання» провідного значення як адміністративно-правового інституту. Це пояснюється тим, що адміністративно-правове регулювання передбачає формування його мети органами держави за провідної ролі імперативного методу. Це більш жорстка правова конструкція, якій не притаманні полісуб'єктність та врахування індивідуальних особливостей. Адміністративно-правове забезпечення визначає мету, прийняття правових норм за системою публічного адміністрування суб'єктами громадянського суспільства. Держава у такому випадку змінює або створює за допомогою правових засобів умови, за яких такими суб'єктами мети буде досягнуто.

Огляд наукового доробку вітчизняних вчених дав можливість прийти до таких висновків. По-перше, формулювання змісту категорії «адміністративно-правове забезпечення» в науці адміністративного права здійснюється на основі низки підходів: організаційно-формуючого, інституційно-конкретизуючого та інструментального. По-друге, більшість дослідників вказують на необхідність так званого широкого та вузького розуміння поняття «адміністративно-правове забезпечення».

Суть вузького розуміння визначається сферою суспільних відносин (судова сфера, освіта, охорона здоров'я, національна безпека тощо). Що

стосується широкого розуміння, то його зміст залежить від вище названих підходів, за якими він формулюється. Заслугує уваги прагнення науковців сформулювати більш уніфіковане визначення категорії «адміністративно-правове забезпечення». Так, О. Гумін та Є. Пряхін визначають її як упорядкування суспільних відносин уповноваженими на те державними органами, їх юридичне закріплення за допомогою правових норм, охорона, реалізація і розвиток [1, с. 49].

В межах нашого дослідження проаналізовано зміст категорії «адміністративно-правове забезпечення» у вузькому значенні. Зокрема, у сфері судової влади, що є об'єктом низки наукових досліджень вчених-адміністративістів. Так С. Бондар розуміє її як сукупність організаційно-правових заходів та визначає такі їх групи: правові, організаційно-штатні, охоронно-профілактичні, фінансові, матеріально-технічні, інформаційні, науково-методичні та інші [2, с. 596].

Комплексний підхід до розуміння адміністративно-правового забезпечення судової гілки влади можна простежити у дослідженні А. Іванищука. Мова йде про характеристику адміністративно-правових відносин, визначення їх змісту, предмету, суб'єктів та ін.

Автор звертає увагу на широкий спектр адміністративно-правових відносин в межах адміністративно-правового забезпечення. Це відносини щодо забезпечення доступу до правосуддя, соціальної взаємодії суб'єктів адміністративного права в процесі сервісної, виконавчо-розпорядчої діяльності суб'єктів публічної адміністрації тощо. Щодо змісту дослідник вказує на основоположні засади (концепції, доктрини, принципи) і адміністративно-правовий інструментарій (форми, методи, адміністративно-правові процедури). Предметом адміністративно-правового забезпечення судової гілки влади є практична, теоретична, освітня діяльність щодо її впорядкування, закріплення та розвитку [3, с. 26].

Як уже зазначалося, визначення суті категорії «адміністративно-правове забезпечення впровадження електронного суду» нині сформульовано в межах незначної кількості публікацій. В тій чи іншій мірі до характеристики його елементів зверталися В. Білоус, В. Бойко, О. Бринцев, А. Іваницька, С. Руденко та інші.

Більш ґрунтовно вказана проблематика представлена у дослідженнях В. Куценка, який на основі аналізу думок вчених сформулював суть вище названої категорії. На його думку, це теоретична, правотворча, правозастосовча і правореалізаційна діяльність спеціальної судової адміністрації щодо впорядкування, закріплення і розвитку надання адміністративних послуг через електронний ресурс, а також здійснення в цій системі виконавчо-розпорядчої діяльності з метою якісного підвищення ефективності діяльності судової гілки влади щодо відновлення порушених прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб [3, с. 8]. Вважаємо, що таке формулювання потребує певних уточнень. По-перше, якщо мова йде про визначення суті певної категорії, вона не має бути досить громіздкою. По-друге, у даному випадку не варто обмежувати коло суб'єктів адміністративно-правового забезпечення лише судовою адміністрацією.

Тому, проаналізувавши підходи науковців щодо визначення суті вказаної категорії, пропонуємо таке її формулювання. Адміністративно-правове

забезпечення впровадження електронного суду – це теоретична, правотворча, правозастосовча і правореалізаційна діяльність публічної влади, а також окремих суб'єктів громадянського суспільства щодо впорядкування, закріплення і розвитку надання суддівських послуг через електронний ресурс, здійснення в цій системі виконавчо-розпорядчої діяльності з метою забезпечення справедливого правосуддя.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гумін О., Пряхін Є. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. Наше право. 2014. № 4. С. 46 – 50.
2. Бондар С. О. Організаційне забезпечення діяльності адміністративних судів. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2010. № 18. С. 588 – 596.
3. Іванищук А. Адміністративно-правове забезпечення судової влади в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2017. 36 с.
4. Куценко В. Д. Поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення електронного суду. Науковий вісник публічного і приватного права. 2017. Вип. 6. Т. 2 С. 3 – 9.

ОСНОВНІ СЕГМЕНТИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Овчар М. М.

НК – Гузенко О. П., канд. екон. наук, доцент

Криворізький навчально–науковий інститут

Донецького юридичного інституту МВС України

На сучасному етапі міжнародні відносини мають значний вплив на життя не тільки держав, але й кожної окремої людини. Незважаючи на відмінності і наявності державних кордонів, наростає тенденція взаємозв'язку країн в єдиному міжнародному співтоваристві. Перед людством стоять глобальні проблеми, які можна вирішити лише спільними зусиллями держав.

Система міжнародних відносин регулюється особливим видом права - міжнародним правом. У більшій чи меншій мірі воно впливає на різноманітні зв'язки держав, а також фізичних та юридичних осіб. В зв'язку з цим міжнародне право має сферу не тільки прямої, але і опосередкованої дії, куди крім міжнародних відносин недержавного характеру, входять і внутрішньодержавні відносини. Зростає вплив міжнародного права і на внутрішньодержавне життя і на національне право. Норми міжнародного права поступово стають частиною національної системи [1].

Сутнісний принцип міжнародного права полягає в якості його універсальності. Інакше кажучи, воно має бути визнане дійсним правом у всіх країнах, незалежно від їх культурної, економічної, соціально-політичної або релігійної історії і традиції. Поєднання державних інтересів з новими глобальними факторами розвитку, які кардинально впливають на політичний та економічний розвиток — національний пріоритет для будь-якої держави. Різноманітні завдання, які держави не можуть успішно вирішувати тільки

власними силами, свідчать про необхідність зміцнення багатостороннього співробітництва.

Глобалізація діяльності міжнародних організацій проявляється в [2]:

- розширенні потоків товарів, технологій і фінансових коштів; в неухильному зростанні і посиленні впливу міжнародних інститутів громадянського суспільства;

- в глобальній діяльності транснаціональних корпорацій;

- в значному розширенні масштабів транскордонних комунікаційних та інформаційних обмінів, перш за все через Інтернет;

- в транскордонне перенесення захворювань і екологічних наслідків; і у все більшій інтернаціоналізації певних типів злочинної діяльності.

Все це безпосереднім чином відбивається на сучасний стан розвитку міжнародного права, яке останнім часом характеризується розширенням і поглибленням сфери його регулювання і, як наслідок, залученням нових облич в міжнародні правові процеси. У зв'язку з цим особливо важливого значення набуває проблема визначення суб'єктного складу міжнародного права.

У рішенні проблеми визначення суб'єкта міжнародного права можна виділити дві основні концепції. У теорії міжнародного права набула поширення концепція, згідно з якою здатність брати участь у відносинах, регульованих міжнародно-правовими нормами, розглядається як передумова, але не головна риса суб'єкта, а основною властивістю суб'єкта визнається юридична здатність до самостійних міжнародних дій, включаючи створення узгоджених міжнародно - правових норм, до незалежного здійснення прав і обов'язків, встановлених цими нормами.[3].

Суб'єкт міжнародного права - це носій суверенних прав і обов'язків, першоджерелом яких є суверенітет. Прихильники даного підходу основною ознакою суб'єкта міжнародного вважають суверенітет. Відмінна риса суб'єктів міжнародного права відповідно до цієї концепції в тому, що вони не перебувають під чияюсь владою і юрисдикцією, займають незалежне відносно один одного положення. На відміну від внутрішньодержавного права, де права і обов'язки суб'єктів виводяться з норм об'єктивного права, права і обов'язки суб'єктів міжнародного права виводяться з їх незалежності. Тобто, суб'єкти займають центральне положення в міжнародному праві. Характерні риси міжнародного права визначаються особливостями його суб'єктів[4].

Світова політика, що представляє собою результат трансформації міжнародних зв'язків і взаємодій держав, які зіткнувшись з цілим рядом загальних проблем, вирішити які вже неможливо в рамках національно-державних кордонів в силу їх глобального характеру, вимагає розширення власних суб'єктів. Закономірністю розвитку сучасних міжнародних відносин є інтенсивний ріст міжнародних організацій.

В даний час, що характеризується значними змінами в житті світової спільноти, міжнародні організації вносять свій вклад у становлення рівноправного і взаємовигідного співробітництва держав. Сучасні міждержавні організації є не тільки органічною частиною міжнародної дійсності, але і являють собою важливий елемент загальної системи регулювання міжнародних відносин, які включають всі засоби управління міжнародним життям.

Таким чином, міжнародні організації представляють собою стабільну організаційно-правову форму міждержавного співробітництва і виступають в

міжнародних відносинах суб'єктами міжнародного права. Особливості та тенденції взаємодії міжнародних організацій і держав в світовій політиці складає собою «багаторівневу» проблему, що знаходиться на стику декількох предметних областей: історії та теорії міжнародних відносин, міжнародного права, діяльності міжурядових і неурядових організацій. Ця особливість досліджуваної проблематики робить необхідною умовою щодо звернення до досліджень у всіх названих областях і використання міждисциплінарного підходу із залученням теоретичних досягнень таких дисциплін, як теорія, історія і соціологія міжнародних відносин, політологія і міжнародне право.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Войціховський, А. В. Міжнародне право : підручник . МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУ ВС, 2020. 544 с.
2. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. [2-ге вид., перероб. і допов]. Харків : Право, 2020. 648 с.
3. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.] ; за ред. В. В. Мицика. – 2-ге вид., змін. Харків : Право, 2020.
4. Мокій А. І., Яхно Т. П., Бабець І. Г. Міжнародні організації. навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 280 с.

СОЦІАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВИ ТА ЙОГО ЗНАЧИМІСТЬ В УМОВАХ НИНІШНЬОГО СЬОГОДЕННЯ

*Павловський М. М., Черненко О. М., Пархоменко Т. В.
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Соціальне призначення держави розкриває яким цілям воно повинно служити. Держава – це історично сформована, свідомо організована соціальна система, що керує суспільством; це організація всього суспільства; його інститут, обслуговуючий інтереси суспільства і покликаний діяти в ім'я загального блага. Отже, головне призначення держави – служити суспільству. У цих цілях держава має:

- 1) встановлювати в суспільстві певний порядок і підтримувати його аж до застосування примусу;
- 2) забезпечувати соціальний мир і стабільність у суспільстві, виступаючи свого роду соціальним арбітром у відносинах між різними групами, верствами суспільства при зіткненні їх інтересів, примиряти такі зіткнення і домагатися певного соціального компромісу;
- 3) гарантувати безпеку суспільства від злочинних посягань всередині країни, а також від зовнішніх ворогів і агресії;
- 4) захищати особистість від свавілля, створювати нормальні умови життя для всіх членів суспільства незалежно від їх безпосередньої участі у виробництві благ, піклуватися про соціально слабких груп населення, тобто бути соціальним;

5) виступати інтегруючої суспільство силою, тобто домагатися миру і злагоди в суспільстві, дбати про розвиток культури, освіти, мистецтва, охорони здоров'я.

В ідеалі призначення держави – служити людині, створювати необхідні умови для того, щоб вона могла максимально розвиватися і проявляти свої здібності і дарування, оскільки людина – вища з усіх цінностей світу. Насправді відносини між державою і людиною суперечливі, між ними протягом історії людства створювалися відносини відчуження, тож змусити державу служити людині – завдання непросте.

Сучасні погляди на соціальне призначення держави визначається тими об'єктивними умовами, які характерні для даного рівня розвитку соціуму. У суспільстві, де утвердилися такі цінності, як демократія, рівність, справедливість, свобода особистості, все свідчить за те, що держава буде діяти в інтересах всього суспільства. Однак на соціальне призначення держави можуть впливати і суб'єктивні чинники: наприклад, хто стоїть при владі, як змінюється суспільне життя під впливом проведеної політики та інше.

З розвитком суспільства змінюються не тільки погляди на призначення держави, а й саме призначення держави. Будучи раніше головною керуючою системою суспільства, держава по-перше, все більше перетворюється на орган подолання соціальних протиріч. З цією метою проводиться координація інтересів різних груп населення, на державному рівні приймаються такі рішення, які підтримуються всіма верствами суспільства. По-друге, у діяльності держави відбувається орієнтація на загальнодемократичні інститути і принципи, наприклад, принцип поділу влади, верховенство закону, гласність, висока роль правосуддя та інше. По-третє, змінюється роль держави на міжнародній арені: у зовнішній політиці серйозна увага приділяється взаємним поступком, розумною домовленістю з іншими державами. Все це дає підставу характеризувати сучасну державу як інструмент соціального компромісу за змістом і як правове за формою.

Отже, поняття «соціальної держави» не обмежується суто соціальним аспектом. Воно обіймає і соціальну, і економічну, і політичну, і духовну сфери. Суто соціальний напрям її діяльності охоплює соціальний захист людини (мінімальні розміри оплати праці, підтримку людини у випадку втрати працездатності), соціальну підтримку материнства, дитинства, інвалідів, безробітних, літніх людей.

В економічній сфері така держава спрямовує зусилля на розвиток соціально орієнтованої економіки, поєднує її регулювання із заохоченням конкуренції, виховує індивідуальну відповідальність громадян за власний добробут.

В політичній сфері соціальна держава намагається домогтися консенсусу головних політичних сил щодо стратегічних цілей суспільства, сприяє розвитку демократії і становленню громадянського суспільства, забезпечує сталість своєї політики.

У духовній сфері соціальна держава домагається якомога гуманізувати і гармонізувати стосунки між людьми, створити обстановку взаємодопомоги і співробітництва, виробити у людей відчуття громадянськості. Свій статус «держави соціальної» вона може реалізувати лише послідовною соціально – економічною політикою.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Загальна теорія держави і права: під. для студ. юрид. вищих навч. закладів/М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АпрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АпрН України О. В. Петришина. – Х.: Право, 2009. – 400 с.
2. Кравчук М.В. Теорія держави і права (опорні конспекти): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 3-є і вид., змін й доповн./ М. В. Кравчук (авт.-упоряд.) – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2014. – 608 с.
3. Марченко М. Н. «Проблемні теорії держави і права». М.: 2013 р. – 766 с.
4. Рудик П. А. Теорія держави: основні теорії, концепції, підходи до вивчення: навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. та допов. - К.: Алерта, 2015. – 288 с.

ДО ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

Пашенюк О. О.

НК – Панімаш Ю. В., канд. пед. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Важливою складовою підвищення рівня охорони праці та промислової безпеки, запобігання аваріям і нещасним випадкам на виробництві, посилення профілактики виробничого травматизму та професійної захворюваності є чітке дотримання норм основних законодавчих актів у сфері охорони праці: Конституція України від 28 червня 1996 року; Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року; Закон України «Про охорону праці»; Закон України «Про страхові тарифи на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності»; Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності»; Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності»; Закон України «Про оплату праці»; Закон України «Про колективні договори і угоди»; Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні»; Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»; Закон України «Про зайнятість населення» та інші. На даний час триває адаптування нормативно-правових актів до європейського і міжнародного законодавства, що у свою чергу вимагає від майбутніх фахівців з охорони праці розвитку їх правової компетентності.

Правова компетентність – це цілісне й складне утворення, яке містить в собі: знання про основні сфери та механізми правового регулювання суспільного життя; уміння аналізувати правову ситуацію; уміння бачити правові наслідки рішень, які приймаються; готовність та уміння використовувати механізми і засоби правового вирішення проблем.

А. Якименко та М. Томчук вказують, що під поняттям «правова компетентність», як складової професійної компетентності, розуміються глибина і характер поінформованості працівника щодо правових засад професійної діяльності, а також його здатність до ефективної реалізації права у своїй практичній діяльності. У вузькому змісті правова компетентність включає знання, уміння, навички, а також способи їхньої реалізації у професійній діяльності, спілкуванні і саморозвитку особистості. Загалом основними компонентами правової компетентності є:

- соціально-правова компетентність – знання й уміння у сфері взаємодії із суспільними інститутами та людьми, а також володіння прийомами професійного спілкування і правової поведінки (вона потрібна всім фахівцям з вищою освітою);

- спеціальна компетентність – підготовленість до самостійного виконання конкретних видів правової діяльності, уміння вирішувати типові професійні завдання та оцінювати результати своєї праці, здатність самостійно здобувати нові знання та уміння за фахом (вона необхідна фахівцям правничого профілю) [1].

Г. Лазарчук виділяє три рівні формування правової компетентності особистості. Перший рівень – формування ключових правових компетенцій, яке відбувається з моменту народження особистості до її професійно спрямованого навчання. Другий рівень – формування базових правових компетенцій, яке відбувається з моменту визначення особистості щодо майбутньої професійної діяльності та до закінчення закладу вищої освіти. Третій рівень – формування спеціальних правових компетенцій, яке відбувається в процесі самонавчання та підвищення своєї кваліфікації. Відповідно, в процесі отримання спеціальності у студентів відбувається формування базових правових компетенцій на основі наявних ключових правових компетенцій.

Для успішної професійної діяльності майбутні фахівці з охорони праці повинні володіти наступними вміннями:

- знання правової інформації, уміння її використовувати, передавати іншим учасниками правовідносин;

- уміння знаходити засоби і методи оптимального правового вирішення професійних завдань;

- уміння конкретизувати мету та завдання правової взаємодії;

- уміння визначати основні види правової діяльності;

- уміння аналізувати свою професійну діяльність з позиції суб'єкта правовідносин; прагнення до самовдосконалення своєї правової підготовки.

На нашу думку, в процесі викладання правових дисциплін для майбутніх фахівців з охорони праці викладачу варто звернути увагу:

- на висвітлення співвідношення норм права й інших соціальних цінностей;

- на приклади юридичних явищ правових норм;

- на позитивній характеристиці правових норм, уникати надмірної критики як правових норм, так і державних інститутів, які ці норми реалізують;

- запрошувати до спілкування зі студентами провідних фахівців з охорони праці, які б на реальних прикладах доводили б необхідність знання норм права та його практичну значущість;

- обґрунтовувати ідеї цінності права та використовувати вищенаведені пропозиції на прикладах, актуальних в професійній діяльності.

Аналізуючи вищевикладене вважаємо, що формування правової компетентності передбачає засвоєння студентом не окремих один від одного елементів правових знань та умінь, а оволодіння комплексом знань що включає правову освіту, правове виховання та соціалізація у правовому середовищі закладу вищої освіти.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Якименко А. А. Психологічні особливості формування правової свідомості студентської молоді /А. А. Якименко // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна» / за заг. ред. М. Є. Чайковського. – Хмельницький : ХІСТ, 2009. – С. 90.

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ У ПЕРШІ ПОСТРАДЯНСЬКІ РОКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ

Пащикова О. О.

Національний університет оборони України імені Івана Черняховського

У період Радянського Союзу в умовах жорстких рамок комуністичної ідеології та політичної цензури представники національних меншин СРСР, у тому числі українці, не мали змоги виховуватися на національних історичних традиціях, а патріотичні ідеї, що насаджувалися підростаючому поколінню, були позбавлені національного змісту. Патріотичне виховання молоді характеризувалося політизованістю виховних заходів та їх пропагандистським характером; культивацією героїчних традицій, широким використанням радянського історичного наративу, у першу чергу німецько-радянської війни 1941–1945 років. Уже наприкінці 1980-х років багато форм виховання почали втрачати свою актуальність, адже їх зміст уже не відповідав вимогам часу. Після прийняття у липні 1990 року Верховною Радою УРСР Декларації про державний суверенітет України, а 24 серпня 1991 року – проголошення незалежності України держава опинилася у нових соціально-політичних умовах, коли радянські комуністичні догми не могли задовольнити моральних потреб українського суспільства.

Водночас, у 1991 році державні органи влади УРСР продовжували працювати у звичному режимі, зокрема обласні управління народної освіти аналізували стан військово-патріотичного виховання у середніх загальноосвітніх навчальних закладах республіки на початок навчального року: кількість шкіл, де здійснювалася допризовна підготовка, кількість юнаків, які до неї залучалися, наявність у школах музеїв, кімнат, залів бойової і трудової слави для проведення заходів військово-патріотичного виховання, кількість секцій, гуртків і учнів, задіяних у їх роботі тощо. В обласних відділах народної освіти УРСР розроблювалися основні напрями діяльності з патріотичного виховання та підготовки молоді до військової служби, проводилися наради інспекторів районних та міських відділів народної освіти з питання активізації військово-патріотичного виховання і надання допомоги навчальним закладам у його здійсненні.

Залишалося актуальним питання підготовки молоді до проходження військової служби, а також мотивації юнаків до опанування військовою професією. Зокрема, за кращу підготовку молоді до служби в армії в окремих областях республіки було засновано перехідний червоний стяг, школи закріплювали за військовими частинами, до навчальних закладів запрошували курсантів, які проходили стажування у військах, організовували урочисті проводи в армію, злети матерів, спортивні змагання на приз загиблих в Афганістані. Крім того, так звані військовослужбовці-інтернаціоналісти очолювали загони в оборонно-спортивних оздоровчих таборах, імена воїнів-афганців присвоювали піонерським загонам. Заходи військово-патріотичного спрямування (вахти пам'яті, огляди-конкурси шкільних музеїв революційної, бойової і трудової слави, пошукова робота, шефство над ветеранами, автопробіги місцями боїв і партизанського руху тощо) проводилася за участю героїв радянського союзу, соціалістичної праці, кавалерів орденів слави, учасників "Великої Вітчизняної війни", воїнів-інтернаціоналістів [1, арк. 106].

Водночас у 1991 році в обласних управліннях народної освіти УССР уже визнавали, що учнівська молодь республіки слабо оволодівала бойовими традиціями радянської армії та флоту, на заняттях з допризовної підготовки юнаки не виконували вимог статутів збройних сил, знання зі стройової підготовки були недостатньо засвоєні. У навчальних закладах окремих областей майже не використовувалися героїчні, бойові і трудові традиції, можливості педагогічних і трудових колективів, ветеранів, військовослужбовців збройних сил, потенціал музеїв, кімнат бойової слави тощо, не проводилися заходи з програми військово-спортивної гри «Орлятко», юнаки були слабо обізнані про життєдіяльність військових колективів, рідко проводилися екскурсії до військових частин. В окремих областях республіки констатували про погіршення стану військово-патріотичного виховання у навчальних закладах і навіть про його згорання.

Після проголошення незалежності України національно-патріотичне виховання дітей та молоді, залучення їх до соціально-політичних та економічних перетворень стало важливим державним завданням. Питання патріотичного виховання української молоді широко обговорювалося в освітньо-науковому середовищі, при цьому значну увагу приділяли ролі педагогічних колективів та змісту освіти [2, арк. 57]. Так, протягом першої половини 1990-х років було переглянуто зміст гуманітарної освіти і виховання, що, у свою чергу, вимагало підготовки та перепідготовки науково-педагогічних кадрів, здатних викладати і формувати нові теоретичні засади у тих сферах знань, що зазнали найбільших змін після проголошення незалежності, насамперед в історичній науці [2, арк. 240].

Водночас не всі викладачі сприйняли викладання історії України і української мови у вищих навчальних закладах. З огляду на зміну парадигми історичної освіти, представники різних поколінь виявилися включеними в культурно-ціннісні системи, що суттєво відрізнялися. Якщо за радянських часів шкільна історична освіта базувалася на політизації та героїзації минулого, то з проголошенням незалежності України зміст історичної освіти почали формувати на основі змагальності концепцій і аргументів. Зважаючи на це, трактування вже "відомих" фактів і явищ минулого у шкільних курсах історії не сприймалося

окремими представниками старшого покоління викладачів цієї дисципліни [3, арк. 181].

Важливим інструментом патріотичного виховання в освітньому середовищі також вважали українську мову, було запроваджено основний іспит із цієї дисципліни в усі типи вищих навчальних закладів, посилено орієнтацію молоді на визнання української мови як державної і розуміння необхідності володіння нею [2, арк. 163, 208]. Так, порівняно із 1991 роком у 1998 році частка академічних груп, у яких викладання здійснювалося українською мовою, зросла з 23 % до 52 %, а кількість викладачів, які викладали державною мовою, становила 58 %. Водночас у Донецькій і Луганській областях показники навчання державною мовою у вищих навчальних закладах становили лише 7 % і 22 % відповідно, а у навчальних закладах АР Крим Закон України “Про мови” практично не виконувався [2, арк. 218, 240].

Таким чином, після проголошення незалежності України гостро постало питання виховання української молоді у дусі патріотизму, виникла необхідність переорієнтації системи освіти на нові змістові та організаційно-методичні засади: переосмислення та перероблення змісту освіти, навчально-методичних документів і матеріалів, а також навчально-матеріальної бази. Незважаючи на інерційні процеси, що продовжували зберігатися у системі освіти, особливе значення вітчизняні педагоги та науковці відводили державотворчому патріотичному потенціалу гуманітарних дисциплін, зокрема історії України та українській мові.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО), Ф. 166. Міністерство освіти України. Оп. 17. Спр. 143. Підсумкові звіти про стан допризовної підготовки та героїко-патріотичного виховання учнів за 1990/91 навчальний рік. 1991. 165 арк.
2. ЦДАВО, Ф. 166. Міністерство освіти України. Оп. 18. Спр. 251. Протокол № 4 засідання колегії та документи до нього. 25.03.1998–25.03.1998. 281 арк.
3. ЦДАВО, Ф. 166. Міністерство освіти України. Оп. 18. Спр. 303. Протоколи, рішення колегії та документи до них №№ 10, 11. 29.09.1999–06.10.1999. 200 арк.

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИЗДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Прилуцька В. О.

НК – Тептюк Л. М., канд. іст. наук, доцент

Черкаський державний технологічний університет

Адміністративна юрисдикція – це особливий вид правозастосовної діяльності органів публічної адміністрації, яким на законодавчому рівні надано повноваження щодо розгляду адміністративно-правових спорів, справ про адміністративні правопорушення у встановленій законом адміністративно-

процесуальній формі (без звернення до суду) та накладення адміністративних стягнень. Обов'язковою умовою здійснення адміністративної юрисдикції є наявність факту вчинення адміністративного правопорушення або наявність спору про право. У зв'язку з цим можна виокремити основні функції адміністративної юрисдикції: охоронна, регулятивна та виховна.

Отже, основне призначення адміністративно-юрисдикційної діяльності полягає у:

- наданні правової оцінки відповідності поведінки об'єкта правового впливу вимогам, що встановлені на рівні відповідних нормативно-правових актів;
- розгляді, у разі виявлення порушень законодавства, справ про адміністративні правопорушення, винесенню по них рішень щодо застосування до правопорушника адміністративних стягнень та виконанні прийнятих рішень.

Органи Національної поліції України є одним із основним суб'єктів адміністративно-юрисдикційної діяльності. Відповідно до п. 8 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [1] поліція у рамках покладених на неї завдань у випадках, визначених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання.

Але, варто звернути увагу, що не всі справи про адміністративні правопорушення уповноважені розглядати органи поліції. Вичерпний перелік адміністративних правопорушень, справи про які уповноважені розглядати органи поліції, викладено у ст. 222 КУпАП. До них належать справи про такі адміністративні правопорушення: про порушення громадського порядку, правил дорожнього руху, правил паркування транспортних засобів, правил, що забезпечують безпеку руху транспорту, 6 правил користування засобами транспорту, правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на транспорті, а також про незаконний відпуск і незаконне придбання бензину або інших паливно-мастильних матеріалів [2] тощо. Тобто, у даному випадку мова йде про підвідомчість – певне коло питань, розгляд і вирішення яких віднесені до повноважень тих або інших органів державної влади, органів управління підприємством, організацією, установою. Саме за допомогою підвідомчості можливо розмежувати повноваження різних суб'єктів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, та забезпечити дотримання принципу законності їх діяльності (питання підвідомчості справ про адміністративні правопорушення врегульовано у Главі 17 КУпАП).

Суб'єкти адміністративної юрисдикції мають право застосовувати лише чітко визначені на законодавчому рівні види адміністративних стягнень. Так, органи поліції та їх посадові особи можуть застосовувати лише два види адміністративних стягнень: попередження та штраф. Що ж стосується інших видів адміністративних стягнень, то їх застосування знаходиться за межами адміністративно-юрисдикційних повноважень поліції.

Основні ознаки адміністративно-юрисдикційної діяльності органів поліції:

- 1) є частиною адміністративної діяльності органів та підрозділів поліції;
- 2) носить виконавчо-розпорядчий характер;

3) виникає у результаті правового спору, який пов'язаний зі вчиненням адміністративного правопорушення (ст.ст. 222, 255 КУпАП), тобто наявність певної спеціалізації, та необхідністю застосування до правопорушника адміністративних санкцій;

4) її здійснення відбувається у рамках реалізації органами та підрозділами поліції правоохоронних завдань та функцій (надання поліцейських послуг) та правозастосовної діяльності;

5) вимагає належного процесуального врегулювання;

6) можливість спрощеного провадження (без складення протоколу про адміністративне правопорушення);

7) працівникам органів та підрозділів поліції надано право накладати адміністративні стягнення на місці вчинення правопорушення незалежно від розміру з використанням безготівкових платіжних пристроїв;

8) здійснюється виключно в одноособовій формі (індивідуально);

9) повноваженнями щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення і накладення адміністративних стягнень наділені виключно працівники органів і підрозділів поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до покладених на них повноважень;

10) її результатом має бути рішення у вигляді юридичного факту.

Ефективність здійснення органами та підрозділами поліції адміністративно-юрисдикційної діяльності безперечно залежить від урегульованості у відповідних нормативно-правових актах процедурних моментів застосування заходів впливу, дотримання гарантій прав і свобод людини, правильності проведення юридичної оцінки інформації про правопорушення та аналізу конкретних юридичних фактів. Правильне та ефективне використання поліцією можливостей адміністративної юрисдикції сприяє відчутному впливу на стан правопорядку та в цілому на правомірне функціонування інших органів адміністративної юрисдикції [3].

Під адміністративно-юрисдикційною діяльністю поліції у вузькому сенсі слід розуміти врегульовану нормами адміністративного права підзаконну, виконавчо-розпорядчу діяльність органів та підрозділів поліції (їх посадових осіб), у рамках якої відбувається розгляд визначеної у КУпАП категорії справ про адміністративні правопорушення, за результатами чого у відповідній процесуальній формі приймаються рішення про застосування до правопорушників заходів адміністративного примусу, накладення адміністративних стягнень, застосування заходів впливу до неповнолітніх або про закриття справи.

У широкому ж сенсі під адміністративно-юрисдикційною діяльністю поліції будемо розуміти не лише діяльність уповноважених органів і підрозділів поліції (їх посадових осіб) щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення, та прийняття за результатами такого розгляду відповідних рішень, а й розгляд справ про дисциплінарні проступки, справ за скаргами громадян, а також вжиття пов'язаних із ними адміністративно-процесуальних заходів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про Національну поліцію» [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

3. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції: навчальний посібник. Київ: «Центр учбової літератури». 2016. 336 с.

МЕХАНІЗМ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Прокопенко Д. В.

НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Проблема юридичної природи та структури механізму кримінально-правового регулювання (МКПР) належить до категорії дискусійних в науці кримінального права.

У літературі домінуючим є підхід до вирішення цієї проблеми, згідно з яким МКПР є складовою частиною механізму правового регулювання в цілому. Останній традиційно визначається в загальній теорії права як «взята в єдності система правових засобів, за допомогою якої забезпечується результативний правовий вплив на суспільні відносини» [1].

Механізм правового регулювання охоплює комплекс фрагментів правової дійсності, що відносяться до догми права, тобто комплекс послідовно пов'язаних правових засобів» [1]. Під цим кутом зору деякі автори формулюють власне визначення МКПР, що дозволяє розглядати його як «нормативно визначену взаємодію окремих елементів правової системи, яка забезпечує (має забезпечувати) виконання завдань, що стоять перед кримінальним правом як окремою галуззю права».

Механізм кримінально-правового регулювання розкривається через його структурні елементи, які, взаємодіючи між собою, введені до процесу втілення реалізованої кримінально-правової норми в поведінку суб'єктів конкретних кримінальних правовідносин, у впровадженні усього її змісту в регульовані кримінальним правом суспільні відносини, у досягненні завдань ККУ [2].

М. М. Кропачев під механізмом кримінально-правового регулювання розуміє систему послідовно зв'язаних між собою елементів: предмета правового регулювання, чий властивості обумовлюють межі використання суспільством мір, що обмежують волю, честь, гідність та майнові інтереси особи, а отже, і можливість посягання на них; юридичної норми; юридичних фактів; регулятивних і охоронних кримінально-правових відносин; кримінальної відповідальності.

Крім того, реалізацію кримінальної відповідальності необхідно визначати й як виконання прав і обов'язків суб'єктів кримінальних правовідносин у точній відповідності з розпорядженнями закону. Така реалізації можлива лише за наявності складного механізму як сукупності кримінально-правових елементів.

Вчення про МРКВ має базуватися на платформі загальних положень механізму правореалізації [3].

Для законодавчої бази МРКВ необхідні такі елементи:

1) кримінально-правова норма. Уведення її в дію розглядається нами обов'язковим для норм ККУ, які встановлюють покарання, оскільки пов'язане зі встановленням темпоральних, просторових і суб'єктних меж її юридичної чинності, які можуть визначатися тільки ЗУпКВ. Важливим при цьому визнається й діяльність з фактичного приєднання нових кримінально-правових норм до чинного ККУ;

2) юридичний факт чи фактичний склад, без наявності якого апіорі неможлива реалізації норм кримінального права. Юридичний факт і фактичний склад – це явища об’єктивної дійсності, що виражаються в конкретно вчиненому діянні (дії або бездіяльності), передбаченому ККУ як кримінальне правопорушення, фізичної осудної особи, яка досягла віку кримінально-правової відповідальності. Вчинення такого діяння є підставою для виникнення відновлювальних кримінальних правовідносин, які є складовою іншого блоку юридичного механізму правореалізації, але для МРКВ він є основним і настає відразу ж за «законодавчою базою» початку втілення у поведінку суб’єктів регульованих суспільних відносин засобів відповідальності;

3) індивідуально-правове регулювання, що залучається до законодавчої бази початку реалізації для владної організуючої участі компетентного органу державної влади й управління чи його службової особи на самому початку переходу процесу реалізації тієї чи іншої кримінально-правової норми від однієї стадії до іншої.

Розглянуті вище елементи законодавчої бази МРКВ, взаємодіючи між собою, залежно від фактичних обставин вчиненого суспільно небезпечного діяння, передбаченого ККУ, покликані забезпечити безупинний та повноцінний початок реалізації кримінально-правової норми, що встановлює покарання. [2]

Існування МРКВ не можливе без блоку кримінально-правових засобів впливу, через які така відповідальність об’єктивується. Основним кримінально-правовим засобом впливу на осіб, які визнані винними у вчиненні кримінальних правопорушень, норма Особливої частини КК визначає той чи інший вид покарання, а решта засобів МРКВ, що складають певну їх систему, фіксується у нормах Загальної частини КК. Головне призначення цієї системи полягає в тому, щоб надати можливість за допомогою індивідуального кримінально-правового регулювання оптимально обрати порушнику той засіб, який дозволить досягти мети кримінальної відповідальності з урахуванням тяжкості вчиненого кримінального правопорушення й особи винного.

Механізм кримінально-правового регулювання розкриває рівні, на яких здійснюється владне регулювання суспільних відносин, що складають предмет кримінального права, а механізм реалізації кримінальної відповідальності допомагає зрозуміти елементи, через які впроваджуються в поведінку суб’єктів цих відносин приписи кримінально-правової норми, що встановлює покарання за те чи інше кримінально-протиправне діяння [1].

Механізм реалізації кримінальної відповідальності – це певний набір своєрідних елементів, що закономірно беруть участь у впровадженні приписів реалізованої кримінально-правової норми в конкретні правовідносини, у досягненні вказаного в ній результату, а також у застосуванні кримінально-правового засобу впливу, через який реалізується кримінально-правова відповідальність для досягнення її мети та завдань ЗУпКВ, до особи, яка визнана винною у вчиненні кримінального правопорушення.

МРКВ складається з набору правових елементів, що сприяють його нормальному функціонуванню, які умовно можна об’єднати в кілька взаємозалежних блоків. Це – блок, що забезпечує початок реалізації кримінальної відповідальності (законодавча база реалізації), блок правовідносин, блок засобів кримінально-правового впливу, за допомогою яких реалізується кримінальна відповідальність, і блок індивідуального правового регулювання

(який виокремлюється умовно для його вивчення – він пронизує всі інші блоки механізму), що приєднується до попередніх блоків у разі потреби конкретизації певних обставин, потрібних для безупинної реалізації кримінально-правових норм, що встановлюють покарання за ті чи інші діяння.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Берзін П. С. Злочинні наслідки: поняття, основні різновиди, кримінально-правове значення: монографія / П. С. Берзін. К. : Дакор, 2009. 736 с.
2. УДК 343.2/.7 «Механізми реалізації кримінальної відповідальності : окремі питання поняття та структури» Скулиш Є. Д., Митрофанов І. І.
3. Кримінальне право України. Загал. частина : Підруч. для студентів юрид. вузів і фак. / Г. В. Андрусів, П. П. Андрушко, В. О. Бенківський та ін.; [За ред. П. С. Матишевського, П. П. Андрушка, С. Д. Шапченка]. К. : Юрінком Інтер, 1997. 712 с.

ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЯК ПІДСТАВА ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ

Прокопенко Д. В.

НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

У теоретичному та практичному розумінні проблеми юридичної відповідальності пов'язують із правопорушенням, що є логічноправовим наслідком неправомірної поведінки особи, який суперечить припису правової норми. Тобто підставою юридичної відповідальності є правопорушення, а саме винне, протиправне діяння, що заподіює шкоду суспільству та вчинене праводієздатною особою.

Підставою для притягнення до юридичної відповідальності в екологічній сфері є факт вчинення екологічного правопорушення.

Термін «екологічне правопорушення» вперше на законодавчому рівні був запроваджений у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» [1].

Під екологічним правопорушенням варто розуміти вину, протиправну дію або бездіяльність, що порушує встановлений державою правопорядок, права й обов'язки громадян і організацій у сфері раціонального використання природних ресурсів, їх відтворення й охорони навколишнього природного середовища, за вчинення якого законом передбачена юридична відповідальність.

Зміст екологічного правопорушення складають дії або бездіяльність, що суперечать вимогам еколого-правових норм [2].

Екологічне правопорушення характеризується такими рисами як: екологічна спрямованість; екологічна небезпека; екологічна протиправність.

Сутність екологічної спрямованості правопорушення полягає в тому, що поведінка конкретного правопорушника спрямована на негативну зміну стану

навколишнього природного середовища, порушення відповідного правового режиму природних ресурсів.

Залежно від того, у якій сфері вчинене екологічне правопорушення, можна розрізняти земельні, лісові, гірничі, атмосферно-повітряні та інші екологічні правопорушення. Також правопорушення можна умовно поділити на дві групи: 1) правопорушення, які полягають у незаконному розпорядженні природними ресурсами та їх самовільному захваті (заняття самовільно земельної ділянки, самовільний обмін земельними ділянками тощо); 2) правопорушення, які пов'язані з порушеннями правил, порядку користування природними ресурсами [2].

Екологічним правопорушенням властиві загальні ознаки: об'єкт, суб'єкт, вина правопорушника, наявність причинного зв'язку між протиправною поведінкою суб'єкта і його наслідками. У ряді випадків обов'язковою ознакою такого правопорушення виступає наявність заподіяних збитків.

Сутність екологічного правопорушення визначається його складом: об'єкт правопорушення, об'єктивна сторона, суб'єкт правопорушення та суб'єктивна сторона правопорушення.

У загальній теорії права об'єктом правопорушення визнається порушене матеріальне чи нематеріальне благо; соціальні цінності, в тому числі суспільний правопорядок, суспільні відносини, що охороняються правом.

Важливим елементом складу екологічних правопорушень виступають їх суб'єкти. Суб'єктом екологічного правопорушення можуть бути фізичні особи, у тому числі посадові особи та особи, які виконують організаційно-господарські та організаційно-розпорядчі функції, а також юридичні особи. Суб'єктами екологічного правопорушення можуть виступати й органи державного управління та органи місцевого самоврядування.

Об'єктивну сторону екологічного правопорушення складає протиправне діяння, що суперечить вимогам екологічного законодавства та посягає на екологічний правопорядок. Воно за своєю природою є суспільно шкідливим та може бути вчинено як способом активної дії так і бездіяльності [1].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Екологічне право України: підр. для студ. вищ. навч. закладів / За ред. Каракаша І. І. Одеса: Фенікс, 2012. 788 с.
2. Екологічне право України: [підр. для студ. юрид. вищ. навч. закл.] / В. К. Попов, А. П. Гетьман, С. В. Разметаєв та інш.; За ред. В. К. Попова та А. П. Гетьмана. Х.: Право, 2001. 385 с.

ОХОРОНА ПРАЦІ ЖІНОК

Прокопенко Д. В.

НК – Кузнецова Л. В., канд. юрид. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Законодавство України стосовно правового регулювання праці жінок ґрунтується на принципах забезпечення гендерної рівності в трудових правовідносинах, а також надання додаткових гарантій, пільг та переваг жінкам у процесі їхньої трудової діяльності.

Цілком очевидно, що жінці щоб на рівних конкурувати з чоловіком на ринку праці, особливо в умовах ринкової економіки та жорстокої конкуренції, потрібні додаткові правові гарантії у вигляді пільг та переваг. У нашій державі на законодавчому рівні жінкам надаються спеціальні пільги та переваги в галузі працевлаштування. Норми внутрішнього законодавства України, які надають певні пільги та переваги жінкам у трудових правовідносинах, містяться перш за все у Конституції України, Кодексі законів про працю України, законах України «Про зайнятість населення», «Про охорону праці», «Про відпустки» [2;3;4].

В Україні жінкам надаються спеціальні пільги та переваги, починаючи з пошуку роботи, працевлаштування і закінчуючи припиненням трудових правовідносин. Пільги та переваги, які надаються жінкам в процесі їхньої трудової діяльності, можна класифікувати на загальні пільги, які надаються законодавством всім жінкам, та спеціальні пільги, що надаються окремим категоріям жінок (вагітним жінкам, жінкам, що мають дітей, жінкам молодим фахівцям).

Відповідно до ст.10 «Охорона праці жінок» Закону України «Про охорону праці» забороняється застосування праці жінок на важких роботах і на роботах зі шкідливими або небезпечними умовами праці, на підземних роботах, крім деяких підземних робіт (не фізичних робіт або робіт, пов'язаних з санітарним та побутовим обслуговуванням). Забороняється також залучення жінок до підймання і переміщення речей, маса яких перевищує для жінок граничні норми [3].

Залучення жінок до робіт у нічний час не допускається, за винятком тих галузей народного господарства, де це викликається необхідністю і дозволяється як тимчасовий захід.

У законодавстві про працю жінок значна увага приділяється наданню пільг і гарантій вагітним жінкам і жінкам, які мають дітей.

Вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років, забороняється залучати до роботи у нічний час, до надурочних робіт і робіт у вихідні дні, а також направляти у відрядження.

Жінки, що мають дітей у віці від 3 до 14 років або дітей-інвалідів, не можуть залучатися до надурочних робіт або направлятися у відрядження без їх згоди. Окрім вищезазначеного, у законодавстві про працю приділяється значна увага наданню пільг вагітним жінкам і жінкам, які мають дітей віком до трьох років. Вагітним жінкам, відповідно до медичного висновку, знижують норми виробітку, норми обслуговування, або вони переводяться на іншу роботу, яка є легшою і виключає вплив несприятливих виробничих факторів, із збереженням середнього заробітку за попередньою роботою (ст.178 КЗпП України) [1].

До вирішення питання про надання вагітній жінці відповідно до медичного висновку іншої роботи, яка є легшою і виключає вплив несприятливих виробничих факторів, вона підлягає звільненню від роботи із збереженням середнього заробітку за всі пропущені внаслідок цього робочі дні за рахунок підприємства, установи, організації.

Жінки, які мають дітей віком до трьох років, в разі неможливості виконання попередньої роботи переводяться на іншу роботу із збереженням середнього заробітку за попередньою роботою до досягнення дитиною віку трьох років.

У зв'язку з вагітністю і пологами жінкам надаються соціальні відпустки, їх тривалість становить 70 календарних днів до родів і 56 - після родів. У разі ненормальних родів або народження двох або більше дітей відпустка після родів надається тривалістю 70 календарних днів.

Після відпустки по вагітності і пологах жінка, за своїм бажанням, може взяти відпустку по догляду за дитиною до досягнення нею віку трьох років. Ця відпустка надається без збереження заробітної плати.

Також ст.186 КЗпП України передбачено, що на підприємствах і в організаціях з широким застосуванням жіночої праці організовуються дитячі ясла, дитячі садки, кімнати для годування грудних дітей, а також кімнати особистої гігієни жінок. Жінкам, що мають дітей віком до півтора року, надаються, крім загальної перерви для відпочинку і харчування, додаткові перерви для годування дитини [1].

Таким чином, охорона праці жінок являється важливим інститутом трудового права, котрий диференціює цілий комплекс правових норм у регулюванні взаємовідносин працівників- жінок з роботодавцем з додержанням специфіки жіночої праці. Охорона праці жінок вимагає у сучасних умовах вдосконалення як нормативного так і організаційного. Мова йде про доречність прийняття окремого закону щодо охорони праці жінок чи, принаймні, виділення норми щодо такої охорони в окремий розділ. Наявність такого механізму захисту законних прав та інтересів жінок дозволяє у повній мірі реалізувати державні програми у сфері розвитку праці жінок, яка тісно пов'язується з веденням домашнього господарства, вихованням дітей. Рівень захисту жінок у тому чи іншому суспільстві свідчить про зрілість держави, розвиненість її державно-правових інститутів та рівень суспільно-правової свідомості.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс]: Закон УРСР від 10.12.1971 № 322-VIII. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
2. Про зайнятість населення [Електронний ресурс]: Закон України від 5 липня 2012 року № 5067-VI. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>.
3. Про охорону праці [Електронний ресурс]: Закон України від 14 жовтня 1992 року № 2694-XII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>.
4. Про відпустки [Електронний ресурс]: Закон України від 15 листопада 1996 року № 504/96-ВР. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

ОПІКА ТА ПІКЛУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Прокопенко Д. В.

НК – Чубань В. С., канд. екон. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Відповідно до положень Цивільного кодексу України опіка та піклування встановлюються з метою забезпечення особистих немайнових і майнових прав та інтересів малолітніх, неповнолітніх осіб, а також повнолітніх осіб, які за станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої права та обов'язки (ст. 55 ЦК України) [1].

Питання опіки та піклування регулюються трьома основними нормативними документами: Цивільним та Сімейним кодексами України, а також Порядком провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 р.[2].

У чинному цивільному законодавстві зазначено, що правовідносини з опіки виникають на підставі певних юридичних фактів. Першим із них є коло осіб, над якими встановлюється опіка. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо визначення органів опіки та піклування та уточнення категорій осіб над якими встановлюється опіка та піклування» від 21.12.2010 р. опіка встановлюється над малолітніми особами, які є сиротами або позбавлені батьківського піклування, та фізичними особами, які визнані недієздатними. Другим юридичним фактом є рішення відповідного органу про встановлення опіки. Відповідно до статті 60 та 61 Цивільного кодексу України [1] такими компетентними органами є суд або орган опіки та піклування.

Відповідно до ч.ч.1 та 3 ст.60 ЦК України суд встановлює опіку над фізичною особою в разі виникнення її недієздатною і призначає опікуна за поданням до органу і призначає опікуна за поданням органу опіки та піклування. Суд встановлює опіку над малолітньою особою, якщо під час розгляду справи буде встановлено, що вона позбавлена батьківського піклування, і призначає опікуна за поданням органу опіки та піклування.

Опіка встановлюється над дитиною, яка не досягла чотирнадцяти років (малолітньою особою) і має часткову цивільну дієздатність, тобто має право самостійно вчиняти лише дрібні побутові правочини, здійснювати особисті немайнові права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом, і не несе відповідальності за завдану нею шкоду. Виходячи з цього, опікун замінює її у здійсненні всіх інших прав і обов'язків, являючись її законним представником. Між тим, він не має права без дозволу органу опіки та піклування відмовитися від майнових прав підопічного; видавати письмові зобов'язання від імені підопічного; укладати договори, які підлягають нотаріальному посвідченню та (або) державній реєстрації, в тому числі договори щодо поділу або обміну жилого будинку, квартири; укладати договори щодо іншого цінного майна (ч. 1 ст. 71 ЦК України) [1].

Піклування встановлюється над дитиною у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років (неповнолітньою особою), яка має неповну цивільну

дієздатність, тобто має право самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією або іншими доходами, самостійно здійснювати права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом, бути учасником (засновником) юридичних осіб, якщо це не заборонено законом або установчими документами юридичної особи, самостійно укладати договір банківського вкладу (рахунку) та розпоряджатися вкладом, внесеним нею на своє ім'я (грошовими коштами на рахунку). Така дитина особисто несе відповідальність за порушення договору, укладеного нею самостійно відповідно до закону і самостійно на загальних підставах відповідає за завдану нею шкоду. Виходячи з цього, піклувальник дає згоду на вчинення інших правочинів неповнолітньою дитиною, за винятком випадків, передбачених законом [2].

На відміну від інших форм сімейного виховання, опікуни, піклувальники призначаються переважно з осіб, які перебувають з дитиною у родинних, сімейних відносинах. Проте не всі громадяни можуть бути опікунами, піклувальниками. З огляду на необхідність забезпечення найкращих інтересів дитини, створення їй необхідних умов для повноцінного розвитку та виховання, державою встановлено певні вимоги щодо осіб, які виявили бажання взяти на виховання дитину-сироту або дитину, позбавлену батьківського піклування.

Також, фізичній особі може бути призначено одного або кількох опікунів чи піклувальників, якщо цього вимагають її інтереси. У разі призначення особі кількох опікунів (піклувальників) їх дії повинні бути певним чином узгоджені з метою більш повного захисту майнових і особистих немайнових прав та інтересів підопічного, а також виключення існування в опікунів (піклувальників) конкуруючих інтересів, конфліктів. Для представництва інтересів підопічної особи має бути виявлена воля всіх опікунів (піклувальників), а не одного з них.

При призначенні кількох опікунів (піклувальників), вони повинні самостійно визначитись стосовно їх функцій. Розподіл прав і обов'язків опікунів (піклувальників) можуть бути визначені в договорі. Таким чином, опікун та піклувальник – це особи, які особисто здійснюють опіку, безпосередньо спілкуються з підопічним, діють у його інтересах та на його користь [3].

Отже, назріла необхідність систематизації норм про опіку та її види, перетворення їх сукупності в систему. З урахуванням різногалузевого характеру норм, які містяться в інституті опіки та піклування, доцільно прийняти закон "Про опіку і піклування". На рівні такого законодавчого акта повинні бути чітко зафіксовані в імперативній формі: принципи, завдання інституту, система законодавства про опіку та піклування, завдання та повноваження органів опіки та піклування, вимоги до особистості опікуна (піклувальника), положення про відповідальність органів опіки та піклування, а також опікунів (піклувальників). Диспозитивний характер можуть мати тільки положення, що стосуються умов виконання опікунами (піклувальниками) своїх обов'язків, що уможливить надати опіці і піклуванню необхідну динаміку, використовувати при встановленні опіки та піклування як немайнові, так і майнові інтереси осіб, які бажають стати опікунами та піклувальниками.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2-х т. – 5-те вид., перероб. і допов. / за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – Т.1. – 832 с.

2. Правила опіки та піклування: затверджено Наказом Міністерства, МОЗ України №34/166/88 від 26.05.1999 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0387-99>.

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 р. № 866 Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF#Text>.

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ НАУКОВОЇ СФЕРИ НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ

Решетник В. А.

НК – Кришталь Д. О., канд. держ. упр.

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Положення держав у сучасному світі багато в чому визначається їхнім інтелектуальним потенціалом, якістю професійної підготовки фахівців і рівнем розвитку науки. Саме наука є каталізатором технічного прогресу, впливає на стан економіки, сприяє стабілізації внутрішньодержавній, соціально-економічній обстановці, зміцненню зовнішньополітичних позицій. Досягнення світової цивілізації без науки не представляються можливими. Цей фактор соціального прогресу продовжує займати міцні позиції серед інших, вносячи істотний внесок у підтримку й множення національного багатства, рівня і якості життя, безпеки соціальної системи. Враховуючи це, сучасні стратегічні доктрини прогресу передових країн світу базуються на принципах усілякого розвитку людського потенціалу. При переході від розвитку, заснованого на використанні переважно людських здатностей до фізичної праці, до розвитку, заснованого на використанні культурного й інтелектуального потенціалу особистості - роль науки зростає й стає домінуючою. Українська наука й вітчизняні вчені традиційно займали основні позиції у світовій науці, що багато в чому обумовлювалося державною підтримкою наукової сфери життєдіяльності суспільства, пріоритетною увагою до її проблем. Різко скоротилися масштаби державної підтримки науки, значно поменшали обсяги бюджетного фінансування фундаментальних і пріоритетних прикладних досліджень в наукових установах України, галузевих академій, міністерств, відомств.

Подальше реформування науки буде відбуватися в умовах найжорсткішого фінансового дефіциту, який змушує вже зараз перейти до прийняття діючих управлінських заходів, спрямованих на збереження інтелектуального й наукового потенціалу країни, а значить і потенційної можливості збереження України в майбутньому тисячоріччі в числі розвинених країн [1]. Для системного аналізу й застосування понять наукового потенціалу необхідно враховувати наступні загальні особливості наукової й науковотехнічної діяльності: найбільш істотною відмінністю науково-технічної діяльності від усіх інших видів суспільної діяльності є здійснення процесу пізнання, що проявляється в неповторюваності робіт, у великій значимості

особистого фактору, у стохастичності (ймовірності) одержання конкретного наукового результату, у відсутності прямого причинно-наслідкового зв'язку між використаними ресурсами й науковими результатами; науково-технічна діяльність здійснюється не ізольовано від інших видів суспільної діяльності, а тісно пов'язана з ними (у першу чергу з виробничою діяльністю).

Для забезпечення функціонування науковотехнічної системи виділяється певна частина наявних у суспільстві ресурсів; з іншого боку, результати її науково-технічної діяльності надходять суспільству для подальшого виробничо-економічного використання. Розширення й активізація подібної взаємодії науковотехнічної системи із зовнішнім середовищем викликає підвищення чутливості системи до все більшої кількості аспектів її функціонування; - здійснення науково-технічної діяльності характеризується складною взаємодією об'єктивних і суб'єктивних, кількісних і якісних факторів, що переломлюються через її внутрішню організацію приводить до принципової нелінійності відгуку системи щодо прикладених до неї впливів, до відсутності адаптивності системи щодо будь-яких її складових[2]; - результати діяльності науково-технічної системи можуть виступати і як кошти економії суспільної праці, і як ресурс для самої наукової діяльності. Оскільки при здійсненні науково-технічної діяльності неминуче відбувається деградація елементів її системи (кадри, устаткування інформація, що морально застаріває, і т.п.), то з необхідністю частина результатів діяльності наукової системи направляється в саму систему на відшкодування витрачених раніше ресурсів. Крім того, частина результатів науково-технічної діяльності спочатку призначена винятково 40 для використання усередині самої наукової системи (наприклад, фундаментальні знання, унікальне наукове встаткування й т.п.).

Таким чином, виникають досить своєрідні й складні для вивчення й обліку форми кругообігу "наукові ресурси - наукова продукція"; - потенціал науково-технічної системи в процесі її функціонування безупинно трансформується, зокрема, внаслідок освоєння нею новостворюваних знань; - параметри наукового потенціалу залежать від попередніх траєкторій руху науково-технічної системи, що проявляється, зокрема, через існування таких щодо стійких у часі формувань, як наукові школи У такий спосіб наукова сфера в країні більшою мірою, чим економіка в цілому, по - перше, страждає від тривалого перехідного періоду, подруге, пошуку «ефективної» загальнонаціональної науково-технічної стратегії.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Луценко Т. О. Механізми економічного становлення наукових досліджень в Україні / Т. О. Луценко / Вісник Національного університету цивільного захисту України. – Серія «Державне управління» Х. : 2015. – Вип. № 2.- С. 103-109.
2. Ядранська О. В. Інституціональне забезпечення державного регулювання наукової та науково-технічної діяльності в Україні / О. В. Ядранська // тези VIII Міжнар. наук. конгресу «Державне управління та місцеве самоврядування», 27 – 28 березня 2008 р. – Х. : Вид-во ХарРІНАДУ «Магістр», 2008. – С. 177-179.

ЕЛЕКТРОННИЙ СУД ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНОСТІ ПРАВОСУДДЯ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Рудь І. О.

НК – Обрусна С. Ю., д-р юрид. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Однією із найважливіших гарантій справедливого й ефективного правосуддя є досконало організована система судів та органів, що забезпечують функціонування судової влади. Тому важливого значення набуває ефективна організація внутрішньої та зовнішньої управлінської діяльності у судовій сфері, використання нових форм та методів роботи суду. Такою новацією є впровадження проекту «Електронний суд» у систему судочинства України, що сприяє реалізації загальновизнаного у світовій та вітчизняній практиці принципу доступності правосуддя, який, як слушно зауважує М. Козюбра, є «багатоаспектним, охоплює організаційно-правові, інституціонально-правові, процесуальні, економічні та інші аспекти» [1, с. 23].

Доступність забезпечується, як відомо, оптимальною побудовою судової системи: територіальною наближеністю до населення, чіткою визначеністю юрисдикції суду, компетентністю суддів, стабільністю судової системи. Не менш важливе значення для забезпечення доступності правосуддя мають його організаційно-правові гарантії: недопустимість відмови судів у розгляді справ їхньої юрисдикції; дотримання судами розумних строків розгляду справи, доступність правової допомоги громадянам тощо. Необхідною умовою доступності правосуддя є його й матеріальна складова. Доступу до правосуддя має сприяти й поінформованість людей про організацію і діяльність судів.

Вирішенню вказаних завдань і сприяє електронний суд – порівняно нове явище в Україні, що розвивається як частина загальновизнаної в сучасному інформаційному суспільстві моделі електронного врядування, покликаної надавати швидкі і якісні державні послуги населенню.

Пандемія коронавірусної інфекції COVID-19 нині стала викликом для юридичної спільноти, судової влади, які замислилися над необхідністю побудови досконалої системи електронного судочинства, оскільки ні судова система, ні гарантії громадян на судовий захист не можуть знаходитися на «карантині», а головною функцією держави є забезпечення ефективного захисту прав, свобод та законних інтересів особи.

З початком карантину перед українською судовою системою постали виклики як процесуального так і організаційно-правового характеру. Не менш критичними є проблеми технологій та технічних можливостей судів, матеріального та фінансового забезпечення.

Як із початку карантину, так і нині в організації роботи судів основний акцент робиться на дотриманні балансу між забезпеченням права на доступ до правосуддя та убезпеченні учасників судового провадження, відвідувачів і працівників суду від поширення гострих респіраторних захворювань та COVID-19.

16.03.2020 року Радою Суддів України прийнято рішення № 9 рс-186/20 відповідно до якого в період з 16.03.2020 року до 03.04.2020 року функціонував

особливий режим роботи судів України з можливістю відкладення розгляду справ у зв'язку із карантинними заходами. Суди змінили формат роботи, що передбачало мінімізацію контактів працівників суду із відвідувачами. На початку карантину суди намагалися уникати розгляду справ дистанційно, що можна пояснити відсутністю досконалого програмного забезпечення, чіткого порядку розгляду справ, передбаченого законодавством. Тому досить слушним стало прийняття Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019)» відповідно до якого внесені зміни до процесуальних кодексів в тому числі й про те, що у судовому засіданні учасники справи можуть брати участь в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів після відповідної ідентифікації [2].

Разом із тим виникла необхідність удосконалення процедури ідентифікації особи, учасника справи, та можливості повноцінної участі зазначеної особи в якості сторони судового провадження, подання сторонами заяв, клопотань та доказів в судовому засіданні у режимі відеоконференції тощо.

08.04.2020 року Державною судовою адміністрацією України затверджено «Порядок роботи з технічними засобами відеоконференції зв'язку під час судового засідання в адміністративному, цивільному та господарському процесах за участі сторін поза межами приміщення суду» [3], а 23.04.2020 р. прийнято вищевказаний порядок у новій редакції, який визначає процедурні етапи проведення відеоконференцій судового засідання, технічні вимоги для доступу до Системи тощо. Відповідно до оновленого «Порядку...» суди можуть використовувати не лише систему відеоконференції зв'язку Easyscon, а інші доступні суду та учасниками судового процесу засоби, що відповідають вимогам законодавства [4].

Пандемія прискорила процес судової діджиталізації. Протягом карантину суди у своїй роботі застосовували Zoom, Skype, Google Meet. Але проблемами цих програм є незахищеність від зовнішнього втручання, часові обмеження, ідентифікація учасників тощо. Нині проводиться робота над розробкою законопроекту щодо організації дистанційного електронного правосуддя, що активно обговорюється у суддівській спільноті, ЗМІ, соцмережах.

Ефективне організаційно-правове забезпечення електронного суду в Україні в час таких серйозних викликів має передбачати системні дії щодо удосконалення законодавства; технічно-інформаційного забезпечення судів; розроблення заходів і систем забезпечення захисту інформації; правове регулювання питань відповідальності осіб за порушення у цій сфері; вжиття заходів попередження кіберзлочинності у цій сфері; проведення навчальних семінарів серед працівників апарату суду та інших користувачів системи; широку просвітницьку роботу серед населення, систематичний моніторинг ефективності роботи системи та її постійну модернізацію.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Інтерв'ю з Миколою Козюброю, Верховенство права. Законодавчий бюлетень. К., 2005. С. 5–27.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з

поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019). Закон України від 30.03.2020 р. № 540-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#Text>.

3. Порядок роботи з технічними засобами відеоконференцзв'язку під час судового засідання в адміністративному, цивільному та господарському процесах за участі сторін поза межами приміщення суду. Наказ ДСА України від 08.04.2020 р. № 169. URL: https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/14/N_169_20.

4. Порядок роботи з технічними засобами відеоконференцзв'язку під час судового засідання в адміністративному, цивільному та господарському процесах за участі сторін поза межами приміщення суду. Наказ ДСА України від 23.04.2020 р. № 196. URL: https://dsa.court.gov.ua/dsa_pres_slujba_2020/N19620.

АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ В УКРАЇНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СФЕРІ ЇХ НАДАННЯ

Сахно В. А.

Криворізький навчально-науковий інститут

Донецького юридичного інституту МВС України

Одним з основних предметів конституційно-правового регулювання є влада, тобто безпосереднє народовладдя та державна влада як форма політичної організації суспільства. Основою ідеї сервісної держави та доктрини адміністративних послуг є концепція служіння державою людині/громадянину.

Певною мірою проблематику адміністративних послуг досліджено у працях І. Б. Коліушко й В. П. Тимошука «Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України» [1], Г. М. Писаренко «Адміністративні послуги в Україні: організаційно-правові аспекти» [2] та ін. Зазначені праці дали змогу на офіційному рівні сформулювати дефініцію адміністративних послуг. Концепція розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади під такою послугою розуміє результат здійснення владних повноважень уповноваженим суб'єктом, що відповідно до закону забезпечує юридичне оформлення умов реалізації фізичними, юридичними або іншими колективними особами прав, свобод і законних інтересів за їх заявою (видача дозволів (ліцензій), сертифікатів, посвідчень, проведення реєстрації тощо) [3, с. 35-36].

Законодавство у сфері надання адміністративних послуг складається з Конституції України, Закону України «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 року [4] та інших законів, прийнятих відповідно до них нормативно – правових актів, що регулюють відносини у сфері надання адміністративних послуг.

Офіційне визначення «адміністративної послуги» дається в Законі України «Про адміністративні послуги». Зокрема, згідно з цим Законом визначено, адміністративна послуга – це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону.

Адміністративні послуги – це публічні (державні та муніципальні) послуги, що надаються органами виконавчої влади, виконавчими органами місцевого самоврядування та іншими уповноваженими суб'єктами.

Суб'єкт звернення – фізична особа, юридична особа, яка звертається за отриманням адміністративних послуг.

Суб'єкт надання адміністративної послуги – орган виконавчої влади, інший державний орган, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, уповноважені відповідно до закону надавати адміністративні послуги.

Результатом адміністративної послуги є адміністративний акт – рішення чи юридично значуща дія адміністративного органу, яким задовольняється звернення особи.

При наданні адміністративних послуг справляється плата (адміністративний збір). Надання адміністративних послуг у сфері соціального забезпечення громадян здійснюється на безоплатній основі.

Інформаційні технології, ІТ (використовується також загальніший термін інформаційно-комунікаційні технології) – сукупність методів, виробничих процесів і програмно – технічних засобів, об'єднаних з метою збирання, опрацювання, зберігання і розповсюдження інформації в інтересах її користувачів.

Надання адміністративних послуг в електронній формі та доступ суб'єктів звернення до інформації про адміністративні послуги з використанням мережі Інтернет забезпечуються через Єдиний державний портал адміністративних послуг, який є офіційним джерелом інформації про надання адміністративних послуг в Україні [5].

Згідно Закону України «Про адміністративні послуги» функціями Єдиного державного portalу адміністративних послуг є:

- 1) доступ суб'єктів звернення до інформації про адміністративні послуги та про суб'єктів надання адміністративних послуг;
- 2) доступність для завантаження і заповнення в електронній формі заяв та інших документів, необхідних для отримання адміністративних послуг;
- 3) можливість подання суб'єктами звернення заяви за допомогою засобів телекомунікаційного зв'язку;
- 4) можливість отримання суб'єктами звернення інформації про хід розгляду їхніх заяв;
- 5) можливість отримання суб'єктами звернення за допомогою засобів телекомунікаційного зв'язку результатів надання адміністративних послуг;
- 6) можливість здійснення суб'єктами звернення оплати за надання адміністративної послуги дистанційно, в електронній формі».

Останнім трендом у процесі вдосконалення адміністративних послуг є створення центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП), перевагою яких має стати усунення можливостей безпосереднього контакту заявника із суб'єктом надання адміністративної послуги [6]. На офіційних сайтах цих ЦНАП створені онлайн – сервіси, на яких можна переглянути перелік послуг, перелік необхідних документів для отримання послуги, розмір та порядок внесення плати за адміністративну послугу, законодавчі акти України, що передбачають надання послуги, перелік підстав відмови, інформаційні та технологічні картки, бланки та зразки заяв тощо, а також є можливість зареєструватися в електронну чергу на отримання послуги.

Одним з пріоритетних напрямів модернізації державного управління в Україні є вдосконалення сфери надання публічних послуг на основі втілення принципу «сервісної держави». Концепція «сервісної держави» передбачає зміну підходу до управління в державному секторі, трансформацію засад відносин між державними організаціями і громадянами [7].

Останнім часом дедалі більш поширеним в Україні стає запровадження інклюзивного багатоканального підходу до надання публічних послуг, що передбачає їх доступність для споживача через кілька різних каналів (через центри надання адміністративних послуг, кол-центри, урядові вебпортали, а також через публічні кіоски, мобільні телефони, соціальні мережі). Застосування мультиканальної стратегії дозволяє зробити більш зручним, спростити і розширити доступ громадян до публічних послуг, і таким чином підвищити якість їх надання. Важливими перевагами такого підходу також є й те, що він дозволяє задовольнити потреби різних груп споживачів послуг, в тому числі і соціально вразливих верств населення.

Застосування технологій мобільного зв'язку у сфері надання публічних послуг має низку суттєвих переваг, таких як: скорочення витрат на надання послуг, широке охоплення аудиторії, можливість надання послуг в будь-який час, незалежно від місцезнаходження споживача послуги, а також простий, зручний та зрозумілий для споживача спосіб надання послуги. Окрім цього, використання мобільних сервісів сприяє популяризації послуг електронного уряду, стимулює їх використання населенням, а також дозволяє створювати нові сервіси.

На даний час в Україні впроваджено в експлуатацію Єдиний державний веб-портал електронних послуг «Дія» [8]. Веб-портал має офіційну адресу в Інтернеті diia.gov.ua. Користуватися порталом Дія можна безоплатно цілодобово сім днів на тиждень.

У Кривому Розі найбільшим попитом користується Центр адміністративних послуг «Віза» виконкому Криворізької міської ради [9]. Діяльність із надання адміністративних послуг дистанційно за допомогою інформаційних технологій лише поширюється. І причиною цьому є не лише пандемія.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / [авт.-упоряд. В. П. Тимошук]. К.: Факт, 2003. 496 с.
2. Писаренко Г. М. Адміністративні послуги в Україні: організаційно-правові аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 „Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право”/ Г. М. Писаренко. Одеса, 2006. 20 с.
3. Деревянко Б. В. Адміністративно-правове регулювання надання послуг у сфері освіти: монографія; Міністерство внутрішніх справ України, Донецький юридичний інститут МВС України. Донецьк: Кальміус, 2012. 528 с.
4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>.
5. Єдиний державний портал адміністративних послуг. URL: <https://my.gov.ua/>.

6. Літвінова Н. М., Літвінов О. В. Проблеми надання адміністративних послуг громадянам із використанням інформаційно-комунікаційних технологій в Україні. URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2013-02\(10\)/9.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2013-02(10)/9.pdf).

7. Використання технологій «мобільного уряду» в сфері надання публічних послуг: зарубіжний досвід для України. Аналітична записка. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/2120/>.

8. Єдиний державний веб-портал електронних послуг «Дія». URL: <https://diia.gov.ua/>.

9. Центр адміністративних послуг виконавчого комітету Криворізької міської ради. URL: <http://viza.kr.gov.ua>.

СУЧАСНІСТЬ В ПИТАННЯХ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСОБІВ І МЕТОДІВ ВЕДЕННЯ ВІЙНИ

Сіхно В. В.

НК – Кадала В. В., канд. юрид. наук, доцент

Криворізький навчально-науковий інститут

Донецький юридичний інститут МВС України

Доктринальне регулювання засобів і методів ведення війни в міжнародному праві – відіграє дуже важливу роль в її практичному застосуванні. Безумовне накопичення технологічного потенціалу країн світу – вимагає від міжнародної спільноти рішення, щодо їх правового забезпечення на рівні заборон та приписів. Порушення цих регіональних чи міжнародних угод, веде до ескалації конфліктів по всьому світу. Тому дуже важливо вміти правильно визначити проблематику окремо взятої воєнної конфронтації та передбачити її правове регулювання у майбутньому. Науково-практичне значення дослідження полягає також в тому, що матеріали, положення та висновки дослідження можуть бути використані в якості теоретичної основи для розробки зовнішньополітичних і воєнних стратегій, підготовки миротворчих сил, посередників, спостерігачів, дипломатів.

Для сучасності, значення цієї теми – є найвищою прерогативою для дискусій та наукових спорів. Важливо забезпечити дотримання вимоги міжнародних договорів, задля збереження принципів людяності та гуманності. Через це, вичерпного знання про регулювання воєнних конфліктів – недостатньо. Поважним залишається лише поглиблення наукових досліджень на цю тему, задля пошуку консенсусу в цьому питанні. Наприклад, збройний напад необхідно відрізняти від випадкового, помилкового використання зброї. Дійсне збройний напад - це організоване застосування збройної сили, а не разовий пуск ракети або постріл. Критерієм є загальна військово-політична обстановка у світі, в районі використання зброї і попередній стан відносин між державами [2].

У період ведення бойових дій, важливим є питання про співвідношення міжнародного гуманітарного права, що застосовується в збройних конфліктах, з воєнною необхідністю. Необхідно створити такий міжнародний правопорядок, при якому державам буде вигідно проектувати норми міжнародного гуманітарного права на внутрішньо-національні відносини [1].

Міжнародне співробітництво у сфері збройних конфліктів зараз розвивається у таких напрямках: запобігання збройним конфліктам; правове положення у конфлікті держав, що беруть і не беруть у ньому участь; обмеження засобів і методів ведення війни; захист прав людини під час конфліктів; забезпечення відповідальності за порушення норм міжнародного права [4].

Важливим залишається окреслення головних обмежень та зобов'язань, ратифікованих державами міжнародних актів, задля усунення резонних проблем, пов'язаних з їхніми порушеннями та в деяких випадках – причинами. В нашій країні проблема воєнної ескалації пов'язана напряму з поняттям «гібридної війни», через що агресор безпосередньо обходить всі норми міжнародних домовленостей та ставить під ризик спроможність світової спільноти контролювати такі процеси дипломатичним шляхом. Така несприятлива ситуація в нашій країні – пояснює безпосередню актуальність цієї теми для дослідження. Оскільки всі причинно-наслідкові зв'язки ведуть до того, що недостатня зацікавленість юристів в цьому питанні призводить до колосальних помилок і недоліків в комплексі норм міжнародного права. Як у зарубіжній, так і у вітчизняній науці спостерігається дефіцит системного аналізу об'єкта дослідження. Застосування створених класиками конфліктології методологічних розробок, які мають досить високий рівень абстракції, суттєвого результату не приносить через те, що вони не дозволяють виявити особливості сучасних збройних міжнародних конфліктів, які позначаються в усіх сферах суспільного життя [3].

Отже, актуальність обраного напрямку дослідження обумовлена, насамперед, відсутністю ґрунтовних концептуальних розробок дослідження сучасних збройно-політичних міжнародних конфліктів, які останнім часом зазнали суттєвих змін, набувши нетрадиційного асиметричного характеру, що потребує подальшої розробки понятійного апарата, типології, доповнень і уточнень в описі їх структурно-функціональних характеристик для пошуку ефективних методів діагнозу, прогнозу та оптимізації способів їхнього врегулювання [3].

Для ефективного застосування норм міжнародного гуманітарного права визначальне значення має правильна кваліфікація збройного конфлікту [4]. У конфлікті відбувається повний хід подій, від появи суперечності до її розв'язання, включаючи боротьбу між учасниками міжнародних відносин. Аналіз кожного із етапів дає змогу сформулювати конкретний і об'єктивний вид на ситуацію, в перспективі подальшого його вирішення. Дослідження структури та класифікації воєнних конфліктів також передбачає використання в них окремих методів та засобів. Вони становляться критерієм, за яким структурується кожен тип воєнних конфліктів. Право сторін у збройному конфлікті обирати методи та засоби ведення війни є обмеженим. Існує принцип, який встановлює заборону застосування зброї, снарядів, речовин і методів, які можуть завдати надмірних ушкоджень чи страждань. Міжнародне право обмежує законні засоби та методи ведення збройних конфліктів. Під засобами ведення війни розуміється зброя й інші засоби, які застосовуються збройними силами в конфлікті для заподіяння шкоди й ураження ворога. Методи – це способи застосування засобів ведення війни [4].

Таким чином, міжнародне співробітництво у сфері збройних конфліктів зараз розвивається у напрямку: обмеження засобів і методів ведення війни. Це

підкреслює загальну особливість і значущість взятої теми для теоретичного базису. Адже кожен рік людська абстракція в силах винаходити новітні зразки зброї та методи по її реалізації на практиці. Міжнародне право повинно стати гнучким комплексом протидії і гарантій в регулюванні небезпечних та негуманних засобів ведення воєнних конфліктів, задля безпеки і збереження всього людства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Військове право: підручник / за ред. І. М. Коропатніка, І. М. Шопіної. Київ: Алерта, 2019. 648 с.
2. Богуцький П. П., Скуріхін С. М. Основи військового права України: курс лекцій. 2-ге вид., перероб. та доп. Одеса: Фенікс, 2011. 343 с.
3. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.] ; за ред. В. В. Мицика. – Харків : Право, 2019.
4. Ладиненко А. П. Виды вооруженных конфликтов и применимое к ним право / А. П. Ладыненко. // Альманах Международного права. – 2009. - № 1. – с.136 – 150.

НОВА СТРАТЕГІЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Сливка І. П.

НК – Ілюшук О. М., канд. юрид. наук, доцент

Львівський державний університет внутрішніх справ

В наш час українська міграція «прокладає» у світ нові мости. Так, сучасна міграція реалізує функцію прискорення людського розвитку, адже сприяє розширенню світогляду особистості, впливає на соціально-психологічні характеристики індивіда, активує внутрішні ресурси людини для суспільної активності. Міграція виконує перерозподільчу функцію, оскільки знаходить відображення в динаміці й характері перебігу демографічних процесів, у розширенні або ж, навпаки, звуженні режиму демовідтворення за рахунок зміни статеві-вікової структури мешканців території, в акумулюванні ресурсу робочої сили. На міграцію покладена й селективна функція – не усі категорії населення схильні до переміщень однаковою мірою. А це означає, що міграція містить потенціал якісних змін складу та структури економічного активного (й неактивного) населення [1, с.3].

Окрема роль належить трудовій міграції. В Україні ця тема уже традиційно займає чільні місця в політико-інформаційних, економічних та інших матеріалах ЗМІ. Останнім часом сучасні потоки українських трудових мігрантів набули небачених розмірів і цей процес продовжує набувати ще більших оборотів. Нажаль з кожним роком усе більше (близько мільйона) кваліфікованих працівників надають перевагу трудовій міграції, що спричинено збройним конфліктом, нестабільною політичною та тяжкою економічною ситуацією, які призвели до збільшення безробіття, зниження доходів і рівня життя.

В умовах стрімкої активізації міграції українського населення формування грамотної державної міграційної політики дозволить нашій державі вийти на новий рівень законодавства та буде сприяти успішному міжнародному співробітництву, без якого управління міграціями, як багатостороннім процесом, неможливе.

На сьогодні найважливішим документом, що регулює цей аспект соціально-правових відносин є Концепція державної міграційної політики України, що була схвалена 30 травня 2011 року. Згідно цієї програми на міграційну політику України покладені такі завдання та функції, як забезпечення виконання конституційної гарантії щодо вільного пересування громадян України через державний кордон на законних підставах та запобігання прецедентів нелегальної міграції; усебічний захист прав та законних інтересів українських громадян, що тимчасово або постійно перебувають за кордоном; здійснення контролю за імміграцією іноземців в Україну та закріплення правового статусу тих іноземних громадян, які на законних підставах перебувають на території нашої держави; гарантії надання притулку біженцям та особам без громадянства відповідно до міжнародноправових зобов'язань України [4].

З огляду на соціально-економічну і демографічну ситуацію в Україні та новітні глобальні та локальні зміни, уряд України 12 липня 2017 р. прийняв нову Стратегію державної міграційної політики, покликану забезпечити дотримання інтересів громадян України, українців за кордоном та іноземців в Україні [6].

Серед пріоритетів Стратегії державної міграційної політики можна виділити такі основні:

- стримування темпів виїзду населення з України;
- сприяння поверненню мігрантів, що виїхали раніше, а також репатріація представників діаспори;
- збільшення віддачі від застосування людського капіталу українців, які вже обрали шлях еміграції;
- заохочення імміграції з-за кордону близьких за культурою іноземців та їх інтеграція в українське суспільство;
- регуляризація нерегульованих мігрантів, які мають сім'ї або роботу в Україні.

Забезпечення реалізації означених пріоритетів досягається за рахунок удосконалення законодавства; подальших реформ органів виконавчої влади у сфері міграції та забезпечення скоординованої діяльності різних відомств та органів влади різного рівня у сфері реалізації міграційної політики; розвитку співпраці з громадянським суспільством, асоціаціями мігрантів в Україні і за кордоном; розвитку міжнародного співробітництва; поглиблення наукових досліджень у сфері міграції та удосконалення міграційної статистики [6].

Отже, проаналізувавши Стратегію можна дійти висновку, що вона пропонує нові елементи міграційної політики на користь громадян, українців за кордоном та іноземців в Україні. Зокрема, йдеться про програми реінтеграції українських мігрантів, що повертаються, заходи з популяризації репатріації та співпрацю з українською діаспорою у світі, яка за оцінками становить до 20 мільйонів осіб. У тому що стосується потреб та прав іноземців, Стратегія передбачає, зокрема, сприяння врегульованій міграції в Україну, залучення висококваліфікованих іноземних фахівців та регуляризацію нерегульованих мігрантів, які мають сім'ї або роботу в Україні [5].

Влада України має чітко розуміти, що Державна міграційна політика має регулювати міграційні потоки, регламентувати та стимулювати повернення трудових і освітніх мігрантів, забезпечити дієві заходи підтримки іммігрантів. Проте, як би сумно це не було, державна міграційна політика в Україні приймалася ситуативно, а ґрунтовні підходи до регулювання мігрантів, були започатковані лише у 2011 році. Через недостатність досвіду та висококваліфікованих кадрів чинне законодавство має прогалини, а між службами і досі чітко не розділені функції.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Українська міграція в умовах глобальних і національних викликів XXI століття. Садова У. Я., Гринькевич О. С., Бортник Н. П. та ін. Львів. 2019. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20190801.pdf>.
2. Багмет М. О., Палагнюк О. В. Пріоритети реформування державної міграційної політики України в умовах загальноєвропейського співробітництва. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія". Сер.: Державне управління. 2013. Т. 214, Вип. 202. С. 42-45: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdu_2013_214_202_9.
3. Офіційний сайт аналітичного центру CEDOS URL: <https://cedos.org.ua/uk/articles/ukrainski-studenty-zakordonom-skilky-ta-chomu>.
4. Офіційний сайт Державної міграційної служба України. Нова стратегія державної міграційної політики, розроблена за підтримки МОМ. URL: <https://dmsu.gov.ua/news/dms/ukrajna-prijnyala-novu-strategiyu-derzhavnoj-migracijnoj-politiki-rozroblenu-zapidtrimki-mom.html>.
5. Малиновська О. А. Щодо необхідності розробки і затвердження нової редакції Концепції державної міграційної політики України. Аналітична записка URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1762>.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ ГОСТРОЇ РЕСПІРАТОРНОЇ ХВОРОБИ COVID-19 НА ТЕРИТОРІЇ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Скоробогатов Ю. А.

Управління цивільного захисту Черкаської обласної державної адміністрації

У сучасних умовах реалізація права на охорону здоров'я посідає важливе місце в забезпеченні здорового рівня життя громадян. Зокрема, охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм. Держава забезпечує санітарно-епідемічне благополуччя [1].

Поряд із організацією різноманітних лікувальних та профілактичних заходів важливим завданням держави на теперішній час є формування у суспільній свідомості відповідальності за власне здоров'я серед населення (ідеології суспільного здоров'я), пропагування здорового способу життя та відновлення довіри до лікарів [2].

Станом на 6 листопада 2020 року в Черкаській області з початку епідемії виявлено 10292 особи хворих на коронавірус рис. 1.

Рис. 1. – Статистичні дані хворих на коронавірус в Черкаській області станом на 06.11.2020 року

Заходи щодо запобігання поширенню COVID-19 на території Черкаської області:

1. Виявлення одиноких та одиноко проживаючих осіб

За результатами проведеної роботи в районах, містах та об'єднаних територіальних громадах, з початку запровадження карантинних заходів, додатково виявлено 796 одиноких, одиноко проживаючих особи, які потребують у разі самоізоляції забезпечення продуктами харчування, медикаментами тощо. Соціальну послугу догляду вдома отримує майже 25 тис. громадян. Створено 27 мобільних бригад, до роботи в яких залучені представники організації Червоного Хреста України, волонтери, працівники органів місцевого самоврядування, територіальних центрів та центрів надання соціальних послуг. У період з 30 жовтня по 6 листопада 2020 року доставлено 50 продуктових наборів для сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах, загалом за період запровадження карантину соціально незахищеним верствам населення сформовано та видано 27 840 продуктових наборів та 500 кг продуктів;

2. Заходи з дезінфекції об'єктів, транспортних засобів та автодоріг

В період з 30 жовтня по 6 листопада 2020 року в м. Черкаси та області підрозділами Управління ДСНС України у Черкаській області проведено дезінфекцію 27-ми об'єктів, для виконання робіт залучалось 56 осіб та 15 одиниць техніки. Станом на 06.11.2020р. всього проведено дезінфекцію 1850 об'єктів, 506 одиниць транспортних засобів та 100 км. доріг, для виконання даних робіт було залучено 542 особи та 191 одиниця техніки;

3. Щодо перебування на самоізоляції

Станом на 6 листопада 2020 року за оперативною інформацією медичних закладів на самоізоляції під наглядом лікарів загальної практики – сімейних лікарів перебуває 3748 осіб, зокрема: що контактували з хворими на коронавірус – 3748 осіб. Працівниками поліції разом із громадськими формуваннями, представниками соціальних служб постійно перевіряється дотримання карантинних вимог ізольованими особами. Станом на 6 листопада 2020 року працівниками поліції ГУНП в Черкаській області та Управління патрульної поліції в області складено 837 адміністративних матеріалів за вчинення

правопорушень передбачених ст. 44-3 КУпАП, які скеровано до суду, для розгляду та прийняття рішення згідно чинного законодавства;

4. Результати перевірок стану дотримання карантинних заходів працівниками Держспоживслужби на території області

За період з 30 жовтня по 6 листопада 2020 року: перевірено суб'єктів (об'єктів) господарювання – 238, зокрема: 104 об'єкта продовольчої (крім ринків), 59 об'єктів непродовольчої торгівлі, 17 закладів громадського харчування, 18 закладів дошкільної освіти, 7 загальноосвітніх шкіл, 33 інших об'єкта; виявлено правопорушень – 90; складено адміністративних протоколів – 18; направлено пропозицій – 81;

5. Щодо несення служби представниками Національної поліції та НГУ

З метою забезпечення публічної безпеки і порядку під час дії карантинних заходів станом на 6 листопада 2020 року залучено 18398 поліцейських Управління Патрульної поліції в Черкаській області, у тому числі піших нарядів -263, автопатрулів -18135, також щоденно залучаються 290 працівників ГУНП в області, та 26 військовослужбовців в/ч 3061 Національної гвардії України (згідно з Планом залучення сил та засобів в/ч 3061 до служби з охорони громадського порядку). Станом на 6 листопада 2020 року працівниками поліції ГУНП в Черкаській області та Управління патрульної поліції в Черкаській області складено 837 адміністративних матеріалів за вчинення правопорушень передбачених ст. 44-3 КУпАП, які скеровано до суду, для розгляду та прийняття рішення згідно чинного законодавства;

6. Додаткові обмежувальні заходи

Стаціонарні карантинні пости зняті, а створені рейдові групи щодо дотримання карантинних обмежень суб'єктів господарювання;

7. Щодо профілактичної роботи з населенням

Щоденно публікуються інформаційні матеріали та відеозвернення керівництва облдержадміністрації з відповідним інформуванням населення про статистику захворювань на коронавірус, випадки одужання, доповідями про заходи з протидії поширенню хвороби, закликами щодо дотримання карантинних заходів. Керівництво обласної державної адміністрації щоденно звертається до населення області під час онлайн-брифінгів за участю представників Штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та обласного управління здоров'я. За період карантину Управлінням комунікацій виготовлено 53 відео-роликів зі зверненням голови облдержадміністрації із закликом дотримуватися правил карантину, уникати великого скупчення людей та залишатися вдома. Відповідну інформацію щодо профілактики зараження коронавірусною інфекцією розміщено на офіційному веб-сайті Черкаської ОДА.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кагановська Т., Горбатова Д. Організаційно-правові засади діяльності міністерства охорони здоров'я України в період загальнодержавного карантину / Адміністративне право і процес. №6. 2020. С. 143-148.

2. Скоробогатов Ю. А. Нормативне забезпечення запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19 / Травневі правові читання: Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів та викладачів закладів вищої освіти. Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2020. С. 312-314.

РОЛЬ ЖИТТЯ У КОЛЕКТИВІ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ОФІЦЕРА

Скороход Я. А.

НК – Богун Л. В., канд. іст. наук

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Однією з важливих соціально-психологічних проблем, яка може виникнути у процесі навчальної діяльності курсантів, що навчаються у вищих навчальних закладах ДСНС України, є проблема морального дорослішання. У цей період юнаки переходять від повної батьківської опіки до лав курсантського середовища, в якому мають себе відчуті частиною групи (взводу), курсу, факультету й університету загалом, тобто курсант, як і всі майбутні офіцери, має одночасно поєднувати службову діяльність і навчання. Кожен із нас – це цілісна система, яка складається з різних підсистем. Як у психологічній системі, у нас є фізична, розумова, соціальна й емоційна підсистеми. Цей системний підхід ми порівнюємо з розвитком і формуванням особистості дитини, тому що курсант, який вступив до вищого навчального закладу, теж формує та розвиває свої особистісні характеристики у процесі навчання, і якщо їх розвивати та формувати у правильному напрямі, то це суттєво вплине на позитивну успішність під час навчання у вищому навчальному закладі ДСНС України. Основна вимога системного підходу – розглядати особистість як цілісну істоту, цивілізовану особу в найрізноманітніших її стосунках із навколишнім світом: родиною, друзями, групою (взводом) та іншими соціальними інституціями. Головною метою і завданням вищої освіти є підготовка висококваліфікованого фахівця та розвиток і формування особистості юнака (курсанта), який вступив до вищого навчального закладу. Вирішення цих завдань можливе через пошук оптимальних умов організації навчальної діяльності курсантів, які впливають на особистісні характеристики курсантів вищих навчальних закладів ДСНС України на їх успішність у навчанні. У науковій літературі робляться спроби визначити об'єктивний критерій розвитку і формування особистості курсанта вищого навчального закладу ДСНС України, при цьому виникають цілком зрозумілі ускладнення. У психології є декілька понять, які безпосередньо пов'язані з цим і можуть допомогти з'ясувати критерії розвитку особистості. Це поняття зрілості, самоактуалізації та самореалізації. Процес становлення професіонала починається від початку навчання у спеціальному навчальному закладі та залежить від різноманітних об'єктивних (організаційних, соціально-психологічних та інших) та суб'єктивних (особливостей особистості, забезпечення успішного функціонування у професії, самосвідомість, наявності комплексу здібностей до професійної мотивації) факторів. Лише поєднання цих двох взаємопов'язаних факторів забезпечує успішну професійну діяльність. Необхідність глибокого психологічного вивчення особистості майбутнього рятувальника є реальною потребою часу, тому що ця професія відноситься до однієї з найскладніших, не лише тому, що пов'язана з постійним ризиком, а у зв'язку з тим, що серед багатьох інших професій відноситься до категорії "людина–людина". Вміння адекватно сприймати ту чи іншу людину, розуміти її приховані

та явні мотиви поведінки, легко встановлювати неформальні контакти – це характеристики, професійно значущі для майбутнього пожежника.

Ягупов В. В. вважає, що найбільш продуктивним в процесі розкриття проблеми особистості військового фахівця є об'єктно-діяльнісний підхід, який спирається на аналіз діяльності у військовому середовищі, а також вплив військово-професійної діяльності на формування провідних рис особистості [2]. Громадські умови, які існують в українському суспільстві, визначають провідні його якості не самі по собі, а завдяки його діям, в загальній, військово-професійної діяльності. У той же час слід пам'ятати, що військовослужбовець виступає як соціальна фігура певного соціуму. У зв'язку з цим, особистість військового фахівця повинна розглядатися не тільки в його діяльності, а й додатково у соціально-психологоіндивідуальному плані, тобто як суб'єкт об'єкта військово-професійної діяльності. Сам Макаренко А. С. акцентував на ролі й місці колективу в вихованні та формуванні особистості [1]. Він сформулював принцип: "Виховання в колективі й через колектив" [5]. Критики Макаренка А. С. пов'язують цей принцип із нібито недостатньою увагою до особистості [4, С. 16-39]. Але "правильніше, – зазначає Музика О. Л., – було б пов'язати його з принципом природо відповідальності, адже людина є соціальною істотою й розвиток особистості значною мірою детермінується особливостями її включення в систему міжособистісних і міжгрупових стосунків. Вміння переконувати, відстоювати свою позицію, йти на компроміси, керувати чи підкорятися авторитетам – ці потрібні для розвитку будь-яких здібностей характеристики можна розвинути тільки завдяки соціальному досвіду, який набувається через практичне виконання тих чи інших соціальних ролей [3, С. 15-21]. Отже, в успішності навчально-виховного процесу вирішальну роль відіграє колектив, у якому в кожній особистості формується висока відповідальність, культура і належні моральні якості.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Макаренко А. С. Воспитание гражданина/ [сост. Р. М. Бескина, М. Д. Виноградова]. – М. : Просвещение, 1988. – 304 с.
2. Ягупов В. В. Чинники становлення особистості військового професіонала / В. В. Ягупов, О. В. Ягупова // Креативна педагогіка: Наук.-метод. журнал / Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. – Вінниця, 2011. – № 1. – С. 120–125. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.infolibrary.com.ua/libs/stattya/5735-chinniki-stanovlennja-osobistostivijskovogo-profesionala.html>.
3. Музика О. Л. Педагогічна спадщина А. С. Макаренка і сучасні підходи до розвитку здібностей. Педагогіка і психологія. 2008. № 3–4. С. 15–21.
4. Макаренко А. С. Некоторые выводы из моего педагогического опыта. Москва, 1964. С. 16–39.
5. Макаренко А. С. Из истории коммуны имени Ф. Э. Дзержинского. Сочинения в 7-ми т. Москва, 1956. Т. II. С. 395–416.

ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Сніжко В. В.

НК – Кібець В. О., канд. юрид. наук

Сумський державний університет

Місцеве самоврядування є важливим компонентом для повноцінного розвитку України як демократичної, соціальної та правової держави. Шлях становлення місцевого самоврядування в Україні, як однієї із основних засад демократії та конституційного ладу, був довготривалим та досить складним. Ефективне функціонування системи місцевого самоврядування значною мірою залежить не тільки від обсягу повноважень, якими наділені суб'єкти місцевого самоврядування, скільки від наявності ресурсів, необхідних для виконання покладених на них завдань. Такими ресурсами є фінансово-економічні, земельні, майнові, енергетичні, інтелектуальні, соціально-культурні, суспільно-політичні, соціально-психологічні, ідеологічні, організаційні, а також правові.

Законодавче підґрунтя для зміни системи влади та її територіальної основи на всіх рівнях почало формуватися у 2014 році. У квітні 2014 року Урядом України було схвалено основний концептуальний документ – Концепцію реформування територіальної організації влади та затверджено План заходів щодо її реалізації, які дали старт реформі децентралізації [1]. Таким чином, розпочався перший етап децентралізації, який позитивно відзначився на зростанні місцевих бюджетів, що відбулося завдяки внесенню Урядом України змін до Бюджетного та Податкового кодексів України. Таким чином, місцеві бюджети зросли на 206,4 млрд. грн.: з 68,6 млрд. грн. в 2014 році до 275 млрд. грн. в 2019 році [2]. Незабаром Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» дав змогу почати формування спроможного базового рівня місцевого самоврядування. За 2015-2019 роки в Україні добровільно було створено 982 об'єднані територіальні громади (ОТГ). До складу цих ОТГ увійшли близько 4500 колишніх місцевих рад. Також Урядом України на законодавчому рівні було запроваджено інститут старост в ОТГ, компетенцією яких є представництво інтересів жителів сіл в раді громади. Починаючи з 2018 року в селах ОТГ налічується вже близько 3207 тисяч старост та виконуючих обов'язки старост.

Наступний другий етап децентралізації в Україні припадає на 2020-2021 роки. Саме цей етап, на думку законотворців, є ключовим у питанні формування базового рівня місцевого самоврядування. Так як громади не можуть виконувати повністю функції державних органів влади, на території кожної області передбачається формування адміністративно-територіальних одиниць регіонального рівня – префектур (повітів чи округів). У запропонованих змінах до законодавства та Конституції визначено утворення інституту державних префектів – осіб, які будуть контролювати виконання законів та Конституції ОТГ на певній території [3, с.6]. Так, 12 червня 2020 року Уряд України затвердив новий адміністративно-територіальний устрій базового рівня. Відповідно до розпоряджень Кабінету Міністрів України, після місцевих виборів в Україні існує 1469 територіальних громад, які покривають усю територію країни. Також 17 липня 2020 року Верховна Рада України прийняла Постанову № 3650 «Про утворення та ліквідацію районів», згідно якої в Україні на даний момент налічується 136 районів.

Початок третього етапу децентралізації припадає на 2021 рік, що передбачає внесення змін до Конституції України, метою яких є упорядкування органів місцевого самоврядування та виконавчої влади, а також побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні.

Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 передбачено, що крім нових податкових надходжень, регіони та територіальні громади отримають доступ до потужних державних інвестиційних ресурсів - державного фонду регіонального розвитку, субвенцій на соціально-економічний розвиток територій, розбудову інфраструктури територіальних громад тощо, що вимагатиме від посадових осіб органів місцевого самоврядування нових навичок, знань та кардинально вищої кваліфікації у сфері довгострокового планування та проектування регіонального та місцевого розвитку [4]. Істотним недоліком при цьому є відсутність кадрового оновлення. Крім необхідності кадрового оновлення, також нагальним є питання побудови ефективної взаємозв'язаної системи документів стратегічного, програмного та бюджетного планування на центральному та місцевому рівні. З 2014 року на державному рівні прийнято більше 72 концепцій та 52 стратегій, натомість механізм взаємоузгодження таких документів практично відсутній. Часто місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування не поінформовані про заходи центральних органів виконавчої влади, що здійснюються на відповідній території. Тому існує потреба у посиленні на центральному рівні координації галузевих політик, що реалізуються у регіонах [4].

Одним із важливих пріоритетів регіонального розвитку на період до 2027 року є підвищення якості та забезпечення доступності для населення послуг, що надаються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, незалежно від місця проживання, зокрема на засадах цифровізації.

Отже, можна зробити висновок, що система місцевого самоврядування в Україні має низку недоліків, які необхідно виправити. Варто зазначити, що запровадження на загальнодержавному рівні Стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки є поштовхом до виправлення тих суттєвих помилок і прогалин в діяльності як органів виконавчої влади, так і органів місцевого самоврядування. А виконання Плану Стратегії стимулює розвиток системи місцевого самоврядування в Україні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Проблеми, які потребують розв'язання. Укрінформ : веб-сайт. URL: <https://www.city.kharkov.ua/ru/document/kontseptsiya-reformuvannya-mistsevogo-samovryaduvannya-ta-teritorialnoi-organizatsii-vladi-v-ukraini-problemi-yaki-potrebuyut-rozvyazannya-45383.html>.
2. Результати першого етапу децентралізації в Україні 2014-2019 роки. Децентралізація дає можливості. веб-сайт. URL: <https://decentralization.gov.ua/about>.
3. Мельничук А., Остапенко П. Децентралізація влади: реформа № 1: аналіт. записки. Київ. ЦОП «Глобус» ФОП Кравченко Я. О., 2016. 35 с.
4. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки : затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>.

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ПРОКУРАТУРОЮ: ЗАГАЛЬНОПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Стаценко О. О.

НК – Кучук А. М., д-р юрид. наук, професор

Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка

Реалізація конституційних приписів про народ як носія суверенітету та єдиного джерела влади, верховенство права, утвердження й забезпечення людських прав як головного обов'язку держави, а також про людину як основну цінність та обрання як вектору розвитку розбудову демократичної і правової держави обумовлюють необхідність зміни відносин органів публічної влади та населенням. І до сьогодні багато у чому органи публічної влади «розглядають» населення держави як об'єкт управління, який має нижчий статус у порівнянні з ними. На це вказує і доволі часте використання в засобах масової інформації таких термінів як «пересічний громадянин» (людина є основною цінністю, для неї функціонують державні органи, тому громадянин не може бути «пересічним»), «небожителі» (особливо коли йдеться про майнові статки значної частини державних службовців) та ін.

У межах же правової держави функціонує громадянське суспільство, яке і є підґрунтям її функціонування. Означені явища – правова держава і громадянське суспільство – передбачають властивість для більшості громадян правової активності, наявності у соціумі значної кількості громадських активістів. В Україні формування такого суспільства почалося з організації «помаранчевої революції», потім на час стихло, відновившись під час Революції Гідності. Значна роль у цьому належала саме громадським активістам. Важливим показником розвинутого громадянського суспільства є і численні громадські організації та розвинутий волонтерський рух (які виникають і функціонують саме завдяки громадським активістам). Для порівняння не можу не згадати: щось на зразок волонтерської діяльності (лише за зовнішньою формою) існувало і у Радянському Союзі (на це можуть вказати численні прихильники «повернення» до радянського способу життя), однак, волонтерський рух не може існувати за примусу, волонтер діє добровільно, а не під загрозою виключення з партії (комсомолу, піонерів і т.д.), ставлячи «хрест» на своїй подальшій кар'єрі (і, цілком, вірогідно і нормальному житті).

Таким чином, подобається це чи не подобається органам публічної влади, але в межах громадянського суспільства існують різноманітні рухи, які не контролюються державними органами і які відстоюють свої права, апелюючи до останніх, вимагаючи від них виконання свого основного завдання – утвердження і забезпечення людських прав.

Зважаючи на означене, для ефективного виконання своїх функцій органи публічної влади, у тому числі і прокуратура, зобов'язані зважати на громадських активістів, налагоджуючи відповідні зв'язки, шукаючи діалогу та знаходження компромісних рішень.

Щодо ситуації в Україні, то, на мою думку, вона виглядає наступним чином. Аналіз різних міжнародних індексів (верховенства права, демократії, свободи та ін.), статистики звернень до Європейського суду з прав людини, а також його рішень, дозволяє зробити висновок про співіснування в межах

національної системи права двох теорій – нормативної та природно-правової (хоча, на даний момент – це, скоріше, імплементація в нормативну теорію окремих положень природно-правової теорії), які є свого роду антагоністичними.

В межах нормативістської теорії, яка застосовувалась у Радянському Союзі, право інтерпретується як веління органів держави громадянам. Населення не знаючи, чого дійсно бажає, не повинно втручатися в діяльність органів публічної влади. Прокуратура в цій державі була наділена надзвичайними повноваженнями, здійснюючи загальний нагляд за дотриманням законів та маючи можливість самостійного ініціювання відповідних перевірок. За таких умов наявність громадських активістів (як осіб, що виступають опонентами державних органів) розглядається негативно і може спричиняти негативні наслідки для таких осіб. Згадаю, зокрема, Василя Стуса, його активну життєву позицію, поведінку під час судового розгляду справи та сприйняття такої поведінки органами радянської влади.

Саме в межах природно-правової теорії (саме ця теорія ґрунтується на людських правах, людській гідності, демократії, верховенстві права) можливе функціонування громадських активістів як опонентів органів державної влади, як тих, хто серед іншого зобов'язує їх виконувати їх завдання та функції. Згадаю, зокрема, справу Гонгадзе (якби не громадські активісти, населення до цих пір би не знало про участь у ній Л. Кучми і справа була б уже давно забута), справу Гандзюк (яка без громадських активістів не стала б «справою») та ін. Саме громадські активісти багато у чому сприяли з'ясуванню обставин розстрілу осіб під час Революції Гідності. Громадські активісти в правовій державі є тими людьми, які сприяють викриттю корупціонерів. Так, в Україні інформація громадських активістів могла б використовуватися для перевірки невідповідності статків багатьох політиків їхнім офіційним доходам.

Таким чином, якщо ми хочемо розбудувати правову державу, в якій поважають людські права, прокуратура мусить налагоджувати взаємодію з громадськими активістами, сприймаючи критику їх останніми як ті, прогалини і проблеми у їх діяльності, що необхідно усунути, певним чином удосконалити діяльність, посилити ефективність. При цьому громадських активістів слід сприймати як суб'єктів демократичного цивільного контролю за діяльністю прокуратури.

ОБМІН ІНФОРМАЦІЄЮ ЯК ОСНОВНА ФОРМА ВЗАЄМОДІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ З ФІНАНСОВИМИ УСТАНОВАМИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ

Стеблянюк А. В.

*Навчально-науковий інститут права
Сумського державного університету*

Ефективність і результативність взаємодії правоохоронних органів з фінансовими установами у сфері протидії легалізації злочинних доходів залежить від правильного та своєчасного вибору форм взаємодії, однією з яких є

взаємний обмін інформацією. Загалом існування даної форми взаємодії обумовлено, перш за все, недостатнім інформаційно-аналітичним забезпеченням правоохоронних органів щодо інформації, пов'язаної з легалізацією злочинних доходів. З метою вирішення цієї проблеми законодавець надав можливість правоохоронним органам України одержувати інформацію від фінансових установ.

Так, у Звіті ФАТФ визначено, що джерелами інформації, яку можуть використовувати правоохоронні відомства і компетентні органи з метою сприяння проведенню фінансових розслідувань у сфері легалізації злочинних доходів, можуть бути: 1) судимості та розвідувальна інформація; 2) розкриття інформації в рамках протидії відмиванню доходів; 3) фінансова інформація; 4) секретна інформація; 5) інформація з відкритих джерел; 6) службова інформація [1, с. 38-39].

Нині ж відомості щодо операцій за рахунками відповідних осіб за конкретний проміжок часу із зазначенням контрагентів чи без такого зазначення, банківських рахунків, вкладів, правочинів, операцій за рахунками або без відкриття рахунків конкретних осіб розкривається банками на письмову вимогу органам прокуратури України, Службі безпеки України, Державному бюро розслідувань, Національній поліції, Національному антикорупційному бюро України. Така вимога має містити підстави для отримання необхідної інформації та посилання на норми закону, відповідно до яких правоохоронний орган має право на отримання цієї інформації, а також викладена на бланку органу встановленої форми чи надіслана в електронному вигляді з підписом керівника органу (чи його заступника), скріпленим гербовою печаткою у порядку, передбаченому законом. При цьому саме правоохоронним органам надано виключне право на отримання інформації про клієнтів іншого банку [2]. Такий спрощений порядок отримання інформації без рішення суду, на перший погляд, сприяє більш оперативному отриманню інформації та не створює перешкод для проведення досудового розслідування.

Окрім цього, обмін інформацією передбачається також у рамках здійснення фінансового моніторингу, тобто діяльності із виявлення незаконно отриманих доходів. Національний банк України, як один із органів державного фінансового моніторингу України, здійснює останній, щоб запобігти використанню банківської системи України для легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Здійснюючи фінансовий моніторинг, банки і небанківські фінансові установи перевіряють клієнтів та аналізують їхні фінансові операції. У разі виявлення підозрілих операцій банки інформують Державну службу фінансового моніторингу та правоохоронні органи України [3].

Взаємне інформування уможливлює своєчасне виявлення осіб і фактів, які становлять оперативний інтерес. Обмін інформацією може бути організований на постійній основі або мати разовий характер, а також може здійснюватися безпосередньо між підрозділами одного державного органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність. Така необхідність виникає в тих випадках, коли в процесі проведення оперативно-розшукових дій одержано інформацію, що потребує дій, які не входять до компетенції відповідного підрозділу [4, с. 101]. Водночас В. І. Дяченко обстоює думку, що потрібно налагодити саме постійну взаємодію з обміну інформацією банків та інших фінансових установ з правоохоронними органами, що, у свою чергу, сприятиме виконанню програми

протидії легалізації доходів протиправного походження, забезпеченню стабільності національної фінансової системи, підвищення ефективності роботи з виявлення та запобігання фактам відмивання «брудних» коштів з використанням банківських та інших фінансових технологій [5, с. 107].

Також важливо, щоб інформація, якою обмінюються взаємодіючі суб'єкти, була достовірною. У цьому контексті слушно звернутися до думки А. В. Рябошука, який виокремив два підходи до розуміння достовірності фінансової звітності, яка містить інформацію про фінансовий стан і результати діяльності певного суб'єкта: перший підхід можна трактувати як нормативно-регульований (перелік вимог наведено у нормативних актах), другий – передбачає відповідність фінансової звітності фактичному стану господарської діяльності, що досягається за допомогою застосування професійного судження та вираження професійної думки бухгалтера при складанні фінансової звітності («true and fair view») [6]. У разі обміну недостовірною інформацією існує ризик виникнення фінансової операції, яка може бути пов'язана з легалізацією злочинних доходів.

Таким чином, взаємний обмін інформацією виступає основною формою взаємодії правоохоронних органів і фінансових установ, адже створює підґрунтя для розслідування фактів відмивання злочинних доходів. У той же час, наявність налагодженого обміну інформацією призводить до того, що злочин, передбачений ст. 209 Кримінального кодексу України, виявляється ще на стадії підготовки, а не вже після його вчинення, адже легалізація злочинних доходів – це комплекс відповідних злочинних дій, де безпосередньо легалізація є останньою ланкою у злочинній діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Руководство ФАТФ по финансовым расследованиям: оперативные вопросы: отчет ФАТФ. ОЭСР, 2012. 77 с.
2. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 р. № 2121-III / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 5-6. Ст. 30.
3. Фінансовий моніторинг: за даними сайту Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/supervision/monitoring>.
4. Грень Р. Р. Взаємодія оперативних підрозділів правоохоронних органів України у протидії злочинам у сфері обігу наркотичних засобів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2016. Вип. 38. Т. 2. С. 99–102.
5. Дяченко В. І. Проблеми підвищення ефективності прокурорського нагляду за додержанням законодавства про банки і банківську діяльність. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2009. Вип. 87. Ч. 1. С. 100–108.
6. Рябошук А. В. Проблеми забезпечення достовірності фінансової звітності. Економічні науки. 2012. № 9 (3). С. 116–124. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9%283%29__17.

ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА З ПИТАНЬ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Теницька І. А.

НК – Дашутін І. В., канд. юрид. наук

ІНІ Права Сумського державного університету

Незважаючи на проблеми, з якими продовжують стикатися народи всіх держав світу, пов'язані з негативними наслідками від торгівлі та вживання наркотичних засобів, а також постійною доступністю заборонених психотропних речовин у більшості країн, проте за останні роки тривала боротьба міжнародних організацій та європейської спільноти дала значний прогрес у зміцненні вітчизняного нормативно-правового поля для вирішення цього питання.

Поінформованість про історію контролю за наркотиками допомагає зрозуміти її глибоко вкорінену філософію заборони та мотиви, що були створенні та продовжують існувати. Зазначений огляд вітчизняної історії розкриває ці мотиви і призводить до більш збалансованого розуміння сучасного механізму контролю за наркотиками.

Відтак, було досліджено нормативно правові-акти якими керувалися оперативно-розшукові підрозділи, у роботі, що було пов'язана з пошуком та викриттям незаконного обігу наркотичних засобів (табл.1).

Таблиця 1 – Еволюція законодавства України щодо протидії обігу наркотичних засобів

	Нормативний акт	Рік	Характеристика
Київська Русь	«Про десятини, суди та людей церковних»	XI – XII ст.	Визначення відповідальності (страта) за невідповідне ставлення до «зілля» та використання його не за цільовим призначенням
СРСР	«Про вилучення з загальної підсудності в місцевостях, оголошених на воєнному стані»	1919	Розроблено радикальні методи та заходи, які застосовувалися до осіб винних у розповсюдженні ³ какоїну (відповідальність – розстріл)
	«Про посилення боротьби з розповсюдженням наркоманії»	1974	Визнання проблеми про підвищення кількості обігу наркотиків, визначення кримінальної та адміністративної відповідальності за виробництво, збут та зберігання таких речовин.
Україна	Конвенція ООН про боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів	1991	Має організаційний характер для виявлення основних проблем поширення наркотиків та пошуку ефективних шляхів подолання наркозлочинності;
	Національна Програма протидії наркотичним засобам та їх незаконному	1993	1. створення окремого управління по боротьбі з незаконним розповсюдженням наркотиків; 2. визначення кримінальної

	обігу на 1994-1997 рр.		відповідальності за розповсюдження наркотиків; 3. створення механізму з контролю за виробництвом, зберігання та збутом наркотиків
	«Про обіг в Україні наркотичних засобів...»	1995	Визначено способи обігу наркотиків, які є легальними та до яких не застосовується кримінальна та адміністративна відповідальність
	«Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори»	2006	Особливості: способи ліцензування обігу наркотичних засобів; отримання установами та організаціями дозволів на їх обіг; формування нового виду господарської діяльності пов'язаної з наркотичними засобами
	«Про національну поліцію»	2015	Визначено права, обов'язки та повноваження правоохоронців у питанні протидії незаконного розповсюдження наркотиків
	КУпАП (нова редакція)	2017	Кодекс доповнено новими статтями, які максимально висвітлюють методи, процедури та механізми по боротьбі з наркозлочинністю

Джерело: складено автором на основі [1, 6, 5, 3, 2]

З вище наведеної таблиці видно, що історично контекст боротьби зі злочинністю пов'язаною із незаконним обігом наркотиків було покладено на початку ХІ століття, саме тоді владою було визнано проблему виготовлення та вживання наркотиків громадянами. Відтоді наркотичні засоби потрапляють під режим державного контролю, зокрема ті речовини, що мають здатність виробляти стан залежності та стимуляцію або депресію центральної нервової системи, що призводить до галюцинацій, порушень моторної функції або мислення, поведінки, сприйняття чи настрою; або подібне зловживання та подібні шкідливі наслідки, що є достатнім доказом того, що ця речовина піддається зловживанням або, можливо, буде зловживатись, щоб становити проблему охорони здоров'я та соціальної сфери, що гарантує передачу речовини під державний контроль.

Із 2006 року уряд спрямовує роботу органів державної влади не лише на пошук осіб, які займаються виготовленням та збутом наркотичної сировини, але й постало питання легалізації обігу окремих видів наркотичних засобів, також юридичним особам було надано право отримати дозволи на торгівлю спеціальними видами психотропних речовин у окремих, визначених законодавством, цілях. До сьогодення часу урядом було вжито безліч заходів для мінімізації обігу наркотиків на території України, одним із ефективних механізмів стало доопрацювання Кодексу України про адміністративні правопорушення у частині відповідальності за [4]:

– ухилення та/або уникнення від медичного огляду та обстеження (ст.441 КУпАП);

– окремих аспектів, що стосуються заходів по вирощуванню маку та конопель (ст.1061 та 1062 КУпАП);

- визначено порядок затримання осіб, винних у незаконному обігу наркотичних засобів (ст.263 КУпАП), тощо.

Отже, за час незалежності було проведено ряд реформ у сфері законодавчого врегулювання окремих аспектів обігу наркотичних засобів. Хоча державна політика весь цей час була зорієнтована на скорочення незаконного обігу наркотичної речовини, проте правова система має ряд колізій, які впливають на рівень наркозлочинності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Декреты Советской власти. Москва, 1963. Т. VI. с. 217–218.
2. Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори» від 15.02.1995 р. № 60/95. Законодавство України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 11.09.2020).
3. Закон України Про Національну поліцію від 02 липня 2015 р. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. Ст. 379.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення (зі змінами та доповненнями). Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення 01.08.2020).
5. Никифорчук Д. Й., Стрільців О. М. Протидія незаконному обігу наркотиків: історія, практика, законодавство : посіб. за ред. О. М. Джужи. Київ. КНТ. 2006. С. 46-47.
6. Хронологический сборник законов, указов Президиума Верховного Совета, постановлений и распоряжений правительства УССР. Киев., 1963. Т. 1. с. 124.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

*Тептюк Є. П., канд. юрид. наук, суддя
Черкаський районний суд Черкаської області*

Із прийняттям Конституції України у 1996 році було закріплено цілий комплекс прав і свобод людини і громадянина, що визначають її правовий статус у сфері інформаційних відносин [1, с. 13]. А. І. Марущак обґрунтовано стверджує, що процес розбудови правової держави в Україні безпосередньо пов'язаний із додержанням та належною реалізацією гарантованих Конституцією України прав і свобод людини та громадянина, зокрема таких, що пов'язані з інформаційними відносинами. Зокрема, відповідно до Конституції України право на інформацію стає усе більш важливим елементом існування демократичного суспільства [2, с. 21].

Разом з тим, суспільний запит на інформацію, яка знаходиться в органах державної влади був не врегульований на відповідному законодавчому рівні і лише через 15 років з дня прийняття Конституції, коли ситуація з доступом до інформації стала катастрофічною через засилля бюрократичного апарату у владних структурах, Верховна Рада України 13.01.2011р. ухвалила Закон «Про доступ до публічної інформації» (законопроект за № 2763) в якому вже було визначено поняття публічної інформації, гарантії та принципи забезпечення

права на доступ публічної інформації, порядок доступу до інформації, визначення та перелік суб'єктів у сфері доступу до публічної інформації з визначенням їх повноважень та реалізація права на доступ до інформації за інформаційним запитом. Даний законодавчий акт врегульовує механізм доступу до публічної інформації запитувачів інформації, якими можуть виступати фізичні, юридичні особи, об'єднання громадян без статусу юридичної особи, крім суб'єктів владних повноважень.

В перше було визначено поняття публічної інформації, як відображеної та задокументованої будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформації, яка була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених Законом України «Про доступ до публічної інформації» [3, ст. 1].

Закон встановив перелік гарантій на доступ до публічної інформації, а саме: 1) обов'язком розпорядників інформації надавати і оприлюднювати інформацію, окрім випадків, передбачених законом; 2) визначенням розпорядником інформації спеціальних структурних підрозділів або посадових осіб, які організовують у встановленому порядку доступ до публічної інформації, якою він володіє; 3) максимальним спрощенням процедури подання запиту і отримання інформації; 4) доступом до засідань колегіальних суб'єктів владних повноважень, крім випадків, передбачених законодавством; 5) здійсненням парламентського, громадського та державного контролю за дотриманням прав на доступ до публічної інформації; 6) юридичною відповідальністю за порушення законодавства про доступ до публічної інформації [3, ст. 3].

Були визначені шляхи забезпечення доступу до публічної інформації: 1) систематичне та оперативне оприлюднення інформації: в офіційних друкованих виданнях; на офіційних веб-сайтах в мережі Інтернет; на інформаційних стендах; будь-яким іншим способом; 2) надання інформації за запитами на інформацію [4, ст. 5].

З огляду на вищенаведене можна прийти до висновку, що право на доступ до публічної інформації є самостійне, основоположне конституційне право людини і громадянина, що тісно пов'язане іншими конституційними правами та в окремих випадках гарантує їх ефективну реалізацію.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Золотар О. О. Свобода інформації в контексті концепції природного права / О. О.Золотар // Правова інформатика. – 2011. – № 1(29). – С. 12-16.
2. Марущак А. І. Визначення поняття “інформаційні права людини” / А. І.Марущак // Інформація і право. – 2011. – № 2(2). – С. 21-26.
3. Закон України «Про доступ до публічної інформації» (законопроект за № 2763) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=33015.
4. Дуцик Д. Приватність vs Свобода слова : за матеріалами семінару “Захист персональних даних і медіа” (Київ, 15 лютого 2012 р.) [Електронний ресурс] / Д. Дуцик. – Режим доступу : <http://osvita.mediasapiens.kiev.ua>.

СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ПАРЛАМЕНТУ В УКРАЇНІ (ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ)

Тептюк Л. М., канд. іст. наук, доцент

Черкаський державний технологічний університет

Пріоритетною рисою українського парламенту як органу законодавчої влади є його винятковість як єдиного органу законодавчої влади у державі, універсальність у системі органів державної влади, що зумовлена, насамперед, унітарним характером нашої держави, тобто державним устроєм, поділом державної влади на законодавчу, виконавчу, судову, внутрішньою структурою парламенту та іншими обставинами.

27 жовтня 1989 року Верховна Рада Української РСР (11-го скликання) прийняла Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки «Про зміни і доповнення Конституції (Основного Закону) Української РСР» [1]. Зміни стосувалися виборів до Верховної Ради Української РСР, які проводилися по одномандатних або багатомандатних виборчих округах на основі загального, рівного і прямого виборчого права та таємного голосування. Верховна Рада Української РСР визначалася як найвищий орган державної влади Української РСР, була правомочна розглядати і вирішувати будь-яке питання, що належить до відання Української РСР, складалася із 450 народних депутатів, приймала закони і постанови, свою роботу проводила сесійно. Голова Верховної Ради Української РСР обирався Верховною Радою Української РСР із числа народних депутатів на п'ять років і не більше як на два строки підряд, був найвищою службовою особою республіки і представляв Українську Радянську Соціалістичну Республіку в країні і в міжнародних відносинах. Також встановлювалися вимоги до кандидатів у депутати та строк їх повноважень.

Організацію роботи Верховної Ради Української РСР забезпечувала Президія Верховної Ради Української РСР, яка була підзвітною Верховній Раді Української РСР та до складу якої входили за посадою: Голова Верховної Ради Української РСР, його Перший заступник і заступник, Голова комітету народного контролю Української РСР, голови постійних комісій Верховної Ради Української РСР.

27 жовтня 1989 року Верховна Рада Української РСР (11-го скликання) також прийняла Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки «Про вибори народних депутатів Української РСР» на підставі якого і проводилися вибори народних депутатів Української РСР 4 березня 1990 року [2].

Головою Верховної Ради Української РСР 12-го скликання було обрано В.А. Івашка (4 червня 1990 року – 9 липня 1990 року). 9 липня 1990 року він подав заяву про відставку і в цей же день було прийнято за основу проект Декларації про суверенітет Української РСР. 16 липня 1990 року Верховна Рада Української РСР прийняла Декларацію про державний суверенітет України («за» - 355 голоси, «проти» - 4, «утримались» - 1) [3, 25].

Отже, вихідним пунктом аналізу еволюції українського парламенту є 1990 рік, оскільки Верховна Рада Української РСР, обрана того року, продовжила свої повноваження за часів незалежної України та офіційно визнана Верховною Радою України I-го скликання.

29 листопада 1990 року Верховна Рада Української РСР прийняла постанову «Про захист суверенних прав власності Української РСР», яка

постановляла встановити мораторій на території республіки на будь-які зміни форм власності і власника державного майна, ініціаторами та учасниками яких є органи державної влади і управління; заборонити випуск і реалізацію акцій усіх державних підприємств, організацій та установ, незалежно від їх відомчої підпорядкованості, розташованих на території України, фізичним та юридичним особам з-поза меж Української РСР [4].

Отже, ці два документи визначали загальні засади діяльності парламенту, але чіткої регламентації процедурних питань не давали, особливо у сферах законодавчого процесу, статусу народного депутата, взаємодії парламенту та інших гілок влади. В той період на законодавчому рівні не було чітко розмежовано компетенцію у прийнятті постанов, розпоряджень, указів між гілками влади, що постійно викликало суперечності, непорозуміння та протистояння, виразно виявлялися тенденції до перетягування функцій між виконавчою і законодавчою владою, попри проголошення принципу розподілу влади.

Чимало функцій Верховної Ради виконували інші державні органи. Так, Закон України «Про тимчасове делегування Кабінету Міністрів України повноважень видавати декрети в сфері законодавчого регулювання» від 18 листопада 1992 року визначив, що строком до 21 травня 1993 р. Кабінет Міністрів має повноваження видавати декрети у сфері законодавчого регулювання з питань щодо відносин власності, підприємницької діяльності, соціального і культурного розвитку, державної митної, науково-технічної політики, кредитно-фінансової системи, оподаткування, державної політики оплати праці і ціноутворення. Також зазначалося, що ці декрети мають силу закону і можуть зупиняти дію конкретних законодавчих актів або вносити до них зміни і доповнення [5].

Але, з іншого боку, досить часто парламент не дотримувався своїх повноважень, беручи на себе функції виконавчої влади. Така невизначеність і нечітке формулювання статусу парламенту та інших органів державної влади мали свій наслідок. В середині 1993 року виникла парламентсько-президентська криза, наслідком якої стали дострокові вибори Верховної Ради України і Президента України в 1994 року.

У жовтні 1992 року в Україні вперше відтоді, як оголосили незалежність, змінився уряд. На зміну Вітольду Фокіну приходить Леонід Кучма. Він дістав безпрецедентну підтримку парламенту: за нього проголосували 316 депутатів.

В Україні у 1994 році політична ситуація була складною. 17 червня 1993 року Верховна Рада України на вимогу страйкарів прийняла постанову «Про проведення Всеукраїнського референдуму щодо довір'я (недовір'я) Президенту, Верховній Раді України», у якій вказувалося, що враховуючи соціально-політичну ситуацію, що склалася в Донбасі та інших регіонах України, розглянувши пропозиції народних депутатів, Верховна Рада України постановляла провести Всеукраїнський референдум 26 вересня 1993 року та в нести в бюлетень для голосування відповідні питання [6].

Однак він не відбувся через певні обставин. Конституція УРСР не передбачала проведення референдуму за рішенням парламенту. Верховна Рада скасувала свою постанову і призначила вибори народних депутатів України на 27 березня 1994 року та президентські вибори на 26 червня 1994 року [7].

Отже, розбудова демократичної та незалежної держави не можлива без професійного та дієвого парламенту. Україна, здобувши незалежність, отримала багато викликів. Одним із ключових стало питання створення парламенту.

Складним та тернистим цей процес був до 28 червня 1996 року, до дня прийняття Конституції України, у якій остаточно закріплено статус парламенту як законодавчої гілки влади. Ми у даній статті проаналізували складні роки в історії нашої держави, зокрема здобуття незалежності, визнання України на міжнародному рівні і саме державне будівництво. Парламент 1898-1994 років діяв на основі Декларація про державний суверенітет України та Конституції (Основного Закону) Української РСР. Вказані документи визначали загальні засади діяльності парламенту, але чіткої регламентації процедурних питань не давали, особливо у сферах законодавчого процесу, статусу народного депутата, взаємодії парламенту та інших гілок влади.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки «Про зміни і доповнення Конституції (Основного Закону) Української РСР» від 27.10.1989 р. № 8303-XI. Відомості Верховної Ради УРСР. 1989. № 45. С. 624.
2. Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки «Про зміни і доповнення Конституції (Основного Закону) Української РСР» від 27.10.1989 р. № 8304-XI. Відомості Верховної Ради УРСР. 1989. № 45. С. 626.
3. Декларація про державний суверенітет України. Історія прийняття, документи, свідчення. Житомир: «Рута». 2010. 868 с.
4. Постанова Верховна Рада Української РСР «Про захист суверенних прав власності Української РСР» Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1990, N 52, ст. 649.
5. Закон України «Про тимчасове делегування Кабінету Міністрів України повноважень видавати декрети в сфері законодавчого регулювання» від 18 листопада 1992 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР).1993. N 2, ст.6. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2796-12>.
6. Постанова Верховної Ради України «Про проведення Всеукраїнського референдуму щодо довір'я (недовір'я) Президенту, Верховній Раді України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, N 29, ст.314. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3283-12>.
7. Закон України «Про дострокові вибори Верховної Ради України і Президента України» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, N 40, ст.388. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3470-12>.

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ ТА НІМЕЧЧИНІ

Тимошенко О. О.

НК – Бурбика В. О., канд. юрид. наук

Навчально-науковий інститут права

Сумського державного університету

Пріоритетним напрямком гарантування прав людини та громадянина, динамічним розвитком законодавства та забезпечення соціальних потреб населення є питання надання безоплатної правової допомоги. Адміністративно -

правовий механізм забезпечення надання своєчасної компетентної правової допомоги кваліфікованими професіонали є важливим надбанням демократичної правової держави. Саме тому, інститут надання безоплатної кваліфікованої юридичної (правової) допомоги залишається одним із дієвих і надзвичайно важливих правових засобів забезпечення, охорони та захисту прав і свобод людини і громадянина.

Одним із важливих досягнень України на шляху дотримання основоположних прав людини є створення дієвої системи безоплатної правової допомоги. Дана структура є необхідною платформою для забезпечення реалізації права громадян на безоплатну правову допомогу, а саме є не тільки конституційно-правовим обов'язком держави, а й на шляху розвитку Євроінтеграції. Враховуючи те, що система безоплатної правової допомоги в Україні існує невеликий проміжок часу, є необхідність у її подальшому удосконаленні. Для цього неоцінним є досвід інших країн, де аналогічні системи безоплатної правової допомоги працюють десятиріччями. У більшості країнах право людини на отримання правової допомоги

Здійснюючи аналіз надання правової допомоги в Німеччині, можна стверджувати про не типові риси не характерні для України. Так зокрема, на відміну від абсолютно вільного встановлення розміру гонорару, властивого вітчизняній моделі функціонування адвокатури, в Німеччині оплата послуг адвоката регулюється Законом про оплату послуг адвоката. У той же час допускається домовленість про додаткову оплату. Також для Німеччини є характерним те, що допомога держави поширюється не тільки на оплату послуг адвоката, а й на інші види судових витрат: судовий збір, оплату експертиз тощо. У вітчизняному законодавстві реалізований інший підхід - надання безоплатної правової допомоги не охоплює сплату судового збору, і тим більше такі витрати як оплата проведення експертиз. Крім того, слід звернути увагу на принцип, відповідно до якого сторона, яка програла справу, повинна відшкодувати стороні, яка виграла, передбачені в законі витрати на адвоката. У вітчизняному законодавстві подібний підхід не застосовується до безоплатної правової допомоги [1].

Однією із головних умов для Німеччини є економічна складова особи, яке визначається виходячи з його доходів і майна, при цьому враховується дохід сім'ї. Кожна особа, яка прагне отримати правову допомогу, може самостійно оцінити чи підпадає вона під відповідну категорію. Проте, в разі поліпшення майнового стану особи протягом 4 років з моменту закінчення провадження рішення про надання допомоги в несенні процесуальних витрат може бути скасовано, а відповідні суми стягнуті з особи [1].

Порівнюючи ці умови надання допомоги в несенні процесуальних витрат з вітчизняними (ст. 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» [2]), зауважимо, що в німецькому законодавстві реалізований більш ретельний підхід. Перш за все, заслуговують на увагу механізми, спрямовані на виключення зловживань з боку незаможних заявників і відсутність автоматичного надання допомоги в несенні процесуальних витрат при низькому рівні доходів заявника. Законодавство орієнтоване на запобігання судових спорів заради самих спорів і ведення необґрунтованих процесів за рахунок бюджетних коштів. Крім того, що законодавство Німеччини передбачає, що при наявності підстав адвокат зобов'язаний вказати клієнту на можливість отримання допомоги. У разі порушення цього обов'язку існує можливість вимоги відшкодування збитків. Аналогічні правила у вітчизняному законодавстві не передбачені [1].

Правовий порядок в отриманні допомоги передбачає подачу заяви, оформлення офіційного бланка з метою визначення особистого і майнового стану заявника, а також надання документів, що свідчать про наявність шансів на успіх справи (наприклад, проект позовної заяви). Рішення про надання допомоги в несенні процесуальних витрат у Німеччині приймається судом, який буде розглядати справу по суті. Характерна відмінність німецької системи організації надання допомоги в несенні процесуальних витрат від вітчизняної системи безоплатної правової допомоги полягає в тому, що відсутній спеціальний орган, який здійснює відповідну діяльність. В Україні для цього створено Координаційний центр і його місцеві підрозділи. У Німеччині організаційні питання спрощені і розподілені між судом, клієнтом і адвокатом [1].

На відміну від України, в Німеччині будь-який адвокат може надавати безкоштовну правову допомогу, не існує будь-яких відборів, іспитів, списків тощо. Адвокат вступає в справу за домовленістю з клієнтом. Таким чином, при наданні допомоги в несенні процесуальних витрат повністю дотримується принцип вільного вибору адвоката [1].

Таким чином, аналізуючи міжнародний досвід, зокрема, Німеччини у сфері організації системи надання безоплатної правової допомоги можна дійти висновку про те, процеси євроінтеграції породжують нові виклики та потребують пошуку нових векторів для належного розвитку правової конкурентної держави. У зв'язку з цим, необхідно впроваджувати дієві шляхи модернізації системи надання безоплатної правової допомоги в Україні, особливу увагу приділяючи її ефективності діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Деякі аспекти порівняння організації надання безоплатної правової допомоги в Німеччині і Україні. URL. <https://radako.com.ua/news/deyaki-aspekti-porivnyannya-organizaciyi-nadannya-bezoplatnoyi-pravovoyi-dopomogi-v-nimechchini>.
2. Про безоплатну правову допомогу: Закон України № 3460-VI від 02.06.2011 р. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 51. ст. 2136.

ЩОДО СТАНОВЛЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

*Туркот О. А., канд. юрид. наук, Харук У. О.
Львівський Національний аграрний університет*

У світі з кожним роком виникає багато питань щодо належного захисту прав людини. Так як права людини, в першу чергу – це її невід'ємні можливості, необхідні для нормального, комфортного існування та розвитку, які повинні надавати усім рівні перспективи для здійснення діяльності та виконання обов'язків. У зв'язку з цим, належний захист прав необхідний для усіх без винятку.

Розуміння прав та їх належного захисту, яке спостерігаємо на даний час, склалося після Другої світової війни, зокрема було прийнято низку законодавчих актів. Розглянемо деякі з них:

1. Загальну декларацію прав людини [1] ухвалено 10 грудня 1948 року Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй.

Відповідно до ст. 1 Загальної декларації прав людини, всі люди рівні перед законом і мають право, без будь-якої різниці, на рівний їх захист законом. Усі люди мають право на рівний захист від якої б то не було дискримінації, що порушує цю Декларацію, і від якого б то не було підбурювання до такої дискримінації [1].

2. Декларація Незалежності США [2] прийнята Другим континентальним конгресом та підписана 4 липня 1776 року, у якій передбачено захист прав людини.

3. Декларацію прав людини і громадянина [3] у Франції прийнято постановою від 26 серпня 1789 року після Великої французької революції. У вказаному документі передбачено захист кожної особи.

4. В Україні права людини затверджені в Конституції України [4], а саме у розділі II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина». Відповідно до ст. 55 Конституції України, кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань та захист інших прав, передбачених нормами законодавства [4].

Є. В. Білозоров зазначає, що сучасний стан правового статусу людини в Україні у різних сферах соціального життя свідчить про недосконалість та розбалансованість механізму забезпечення прав і свобод особи. Необхідно створити відповідні умови для реалізації прав і свобод, що повинні забезпечуватися надійною системою їхніх гарантій [5, с. 27].

Варто погодитись із вказаним науковцем, оскільки права людини та громадянина потребують належного захисту, не лише шляхом звернення до суду, але й в досудовому порядку. Більша частина громадян не має змоги звернутись до адвокатів, з метою захисту своїх законних прав та інтересів, оскільки, такий захист потребує тривалого часу та є вартісним. У зв'язку з цим, необхідно вдосконалити норми законодавства, спрямовані на захист прав та законних інтересів, шляхом забезпечення належного захисту у досудовому порядку.

Отже, захист прав людини є важливим аспектом у світі. У закордонних країнах та в Україні зокрема, прийнято низку законодавчих актів, які здійснюють належний захист законних прав та інтересів осіб. Не потрібно нехтувати, забувати чи зневажати права людини, адже у законодавстві закордонних країн та в Україні зокрема, передбачено захист законних прав та інтересів осіб. Необхідно зазначити, що за допомогою належного захисту законних прав та інтересів людина може зберегти гідність та свободу. Необхідно зауважити, що у законодавчих нормах закордонних країн та України зокрема, передбачено, що кожен має право на рівний захист своїх прав та інтересів від порушень і протиправних посягань. Проте, необхідно вдосконалити норми законодавства, спрямовані на захист прав та законних інтересів, шляхом забезпечення належного захисту у досудовому порядку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Загальна декларація прав людини: резолюція 217 А (III) Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.

2. Декларація Незалежності США. 4 липня 1776 року. URL: <https://www.archives.gov/founding-docs>.

3. Декларація прав людини і громадянина: постанова від 26 серпня 1789 року. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/contenu/menu/droit-national-en-vigueur/constitution/declaration-des-droits-de-l-homme-et-du-citoyen-de-1789>.

4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>.

5. Білосоров Є. В. Правові гарантії захисту прав і свобод людини в Україні: реалії та проблеми. Адвокат. 2009. № 8 (107). С. 26-30.

ПИТАННЯ АБСОЛЮТНОСТІ ПРАВА ГРОМАДЯН НА ЗДІЙСНЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Убієнних Я. А.

*Криворізький навчально-науковий інститут
Донецького юридичного інституту України*

За часів сьогодення підприємництво стало невід'ємною частиною повсякденного життя людини, проникаючи у різні його сфери. Цікавим, на нашу думку, є висловлення німецького вченого П. Верхана з цього приводу: «Важко знайти таку ж складну та неоднорідну сферу діяльності, як підприємництво. У ринковому господарстві воно реалізується на перехресті економіки, політики, техніки, юриспруденції, психології та етики» [1, с. 56].

У ст. 42 Господарського кодексу України зазначається наступне: «Підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» [2].

На сьогоднішній час доцільно розглядати підприємництво не як статичне, а навпаки – як динамічне поняття, яке розвивається та постійно наповнюється новим змістом. Ми частково розділяємо висвітлені А. Жигір'ю погляди Й. Шумпетера, який розглядав підприємництво як комплексне явище, що в умовах невизначеності, орієнтується на одержання прибутку. На нашу думку, підприємництво орієнтоване на досягнення не лише економічних, а й соціальних результатів та впливає на розвиток відповідних сфер. Проте, ми повністю погоджуємося з наведеним вченим переліком рис, якими повинен бути наділений підприємець, а саме: інтуїтивне розуміння та передбачення ринкової ситуації, здатність налагоджувати необхідні контакти, приймати миттєві та інноваційні рішення, ризикувати тощо [3, с. 30].

У сучасній теорії, практиці і законодавстві наявна проблема, пов'язана із поділом суб'єктів господарювання на комерційні та некомерційні. Часто некомерційні суб'єкти господарювання надають платні послуги й отримують прибуток від цього (товарні біржі, кредитні спілки, релігійні організації, торгово-промислові палати, окремі навчальні заклади та лікувальні установи тощо). Вважаємо, що така ситуація є невірною. На нашу думку, основним і єдиним критерієм визнання суб'єкта господарювання комерційним повинен бути сам факт

отримання прибутку. А напрямок використання отриманих коштів не повинен братися за основу при прийнятті рішення відносно прибутковості суб'єкта. Проте це питання потребує окремих досліджень у майбутньому. Зараз лише можемо прогнозувати, що за якийсь час залишиться один критерій і всі суб'єкти господарювання будуть мати статус комерційних. Слід сказати, що на практиці податкові органи уже давно вважають операції некомерційних організацій з виконання господарських робіт і від здачі в оренду приміщень прибутковими й оподатковують їх за загальним правилом, чим викликають невдоволення працівників таких організацій [4, с. 32]. Сьогодні громадяни України не обмежені не лише в обранні виду підприємницької діяльності. Вони в межах закону можуть обирати й організаційно-правову форму та статус комерційного (підприємницького) або некомерційного (неприбуткового, непідприємницького) суб'єкта господарювання. Такий вибір надається нормами спеціального законодавства, Господарського кодексу України та Конституції України.

Основний закон держави – Конституція України у ст. 42 проголошує наступне: «Кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом» [5].

Зважаючи на викладене, може скластися враження, що будь-яка особа, яка виявить відповідне бажання, може займатися підприємницькою діяльністю і отримувати від неї дохід, незалежно від того чи є така діяльність основною або ж додатковою активністю цієї особи. Проте, наведене не відповідає дійсності та встановленим вимогам законодавства.

Так, на законодавчому рівні існують обмеження у здійсненні підприємницької діяльності певними категоріями громадян. Містяться вони також у наведеній вище статті Конституції. Зокрема, підприємницька діяльність депутатів, посадових і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування обмежується законом.

У свою чергу, відповідно до українського законодавства та положень Господарського кодексу України, особами, що займаються підприємницькою діяльністю вважаються:

- громадяни України, громадяни інших держав та особи без громадянства, які здійснюються господарську діяльність і в передбаченому законодавством порядку зареєстровані як підприємці;
- юридичні особи, які пройшли державну реєстрацію та набули статусу суб'єкта підприємницької діяльності [2].

Державна реєстрація фізичних та юридичних осіб як підприємців здійснюється за правилами, передбаченими Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» та шляхом внесення відповідних відомостей до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. Така реєстрація є обов'язковою, а відомості, що містяться у Єдиному державному реєстрі – відкритими та доступними для перегляду.

Таким чином, підприємництвом визнається комерційна господарська діяльність особи, здійснення якої має на меті одержання прибутку, а також певних соціально-економічних результатів. Право на вільне здійснення підприємницької діяльності, яка не заборонена законом, проголошується Конституцією України. Проте, слід мати на увазі, що це право не є абсолютним

стосовно усіх категорій громадян, оскільки, як і деякі правила, містить певні винятки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Верхован П. Х. Підприємець. Його економічна функція та суспільно-політична відповідальність / П.Х. Верхован. К.: Юрінком, 1994. 60 с.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. Офіційний вісник України. 2003. № 11. Ст. 462.
3. Жигір А. А. Сутність підприємництва та чинники його економічного розвитку. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 20. С. 28–33.
4. Дерев'янко Б. В. Правове регулювання господарської діяльності навчальних закладів: дис. докт. юрид. наук : 12.00.04 / Дерев'янко Богдан Володимирович. Донецьк, 2014. 504 с.
5. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

ТОЛЕРАНТНЕ СТАВЛЕННЯ ДО ІНШОГО БУТТЯ ЯК ПРАВО ДЛЯ КОЖНОГО БУТИ ІНШИМ

*Усов Д. В., д-р філос. наук, доцент, професор, Головченко А. В.
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Особливості сучасного розвитку суспільства, стрімкий процес інтеграції і одночасного обособлення культурних ідентичностей вимагає від народів та особистостей належних моральних якостей і політичної культури, щодо порозуміння з іншими. Значущість ідеї толерантності проявляється у функціонуванні суспільного буття загалом як спільноти громадян, якій властива можливість вільного обговорення та зміни нагальних суспільних проблем, готовність до діалогу. Проте виникає питання про шляхи, способи та наявність прагнення скористатися цією можливістю, практикувати толерантність як важливі світоглядну настанову нашого століття. Актуальності досліджуваної нами проблеми, безперечно, додають і вітчизняні, і європейські та світові політичні та соціокультурні реалії, в яких головні механізми встановлення консолідації суспільства мають вести (та чи ведуть?) до примирення, а через примирення – до толерантності і справедливих взаємин. Таким чином, проблема толерантності актуалізує проблему утвердження у суспільстві об'єднувальних цінностей, побудованих на пріоритеті прав людини, єдності розважливого індивідуального та суспільного досвіду.

Зупинимося на філософському дискурсі толерантності як чесноти, що неможливо без абрису взаємин рівності, визнання, справедливості та толерантності. В концепції співіснування толерантність обіймає місце прагматично-інструментального засобу вирішення конфліктів та досягнення власних намірів, а не постає у вигляді певної самоцінності. Така толерантність може бути кроком до вирішення нових чи застарілих міжкультурних, міжетнічних конфліктів. Терпіння іншості іншого замість вбивчого, все

руйнівного знищення. Тільки при поступовому загоєнні свіжих ран, образ та руйнувань може виникнути повага людей одне до одного, до сусідніх етносів та культур. Ми мусимо пам'ятати про складну суперечливість нашого світу, світу епохи після Модерну, який ставить під сумнів всі розважливі погляди та спокійні теоретичні схеми, в межах яких ми намагаємося його осмислити. Аргументи про повагу та шанобливе визнання забуваються, коли говорять гармати, і бракує не просто справедливого розподілу матеріальних благ, бракує елементарного – житла, води, їжі, одягу. Як наголошується у відомих філософських працях «Світ після Модерну – це дисенсус, а постмодерністський соціум – суспільство «роз'єднаних» і «відокремлених», зазначає М. Фуко. В ньому переважає дисгармонія і нерівновага. Рівновага – це лише момент в його існуванні. Несумісність має місце і в людських стосунках, і в людському існуванні. Конфлікт засвідчує себе як екзистенційний вимір буття, як архетип існування людини і суспільства» [3, 232]. У зв'язку з цим, важливим кроком до справедливості виступає примирення: через примирення – до толерантності і справедливих взаємин. На якому б рівні це не сталося – персональному чи міждержавному, міжкультурному.

Звичайно, за мирних обставин, «толерантність виступає як чеснота, доброчесність справедливості, коли вона виступає як «повага», або як «взаємна повага», як зазначає Р. Форст (на чому наголошують й українські дослідники проблеми толерантності Є. Бистрицький, А. Єрмоленко, Г. Ковадло, Л. Ситніченко) в роботі «Толерантність, справедливість і розум». Ситуація взаємної толерантності і взаємної терпимості – це ситуація «взаємної поваги» [3, 262]. За сучасних умов варто вирізняти толерантність як ситуацію взаємної поваги та толерантність як «ситуацію мирного співіснування», «паралельного існування» в ситуації відсутності згоди, порозуміння, конфлікту. Адже толерантність прагматичного сенсу та цілераціонального інтересу розважливо погоджується на мирне співіснування, яке є лише способом взаємного компромісу. Таке хитке чи не дуже примирення, така толерантність часто «сприймається як страждання, а там, де є страждання, можливе і насильство; вона не створює стабільного соціального стану, в якому будуть розвиватися взаємна довіра і взаємна повага, адже за такого стану речей владні відносини можуть змінюватися на користь тієї чи іншої групи, а це фактично підриває суттєву основу для толерантності» [3, 263].

Важливою для розуміння толерантності як чесноти (в межах обмінної моделі справедливості) стала теорія О. Гьофе про чуття справедливості та толерантності. Проте ці роздуми все ж більше стосуються не конфліктного, замученого війною та злиднями, а впорядкованого демократичного суспільства, суспільства, де люди (в межах і реальної, і формальної рівності) відчують себе громадянами, які (через вибори та інші механізми) впливають, можуть впливати на перебіг подій в своїй землі (якщо говорити про Німеччину), чи в країні, Європі загалом. Хоча ситуація з біженцями і в країні Гьофе зіпсувала цю теоретично струнку картину. Та все ж Гьофе стверджує, що лише толерантне, вкорінене в розумінні, відчутті відмінності між справедливим та несправедливим ставлення людей та культур одне до одного може примирити, визнати в якості так само значущих та важливих як ми самі чи наша спільнота, культура. Зауважимо, що саме Гьофе наголошує у своїх роздумах на трьох важливих речах: необхідності та вмінні демократично приборкувати владу,

визначає (через поняття свободи, гідності, прав людини) межу толерантності в демократичному суспільстві [2, 189], а також визначає толерантність в якості чесноти, але (як і справедливість) особливої, зумовленої вмінням людини відмовлятися (хоча під тиском обставин, якщо не власного сумління) від агресивного, часто несправедливого просування власного світогляду.

Визначення горизонтально-персональних та вертикально-інституційних вимірів толерантності, а також її морально-етичних та філософсько-антропологічних складових розглядається в таких основних аспектах, як відмова від домінування і насильства, визнання рівності та повага до іншого, визнання різноманіття людської культури та її багатомірності, універсальність норм поведінки, відмова від зведення до однаковості чи переваги певної думки. Така інтерпретація толерантності означає визнання беззаперечності прав іншого, сприйняття цього іншого як рівного, що заслуговує на розуміння та співчуття, сприйняття представників інших націй і культур такими, якими вони є, та взаємодіяти з ними на основі згоди і поваги. Як зазначає Ю. Габермас: «учасники повинні щоразу брати до уваги перспективу бачення іншої сторони, якщо їм необхідно спільно домовлятися про умови, при яких вони мають намір виявляти взаємну толерантність», що, в свою чергу, дозволить «стримувати прагнення індивідів витіснити, відкинути інші, чужі їм переконання і практики» [1, 7]. Йдеться про засновану на принципі рівності, тобто обов'язку рівного врахування інтересів усіх людей, неупередженого та справедливого захисту гідних цього потреб та інтересів людей, мораль «універсальної та рівної поваги до всіх»: тільки на засадах існування такого бачення в усіх (куди належить і влада) громадян справедливий суспільний устрій можливий.

Внаслідок глобальної інформаційної революції, завдяки мережі Інтернет, що створила нову комп'ютерну інфраструктуру планетарної свідомості, виникає нова стратегія розуміння толерантності. Своє практичне вираження в сучасному суспільстві толерантність знаходить не лише у витримці, самовладанні, здатності тривалий час терпіти несприятливі впливи іншого буття. На думку С. Кримського слід говорити про необхідність розвитку, перетворення ідеї «любові до ближнього» в ідею «любові до Іншого» – у контексті нового почуття глобальності і в контексті нового розуміння самого «Іншого». «Толерантність сьогодні пов'язується з вимогою «розуміння Іншого» (С. Кримський), що можливе в бутті та спілкуванні. Це особливий тип спілкування, діалогу, що уможливорює для «Я» і «Ти» як «Інакшості» спільне життя і спільне існування в ситуації конфлікту». Розуміння, визнання іншого, як свідчать праці не лише Ю. Габермаса, але й його учнів та послідовників – А. Гонета та Р. Форста, відбувається не лише в спілкуванні, але й у бутті в різних його вимірах, з можливістю та правом для кожного з нас бути іншим.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Габермас Ю. Коли ми повинні бути толерантними? Про конкуренцію візій світу, цінностей і теорій. Толерантність та діалог в сучасному світі. Київ, 2013. С.5-19.
2. Гьофе О. Демократія в епоху глобалізації. Київ: ППС-2002, 2007. 436 с.
3. Ковадло Г. Духовність і моральність: антропокультурні виміри філософії моралі. Київ: Інститут філософії імені Г. Сковороди НАН України, 2014. 332 с.

НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА ЯК ФЕНОМЕН ХХ СТОЛІТТЯ: ВИНИКНЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ

*Федоренко Я. А., д-р іст. наук, доцент, професор
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Національна держава – тип держави, яка є формою самоорганізації, самовизначення і самовираження певної нації на певній суверенній території. Нація є найвищою цінністю, головним джерелом влади і визначальним чинником соціополітичної системи такої держави. Ідеалом національної держави є мононаціональна держава, в якій усі мешканці належать до однієї політичної нації та використовують єдину знакову систему, зрозумілу усім представникам цієї нації: мову, культуру, звичаї, стереотипи, систему цінностей тощо.

Концепція національної держави тісно пов'язана з розвитком націоналізму в Європі 17 – 18 століть, колоніалізмом та національно-визвольними рухами 19 – першої половини 20 століття. У 20 столітті національні держави стали домінуючими формами державної організації більшості світу; вони замінили династичні і класові держави середньовіччя.

Національним державам часто протиставляються наднаціональні утворення імперського-інтегрального типу такі як імперії минулого СРСР, Британська імперія так і сучасні – ЄС тощо. Наприкінці 20 століття пророкувався занепад національних держав, проте розвал СРСР довів протилежне. В більшості міжнародних організацій, таких як ООН, саме національна держава виступає основною політичною одиницею в усіх міжнародних процесах.

У цілому, немає однозначної думки щодо походження націй як основи до національних держав. Націоналісти доводять, що нація передусь державотворенню: націоналістичний рух відображає законне прагнення нації до незалежності, а національна держава є зрозумілим виплідом задоволення цього бажання. Але більшість сучасних теорій дивляться на національну державу як на залежний європейський феномен, що виник у результаті розповсюдження масової грамоти та печатного слова у 19-му сторіччі [1, 12].

Безпосередній поштовх до появи рухів, що ставили своєю метою утворення національних держав, дали наполеонівські війни. Наполеон I не втомлювався наголошувати, що діє від імені і в інтересах французької нації, під якою – в дусі Руссо – розумів сукупність усіх громадян Франції. Він не соромився використовувати заради власної користі визвольні прагнення італійців та поляків, поневолених ворожими йому монархами. Але тим самим сприяв зростанню національної самосвідомості народів, підкорених силою французької зброї. Свій внесок у патріотичне піднесення зробили філософи та митці – послідовники романтизму, які захоплювалися вивченням історії, дослідженням і збереженням народних звичаїв, в яких бачили прояви неповторного національного духу. Йоганн Фіхте, який спочатку оголошував «батьківщиною усіх справедливих людей» Французьку республіку, у 1808 році виступив з «Промовами до німецької нації», в яких закликав німців до національного відродження та встановлення культурної першості у світі. Під нацією Фіхте, щоправда, слідом за Гердером, розумів не громадян однієї

держави, а спільноту людей, об'єднаних звичаями, мовою і культурою. Її захист і розвиток німецький філософ оголосив вищою цінністю, яка зобов'язує людей поступатися своїми приватними чи становими інтересами в ім'я національної єдності.

З часом такі погляди отримали назву націоналізму, а їхніх прихильників стали іменувати націоналістами. На заклик Фіхте в Німеччині почали виникати таємні патріотичні спілки, найвідомішою з яких був «Тугендбунд». Своєю метою вони оголошували виховання молоді і звільнення країни від загарбників.

У першій половині XIX сторіччя націоналістичні рухи виникли і в інших європейських країнах. В 1831 році Джузеппе Мадзіні створив організацію «Молода Італія», яка оголосила своїм завданням підготовку революції для перетворення Італії на єдину національну державу. За італійським прикладом невдовзі виникла спілка «Молода Німеччина», а потім ще кілька подібних організацій. Проте Мадзіні не обмежувався власне «італійським проектом». Він прагнув згуртувати визвольні рухи з різних країн Європи навколо спільної мети – перетворення континенту на спільноту національних держав, які мали змінити легітимні монархії, відновлені Віденським конгресом. Гасло Мадзіні «кожній нації своя держава» в Італії та Німеччині звучало як заклик до об'єднання країни, в Австрійській та Російській імперії – як вимога їхнього поділу на кілька окремих держав, а польські (як і українські) послідовники Мадзіні змушені були виконувати обидва завдання одночасно [2].

З часом, однак, гасло «національної держави» в революціонерів перехопили їхні консервативні та реакційні опоненти й конкуренти. Саме під ним відбулося об'єднання Італії Кавуром і утворення Німецької імперії Бісмарком. На російську національну державу намагалися перетворити свою імперію Олександр II та Олександр III.

Процес глобалізації сприяє взаємозв'язку всіх країн і етнонаціональних спільнот, «спресовує» світ у єдине ціле, впливає на континенти і цивілізації.

Наразі основні шляхи і перспективи подальшого розвитку держави виявляються в трьох різновидах теорії глобалізації:

- мондіалізм (І. Кант, О. Богданов та ін.) – передбачає злиття усіх держав та народів у єдине планетарне утворення із встановленням Світового уряду, знищенням расових, релігійних, етнічних, національних та культурних кордонів;

- «золотий мільярд» (Ж. Аталі, Г. Кісінджер та ін.) – сучасна європоцентристська версія концепції «богообраного народу», згідно з якою забезпечення існування на планеті може бути гарантованим лише для мільярду людей з найбільш розвинених країн, у той час, як усім іншим країнам пропонується бути сировинним додатком та постачальником дешевої робочої сили для обслуговування інтересів транснаціональних компаній. Згідно з цією теорією планета може загинути від екологічних перевантажень. Наслідком реалізації такої теорії стає світова диференціація на країни постіндустріального центру, індустріальної напівпериферії та аграрної периферії. Така світова диференціація сьогодні і є тією глобалізацією, проти якої діє антиглобалістський рух;

- теорія конвергенції (Гелбрейт, Р. Арон, П. Сорокін, А. Сахаров та ін.), згідно з якою в умовах науково-технічної революції втрачається відмінність між капіталізмом та соціалізмом, відбувається «обмін» (конвергенція) між державами, кожна з яких запозичує краще. Унаслідок цього відбувається

зближення держав за їх сутністю, формами діяльності, організацією тощо. Це має призвести до того, що через деякий час відмінності втратяться і виникне «постіндустріальна держава» єдиного типу, яка буде державою «загального благоденства».

Таким чином, у ХХІ столітті, коли у світі нагромаджений великий досвід творення національних держав можна стверджувати, що в ідеї її існування простежується формування не стільки нації, скільки громадянського суспільства, яке стає її сутнісним наповненням. При цьому сам інститут держави залишається символом єдності та порядку, а передача частини свого суверенітету на міжнародний рівень є виключно ознакою її активності в пошуку рішень виникаючих проблем.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Серебро М. В. Сучасна та національна держава: концептуальні основи та перспективи // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. Випуск 36. Том 1, 2016. С. 10 – 15.

2. Андріяш В. І. Сучасні національні держави в умовах глобалізації них процесів // Державне управління: удосконалення та розвиток № 5, 2013. – URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=577>.

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

*Філіпенко Т. В., д-р держ. упр., професор
Маріупольський державний університет*

В умовах впровадження адміністративної реформи розбудова державності України супроводжується відповідним розвитком та удосконаленням інституту державної служби. Головною метою реформи є становлення справді професійної, високоефективної, стабільної та авторитетної державної служби, а основними цілями і завданнями: охорона конституційного устрою, створення умов для розвитку відкритого громадянського суспільства, захист прав та свобод людини і громадянина; забезпечення ефективної діяльності державних органів відповідно до їх повноважень і компетенції шляхом надання професійних управлінських послуг політичному керівництву цих органів та громадськості.

Основні вимоги щодо забезпечення якості державної служби були закладені у Законі України «Про державну службу», а саме щодо:

- гарантування політичної нейтральності державної служби;
- забезпечення рівного доступу громадян до державної служби;
- формування ефективної системи управління людськими ресурсами на державній службі;
- підвищення ефективності професійного навчання державних службовців;
- встановлення прозорості моделі оплати праці;
- гармонізації державної служби шляхом відповідності законодавства у сфері державної служби міжнародним стандартам та нормам ЄС;
- забезпечення прозорості, відкритості та підзвітності державних органів [1].

Отже необхідно сформулювати політику та цілі у сфері якості державної служби, спрямовану на служіння народу України в інтересах держави і суспільства на засадах демократизму, дотримання принципів рівності, гуманізму, соціальної справедливості, надання пріоритету прав і свобод людини і громадянина, сприяння реалізації їх потреб і очікувань.

Принципами, на яких базується політика державної служби у сфері якості є принципи законності і верховенства права; гуманізму; справедливості, відкритості та прозорості, інноваційності, орієнтації на потреби споживачів державних послуг та суспільства; управління за цілями.

Серед стратегічних цілей та пріоритетів розвитку державної служби треба виділити:

- забезпечення якості державної служби відповідно до європейських стандартів демократичного врядування;
- впровадження європейських стандартів управління персоналом;
- гармонізація державної служби України з міжнародними стандартами та нормами ЄС;
- смарт-розвиток державної служби;
- моніторинг та оцінювання ефективності державної служби.

Забезпечення якості державної служби відповідно до європейських стандартів демократичного врядування передбачає такі операційні цілі як: забезпечення створення та функціонування системи управління якістю в державних органах відповідно до міжнародних стандартів серії ISO 9000; впровадження стратегічного планування державного органу; моніторинг, вимірювання, аналізування та оцінювання діяльності державного органу; управління за цілями (управління результативністю) у державному органі; поліпшення діяльності державного органу.

Впровадження європейських стандартів управління персоналом спрямоване на підвищення рівня професійної компетентності керівників служб управління персоналом щодо впровадження інноваційних технологій управління персоналом; впровадження інноваційних технологій управління персоналом; розвиток корпоративної культури державних службовців.

Гармонізація державної служби України з міжнародними стандартами та нормами ЄС орієнтована на виконання таких операційних цілей як: дотримання європейських стандартів доброчесної державної служби; професіоналізація державної служби на основі принципів безперервної освіти державних службовців; впровадження стандартів підвищення кваліфікації державних службовців; забезпечення реалізації Національної рамки кваліфікацій; підвищення інституційної спроможності НАДС; підвищення вимог до якості викладачів в галузі знань «Публічне управління та адміністрування».

Смарт-розвиток державної служби передбачає такі операційні цілі як: впровадження програмно-цільового методу бюджетування смарт-розвитку державної служби; залучення інвестицій та ресурсів для смарт-розвитку державної служби; запровадження обов'язковості цифрових компетенцій для державних службовців; підвищення рівня професійної компетентності державних службовців з питань цифрової грамотності.

Моніторинг та оцінювання ефективності державної служби, орієнтовані на оцінювання ефективності державної служби за критеріями Міжнародного індексу ефективності державної служби (The International Civil Service Effectiveness – InCiSE).

Міжнародний індекс ефективності державної служби (InCiSE) передбачає оцінку державної служби будь-якої країни у порівнянні з іншими країнами по всьому світу з метою надання певних висновків і рекомендацій, що країни роблять добре, що вони можуть покращити на державній службі, у чому можуть повчитися кращих практик. Вперше InCiSE здійснено у 2017 році у 31 країні Європи, Північної Америки, Південної Америки, Азії та Австралії [2]. Індекс включає оцінку основних функцій і атрибутів державної служби. Основні функції ґрунтуються на вправності в реалізації централізованих функцій, тобто тих, ефект від належного виконання яких відчують громадяни; функції взаємодії дозволяють комунікувати з громадянами; функції підтримки забезпечують роботу кожного органу державної влади та допомагають реалізувати його місію. Атрибутами є набір певних рис, які дозволяють реалізовувати основні функції держслужби і стосуються кожного етапу її роботи. Як функції, так і атрибути мають певні індикатори, які дозволяють оцінити їх реалізацію. Ключовими індикаторами вимірювання ефективності є: формування політики; фінансовий та фінансовий менеджмент; регулювання; управління людськими ресурсами; ефективність адміністрування податків; ефективність управління соціальною безпекою; цифрові послуги; відкритість; доброчесність; компетентність; інклюзивність [3].

Запровадження означених принципів та реалізація стратегічних цілей дозволить зробити державну службу дійсно публічною, професійною, стабільною, конкурентоспроможною, доброчесною, ефективною, патріотичною та політично неупередженою, яка служить інтересам громадян, держави і суспільства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. Офіційний вісник України. 2016. № 3. Ст. 149.
2. The International Civil Service Effectiveness (InCiSE) Index, 2017. URL: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/sites/default/files/publications/International-civil-service-effectiveness-index-July-17.pdf> (дата звернення 27.11.2020).
3. Шаіпов А. Ефективність державної служби: як оцінити та досягти? URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/columns/2018/02/19/7172122/>.

ПРО ОСОБЛИВОСТІ ФІКСАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Хамула Д. С.

НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Глава 7 ГПК (статті 222–225) визначає обов’язковість фіксації процесу судового розгляду справи технічними засобами. Правовий порядок фіксації судового засідання технічними засобами передбачений приписами ГПК і Положенням про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему. Фіксування судового засідання технічними засобами – це технічний запис

розгляду справи судом за допомогою звукозаписувального технічного засобу, що включає в себе створення фонограми судового засідання [2, ст. 222]. Фіксації господарського процесу відіграє важливу роль, як для учасників судового процесу, так і для суду, вона має важливе доказове значення і в цілому сприяє винесенню законних і обґрунтованих судових рішень [1, с. 212]. Відповідно до норм цієї статті суд під час судового розгляду справи здійснює повне фіксування судового засідання за допомогою відео- та (або) звукозаписувального технічного засобу в порядку, передбаченому Положенням про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему. За наявності заперечень з боку будь-кого з учасників судового процесу проти здійснення повного фіксування судового засідання за допомогою відеозаписувального технічного засобу – таке фіксування здійснюється лише за допомогою звукозаписувального технічного засобу [2, ст. 222].

У разі неявки в судове засідання всіх учасників справи чи в разі, якщо відповідно до положень ГПК розгляд справи здійснюється судом за відсутності учасників справи, фіксування судового процесу за допомогою технічного засобу не здійснюється [2, ст. 222, ч. 3]. Повне або часткове відтворення технічного запису судового засідання здійснюється на вимогу учасника справи або за ініціативою суду [2, ст. 222, ч. 4]. Технічний запис судового засідання є додатком до протоколу судового засідання і після закінчення судового засідання приєднується до матеріалів справи. Учасник справи має право отримати копію технічного запису судового процесу, за видачу якого законом встановлений розмір судового збору. Питання фіксації судового засідання на паперових носіях, здійснюється згідно статті 223 ГПК, шляхом ведення протоколу такого засідання. Зауваження щодо технічного запису судового засідання, протоколу судового засідання та їх розгляд, здійснюється згідно статті 224 ГПК.

Учасники справи мають право ознайомитися з технічним записом судового процесу, протоколом судового засідання та протягом п'яти днів з дня підписання протоколу у справі подати до суду письмові зауваження з приводу неповноти або неправильності технічного запису або відомостей, вміщених у протоколі судового засідання [1, с. 213]. Суд розглядає подані зауваження щодо технічного запису судового процесу та протоколу судового засідання не пізніше п'яти днів з дня їх подання і за результатами розгляду постановляє ухвалу, якою враховує зауваження або мотивовано відхиляє їх. У разі пропуску строку подання зауважень і відсутності підстав для його поновлення суд залишає їх без розгляду. Всі процесуальні дії, що здійснюються поза судовим засіданням фіксуються в окремому протоколі, який повинен відображати всі істотні відомості про здійснення окремої процесуальної дії. Стаття 225 ГПК визначає порядок складання і оформлення протоколу вчинення окремої процесуальної дії, відповідно до якого під час вчинення окремої процесуальної дії поза судовим засіданням складається протокол, при складанні якого можуть застосовуватися технічні засоби [1, с. 216].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Господарський процес: підручник. / Світличний О. П. Вид. 2, перероб. і доп. – К.: НУБіП України, 2018. 342 с. С. 212– 216.
2. Господарський процесуальний кодекс України Кодекс України; Закон, Кодекс від 06.11.1991 № 1798-XII. Глава 7, ст. 222 – 225.

ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ОБОВ'ЯЗКІВ НАЙМАЧА ЖИТЛА

Хамула Д. С.

НК – Білека А. А., канд. юрид. наук, доцент

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Наділяючи наймача житлового приміщення широким колом прав, законодавець одночасно покладає на наймача і ряд обов'язків.

Наймач зобов'язаний: використовувати житлове приміщення відповідно для його призначення, тобто, лише для проживання у ньому. Наймачу заборонено розмішувати у житловому приміщенні, наприклад, майстерню, офіс, склад тощо; дбайливо ставитися до житлового приміщення, в якому він проживає. Підставою виселення наймача з житлового приміщення державного житлового фонду є невиконання саме цього обов'язку; своєчасно вносити квартирну плату, сплачувати за послуги центрального опалення і комунальні послуги (водопровід, каналізація, електроенергія, газ, очистка вигрібних ям у будинках, в яких відсутня каналізація тощо; виконувати за свій рахунок поточний ремонт житлового приміщення і місць загального користування: білити стелі і стіни, клеїти шпалери. Фарбувати підлогу, двері, віконні рами, вставляти скло, електропроводку від вводу її в квартиру; здійснювати до початку опалювального сезону утеплення вікон, балконних і входних дверей квартири; виконувати правила внутрішнього розпорядку в житловому приміщенні; відремонтувати за власні кошти приміщення й устаткування або відшкодувати вартість ремонту наймодавцю з його згоди і здати приміщення за актом для повторного заселення у разі виїзду з членами сім'ї із квартири на інше постійне місце проживання [1].

Ряд обов'язків наймача полягає у тому, що він повинен утримуватися від вчинення певних дій, які можуть спричинити пошкодження чи псування житлового приміщення, погіршення його стану, зміну призначення житлового приміщення, порушення прав і законних інтересів інших жильців[1].

Так, наймачу і членам його сім'ї заборонено виконувати у квартирі будь-які перебудови (встановлення чи знесення перегородок, закладання чи пробивання вікон, переобладнання кухні і місць загального користування; без відповідного дозволу заборонено встановлювати на даху будинку індивідуальну телеантену, антену, самовільно збільшувати площу обігріву опалювальних приладів центрального опалення, а також встановлювати у них водорозбірні крани для користування гарячою водою.

Договір найму житлового приміщення - особливий договір і при невиконанні окремих обов'язків наймачем, виконання цих обов'язків може бути покладено на членів його сім'ї. Так, повнолітні члени сім'ї наймача несуть солідарну з наймачем майнову відповідальність за зобов'язаннями, що впливають із договору найму житлового приміщення [1].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Цивільний кодекс України Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. Розділ III, Глава 59, ст. 815 – 816.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Червінська О. В.

НК – Гузенко О. П., канд. екон. наук, доцент

Криворізький навчально-науковий інститут

Донецького юридичного інституту МВС України

Конституція України у ст. 3 визначає, що найвищою соціальною цінністю є людина, її життя, здоров'я та безпека, а також відповідно до ст. 46 Конституції України громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Важливу роль відіграє соціальний захист населення як основа забезпечення суспільно прийнятні умов життя суспільства. Важливо зазначити, що на сьогодні в Україні на місцевому рівні реалізується близько 80 видів послуг із соціальної підтримки населення, перелік яких затверджений Міністерством соціальної політики України [3].

Г.С.Лопушняк[1, с. 2]. розглядає соціальний захист як сукупність юридичних гарантій, метою яких є забезпечення державою для кожного члена суспільства реалізації його основних соціально-економічних прав, передусім права на такий рівень життя, який забезпечить можливість всебічного розвитку особистості. В свою чергу О. М. Ярошенко, А. М. Слюсар, І. А. Петухова [2, с. 15] змістовність даної категорії пропонують розглядати як «... діяльність держави, яка спрямована на забезпечення процесу формування й розвитку повноцінної гармонійної особистості, виявлення і нейтралізацію негативних факторів, що впливають на цю особистість, створення умов для її самовизначення й утвердження в житті. Якщо звузити дане формулювання, то соціальний захист виступає як економічні і правові гарантії, спрямовані на забезпечення додержання найважливіших соціальних прав громадян і досягнення соціального цивілізованого рівня життя».

Сучасний стан в Україні характеризується не тільки складною економічною і політичною ситуацією, але й своєрідним руйнуванням надій і сподівань людей похилого віку, які набувши статусу пенсіонера, лише частково можуть брати участь у житті суспільства. Проблема соціального обслуговування осіб літнього віку на сьогоднішній день є актуальною для нашого суспільства.

У своїй праці В.Д. Бакуменко, П.І. Надолішній [4] звертають увагу на те, що найскладнішим як з практичної, так і з теоретичної точки зору є питання ефективності державного управління, зокрема продуктивності як самого державного сектора, так і управлінської праці в ньому. Разом з тим, основної актуальності мають питання соціального захисту населення. Найбільш гострою проблемою сьогодення для людей літнього віку в Україні виступає забезпечення базових життєвих потреб. Ми вважаємо, що чинна система соціального захисту населення в Україні не дуже ефективна, а фінансові можливості країни прагнуть бути кращими.

Доведено люди похилого віку найчастіше зустрічаються з проблемами безпеки і вільного пересування, обмеження спілкування та відсутності догляду. Держава повинна сприяти забезпеченню людської гідності людей літнього віку,

утвердженню їх суспільно значимої ролі в соціальному розвитку. Також забезпечити оптимальний рівень індивідуальної адаптації людей літнього віку до життєдіяльності в нових соціально-економічних умовах. Надавати необхідну соціальну допомогу і гарантованого соціального обслуговування, що сприяють створенню і підтримці умов для повноцінного життя в старості.

Територіальним органам соціального захисту населення даються реальні можливості оптимального й оперативного реагування на зміни положення людей «третього віку». У технології соціального обслуговування населення України виділяються три основних напрямки соціального захисту людей літнього віку: пенсійне забезпечення; система пільг і переваг людям літнього віку; соціальне обслуговування людей літнього віку в стандартних і нестандартних умовах.

Як зазначає О. Ткач [5, с. 67], основними цілями нормативно-правового забезпечення в соціальній сфері є: максимальне збереження фізичного, інтелектуального, духовно-етичного потенціалу країни; формування ефективної системи трудової мотивації, яка відповідає вимогам сучасного ринку праці. Без цього неможливий економіко-правовий підйом, ефективна економіка, повноцінний ринок; створення інституціональних і соціально-економічних передумов для реалізації громадянами, різними суспільними прошарками і групами населення своїх потреб та інтересів, прояву своєї активності й розкриття особистості. Саме це створює передумови громадянського суспільства, особистої свободи, реальної демократії.

Таким чином, соціальний захист представляє собою сукупність юридичних гарантій, метою яких є забезпечення державою для кожного члена суспільства реалізації його основних соціально-економічних прав, передусім права на такий рівень життя, який забезпечить можливість всебічного розвитку. З метою його покращення необхідно : впорядкувати законодавчо-правовий базис, розробити та прийняти низку законодавчих актів, відповідно до яких буде врегульовано основні спірні моменти. Покращити рівень соціальної сфери можна за допомогою закордонного досвіду, адаптованого до вітчизняних ментальних особливостей. Ми вважаємо вдосконалення соціальної сфери необхідно починати з інформаційної просвіти, щоб громадяни України знали свої права та зобов'язання країни перед ними. Найбільш перспективним напрямом удосконалення соціальної сфери є запровадження високих європейських стандартів і нормативів ефективного соціального захисту населення та соціальних послуг для вразливих категорій: людей похилого віку, інвалідів, дітей-сиріт, самотніх непрацездатних громадян та інших соціально вразливих верст населення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Лопушняк Г. С. Соціальний захист населення: теоретична концептуалізація та особливості державного управління. Теорія та практика державного управління. 2011. № 2 (33).
2. Право соціального забезпечення : підручник / [О. М. Ярошенко, А. М. Слюсар, І. А. Ветухова та ін. ; за заг. ред. О. М. Ярошенка] Харків : Право, 2019. 376 с.
3. Про деякі питання діяльності об'єднаної територіальної громади щодо соціальної підтримки населення та захисту прав дітей: наказ Мінсоцполітики України № 890 від 14 черв. 2018 р. URL: www.msp.gov.ua/files/890.pdf.

4. Теоретичні та організаційні засади державного управління: навч. посіб./[В.Д. Бакуменко, П.І. Надолішній]. К. : Міленіум, 2003.256 с.

5. Ткач О. Особливості державної політики у сфері соціального розвитку України. Освіта регіону. 2013. № 2. С. 67–71. URL: <http://social-science.com.ua/article/1035>.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА З ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ

*Шамрук Н. Б., канд. юрид. наук, Адаменко Є. В.
Академія Державної пенітенціарної служби*

Сьогоднішнє законодавче забезпечення сурогатного материнства в Україні не відповідає реаліям життєвої обстановки, сьогодні на рівні закону не вистачає визначення правового статусу та обов'язків як сурогатної матері, так і генетичних батьків. Фактично сьогодні це питання залишається в площині договірних правовідносин. Не лише захист сурогатної матері, так само під ризиком перебувають генетичні батьки. Саме ці питання потребують регламентації на рівні закону, щоб усі учасники програми сурогатного материнства були захищені на рівні закону, щоб були визначені їх права обов'язки та гарантії, незважаючи на те хто є генетичними батьками, громадяни України чи іноземці.

Ситуація, пов'язана із заборонаю іноземцям використовувати новітні медичні технології в Україні, можливо, є наслідком недостатнього розуміння різниці між допоміжними репродуктивними технологіями і сурогатним материнством.

На думку Української асоціації репродуктивної медицини, відзначає Золотова І. В., заборона сурогатного материнства для іноземців призведе до зменшення надходжень у бюджет та закриття передових вітчизняних клінік, до припинення розвитку таких унікальних технологій, як нуклеарний перенос [1, с. 6].

Україна є однією з небагатьох країн світу, яка дає право іноземним громадянам нарівні з громадянами України скористатися послугами сурогатних матерів, що зумовлює виникнення відносин сурогатного материнства за участю іноземного елемента. Підставою виникнення правовідносин сурогатного материнства є договір сурогатного материнства. Наявність іноземного елемента перетворює їх у приватні правовідносини з іноземним елементом, що стосується також і договору про сурогатне материнство.

Визначення поняття сурогатного материнства і договору сурогатного материнства з іноземним елементом покликане попередити проблеми, пов'язані з невизнанням сурогатного материнства, яке реалізується за кордоном або за участю іноземців.

Левчук Ю. В. Відзначає, що на даному етапі розвитку суспільних відносин договір про надання послуг сурогатного материнства – єдиний акт, в якому необхідно передбачити усі можливі варіанти розвитку подій з метою забезпечення безспірності подальших відносин [2, с. 76].

Сурогатне материнство з іноземним елементом є правовідносинами юридично рівних учасників, що реалізуються за кордоном або за участю іноземців і виникають між сурогатною матір'ю та фактичними (біологічними) батьками або медичним закладом щодо надання сурогатною матір'ю, яка надала згоду на імплантацію ембріона, послуг із виношування і народження дитини біологічним батькам.

В Україні закріплена презумпція батьківства біологічних батьків, які є замовниками програми сурогатного материнства. Проблеми зі встановленням походження дітей виникають, коли замовниками сурогатних програм стають іноземці, у державах походження яких сурогатне материнство заборонено повністю або визнання батьківства в таких випадках можливе лише через процедуру усиновлення. Трапляються випадки, коли уряди іноземних держав не визнають державну реєстрацію народження дітей, проведену органами державної реєстрації актів цивільного стану України, та вимагають підтвердження батьківства в судовому порядку.

Потреба в судовому порядку встановити факт спорідненості заявника з дитиною, народженою сурогатною матір'ю, виникає, оскільки за законом держави громадянства фактичної матері (наприклад, Німеччини) матір'ю дитини вважається жінка, яка її народила, при цьому видане в Україні свідоцтво про народження дитини в іноземній державі не визнається як рішення компетентного органу України і не змінює правове становище. Невизнання факту реєстрації матір'ю дитини в Україні іноземними судами обґрунтовується тим, що така дія підтверджується не рішенням суду, а рішенням (актом) українського органу реєстрації актів цивільного стану, яке не відповідає змісту права іноземної держави громадянства заявників.

Судова практика в Україні при вирішенні спорів щодо встановлення споріднення між фактичними батьками і дитиною, народженою із застосуванням сурогатного материнства, дотримується позиції, згідно з якою відмова органів іноземної держави (зокрема, Німеччини, Великої Британії) у визнанні факту реєстрації заявниці матір'ю дитини порушує її права та права дитини, оскільки зі статусом матері пов'язані всі права та обов'язки її щодо дитини, зокрема матеріального забезпечення та піклування, які вона набула згідно з законодавством України.

Майданик Р. А. відзначає, що колізійно-правове регулювання відносин сурогатного материнства з іноземним елементом здійснюється згідно з положеннями Закону України «Про міжнародне приватне право», інших законів, міжнародних договорів України та міжнародних звичаїв, визнаних Україною. Колізійне регулювання сурогатного материнства відображає сучасні підходи диференціації та ускладнення колізійних норм, а також тенденцію до переходу від жорсткого до гнучкого правового регулювання шлюбно-сімейних відносин. Вітчизняне право містить двосторонні колізійні норми в сфері шлюбно-сімейних відносин, що відповідає прогресивним тенденціям розвитку міжнародного приватного права та є необхідним із погляду всебічності та адекватності правового регулювання. Закон найбільш тісного зв'язку, відсилання до права держави, яке найсприятливіше для сторін, все частіше закріплюються у національному праві держав для регулювання сімейних відносин (наприклад, у законах про міжнародне приватне право Естонії (ч. 4 § 57), України (ч. 1 ст. 60) тощо [3, с. 129].

За допомогою двосторонніх колізійних прив'язок, в яких не міститься зазначення на застосування права конкретної держави, здійснюється принцип досягнення справедливого вирішення спору, навіть якщо такі норми ведуть до застосування іноземного права, оскільки при виборі компетентного правопорядку враховується безпосередній зв'язок відносин із правом, яке регулює ці правовідносини.

Аналіз особливостей правового регулювання відносин сурогатного материнства з іноземним елементом показує, що за своєю правовою природою відносини сурогатного материнства породжують цивільно-правові, сімейно-правові, інші приватноправові відносини, на які поширюються передбачені Законом України «Про міжнародне приватне право» колізійні норми цивільного, сімейного і процесуального права, зокрема щодо автономії волі (ст. 5), особистого закону фізичної.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Золотова І. В. Сурогатне материнство для іноземців в Україні: заборонити не можна дозволити. Український медичний часопис. 2018. № 4(2). С. 4-6.
2. Левчук Ю. В. Теоретичні та практичні аспекти нотаріального посвідчення договору про надання послуг сурогатного материнства. Історико-правовий часопис. 2019. № 2. С. 72-77.
3. Майданик Р. А. Правове регулювання відносин сурогатного материнства з іноземним елементом. Імплементація кращого досвіду в Україні. Право України. 2020. № 3. С. 121-138.

ПИТАННЯ ВИЗНАННЯ ШЛЮБУ НЕДІЙСНИМ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Щуренко Т. А.

НК – Тищенко Ю. В., канд. юрид. наук, доцент

Київський національний торговельно-економічний університет

Презумпція законності шлюбу передбачає, що шлюб, укладений і зареєстрований відповідно до законодавства, тягне за собою правові наслідки до моменту його розірвання та/або рішення суду про його визнання недійсним.

На практиці у судів не виникає особливих складнощів, пов'язаних з визнанням шлюбу недійсним, однак для громадян, щоб уникнути негативних і непередбачуваних наслідків чітка класифікація процедури і нормативних підстав визнання шлюбу недійсним є необхідною складовою.

Ці аспекти визначають актуальність досліджуваного питання і його значення для юридичної науки.

На міжнародно-правовому рівні визнання шлюбу недійсним регулюється положеннями Конвенції про укладення шлюбу і його визнання [1].

Для вирішення колізійного питання, пов'язаного з визначенням формальних умов укладення шлюбу, досить використовувати обов'язкову ознаку – закон місця реєстрації шлюбу. При визнанні шлюбу недійсним (через

порушення форми його укладення) слід застосовувати положення щодо місця реєстрації шлюбу. При визнанні шлюбу недійсним через недотримання матеріальних умов його укладення закони про громадянство кожного з подружжя (які у них були на момент укладення шлюбу) і з якими визначалися матеріальні умови шлюбу, і/або закон місця реєстрації шлюбу, слід використовувати, якщо шлюб визнаний недійсним через наявність перешкод для його укладення, передбачених законодавством країни, на території якої був укладений шлюб [2, с. 163-164].

Варто звернути увагу на статтю 64 Закону України «Про міжнародне приватне право» [3], яка встановлює колізійне регулювання визнання шлюбу недійсним в Україні або за кордоном. В той же час ці відносини регулюються законодавством країни відповідно до того, що застосовувалося у відношенні права на укладення шлюбу і укладення шлюбу в консульських установах та дипломатичних представництвах (статті 55 і 57 цього Закону [3].). Якщо застосовується право України, то слід мати на увазі, що Сімейний кодекс України передбачає три види недійсності шлюбу: шлюб, визнаний недійсним, шлюб, визнаний судом недійсним, і шлюб, який може бути визнаний недійсним. Однак шлюб не може бути визнаний недійсним, якщо дружина вагітна або у вказаних осіб народилася дитина (за винятком осіб, які приховали своє серйозне захворювання), або якщо хтось, хто не досяг шлюбного віку, вступив в шлюб. Проблеми недійсності шлюбу також регулюються міжнародно-правовими актами. Прикладом може служити Гаазька конвенція про шлюб та визнання недійсності шлюбу від 14 березня 1978 р. [4, с. 83].

Сімейне законодавство України та інших країн містить аналогічні підстави недійсності шлюбу (порушення вимог моногамії, вільної згоди, відсутності сімейних уз). У той же час існує ряд підстав для недійсності шлюбу, зокрема, його фіктивність, шлюб між двоюрідними братами і сестрами, дядьком та племінницею, тіткою і племінником, вступ до нового шлюбу до закінчення терміну дії попереднього, до розірвання попереднього, неповідомлення іншого з подружжя про серйозне захворювання, шлюб неповнолітнього без дозволу батьків, який є невід'ємною частиною сімейного права лише в декількох країнах. На сучасному етапі скасовується ряд підстав недійсності шлюбу, в тому числі застарілі і такі, що не відповідають поточному стану суспільних відносин, зокрема: недотримання річного періоду після припинення дії шлюбу, необхідність згоди батьків на вступ в шлюб з неповнолітніми та ін. [5, с. 94].

Шлюбно-сімейні відносини – одна із сфер, де найменш можлива уніфікація матеріально-правового регулювання. Це пов'язано з тим, що в цій царині зберігаються соціальні норми, пов'язані зі специфікою тієї чи іншої національності. Отже, сімейне право різних країн навіть в рамках однієї правової системи має безліч відмінностей. На сучасному етапі основним джерелом єдиних двосторонніх колізійних норм є договори про надання правової допомоги у цивільних справах. Отже, проаналізувавши спірні питання укладення шлюбу, його визнання, розірвання шлюбу та визнання шлюбу недійсним, вважаємо за необхідне зазначити, що укладення договорів з іноземними державами про правову допомогу у цивільних справах є найбільш ефективним правовим засобом подолання конфліктів у сфері міжнародного приватного права, зокрема, шлюбно-сімейних відносин. У зв'язку з цим доцільно розробити типовий договір про правову допомогу, в якому повинні бути вирішені спірні питання

приватного права, у першу чергу питання, пов'язані з укладенням шлюбу, його розірванням і недійсністю. Отже, матеріальні умови укладення шлюбу повинні визначатися окремо для кожної людини, яка хоче вийти заміж за законом країни його громадянства (якщо мова йде про особу без громадянства, то слід використовувати закон місця її проживання). Право місця реєстрації шлюбу слід використовувати як допоміжне колізійне зобов'язання, за допомогою якого остаточно з'ясовується питання про допустимість його укладення.

Таким чином, незважаючи на наявність регулятивних актів у міжнародному приватному праві щодо шлюбів, питання визнання шлюбу недійсним характеризується певними проблемами, зокрема, наявністю колізій міжнародному та вітчизняному законодавстві.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конвенція про укладання шлюбу і визнання його недійсним від 14.03.1978. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_916#Text.
2. Шептовицька А. А. Правове регулювання укладання та розірвання шлюбу з іноземним агентом. Scientific horizon in the context of social crises. С. 161-164.
3. Про міжнародне приватне право : Закон України № 2709-IV від 23.06.2005. Верховна Рада України. Дата оновлення: 20.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>.
4. Калакура В. Я., Береза В. В. Особливості колізійного та уніфікаційного регулювання укладення шлюбу. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Юридичні науки. 2017. № 3. С. 79-84.
5. Сидоренко Д. І. Про підстави недійсності шлюбу за сімейним законодавством України та інших держав Європи. Приватне право і підприємництво. 2018. Вип. 18. С. 92-95.

АВТОРСЬКИЙ ПОКАЖЧИК

Адаменко Є. В.	170	Макаришева Т. С.	9
Алфімова А. О.	5	Маринич Д. В.	88
Аягут Н. Г.	7	Мельник О. Г.	90
Басик М. М.	9	Мельник Р. П.	90
Батуринець Б. Д.	12	Миколенко А. С.	92,93,95
Біда О. С.	13	Миколенко В. А.	96
Білека А. А.	15,34,52,92,93,116,118, 165,167	Михайлова А. В.	70
Богун Л. В.	138	Мороз О. Б.	98
Бурбика В. О.	152	Москаленко С. І.	46,101
Гейко К. С.	17	Обрусна С. Ю.	23,65,103,126
Глуценко Н. В.	19,21,55	Овчар М. М.	105
Головач А. І.	21	Павловський М. М.	107
Головач О. А.	23	Панімаш Ю. В.	109
Головченко А. В.	158	Пархоменко Т. В.	107
Грицаєнко Я. В.	25	Пащенко О. О.	109
Гузенко О. П.	28,105,168	Пашкова О. О.	111
Гурковська К. А.	30	Прилуцька В. О.	113
Дахно І. А.	39	Прокопенко Д. В.	116,118,120,122
Даценко В. О.	34,36,38	Решетник В. А.	124
Дашутін І. В.	146	Рудь І. О.	126
Дерев'янко Б. В.	41	Сахно В. А.	128
Дмитрович К. С.	44	Сіхно В. В.	131
Довженко Д. О.	46	Скоробогатов Ю. А.	135
Дулгерова О. М.	48	Скороход Я. А.	138
Завгородня Ю. С.	51	Сливка І. П.	133
Загороднюк А. Ю.	52	Слюсаренко І. Ю.	64
Золотко Ю. К.	53	Сніжко В. В.	140
Зуєва О. М.	55	Стаценко О. О.	142
Іваній О. М.	58	Стеблянка А. В.	21,143
Ілюшик О. М.	133	Теницька І. А.	146
Кадала В. В.	5,60,131	Тептюк Є. П.	148
Кібець В. О.	140	Тептюк Л. М.	113,150
Кордон Ю. С.	62	Тимошенко О. О.	152
Корженівська В. С.	64	Тищенко Ю. В.	25,44,172
Костюк В. В.	65	Туркот О. А.	154
Кришталь Д. О.	124	Убієнних Я. А.	156
Кришталь Т. М.	68	Усов Д. В.	158
Кузнецова Л. В.	13,36,39,70,88,96,120	Федоренко Я. А.	161
Кулик А. В.	72,75	Філіпенко Т. В.	163
Куліш А. М.	81	Хамула Д. С.	165,167
Кучук А. М.	12,76,86,142	Харук У. О.	154
Лебідь А. І.	79	Червінська О. В.	168
Левченко В. В.	81	Черненко О. М.	107
Любарець Д. М.	84	Чубань В. С.	38,62,72,75,79,95,122
Любич С. В.	86	Шамрук Н. Б.	170
		Щуренко Т. А.	172

ЗМІСТ

<i>Алфімова А. О., Кадала В. В.</i> РОЛЬОВІ ТА ПОНЯТІЙНІ СЕГМЕНТИ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	5
<i>Аягут Н. Г.</i> ПРИНЦИП НЕДИСКРИМІНАЦІЇ У ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	7
<i>Басик М. М., Макаришева Т. С.</i> МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	9
<i>Батуринець Б. Д., Кучук А. М.</i> ФАКТОРИ СФОРМОВАНOSTІ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ.....	12
<i>Біда О. С., Кузнецова Л. В.</i> ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ.....	13
<i>Білека А. А.</i> СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ ЕФЕКТИВНИХ ІНСТРУМЕНТІВ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ.....	15
<i>Гейко К. С.</i> ПРОЦЕС АДАПТАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО КОРПОРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО НОРМ ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	17
<i>Глушченко Н. В.</i> ДО ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ФОРМ ТА МЕТОДІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ	19
<i>Головач А. І., Стеблянка А. В., Глушченко Н. В.</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ.....	21
<i>Головач О. А., Обрусна С. Ю.</i> ПРИНЦИПИ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ	23
<i>Грицаєнко Я. В., Тищенко Ю. В.</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДСУДНОСТІ СПРАВ, УСКЛАДНЕНИХ ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ	25
<i>Гузенко О. П.</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОЦЕДУРИ БАНКРУТСТВА В УКРАЇНІ.....	28
<i>Гурковська К. А.</i> ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У НАПРЯМІ ГАРМОНІЗАЦІЇ ЗІ СТАНДАРТАМИ ПРАВА ЄС	30
<i>Даценко В. О., Білека А. А.</i> ПРО ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ ТА ПРИТЯГНЕННЯ ДО ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ЕКОЛОГІЧНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ	34
<i>Даценко В. О., Кузнецова Л. В.</i> СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ НЕНОРМОВАНОГО РОБОЧОГО ЧАСУ.....	36
<i>Даценко В. О., Чубань В. С.</i> САМОЗАХИСТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ	38

<i>Дахно І. А., Кузнецова Л. В.</i> НОРМАТИВНО-ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'Ї.....	39
<i>Дерев'янка Б. В.</i> ЩОДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЦИВІЛЬНИЙ ПАРТНЕР» ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ»	41
<i>Дмитревич К. С., Тищенко Ю. В.</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АЛІМЕНТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ.....	44
<i>Довженко Д. О., Москаленко С. І.</i> ЗАХИСТ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ В СФЕРІ ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ	46
<i>Дулгерова О. М.</i> СТАТУС ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА ЯК ІНСТИТУТ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА	48
<i>Завгородня Ю. С.</i> ФАКТОРИ ЗАГАЛЬНОПРАВОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ.....	51
<i>Загороднюк А. Ю., Білека А. А.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВА НА МАТЕРИНСТВО (БАТЬКІВСТВО)	52
<i>Золотко Ю. К.</i> ЩОДО ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ТА ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИКІВ.....	53
<i>Зуєва О. М., Глущенко Н. В.</i> ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ	55
<i>Іваній О. М.</i> ЗАХОДИ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	58
<i>Кадала В. В.</i> КОДЕКС УКРАЇНИ З ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА: КЛЮЧОВІ НОВЕЛИ.....	60
<i>Кордон Ю. С., Чубань В. С.</i> ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ	62
<i>Корженівська В. С., Слюсаренко І. Ю.</i> АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСТНІСТЬ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ: ФОРМАЛЬНІСТЬ ЧИ НЕОБХІДНІСТЬ?	64
<i>Костюк В. В., Обрусна С. Ю.</i> ЕЛЕКТРОННИЙ СУД ЯК КАТЕГОРІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА.....	65
<i>Кришталь Т. М.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТЛОМ РЯТУВАЛЬНИКІВ НА УМОВАХ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ	68
<i>Кузнецова Л. В., Михайлова А. В.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	70
<i>Кулик А. В., Чубань В. С.</i> ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ТА ЙОГО ОСНОВНІ ФОРМИ	72
<i>Кулик А. В., Чубань В. С.</i> АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	75

<i>Кучук А. М.</i> ВЧЕННЯ П. НОВГОРОДЦЕВА ПРО ПРАВО	76
<i>Лебідь А. І., Чубань В. С.</i> ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	79
<i>Левченко В. В., Куліш А. М.</i> СПОСОБИ ТА МЕТОДИ ПРОТИДІЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В ОРГАНАХ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ	81
<i>Любарець Д. М.</i> СТАНОВИЩЕ ПРАВ ЛЮДИНИ В ТУРЕЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	84
<i>Любич С. В., Кучук А. М.</i> ДЕРЖАВНА СЛУЖБА: ПИТАННЯ МОДЕЛЕЙ (ПРОПЕДЕВТИЧНИЙ АСПЕКТ).....	86
<i>Маринич Д. В., Кузнецова Л. В.</i> ДИПЛОМАТИЧНІ ІМУНІТЕТИ ТА ПРИВІЛЕЇ ЯК ЗАХИСТ ОСОБИСТИХ ПРАВ ІНОЗЕМНИХ ДИПЛОМАТІВ	88
<i>Мельник О. Г., Мельник Р. П.</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ) У СФЕРІ ТЕХНОГЕННОЇ ТА ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ, ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДСНС УКРАЇНИ	90
<i>Миколенко А. С., Білека А. А.</i> СКЛАД ЗЛОЧИНУ: ЮРИДИЧНА МОДЕЛЬ ТА НАУКОВА АБСТРАКЦІЯ	92
<i>Миколенко А. С., Білека А. А.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ФУНКЦІЇ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ	93
<i>Миколенко А. С., Чубань В. С.</i> СПАДКОВИЙ ДОГОВІР У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	95
<i>Миколенко В. А., Кузнецова Л. В.</i> КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ ПРАВ І СВОБОД В УКРАЇНІ	96
<i>Мороз О. Б.</i> ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС	98
<i>Москаленко С. І.</i> ЮРИДИЧНА КЛІНІКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ, ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ЗАХИСТ	101
<i>Обрусна С. Ю.</i> ЩОДО РОЗУМІННЯ КАТЕГОРІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО СУДУ	103
<i>Овчар М. М., Гузенко О. П.</i> ОСНОВНІ СЕГМЕНТИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	105
<i>Павловський М. М., Черненко О. М., Пархоменко Т. В.</i> СОЦІАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВИ ТА ЙОГО ЗНАЧИМІСТЬ В УМОВАХ НИНІШНЬОГО СЬОГОДЕННЯ	107

<i>Пашенюк О. О., Панімаш Ю. В.</i>	
ДО ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕТНОСТІ	
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ	109
<i>Пашкова О. О.</i>	
ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ	
У ПЕРШІ ПОСТРАДЯНСЬКІ РОКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ.....	111
<i>Прилуцька В. О., Тептюк Л. М.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИЗДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	113
<i>Прокопенко Д. В., Білека А. А.</i>	
МЕХАНІЗМ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	116
<i>Прокопенко Д. В., Білека А. А.</i>	
ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЯК ПІДСТАВА ЮРИДИЧНОЇ	
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ	118
<i>Прокопенко Д. В., Кузнецова Л. В.</i>	
ОХОРОНА ПРАЦІ ЖІНОК.....	120
<i>Прокопенко Д. В., Чубань В. С.</i>	
ОПІКА ТА ПІКЛУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	122
<i>Решетник В. А., Кришталь Д. О.</i>	
МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ НАУКОВОЇ СФЕРИ	
НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ	124
<i>Рудь І. О., Обрусна С. Ю.</i>	
ЕЛЕКТРОННИЙ СУД ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНОСТІ	
ПРАВОСУДДЯ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19	126
<i>Сахно В. А.</i>	
АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ В УКРАЇНІ	
ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СФЕРІ ЇХ НАДАННЯ	128
<i>Сіхно В. В., Кадала В. В.</i>	
СУЧАСНІСТЬ В ПИТАННЯХ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО	
РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСОБІВ І МЕТОДІВ ВЕДЕННЯ ВІЙНИ.....	131
<i>Сливка І. П., Ілюшик О. М.</i>	
НОВА СТРАТЕГІЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	133
<i>Скоробогатов Ю. А.</i>	
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ	
ГОСТРОЇ РЕСПІРАТОРНОЇ ХВОРОБИ COVID-19	
НА ТЕРИТОРІЇ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ	135
<i>Скороход Я. А., Богун Л. В.</i>	
РОЛЬ ЖИТТЯ У КОЛЕКТИВІ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ	
МАЙБУТНЬОГО ОФІЦЕРА	138
<i>Сніжско В. В., Кібець В. О.</i>	
ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ	
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	140
<i>Стаценко О. О., Кучук А. М.</i>	
ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ПРОКУРАТУРОЮ:	
ЗАГАЛЬНОПРАВОВИЙ АСПЕКТ	142

<i>Стеблянко А. В.</i> ОБМІН ІНФОРМАЦІЄЮ ЯК ОСНОВНА ФОРМА ВЗАЄМОДІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ З ФІНАНСОВИМИ УСТАНОВАМИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ.....	143
<i>Теницька І. А., Дашутін І. В.</i> ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА З ПИТАНЬ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ	146
<i>Тептюк Є. П.</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН.....	148
<i>Тептюк Л. М.</i> СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ПАРЛАМЕНТУ В УКРАЇНІ (ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ)	150
<i>Тимошенко О. О., Бурбика В. О.</i> ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ ТА НІМЕЧЧИНІ.....	152
<i>Туркот О. А., Харук У. О.</i> ЩОДО СТАНОВЛЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	154
<i>Убієнних Я. А.</i> ПИТАННЯ АБСОЛЮТНОСТІ ПРАВА ГРОМАДЯН НА ЗДІЙСНЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	156
<i>Усов Д. В., Головченко А. В.</i> ТОЛЕРАНТНЕ СТАВЛЕННЯ ДО ІНШОГО БУТТЯ ЯК ПРАВО ДЛЯ КОЖНОГО БУТИ ІНШИМ	158
<i>Федоренко Я. А.</i> НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА ЯК ФЕНОМЕН ХХ СТОЛІТТЯ: ВИНИКНЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ	161
<i>Філіпенко Т. В.</i> СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ	163
<i>Хамула Д. С., Білека А. А.</i> ПРО ОСОБЛИВОСТІ ФІКСАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУ	165
<i>Хамула Д. С., Білека А. А.</i> ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ОBOB'ЯЗКІВ НАЙМАЧА ЖИТЛА	167
<i>Червінська О. В., Гузенко О. П.</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ	168
<i>Шамрук Н. Б., Адаменко Є. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА З ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ.....	170
<i>Щуренко Т. А., Тищенко Ю. В.</i> ПИТАННЯ ВИЗНАННЯ ШЛЮБУ НЕДІЙСНИМ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ.....	172
АВТОРСЬКИЙ ПОКАЖЧИК	175

Наукове видання

*Матеріали круглого столу, присвяченого Дню прав людини
та Міжнародному дню боротьби з корупцією*

**Актуальні проблеми
державотворення
і захисту прав людини в Україні**

10 грудня 2020 року

*Редколегія може не поділяти поглядів авторів.
За зміст вміщених у збірнику матеріалів
персональну відповідальність несуть автори.*

Обл.-вид. арк. 12,75. Ум. друк. арк. 22,75.
Формат 60 × 84 1/8.

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
НУЦЗ України.
м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8.
Тел. 0472/55-09-39. E-mail: fire@fire.ck.ua.